ISSN 2308-6106

AUDITIMI PUBLIK

KLSH

KËRKIMORE

SHKENCORE

INFORMATIVE

REVISTË 4 - MUJORE Nr.13

2016

ALSAI

EUROSAI

INTOSAI

Seria : botime KLSH - 08/2016/59 Tiranë, 2016

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT
Experentia mutua omnibus prodest

AUDITIMI PUBLIK

REVISTË KATËRMUJORE
kërkimore-shkencore-informative
shqip - anglisht

Nr. 13/2016, Tiranë
ISSN 2308-6106
Viti i V-të i botimit 2016
Janar-Prill 2016
Seria : botime KLSH - 08/2016/59

Titulli:

AUDITIMI PUBLIK NR.13

Redaktore: Irena Islami

Art Design: Elisa Metaj

Seria: botime KLSH - 08/2016/59

Shtypur në Shtypshkronjën ” ILAR”

Tiranë 2016

ALBANIAN SUPREME AUDIT INSTITUTION
Experentia mutua omnibus prodest

PUBLIC AUDIT

EVERY FOUR MONTHS MAGAZINE

of reseach, science and information
in Albanian and in English

No. 13/2016, Tirana
ISSN 2308-6106
January - April 2016
Series:Publications ALSAI - 08/2016/59

BORDI SHKENCOR

Dr. Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH	Kryetar
Prof. Dr. Dhori Kule, Rektor, Universiteti i Tiranës	Anëtar
Prof. Dr. Omer Stringa Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT) (Kryeredaktor)	Anëtar
Prof. Dr. Jorgji Bollano, Kryetar i Këshillit Kombëtar të Kontabilistëve	Anëtar
Prof.Dr. Skënder Osmani, Fakulteti i Gjeologjisë dhe Minierave	Anëtar
Prof. Dr. Ardian Nuni, Anëtar i Gjykatës së Lartë	Anëtar
Prof. Dr. Sotiraq Dhamo, Përgjegjës i Departamentit të Kontabilitetit FE (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Aurela Anastasi, Akademik, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Argita Berisha, Profesor, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Lindita Lati, Kryetare e Autoritetit të Konkurrencës	Anëtar
Prof. Dr. Heinz-Dieter Wenzel, Profesor, Universiteti i Bambergut, Gjermani	Anëtar
Dr. Igor Soltes, ish-President i Gjykatës së Auditimit të Sllovenisë	Anëtar
Prof. Dr. Iraj Hashi, Universiteti Staffordshire në Britaninë e Madhe	Anëtar
Prof. Dr. Tonin Kola, Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT)	Anëtar
Prof. As. Dr. Sazan Guri, Instituti " G& G Group"	Anëtar
Prof.As. Dr. Manjola Naço, Drejtore Departamenti, KLSH	Anëtar
Prof.As.Dr. CPA Hysen Çela, Kryetar i IEKA, Managing Partner,nH EuroConsult	Anëtar
Prof. As.Dr. Flutura Kola, Profesor, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar

SEKRETARIATI

Irena Islami	Sekretare Kolegjiumi

I NDERUAR LEXUES !

Kemi kënaqësinë t'Ju paraqesim numrin e 13-të të Revistës kërkimore shkencore "Auditimi Publik".

Në këtë numër të 13-të të Revistës kanë kontribuar me shkrimet e tyre Drejtues të Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI) dhe të Organizatave Ndërkombëtare të SAI-ve si z. Arno Visser, President i EUROSAI-t dhe Dr.Igor Soltes, deputet i Parlamentit Europian dhe ish-President i SAI-t Slloven; profesionistë të fushës së Ekonomisë si Prof.Dr. Sherif Bundo, Prof.Dr.Sazan Guri, Dr.Zef Preçi, përfaqësues nga institucione të tjera shtetërore, drejtues dhe auditues të KLSH-së, etj.

Janë të ftuar të publikojnë punimet dhe opinionet e tyre kontabilistë, financierë, ekonomistë të përgjithshëm, specialistë të enteve publike dhe private, akademikë, ekspertë të shoqërisë civile, profesionistë të pavarur si dhe çdo i interesuar që gjen me vend trajtimin e një çështjeje të caktuar me interes në auditimin dhe vlerësimin e administrimit publik të vendit, bazuar në moton e INTOSAI "Experentia mutua omnibus prodest (Eksperienca e Përbashkët ju shërben të gjithëve)".

Bordi Editorial i Revistës ju fton të shprehni vërejtjet dhe sugjerimet tuaja në funksion të përmirësimit, të rritjes së cilësisë dhe efikasitetit të saj me qëllim që kjo Revistë Shkencore, të jetë një mundësi më shumë për zhvillimin e debatit në fushën e auditimit dhe më gjerë.

ME RESPEKT,
BORDI EDITORIAL

Adresa e redaksisë

Kontrolli i Lartë i Shtetit
Bulevardi " Dëshmorët e Kombit", nr. 3,
Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267
Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: revista@klsh.org.al, klsh@klsh.org.al

PËRMBAJTJA

TITULLI	AUTORI	FAQE
Ne, Qytetarët! (“*Ne SAI-t përballemi me sfidat e shekullit XXI, duke përdorur teknikat e shekulli të XX-të në institucionet e shekullit të XIX-të*”)	Arno Visser, President i EUROSAI-t Botuar në Revistën e INTOSAI-t (Pranverë 2016)	11
Formaliteti kundrejt parimeve të 3E-ve në procedurat e prokurimit	Dr. Igor Šoltes, Eurodeputet & zv/Kryetar i Komisionit të PE-së për Kontrollin e Buxhetit të Bashkimit Europian	15
Risitë, sfidat dhe disa refleksione mbi auditimin e pasqyrave të reja financiare	Prof.Dr.Sherif Bundo Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës Erëza ARIFI Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës	21
Domosdoshmëria e marrjes së masave të nevojshme për reduktimin – mënjanimin e impaktit të veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në sistemin liqenor të Prespës	Prof.Dr.Niko Pano Akademik Prof.Dr.Gudar Beqiraj Akademik Prof.Dr.Salvator Bushati	29
Moratoriumi për koncesionet dhe PPP-të, nevojë e kohës…	Dr.Zef Preçi Qendra Shqiptare për Kërkime Ekonomike	43
Ç’duhet të dijë një auditues mbi menaxhimin e mbetjeve urbane	Prof.Dr.Sazan Guri “G&G”Group	55

Auditimi i ECA-s dhe NIK-ut polak mbi rezultatet e shpenzimeve buxhetore 2014-2020 të Bashkimit Europian	Beata Blasiak-Nowak Marzena Rajczewska Këshilltare në Departamentin e Auditimit të Administratës Publike të NIK-ut (Botuar në EUROSAI Journal, nr.04, Prill 2016)	69
Korrupsioni si fenomen dhe masat që duhet të merren me qëllim luftimin e këtij fenomeni	Mirela Kapo, kandidate PhD Avjerina Bazaj, Msc. Fakulteti i Drejtësisë Universiteti i Tiranës	81
Mundësitë për zbatimin e praktikave të qeverisjes së mirë dhe llogaridhënies për ndjekjen dhe auditimin e Objektivave të Zhvillimit të qëndrueshëm në Amerikën Latine	OJQ "Aksioni Qytetar Kolumbi" (AC-Columbia). (Botuar në revistën e OLACEFS).	97
Roli i ECA-s, lidhur me reagimin e BE-së ndaj krizës financiare	Dr. Louis Galea, anëtar i ECA (Botuar ne EUROSAI Journal, nr.04, Prill 2016)	107
Raporti mbi aktivitetin 2015-2016 të EUROSAI-it	Prezantuar nga Sekretari i Përgjithshëm i EUROSAI-t në takimin e 44- të Bordit Drejtues	111
Info nga vendi	Aktivitete të KLSH-së (Janar-Prill 2016)	123
Zyra Kombëtare e Auditimit të Finlandës	Profil	147
Kontrolli i Shtetit i Izraelit	Profil	151
Gjykata e Llogarive e Moldavisë	Profil	157

CONTENT

TITLE	AUTHOR	PAGE
We, the people!	Arno Visser, President, EUROSAI Published in INTOSAI Magazine, Spring 2016	161
Formality Vs 3E principles in public procurement	Dr. Igor Šoltes, Memeber of European Parliament	165
Novelties, challenges and few thoughts on new financial statements' auditing	Prof.Dr.Sherif Bundo Faculty of Economy, Tirana University Erëza ARIFI Faculty of Economy, Tirana University	173
The necessary measures to reduce - eliminate the antropogenic damages in Prespa Lake System	Prof.Dr.Niko Pano Academic Prof.Dr.Gudar Beqiraj Academic Prof.Dr.Salvator Bushati	181
Moratorium on concessions and ppp – necessary in our time...	Dr.Zef Preçi Albanian Center for Economic Research	195
What an auditor should know about urban waste management	Prof.Dr.Sazan Guri "G&G"Group	205
The European Court of Auditors' and Polish Supreme Audit office's audit on results of the EU budget expenditure for the years 2014 to 2020	Beata Blasiak-Nowak Marzena Rajczewska Advisors in the Polish Supreme Audit Office's Public Administration Department (Published in EUROSAI Magazine nr.4 April 2016)	217

Corruption as a phenomenon and the measures to be undertaken to combat it	Mirela Kapo, Candidat PhD Avjerina Bazaj, Msc. Faculty of Law University of Tirana	229
Opportunities for the implementation of good practices of governance and accountability for Tracking and auditing Sustainable Development Goals in Latin America	(Published in OLACEFS Magazine)	245
The role of ECA in relation to the EU response to the financial crisis	Dr. Louis Galea, ECA Member (Published in EUROSAI Magazine nr.4 April 2016)	253
Report on EUROSAI activity 2015-2016	From the Secretary General of EUROSAI in 44th meeting of the EUROSAI governing board	257
Events and activities of ALSAI during January- April 2016	INFO	269
National Audit Office of Finland	Profile	289
The Office of the State Comptroller and Ombudsman of Israel	Profile	293
Court of Accounts of Moldova	Profile	299

NE, QYTETARËT!

Në shekullin e njëzet e një, ne jemi dështmitarë të një lëvizje globale e cila sërish kërkon më shumë pjesëmarrje, më shumë transparencë dhe më shumë përgjegjshmëri. Një shembull i kësaj lëvizjeje është "Partneriteti dhe Qeverisja e Hapur".

Nga: Arno Visser, President, Gjykata e Auditimit e Holandës dhe Presidenti EUROSAI

Revolucionet

Në 12 mars të vitit 1848, Mbreti William II i Holandës u zgjua në mes të natës i djersitur, zemra i rrihte fort dhe kishte dhimbje stomaku pavarësisht se nuk kish konsumuar asgjë në mbrëmje.Mendja e tij ishte tek revolucioni që kishte përfshirë Evropën dhe pjesë të Amerikës Latine. Kryengritjet në Paris kundër mbretit të Francës dhe qeverisë së tij, ato të zhvilluara në disa shtete gjermane dhe në Danimarkë, kishte çuar në rrëzimin e papritur të monarkive dhe në reformën e regjimeve të vjetra evropiane. Njerëzit në të gjithë Evropën i ishin bashkuar lëvizjeve *ad hoc* të klasës së mesme, punëtorëve dhe reformatorëve për të shprehur pakënaqësinë me qeverisjet në vendet e tyre. Ata kërkonin më shumë përfshirje në qeverisje dhe më shumë demokraci.

Thirrje të ngjashme kishin filluar të shtoheshin edhe gjatë katër viteve të fundit në Mbretërinë e Holandës. Deri në aktë kohë, William kishte refuzuar hapur çdo reformë. Megjithatë, në ditët e fundit, kërkesa për reforma në mbretëri ishte bërë jo vetëm nga anëtarët e parlamentit, por edhe nga turmat e mëdha në rrugët e Amsterdamit dhe të Hagës. Revolucioni ishte ulur pranë shtratit të Mbretit dhe ishte gati të godiste.

I frikësuar për humbjen e pozitës së tij, William përfundimisht vendosi t'u dorzohej këtyre kërkesave. Më vonë ai shpjegoi se kishte "ndryshuar brenda natës nga një konservator në një liberal "Qysh në mëngjes ai emëroi një komision për të ndryshuar kushtetutën holandeze. Kushtetuta e re i hapi rrugën demokracisë parlamentare". Ajo sanksi-ononte lirinë e arsimit, lirinë e organizimit dhe të shtypit të lirë. Ajo siguronte zgjedhje të drejtpërdrejta në të gjitha nivelet e qeverisjes, buxhet vjetor të përcaktuar

nga parlamenti dhe përgjegjshmëri në qeverisje.

Ajo gjithashtu rezultoi në humbjen e pushtetit personal ekzekutiv për mbretin William. Qasja pragmatike e ndërmarrë nga Mbreti çoi në një tranzicion paqësor të sistemit të qeverisjes në Holandë.

Revolucionet e viteve 1848 dhe 1849 ishin të nxitura nga kërkesa për përfaqësim më të mirë në sistemin parlamentar, kërkesa këto që vinin nga një bazë në rritje e qytetarëve të arsimuar. Kërkesat e tyre për akses dhe ndikim në procesin e vendimmarrjes bazoheshin në vlerat klasike të pjesëmarrjes, përfaqësimit të drejtë, transparencës dhe llogaridhënies.

Epoka moderne

Institucionet tona Supreme të Auditimit e kanë bazën në parimet demokratike të shekullit të nëntëmbëdhjetë. Ne sigurojmë llogaridhënien, rrisim transparencën dhe kontribuojmë në mënyrë të vazhdueshme në përmirësimin e administratës publike në vendet tona. Megjithatë, kohë pas kohe, ne ballafaqohemi me vetë kufizimet tona. Deri në dekadën e fundit të shekullit të njëzetë, qeveritë dhe SAI-t kishin monopolin e informacionit në lidhje me domenin publik. Një ndryshim paradigmik solli ruajtja dixhitale e të dhënave në masë dhe përdorimi i tyre në shkallë të gjerë në fund të shekullit të njëzetë. Analiza e informacionit dhe shkëmbimi i tij nuk është më një proces i vetëm. Përmes dixhitalizimit dhe përdorimit të të dhënave tashmë ka më shumë informacion se kurrë më parë. Për më tepër, informacioni apo të dhënat janë në dispozicion gjatë 24 orëve në çdo ditë të javës, pasi ato nuk janë të mbyllura në një arkiv fizike. Për më tepër, informacioni përdoret në vazhdimësi për interpretime dhe qëllime të ndryshme.

Në shekullin e njëzet e një, ne jemi dëshmitarë të një lëvizje globale e cila sërish kërkon më shumë pjesëmarrje, më shumë transparencë dhe më shumë përgjegjshmëri. Një shembull i kësaj lëvizjeje është "Partneriteti dhe Qeverisja e Hapur". Ky rrjet organizatash që përfshin shumë palë interesi përpiqet që qeveritë të bëhen në mënyrë të qëndrueshme më transparente, më llogaridhënëse dhe më të përgjegjshme ndaj qytetarëve të tyre. Qëllimi përfundimtar i këtij rrjeti është që të përmirësojë cilësinë e qeverisjes dhe cilësinë e shërbimeve që marrin qytetarët. Kjo nuk është e ndryshme nga argumentat e paraqitura nga lëvizjet revolucionare të shekullit të nëntëmbëdhjetë.

Teknikat dhe qëndrimet

Si Institicion Suprem Auditimi ne po përballemi me sfidat e shekullit të njëzet e njëtë duke përdorur teknikat e shekullit të njëzetë në institucione të shekullit të nëntëmbëdhjetë.

Prandaj për ne është e rëndësishme që të mbetemi relevant për publikun e gjerë. Sipas mendimit tim, kjo mund të arrihet duke përqafuar teknikat e zhvilluara rishtazi dhe duke përshtatur qëndrime gjithëpërshirëse. Kohët e fundit, unë kam parë dy shembuj se si ne mund mund t'i

trajtojmë këto sfida. Shembulli i parë është paraqitur nga znj. Tytti Yli-Viikari, e sapo zgjedhur në postin e Audituesit të Përgjithshëm të Finlandës, gjatë një vizite të përbashkët në SAI-n e Turqisë. Ajo argumentoi se SAI-t duhet të investojnë në teknologji të reja dhe në mënyrën se si duhet të përdoren këto teknologji. Mjetet për investigimin e të dhënave, analizat inteligjente të sistemeve të të dhënave dhe analizat e teksteve tashmë janë të aplikueshme. Tani që këto janë zhvilluar për përdorim të gjerë, ne kemi nevojë të investojmë në blerjen e hardware-ve të ri, software-ëve dhe për burime njerëzore. Kjo do të na japë mundësi të përdorim të dhëna të strukturuara dhe të pastrukturuara nga burimet e brendshme dhe të jashtme. Të dhënat e përfituara në këto mënyra mund të na ndihmojnë të identifikojmë çështje të ndryshe të pandeshura më parë, në mënyrë që të përmirësojmë performancën e përgjithshme të administratës publike.

SAI-t janë në gjendje t'i përdorin këto teknika dhe ne mund të kombinojmë të dhënat e aksesuesshme dhe ato me kërkesa strikte për akses të marra nga burime të ndryshme për të siguruar njohuri të reja për përmirësimin e eficiencës dhe të politikave publike më efektive. Njohuritë e reja të kombinuara me eksperiencat e mëparshme, mund të çojnë në largpamësi. Në vend që të shtrojnë pyetjen se çfarë ndodhi, SAI-t që përdorin të dhënat analitike mund të shohin përpara dhe të fitojnë njohuri për atë çka mund të ndodhë në të ardhmen. SAI-t mund të fokusohen në forma të ndryshme largpamëse auditimi, duke përdorur të dhënat e auditimit, shoqëruar me mjete analitike për të ndërtuar modele dhe skenarë që kanë për qëllim përmirësimin e mëtejshëm të përgjegjësisë. Shumë prej këtyre mjeteve tashmë janë në dispozicion, për shembull në fushën e marketingut të drejtpërdrejtë. Në të ardhmen e afërt, sistemet kompjuterike të të vetëmësuarit mund të jenë në gjendje të na ndihmojnë në punën tonë audituse, pasi po bëhen gjithnjë e më të sofistikuara dhe janë në gjendje që në mënyrë të pavarur të kombinojnë informacionin e marrë nga burime të ndryshme.

Shembulli i dytë ka të bëjë me pozitën tonë në shoqëri dhe vjen nga SAI i Brazilit. Përdorimi i të dhënave dhe i mjeteve teknologjike të tilla si të dhënat analitike tregojnë se ne në të vërtetë nuk duhet të punojnë më vetëm. Qytetarët, organizatat e shoqërisë civile dhe të tjerët duhet të kenë mundësi të përdorin të dhënat e administratës publike, në mënyrë që ata të mund të na ofrojnë njohuritë e tyre, duke kontribuar për çështjet që ne si SAI trajtojmë. Kështu, së bashku me shoqërinë, ne jemi në gjendje të paraqesim një tablo më të qartë të asaj që po ndodh. Kjo do të thotë se qeveritë dhe sa më shumë pjesë të tjera të shoqërisë duhet të jenë të gatshëm të ndajnë të dhënat e tyre në një format që është i hapur, d.m.th i plotë, nga një burim kryesor, të aksesueshme, të lexueshme, jo diskriminuese dhe me standarde e licensa të hapura. SAI i Brazilit inkurajon administratën publike që t'i sigurojë

publikut të gjerë akses në këto të dhëna. Këtë ata e bëjnë duke i bindur institucioet shtetëror se shoqëria kërkon më shumë transparencë nga administrata publike dhe në shkëmbim shoqëria mund të kontribuojë drejtpërdrejtë me shërbime të reja për përmirësimin e kësaj administrate. Së fundmi, dhënia e aksesit për të dhënat nga administrata publike u jep qyetatarëve mundësinë të krijojnë biznese të reja dhe të ketë zhvillimin ekonomik. Në këtë mënyrë, SAI i Brazilit ka miratuar qëndrimin e qeverisjes së hapur.

Apel për të ndërmarrë një kurs të veçantë të veprimit!

Në nëntor të vitit 2015, Gjykata e Auditimit e Holandës organizoi konferencën e EUROSAI-t për Open Data. Njëzet e tetë SAI morën pjesë në këtë konferencë dhe ishin të vendosura për ambiciet e tyre. Kështu, 92 përqind dëshironin që të dhënat e tyre të ishin të aksesueshme, 43 për qind dëshërojnë të auditojnë gjatë këtij viti aksesin e të dhënave dhe 81 për qind e tyre parashikojnë të përdorin të dhëna e aksesueshme në auditimet që do të kryejnë në të ardhmen. Lëvizja ka filluar. Tani ne kemi momentin kulminant. Ne si SAI-e, jemi agjentë të informacionit dhe natyra e informacionit me të cilën kemi të bëjmë po ndryshon. Ne duhet të jemi në krye të këtij ndryshimi, duke përqafuar teknika të reja dhe duke përshtatur qëndrimet tona. Në ndryshim nga shekulli i nëntëmbëdhjetë, në sajë të zhvillimeve teknologjike, publiku i shekullit të njëzet e njëtë kërkon pjesëmarrjen dhe përfshirjen e drejtpërdrejtë. Por këto kërkesa ende bazohen në të njëjtat vlera klasike të pjesëmarrjes, përfaqësimit të drejtë, transparencës dhe llogaridhënies. Ne jemi në mes të revolucionit të të dhënave ndaj duhet të reagojmë shpejt për adresimin e kërkesave për akses në informacion dhe bashkëpunim me shoqërinë. Në fund të fundit, nuk janë vetëm qytetarët që duan të arrijë më shumë transparencë dhe llogaridhënie. SAI-t dhe qytetarët dëshërojnë të njëjtën gjë. Le të punojnë drejt këtij objektivi të përbashkët!

Botuar në Revistën e INTOSAI-t Pranverë 2016

Përktheu: Alma Shehu

Specialiste e Marrëdhënieve me Jashtë

Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga: Arno Visser, President, Gjykata e Auditimit e Holandës dhe Presidenti EUROSAI

FORMALITETI KUNDREJT PARIMEVE TË 3E-ve NË PROCEDURAT E PROKURIMIT

Ngritja e një sistemi të prokurimit publik, zhvillimi dhe implementimi i tij duhet të bazohen në parimin e lëvizjes së lirë të të mirave materiale, parimin e pavarësisë së krijimit (të sipërmarrjeve) dhe parimin e pavarësisë së ofrimit të shërbimeve.

Nga: Dr.Igor Šoltes, Deputet i Parlamentit Europian

Abstrakt

Përveç aspekteve të eficencës, efektivitetit dhe ekonomicitetit, prokurimet publike karakterizohen gjithashtu edhe nga parime të tjera siç janë ato të barazisë dhe mosdiskriminimit. Duke qenë se prokurimet publike janë një tërësi parimesh të ndryshme, ato shpesh shoqërohen me konflikte apo diskutime të cilat bëjnë që të vështirësohet në mënyrë të konsiderueshme arritja e objektivave. Do të doja të theksoja rëndësinë e parimeve individuale për objektiva të veçanta dhe të bëja një ilustrim se si duhet operuar në rastet kur jemi përballë koflikteve mes këtyre parimeve dhe si duhet kërkuar zgjidhja kur lind nevoja për të peshuar secilin prej këtyre parimeve. Në rastin e korrupsionit në procedurat e prokurimit publik duhet treguar kujdes se cili parim do të jetë prioritar duke kushtuar më shumë vëmendje në trajtimin e çështjes në fjalë dhe nëse të qenit formal në procedura ndihmon në luftën kundër korrupsionit apo përkundrazi e intensifikon atë. Me kaq vite eksperiencë në studimin e rasteve, mund të them se praktikisht institucionet zgjedhin veçanërisht si parimin më të rëndësishëm atë të formalitetit.

Parimet bazë të Prokurimit Publik

Për shkak të shumëllojshmërisë së situatave gjatë jetës së përditshme, legjislacioni nuk mund të përfshijë norma për çdo çështje ligjore, kështu që njohja e parimeve bazë të prokurimit publik është me shumë rëndësi.

Është e nevojshme të kuptohen rregullat ligjore nëpërmjet disa parimeve, të cilat udhëheqin vendimmarrjen e Autoritetit Kontraktor si dhe Operatorin Ekonomik në njohjen e të drejtave të tij në një procedurë prokurimi. Në fushën e prokurimeve publike, përveç parimeve të veçanta, duhen marrë në konsideratë edhe parime të tjera, të cilat në ditët e

sotme shërbejnë tashmë si një kriter bazë në shoqërinë tonë dhe mbulojnë gjithë sistemin ligjor.

Ngritja e një sistemi të prokurimit publik, zhvillimi dhe implementimi i tij duhet të bazohen në parimin e lëvizjes së lirë të të mirave materiale, parimin e pavarësisë së krijimit (të sipërmarrjeve) dhe parimin e pavarësisë së ofrimit të shërbimeve. Të gjitha këto rrjedhin nga Traktati i Komunitetit Evropian, nga parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit për të siguruar konkurrencë mes operatorëve ekonomikë, nga transparenca në procedurat e prokurimit publik, trajtimi i barabartë i tyre si dhe nga parimi i proporcionalitetit.

Parimet themelore janë specifikuar në Artikullin nr. 2 të Udhëzimit nr. 2004/18/EC, i cili përcakton:

- Parimin e trajtimit në menyrë të barabartë;
- Parimin e mosdiskriminimit;
- Parimin e transparencës;

Traktati mbi Ekonominë i Komunitetit Evropian paraqet kuadrin themelor për rregullimin e legjislacionit të prokurimit publik. Fillimisht ky akt synonte vendosjen e një tregu të brendshëm të përbashkët mes Vendeve Anëtare duke ndaluar çdo diskriminim kombësie dhe çdo kufizim në përzgjedhjen e mallrave dhe shërbimeve duke përfshirë këtu lëvizjen e lirë të mallrave, të cilat janë të zhveshura nga detyrimet doganore, si dhe heqjen e kuotave dhe masave të limituara duke pasur një efekt ekuivalent përgjatë detyrimeve doganore dhe kuotave mes Vendeve Anëtare. Objektivi i këtij Traktati do të arrihej akoma më mirë me heqjen e pengesave ndaj lëvizjes së lirë të forcës punëtore dhe shërbimeve, kapitalit, pagës si dhe me pavarësinë për të vendosur mbi themelimin e ndërmarrjeve në seicilin prej Vendeve Anëtare. Në bazë të këtij Traktati, do të ishte një arritje, zhvillimi i politikave kryesore të Komunitetit Evropian, sidomos i atyre në fushën e ligjit të konkurrencës, ndihmës shtetërore dhe në agrikulturë.

Traktati i EEC (European Economic Community) nuk i përmend shprehimisht prokurimet publike, përveç se në rastin kur përmendet financimi i kontratave publike me vendet e huaja dhe në lidhje me politikat industriale. Pavarësisht kësaj, në Traktatin e EEC mund të gjenden udhëzime për të ndërtuar një bazë të sigurtë ligjore mbi të cilat të mund të ngrihet i gjithë sistemi i prokurimit publik. Këto janë kryesisht dispozita, të cilat i referohen levizjes së lirë të të mirave (Artikulli 28), pavarësisë së themelimit (Artikulli 43) dhe pavarësisë në ofrimin e shërbimeve (Artikulli 49). Dispozita të tjera të rëndësishme janë edhe ato që lidhen me ndalimin e diskriminimit (Artikulli 12) dhe çështjen e sigurimit të sipërmarrjes (Artikujt 81, 86 dhe 87).

Regjimi i lëvizjes së lirë të të mirave dhe shërbimeve është elementi më i rëndësishëm në fushën e prokurimit publik. Traktati i EEC përmban objektivisht bazën ligjore të prokurimit publik, që do të thotë krijimin e procedurave të prokurimit mes vendeve anëtare dhe mundësimin e

operatorëve ekonomikë për të marrë pjesë në kontratat publike përtej kufijve të vendit (mes Vendeve Anëtare). Duke qenë se do të ishte e pamundur për Vendet Anëtare për të vendosur rregulla gjithnjë e më tepër specifike për prokurimin publik, në bazë të traktatit të EEC, udhëzimet ligjore për këtë fushë janë përshtatur në një kategori dytësore. Të kuptosh parimet bazë dhe prej andej të krijosh një sistem ligjor është më se e rëndësishme. Kjo kuptohet akoma më mirë nga fakti se fillimisht implementimi i udhëzimeve nuk ishte efektiv gjithandej, ndaj dhe parime të tilla krijojnë një bërthamë të vetme për interpretim dhe arritjen e objektivave që shoqërojnë sistemin e prokurimit publik nëpërmjet formulimit të kontratave dhe udhëzimeve përkatëse.

Parimet luajnë një rol mjaft të rëndësishëm, si në drejtim të legjislacionit, kur kemi të bëjmë me përshtatjen e përmbajtjes së normave ligjore, por edhe në të kuptuarin e dispozitave ligjore, veçanërisht në rastet e përcaktimeve jo të sakta të tyre. Kryesisht, interpretimi dhe kuptimi i duhur i disa parimeve thjeshtëzon së tepërmi interpretimin e normave ligjore në terma të përmbajtjes, kontekstit dhe qëllimit. Parimet ligjore lidhen me normat ligjore në një të vetme, duke sjellë kështu normat me përmbajtjen e duhur, veçanërisht për rastet kur për shkak të diversitetit të madh jo të gjitha rrethanat mund të jenë parashikuar nga këto norma ligjore. Një rregull ligjor duhet të kuptohet nëpërmjet një parimi specifik, i cili përbën njëkohësisht si drejtimin ashtu edhe qëllimin e hartimit të një norme ligjore në veçanti.

Konfliktet praktike mes parimeve, vlerave, normave dhe marrëdhënieve

Të kuptosh saktë prokurimet publike është tejet e rëndësishmë për Autoritetet Kontraktore sidomos për ti bërë ato të ndërgjegjshme për të drejtat e tyre të kufizuara në përdorimin e aseteve publike më qëllim zhvillimin e procedurave të prokurimit, gjatë të cilave nuk duhet të ketë përfitime personale apo përfitime të grupeve të veçanta por vetëm interesa për publikun e gjerë *"in largo sensu"*. Rëndësia e parimeve gjithashtu reflektohet edhe nga rëndësia që kanë në zgjidhjen e shumë problemeve të kufizuara.

Disa pyetje interesante që mund të na lindin kur diskutojmë mbi këto parime themelore janë:

- A janë ato reciprokisht të barabarta?
- A ka një klasifikim të tyre nga lartë poshtë për nga rëndësia?
- A janë ato përjashtuese apo plotësuese të njëra tjetrës?
- A e mbështesin këto parime prokurimin publik drejt të njëjtave objektiva?

Deri më tani marrëdhënia mes parimeve të formalitetit dhe atyre të ekonomisë (zakonisht kundërshtojnë njëra tjetrën) kanë treguar se janë disi problematike. Autoritetet Kontraktore veçanërisht e kuptojnë këtë konflikt në rastet kur, për shkaqe formale, një ofertë duhet

skualifikuar si e parregullt për shkak të një mungese në dokumentacion, e cila nuk është thelbësore për një performancë të mirë të punës por që është kërkuar nga vetë Autoriteti Kontraktor dhe kjo ofertë në veçanti është më e përshtatshmja për sa i përket gjithë kritereve të tjera të dokumentacionit në tender. Një ofertë e tillë do të duhet të skualifikohet nëse i përmbahemi parimit të formalitetit dhe prakitkës së institucioneve, ndonëse një vendim në favor të kësaj oferte do të ishte në përputhje me parimin e ekonomicitetit. Atëherë, në këto kushte, ku është kufiri i cili tregon se cila do të jetë zgjedhja e duhur midis këtyre dy parimeve? A është e mundur ti vendosim ato në një sistem vlerash në të cilin, në një mënyre relative, do të krijohej një situatë e tillë ku njëri prej parimeve të vendoste një kufi të qartë se cili prej tyre është më i përshtatshëm se tjetri – apo mjafton thjesht parimi i formalitetit të vendoset mbi parimin e ekonomicitetit pa marrë në konsideratë ndonjë ndikim ekonomik? Do të ishte ideale nëse do të kishim mundësi të ofronim një përgjigje direkte. Fatkeqësisht, ende nuk mund të jepet një e tillë për aq kohë sa nuk do të ketë një konsensus mes institucioneve të ndryshme se cili prej parimeve do të jetë më i rëndësishëm në krahasim me të tjerët. Ndërkohë, duke diskutuar mbi këtë problem, mund të marrim në konsideratë si një pikë referimi praktikën gjyqësore të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Sllovenisë në procesin e vlerësimit të proporcionalitetit, ku "*rëndësia*" ka më tepër peshë se sa "*ndërhyrja*" por me një të drejtë specifike, kur kjo e drejtë synon të mbrojë veten nga ndërhyrje të tilla dhe kur gjykohet se kemi pasur të bëjmë me një ndërhyrje më të rëndë në proporcion me nivelin më të lartë të një të drejte të cënuar. Nëse Gjykata Kushtetuese konstaton se rëndësia e të drejtës, e cila duhet të mbrohet nga ndërhyrjet prevalon mbi rëndësinë për ndërhyrje mbi të drejtën në fjalë, atëherë ndërhyrja do ti nënshtrohet këtij lloj testi të proporcionalitetit. Një formë e tillë testi proporcionaliteti mund të kryhet edhe në rastin e prokurimeve publike, kur gjendemi para një rasti ku zbatimi i një parimi kërkon shkeljen e një parimi tjetër.

Kjo mund të ndodh në rastet kur p.sh për mbrojtjen e parimit të ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit, parimi i formalitetit shkelet nën pretendimin se janë zbatuar parimet e 3E– ve. Në këtë mënyrë ky është një rast tipik për përdorimin e testit të proporcionalitetit.

Një e drejtë e caktuar (në rastin tonë parimi i formalitetit) mund të kufizohet vetëm në rastet, në të cilat është e nevojshme për qëllime të mbrojtjes së të drejtave të tjera (në rastin tonë parimi i ekonomicitetit), kur është e domosdoshme të respektohen parimet kushtetuese të proporcionalitetit, kjo do të thotë që është e detyrueshme të plotësohen tre kushte për pranueshmërinë e këtyre kufizimeve apo ndërhyrjeve në të drejta: Emergjencë, mjaftueshmëri dhe proporcionalitet në një kuptim të kufizuar. Ndërhyrja në të drejtat kushtetuese është e lejuar vetëm

në rastet kur këto ndërhyrje janë të domosdoshme (të paevitueshme) për mbrojtjen e të drejtave të tjera të njeriut, që do të thotë se një objektiv ligjor nuk mund të arrihet duke kryer ose jo një ndërhyrje të vogël në të drejtat kushtetuese. Për arritjen e një objektivi kushtetues të lejuar, ndërhryja duhet të jetë e përshtatshme (p.sh mbrojtja e të drejtave të të tjerëve apo e interesit të publikut, ku mbrojtja e interesit të publikut përfaqëson një objektiv të lejuar). Ndërhyrja në të drejta nuk duhet të jetë e tepruar, që do të thotë se vetëm ndërhyrjet më të vogla nga të gjitha ndërhyrjet e mundshme në të drejta janë të lejuara për arritjen e të drejtave kushtetuese apo objektivave të dëshiruar, siç është p.sh. Mbrojtja e të drejtës së barazisë së të tjerëve. Brenda kuadrit të proporcionalitetit, rëndësia e ndërhyrjes në një të drejtë duhet gjithashtu të vlerësohet krahasuar me rëndësinë e të drejtës e cila do të kufizohet. Sigurisht që ne nuk mund të bëjmë një barazim të drejtpërdrejtë mes prokurimeve publike dhe të drejtave kushtetuese, disa prej tyre mund edhe të rrjedhin nga përdorimi i prokurimeve publike apo janë të kufizuara me qëllim zvogëlimin e keqpërdorimit nëpërmjet akteve ligjore apo ekzekutive, apo nga vendime të ndonjë institucioni apo autoriteti. Pavarësisht kësaj, kushtet e përmendura pak më sipër pas të cilave mund të lejohen ndërhyrjet në të drejtat kushtetuese, në një mënyrë apo tjetrën, krijojnë bazat për një vlerësim të pranueshmërisë së limiteve dhe perjashtimeve të një prej parimeve themelore të prokurimeve publike me qëllim zbatimin e një parimi tjetër. Jo vetëm domosdoshmëria, por gjithashtu edhe mjaftueshmëria dhe proporcionaliteti duhen marrë në konsideratë si elementë të rëndësishëm në testin e proporcionalitetit në fushën e prokurimeve publike gjatë të cilave na duhet të vlerësojmë ndërlikimet që lindin prej shkeljes së një parimi, në kuadër të një përfitimi dhe të një objektivi, i cili mund të arrihet vetëm nëpërmjet zbatimit të një parimi tjetër dhe që duhet bazuar në ligj. Në këtë mënyrë, pamjaftueshmëria e theksuar formale apo cënimi, nuk do të thotë me patjetër përjashtimin e një operatori ekonomik nga një procedurë prokurimi, në raste të tilla kur pamjaftueshmëria apo cënimi i së drejtës nuk do të ketë ndikime negative apo të pafavorshme në parimet e tjera të prokurmit publik (parimi trajtimit të barabartë, parimi i mosdiskriminimit, etj). Kjo neglizhencë mund të çojë më tej në përzgjedhjen e një oferte bazuar në parimin e ekonomicitetit me qëllimin e vetëm sipas kriterit të kushtit ekonomik më të favorshëm, i përshtatshëm ky në marrëdhënien mes investimit dhe vlerës.

Neglizhimi i parimit të formalitetit në emër të parimit të ekonomicitetit në këtë rast do të ishte i nevojshëm, i përshtatshëm dhe proporcional.

Konkluzione

Diskutimi i mësipërm mund të përfaqësojë një formulim të testit të proporcionalitetit në fushën e prokuri-

meve publike, diskutim i cili mund të përbëjë një hap të rëndësishëm dhe të domosdoshëm drejt vështrimit të praktikave më të fundit, si për Autoritetet Kontraktore ashtu edhe për institucionet monitoruese të rregullshmërisë, për të vendosur mbi shkeljet ne procedurat e prokurimit publik por gjithashtu edhe në shkeljet e parimeve themelore. Një nga detyrat më të vështira për përmirësime ligjore dhe praktike për t'u kryer është gjetja e një raporti të përshtatshëm mes parimeve themelore të prokurimit publik. Mund të themi se asnjë parim nuk mund të përjashtohet por dhe as të përdoret me siguri.

Përktheu: Jonild Hoxhaj, Auditues

Departamenti i Auditimit të Pushtetit Vendor

Nga: Dr.Igor Šoltes, Deputet i Parlamentit Europian

RISITË, SFIDAT DHE DISA REFLEKSIONE MBI AUDITIMIN E PASQYRAVE TË REJA FINANCIARE

*Rishikimi, përmirësimi dhe modernizimet e standardeve të kontabilitetit dhe të pasqyrave të raportimit financiar kanë shërbyer **për të përafruar kontabilitetin dhe shërbimet e tij me kulturën profesionale dhe eksperiencën evropiane** në këtë fushë.*

Nga: Prof.Dr. Sherif BUNDO, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës

Erëza ARIFI, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës

Për një profesionist kontabiliteti dhe për çdo studiues dhe njohës të mirë të kësaj fushe, që udhëhiqet në punën dhe veprimtarinë e përditshme nga parime të shenjta morale dhe profesionale, zhvillimet në fushën e kontabilitetit në dy dekadat e fundit kanë qënë të vrullshme. Ato kanë qënë dhe janë të tilla, për shkak të ndryshimit dhe vrullit të ndryshimeve në bërthamën e shoqërisë dhe të ekonomisë, në marrëdhëniet e pronësisë.

Rishikimi, përmirësimi dhe modernizimet e standardeve të kontabilitetit dhe të pasqyrave të raportimit financiar kanë shërbyer **për të përafruar kontabilitetin dhe shërbimet e tij me kulturën profesionale dhe eksperiencën evropiane** në këtë fushë. Ato **kanë pasuruar fjalorin profesional** dhe kanë shërbyer edhe **për të mbajtur më të lidhur profesionistët e kontabilitetit dhe audituesit, me zhvillimet, me risitë që solli modeli ekonomik i tregut** dhe vlerësimi kontabël bazuar në vlerën e drejtë.

Disa arritje dhe risi njëherësh

Pa i vënë vetes detyrë, që të listojmë gjithë arritjet dhe risitë, në mënyrë të sintetizuar, mund të nënvizojmë se standardet e reja, e kanë pasuruar eksperiencën dhe praktikën tonë kontabël në disa fusha dhe dimensione njëherësh.

Së pari, ato kanë sjellë risitë që trajtimi kontabël dhe pasqyrat financiare, **raportimi financiar i të gjitha llojeve dhe kategorive të bizneseve të jetë i përafërt**. Kjo do të thotë se nuk ka diferenca të mëdha të zyrtarizuara në trajtimin kontabël të entiteteve. Përderisa shumica dërmuese e bizneseve në vendin tonë është e kategorisë Ndërmarrje të vogla

dhe të mesme, këto standarde duket që ju shkojnë më shumë për shtat. Zgjedhja e KKK, për të adoptuar si standarde kombëtare kategorinë e standardeve ndërkombëtare të NVM, **është një qëndrim strategjik që duhet inkurajuar dhe mbështetur.** Shërbimi kontabël i tyre është i bazuar tek kontabiliteti i përgjithshëm dhe llogaritë sintetike.

Së dyti, standardet **kanë sjellë mjaft risi që kanë lidhje me vlerësimin**. Personalisht këtë e quajmë, nga njëra anë dinamizmin e madh dhe progresin në vlerësimin kontabël, duke përdorur vlerën e drejtë, apo vlerën e tregut, dhe nga ana tjetër **kanë sjellë me vete edhe rritjen e lirisë profesionale** të profesionistëve që të kërkojnë midis disa mënyrave të vlerësimit, atë, apo ato mënyra që është/janë dhe çmohet/çmohen më e drejtë dhe më afër të vërtetës. Një mall, një aktiv, një pasuri, një mjet, një ndërmarrje, thuhet në Ligjinë e Çmimit të njëjtë në Financë, vlen aq sa shitet. Nga ana tjetër, dy mallra të njëjtë nuk shiten gjithnjë njëlloj. Kjo do të thotë se ka diferenca, shpesh herë të mëdha midis vlerës dhe çmimit. Ndaj standardet krijojnë mundësinë që profesionistët të kërkojnë vlerësimin më të drejtë dhe gjithnjë në kërkim të asaj metode vlerësimi që është e bazuar sa në parimet e vlerësimit, aq edhe në parimet dhe kodet profesionale.

Së treti, standardet e reja, edhe pse janë një frymë e re dhe formulime të reja, **ruajnë boshtin e standardeve kombëtare të Kontabilitetit.** Standardet e reja janë një përmirësim dhe progres i tyre. Ato ngrihen dhe implementohen si të thuash mbi themelet e standardeve kombëtare. Kjo i ka shërbyer për mirë përmirësimit të cilësisë së shërbimeve kontabël dhe rritjes së aftësive profesionale të tyre. Mbajtja në të njëjtën linjë e standardeve të reja është kontribut në evitimin e një lloj anarkie dhe shpërqëndrimi që ndodh natyrshëm në raste të tilla, kur në një fushë, ligjet apo aktet rregullatore ndryshojnë shpesh, ndryshojnë dhe dalin rregulla të reja, pa përvetësuar dhe konsoliduar njohejt e standardeve të vjetra.

Së katërti, pa asnjë rezervë, dëshirojmë të nënvizojmë se standardet e NVM **kanë përmirësuar nivelin e mësimdhënies dhe kanë përmirësuar dhe kanë pasuruar leksionet dhe materialet e tjera didaktike.** Përkthimi dhe shqipërimi i standardeve dhe kontributi i institucioneve të angazhuara në këtë fushë është një vlerë e shtuar në fushën e kontabilitetit dhe të raportimit financiar në vendin tonë. Puna për njohjen dhe trajnimin me standardet e reja, ka qënë dhe mbetet një sektor i veprimtarisë intensive të shoqatave dhe organizmatave profesionale të fushës së kontabilitetit. Vetëm SHKFSH, që në datën 1 shtator 2016, kishte të regjistruar në regjistrin e antarësisë 4898 antarë, ka trajnuar përgjatë vitit 2015 mbi 740 profesionistë, me statusin Kontabël të Miratuar aktivë, Kontabël të miratuar jo aktivë, kandidatë për Kontabël të Miratuar dhe antarë të rinj. Kjo organizatë mjaft e madhe

profesionale, ka organizuar përveç kurseve të trajnimit dhe të formimit profesional në fiskalitete, edhe kurse në njohjen, interpretimin dhe zbatimin e standardeve të reja.

* * *

Me qëllimin e mirë, në shërbim të përmirësimit dhe në përgjigje afirmative të ftesës së bërë prej opinionit të profesionistëve të kontabilitetit dhe të Auditimit, në vijim edhe të konkluzioneve të Konferncës së KLSH, në mënyrë modeste, do të dëshironim që të adresonim disa sugjerime, apo më mirë të tërheqim disa refleksione që baza e kontabilistëve i artikulon në mënyrë të natyrshme dhe me vetëdije të lartë profesionale. Gjykojmë se është detyra e të gjithëve që të reflektojmë dhe të kontribuojmë **në përmirësim të qartësimit dhe thjeshtësimit të informacionit kontabël dhe të përdorimit me lehtësi të tij** në shërbim të vendimmarrjes dhe të menaxhimit. Sidoqoftë, duhet nënvizuar se **asgjë nuk është perfekte**. Perfekte është vetëm fakti që asgjë nuk është e tillë. **Sugjerimet tona do të përqëndrohen në tre linja kryesore.**

1. Pasqyrat Financiare, Standardi 2. Përderisa pasqyrat financiare janë artikuluar dhe formuluar prej nesh, për cilësinë, mënyrën e formulimit, përmbajtjen e fjalëve dhe kontekstin gjithëkush mund të shprehë opinione. E përbashkëta është e lidhur me faktin se përmbajtja e formulimeve duhet të nënkuptojë, përfshijë, shprehë dhe përfaqësojë gjithnjë të njëjtën gjë. Në këtë kuptim, **misioni ynë është i lidhur me faktin që ato, pasqyrat financiare të jenë sa të thjeshta aq edhe të qarta.**

- Në pasqyrat tona financiare, Standardi numër 2, pasqyra e pozicionit financiar, bilanci, por edhe në pasqyra të tjera, përdoren për herë të parë disa terma për të shprehur zëra të aktiveve dhe pasurisë, apo zëra të detyrimeve, që kemi bindjen se nuk tingëllojnë mirë dhe nuk “kanë ngjitur” në kulturën dhe terminollogjinë profesionale të profesionistëve. Në Direktivën e re të Bashkimit Evropian, (qershor 2013), thuhet qartë se: **"Bilanci paraqet formën ligjore të llogarive"**. Pak a shumë të njëjtin përkufizim kanë edhe dy direktivat e tjera, direktiva 4 dhe dierektiva 7, të BE të cilat kanë shumë vite që janë artikuluar dhe hartuar. Në fushën juridike, në fushat profesionale, në fjalorin e fiskaliteteve, në fushën e financës, dhe në fusha të tjera, termat duhet të shprehin përmbajtjen e lëndës. Në këtë linjë, mendoj se disa fjalë nuk shprehin thelbin dhe ajo që nuk tingëllon mirë, është e lidhur me faktin se i largohet esencës. Kështu, **në aktivin e Bilancit,** përdoren **termat: të drejta të arkëtueshme** (nga aktiviteti i shfrytëzimit, nga njësitë ekonomike brenda grupit, nga njësitë ekonomike ku ka interesa pjesmarrëse, apo të drejta të arkëtueshme të tjera), ndësa **në krahun e detyrimeve dhe të Kapitalit**, përdoren **termat: të**

pagueshme (për aktivitetin e shfrytëzimit, të pagueshme ndaj njësive ekonomike brënda grupit, të pagueshme ndaj njësive ekonomike ku ka interesa pjesmarrëse, të pagueshme ndaj punonjësve, të pagueshme ndaj sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore, dëftesa të pagueshme, të pagueshme për detyrimet tatimore, të tjera të pagueshme, etj). Kjo formë të shprehuri nuk më duket korrekte, për shumë arsye, ndër të cilat po rendis:

Së pari, kjo mënyrë të shprehuri nuk ka lidhje me **"formën juridike të llogarive"** që insiston direktiva. Këto formulime bien ndesh me formulimet që kemi, që përdorim, që shprehin raportet juridike dhe që punojmë në legjislacionin tregëtar dhe atë fiskal në vendin tonë. Për të qënë i saktë në opinionin tim, kam studiuar me shumë përgjegjësi dhe vëmendje 14 ligje dhe VKM mbi Tregëtaret dhe Shoqëritë Tregëtare në Republikën e Shqipërisë, ndër të cilët përmend: Ligjin "Për tregetarët dhe Shoqëritë Tregëtare, për Qëndrën Kombëtare të Rregjistrimit, (së fundi për Qëndrën Kombëtare të Biznesit), për liçensat autorizimet dhe Lejat, për Falimentimin, për Konkurencën, për tregëtinë elektronike, për përgjegjësitë penale të personave Juridikë, për Proçedurat Tatimore në RSH, për tatimin mbi të ardhurat, si dhe disa VKM. **Në legjislacionin** tonë në fjalë **përdoren termat që burojnë nga raportet tregëtare**. **Ekonomia e tregut është e bazuar tek veprimtaria tregëtare dhe kjo e fundit është e bazuar tek kontratat, të drejtat dhe detyrimet midis palëve** që burojnë nga një veprimtari shitblerjeje, shfrytëzimi, shërbimi, apo çdo formë tjetër, por që juridikisht quhet veprimtari tregëtare. Legjislacioni përdor termat Klientë, Debitorë, Furnitorë, Kreditorë, apo të drejta mbi dhe ndaj këtyre palëve. Nga studimi me vëmëndje i disa relacioneve që kanë shoqëruar propozimet e qeverive të ndryshme për miratimin e këtyre ligjeve, ndër të tjera thuhet se janë terma që përdoren në kontabilitet dhe që shprehin të drejtat dhe detyrimet ndaj palëve të treta. Formulimet në legjislacion bazohen tek parimi që kontabiliteti dhe dokumentat bazë kontabël janë provë juridike. Mbi këtë vlerë, është ndërtuar gjithë praktika juridike dhe është organizuar shprehja e të drejtës së pronësisë. Sa për ilustrim, në Ligjin "Për Tregëtarët dhe Shoqëritë Tregëtare" termi Kreditorë përdoret 233 herë, ose mesatarisht një herë në çdo nen. Ndërsa termi debitor/ë dhe kreditor/ët, në ligjin për Falimentimin përdoren në më shumë se 415 herë në 280 nenet që ka ligji. Që pasqyrat e pozicionit financiar dhe ato të performancës financiare **të jenë në shërbim dhe në harmoni me gjithë legjislacionin tregëtar** ato duhet të përdorin termat që përmëndëm dhe duhet të reflektojnë këtë fakt.

Së dyti, në **kulturën legjislative dhe aktet rregullative**, sikurse janë edhe pasqyrat financiare përderisa janë bërë të detyrueshme me urdhërin numer 64,

korrik 2014, te Ministrit të Financave, ka një praktikë dhe filozofi, sipas të cilës, **një ligj, një praktikë, një akt, që nuk "ngjit", që nuk pranohet nga publiku**, që nuk "kapërdihet" dhe nuk vetë ekzekutohet, **duhet ndryshuar**. Nga kontaktet me profesionistët, më rezulton se një pjesë e mirë e tyre kanë bërë përshtatje. Nga njëra anë e drejta dhe sjellja e profesionistëve për të perdorur dhe ndryshuar formulimet, është shprehje e lirisë së tyre profesionale. Por, nga ana tjetër, kjo tregon që jo të gjitha shprehjet dhe formulimet janë bërë dhe bëhen pjesë e kulturës së tyre të punës. Kjo praktikë dhe kjo kulturë në botën fiskale është mjaft e njohur. Shembujt e ndryshimeve të tilla në legjislacionin tatimor janë të shumë edhe në kulturën fiskale për vëndin tonë. Po marr termin: ***detyrime afatshkurtëra të pagueshme për aktivitetin e shfrytëzimit***. Është fjala për detyrimet ndaj furnitorëve! Pse të mos shkruhet më shkurtë, më thjeshtë dhe më qartë: **detyrime ndaj furnitorëve?** Më e plotë, ndoshta edhe më e qartë do ishte: detyrime ndaj furnitorëve për veprimtarinë kryesore. Fjala shfrytëzim në shqip nuk ka të njëjtin konotacion me fjalën shfrytëzim që kanë përdorur francezët, të cilët kanë 35 vjet që e kanë hequr, apo që përdorin edhe gjuhët e tjera.

Së treti, formulime të tilla, nuk **janë të bazuar në kulturën kontabël dhe as në eksperiencën kontabël të asaj që quhet evropa kontinentale**. **Praktika kontabël italiane** që e kemi afër dhe që ka pasur tradicionalisht ndikime në vendin tonë, përdor termat: kredi akorduar klientit, kredi akorduar të tjerëve në aktiv dhe detyrimi ndaj furnitorëve dhe detyrime ndaj të tjerëve në pjesën e detyrimeve. **Zviceranët,** përdorin në pjesën dhe hapësirat frankofone, termat Debitorë dhe Klientë, në aktiv dhe Furnitorë, Kreditorë dhe detyrime të tjera, në pjesën e detyrimeve. **Francezët** përdorin termat: Klientë dhe debitorë, ndërsa në krahun e detyrimeve përdorin termat Furnitorë, përdorin termat Kreditorë, përdorin termat detyrime ndaj shtetit, detyrime ndaj sigurimeve shoqërore, detyrime ndaj palëve të lidhura, të drejta dhe detyrime ndaj ortakëve, debitorë të tjerë/kreditorë të tjerë. **Në Gjermani,** përdoren termat të drejta ndaj Klientëve, detyrime ndaj furnitorëve, të tjerat janë pothuaj njëlloj. **Edhe versioni anglez,** në të cilin duket që janë bazuar hartuesit dhe propozuesit e KKK të këtyrë termave, shprehin në mënyrë të domosdoshme faktin që qoftë detyrimet për tu paguar, qoftë të drejtat për arketim, duhet të jenë të adresuara ndaj palëve të lidhura në veprimtari tregëtare. Fjala klient dhe fjala furnitor, fjala debitor dhe fjala kreditor, nuk mund të suprimohen. Ato janë pjesë e fjalorit të ditës. ***Një shitës*** nuk thotë ***sot kam pasur shumë të arkëtueshme***, por thotë sot kam pasur **shumë klientë**, nuk thotë kam ***shumë të pagueshme*** por ***thotë kam shumë detyrime***.

Së katërti, kontabiliteti, **zanafillën e ka tek koncepti i debisë dhe i kredisë**, të cilat janë në thelb **rrënja gjuhësore e**

fjalëve debitorë dhe kreditorë. Nuk duhet ti abandonojmë këto terma origjine. Përpara se të përdorim formulime të reja dhe shprehje të reja, cila është arsyeja që nuk duhet të përdorim, apo përshtasim ato që ekzistojnë?

Së pesti, formulimet **nuk respektojnë traditën, kulturën tonë profesionale, shkollën, dhe gjithë pasurinë intelektuale të fituar në këtë fushë**. Besoj nuk ka **faktorë që na ngutin, na forcojnë të mos marrim në konsideratë** atë pak përvojë që kemi në fushën e kontabilitetit? Në vendin tonë, në shumë fusha, është përdorur me pasoja, braktisja e përvojës pa arsye, pa analizë, për shkak të amatorizmit. E di që duke përdorur rrethanorin "përvojë e pakët" nuk jam i saktë dhe ndoshta fyej themeluesit dhe kontribuesit e mëdhenj të kontabilitetit në vëndin tonë. Por, si përfaqësuesi më i lartë i Shoqatës së Kontabilistëve dhe Financierëve të Shqipërisë, dhe Profesor ne Universitet në Finance e kontabilitetit, më duhet të vë theksin tek respekti për arritjet. Kush nuk di nga vjen, nuk di të përdorë "busullën" ku shkon, nuk gjen dot rrugën e duhur.

Së fundi, por pa pretenduar se i trajtova në mënyrë ezauruese të gjithë faktorët, **është faktori gjuhësor.** Tek pasqyra e Fluksit të Mjeteve Monetare, (Metoda direkte), ka një zë që të lodh kur e lexon. Po e citoj**: "Të paguara për detyrimet e pagueshme dhe detyrimet ndaj punonjësve"**. Nuk po e komentoj. Kam vuajtur për ta kuptuar këtë shprehje. Në bilanc, në pjesën e detyrimeve përdoret termi: **Dëftesa për tu paguar?** Tipologjia e fjalës dëftesë, është e lidhur vërtetë me dokumentin që i lëshohet dikujt për të vërtetuar se i kemi marrë diçka, apo se ai ka paguar apo ka dhënë diçka. Por, fjala dëftesë përdoret edhe për dëftesën e shkollës, edhe dëshmi. Po për transaksionet elektronike, me paranë e padukshme apo me rregjistrimet elektronike, qe nuk ka deftese? Po veprimet me karta manjetike? Pse duhen shprehur në mënyrë kaq konfuze termat tona profesionale, në një gjuhë shumë të pasur? Fjala detyrime të tjera, është më e thjeshtë, më e qartë, më e plotë, pa mëdyshje. (**Po citoj nga Fjalori i gjuhës shqipe:** Detyrim është zotimi që marrim ndaj dikujt apo diçkaje, zakonisht sipas një marrëveshje, para, prodhime, mall, etj. Detyrime shtetërore, detyrime tregëtare, shlyen detyrimet, paguan detyrimet. Ka më qartë?) Një njohës dhe përkthyes i talentuar i anglishtes, përkthyes i dhjetra librave kryvepra, profesor në universitet, nënvizon: përkthimi është shkencë, fjalët nuk duhet dhe nuk mund të përkthehen të shkëputura. Përkthimi wshtw i duhuri kur gjëndet fjala që shpreh përmbajtjen e termit, jo të përdoret kuptimi i parë frazeollogjik i fjalës që gjëndet në fjalor.

Fjala Kreditor, është fjalë e fjalorit të gjuhës shqipe. Kuptimi i parë dhe i vetëm i së cilës është e lidhur me detyrimet kreditore që i burojnë një ndërmarrje ndaj një ndërmarrjeje tjetër, debitore, të lidhur me raporte tregëtare për mallra dhe shërbime. Po kështu edhe fjala furnitor dhe furnizim, nëpërmjet veprimtarisë tregëtare të shitblerjes.

Edhe një shpjegim të fundit gjuhësor. Fjalët, të arkëtueshme dhe të pagueshme, **janë mbiemra**. Në pasqyrat financiare të pozicionit financiar, në Bilanc, apo në aneksin e llogarisë së rezultatit financiar, duhet të prezantohen elementët pasurorë dhe detyrimet me emrat e elementëve, jo me mbiemrat. **Në fillim duhet shpjeguar dhe prezantuar kryefjala, emri, pastaj funksioni, cilësia**, rrethanat apo karakteristikat e kryefjalës. Ne e kemi mundësinë që në termat e kontabilitetit, në rapport me segmentet e tjera të shoqërisë të prezantohemi në mënyrë dinjitoze.

2. Aktivet Biologjike, Standardi numër 13. Në rradhë të parë gjykojmë se aktivet biologjike dhe marrëveshjet koncensionare mund të ishin në dy standarde të veçuara. Prezenca e standardit të aktiveve biologjike është një nevojë për shërbimet tona të kontabilitetit, nevojë e cila është evidentuar nga antarësia e Shoqatës së Kontabilistëve dhe Financierëve të Shqipërisë. Numri i bizneseve të organizuara, me trajtën e një shoqërie tregëtare, që ushtrojnë aktivitet ekonomik në fushën e aktiveve biologjike është rritur dhe ka tendencën të shtohet. Vetëm në periferi të Tiranës, numërohen rreth 76 biznese që ushtrojnë aktivitetin e mbarështrimit të gjedhit, të të imtave, të pularive dhe të prodhimit të vezëve, të grumbullimit dhe transformimit të priodukteve bujqësore dhe blegtorale. Ky standard, besoj se ndaj të njëjtin opinion me gjithë të pranishmit, plotëson një boshllëk që ka krijuar mungesa e kontabilitetit në këtë fushë në shkollat e larta në Shqipëri. Nga ana tjetër, trajtimi i aktiveve biollogjike është mjaft i cunguar. **Praktika e kontabilitetit, ka nevojë që në këtë standard të marrin përgjigje për pyetjet**: si do të trajtohen kalimet në kopenë themelore kategoritë në rritje të gjësë së gjallë? Si do të trajtohet dhe vlerësohet kostoja e produktit nga kategoritë që japin me shumë se një produkt (disa kategori japin dhe mbarështrohen për tre dhe katër produkte)? A amortizohen dhe si amortizohen kategoritë e kopesë themelore apo masivet drufrutore? Si do të trajtohen kontabilisht aktivet biologjike që kanë trajtën e aktiveve dekorative, fidanave për shitje, akuariumet, etj?

3. Marrëveshjet Koncensionare, Standardi numër 13. E vlerësojmë të dobishëm përfshirjen e marrëveshjeve koncensionare në standardet e reja. Në vendin tonë, **deri tani numërohen rreth 1865 marrëveshje koncensionare**, dhënë me shumicë në 15 vitet e fundit. Këtij numri nuk i janë shtuar **mbi 525 marrëveshje që kanë të bëjnë me statusin e personave të stimuluar në Turizëm**. Edhe këto marrëveshje janë të karakterit koncensionar, të cilat bazohen në veprimtarinë e stimuluar, akorduar me VKM, në përputhje me ligjin e kësaj fushe, i cili është abroguar në vitin 2009. Ndërkohë, këto subjekte, kanë në objektin e veprimtarisë së tyre tokën apo të drejtën e enfiteozës akorduar për 99 vjet nga shteti, kompanive dhe subjekteve që

kanë marrë në përdorim për ta zhvilluar tokën në bregdet, apo në zonat e tjera turistike, ashtu sikurse kanë marrë në koncension një burim ujor, një minierë, një kodër, një hidrocentral, një lagunë, një pasuri tjetër publike. Standardi duhet të sqarojë statusin kontabël të aktiveve afatgjata materiale dhe jo materiale, duhet të sqarojë dhe shpjegojë qënien të amortizueshme apo jo të amortizueshme, duhet të saktësojë periudhën dhe trajtimin kontabël të derisotëm dhe trajtimin kontabël nga sot e tutje. Praktikat kontabël krijojnë raporte komplekse fiskale. Besoj se kjo tërheq vëmendjen e profesionistëve që punojnë në këta sektorë, por edhe të pronarëve të këtyre investimeve.

Literatura dhe referencat

- Direktiva e BE-së, për Kontabilitetin, (2013/34/EU), që zëvendëson Direktivat e Këshillit 78/660/EEC dhe 83/349/EEC (ish Direktiva 4^{të} dhe 7^{të} Ligjore e Kompanive),
- Konferenca ndërkombëtare për përmirësimin e raportimit financiar, REPARIS, 16 maj 2013,
- Rregullorja (CE) n°1606/2002 = SNRF + Opsionet e vendeve anëtare,
- Burimi: Komisioni Europian 3
- Kriza e vazhdueshme financiare dhe reforma për rritjen ekonomike të BE-së: Europa 2020,
- Ligji 9901, i ndryshuar, "Për tregëtarët dhe Shoqëritë Tregëtare",
- Ligji 8901, i ndryshuar, "Për Falimentimin",
- Ligjet: Për Konkurencën, Për Tregëtinë elektronike, Për Përgjegjësinë penale të personave Juridikë, etj, si dhe 7 Vendime të Këshillit të Ministrave,
- Ligji "Për Proçedurat Tatimore në RSH", i ndryshuar,
- Akademia e Shkencave, Fjalor i termave financë-Bankë, ZAHO, DHUCI, PASHA
- Akademia e Shkencave, Fjalor i gjuhës së sotme shqipe,
- KLSH, Konferenca shkencore Qershor 2016
- KKK, Faqja zyrtare, Standardet Kombëtare të Kontabilitetit dhe shtojcat: Pasqyra e Pozicionit Financiar, Pasqyra e rezultatit Financiar dhe shtojca të tjera,

Nga: Prof.Dr. Sherif BUNDO, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Erëza ARIFI, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës

DOMOSDOSHMËRIA E MARRJES SË MASAVE PËR REDUKTIMIN E VEPRIMTARISË ANTROPOGJENE NË SISTEMIN LIQENOR TË PRESPËS

Liqenet e Prespës, krahas individualitetit të veçantë të spikatur të regjimit të tyre limniologjik, që karakterizohet nga një natyrë tipike malore karstike, shquhen njëkohësisht edhe për potencialin e lartë hidrik, si dhe për vlerat e veçanta e të rralla të biodiversitetit. Këto veçori kanë bërë të mundur që liqenet e Prespës të jenë pjesë përbërëse dhe e rëndësishme e kaskadës hidroenergjetike të lumit Drin, si dhe të përcaktuar edhe si zona të veçanta ekologjike me status ndërkombëtar.

Nga: Prof.Dr.Niko Pano,

Prof.Dr.Gudar Beqiraj, Akademik

Prof.Dr.Salvator Bushati, Akademik

Përmbledhje

Sistemi liqenor i Prespës shquhet për individualitetin e veçantë e të përsosur natyror, hidrografinë tipike karstike e tepër të komplikuar, potencialin e lartë hidrik, vlerat e larta të biodiversitetit të nivelit ndërkombëtar, peizazhin e bukur natyror, etj.

Në këtë kumtesë, paraqitet një vlerësim i përgjithshëm i aspekteve kryesore natyrore të sistemit hidrografik të Prespës, si dhe impakti i veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në këtë ekosistem.

Elementet e regjimit limniologjik të sistemit liqenor të Prespës, si bilanci ujor, nivelet e liqeneve, karakteristikat fiziko-kimike të ujërave, veçoritë hidrogjeomorfologjike të brigjeve dhe të truallit të liqeneve, janë analizuar në këtë kumtesë. Në mënyrë të posaçme evidentohen veçoritë hidrogjeologjike dhe roli i potencialit të fuqishëm hidrik nëntokësor të sistemit liqenor të Prespës, respektivisht Prespa e Vogël dhe Prespa e Madhe që tashmë janë komponentë të rëndësishëm përbërës hidrik të Kaskadës Hidroenergjetike të lumit Drin, respektivisht për 2 hidrocentrale të ndërtuar në Maqedoni (Glloboshica dhe Spile) si dhe 4 hidrocentrale të ndërtuara në Shqipëri (Fierzë, Koman, Vau i Dejës dhe Ashta).

Ndërkohë sistemi liqenor i Prespës vlerësohet gjithashtu edhe si një objekt i veçantë hidrografik i Pellgut të Mesdheut për vlerat e mëdha specifike natyrore për biodiversitetin e pasur dhe të shumëllojtë,

e cila ka bërë të mundur që ky sistem hidrografik të ketë Statuse Ndërkombëtare (Konveta Ramsar, Park Ndërkombëtar, Zonë e Ruajtur me Përparësi).

Impakti i veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në sistemin liqenor të Prespës është evidentuar kryesisht, duke marrë parasysh pasojat e lëndës së ngurtë aluvionale të lumit Devoll me volum 1,3 milion m^3 të depozituara në Prespën e Vogël gjatë viteve 1973-2000, kur ky liqen ishte pjesë përbërëse e skemës ujitëse të fushës së Korçës. Impakti i këtij depozitimi masiv aluvional ka ndikuar ndjeshëm në zvogëlimin e sipërfaqes ujore të liqenit të Prespës së Vogël deri në atë shkallë, saqë Shqipëria pothuajse të humbasë territorin e saj hidrik në këtë liqen, kënetëzimin e liqenit të Prespës dhe dëmtimin dhe tjetërsimin e biodiversitetit, si dhe dëmtime të sistemit hidrik, të qarkullimit të ujërave nëntokësore etj. Duke patur parasysh faktin e rëndësishëm se shqetësimet e mësipërme janë trajtuar në disa aktivitete shkencore si kombëtare ashtu edhe ndërkombëtare, si dhe janë botuar, por ato nuk janë shoqëruar në shkallën e duhur me marrjen e masave përkatëse nga dikasteret përgjegjëse për zgjidhjen e tyre. Aktualisht kërkohet një përfshirje e planifikim adekuat dhe serioz i institucioneve përgjegjëse shtetërore për të fituar kohën e humbur në zgjidhjen e problemeve të mësipërme.

Fjalët kyçe: *Potencial hidrik nëntokësor, limnologji, hidrogjeologji, biodiversitet, aktivitet antropogjen*

Hyrje

Sistemi liqenor i Prespës i përbërë nga Prespa e Vogël dhe Prespa e Madhe ndodhen në Juglindje të Shqipërisë, në lartësinë 850m mbi nivelin e detit.

Liqenet e Prespës, krahas individualitetit të veçantë të spikatur të regjimit të tyre limniologjik, që karakterizohet nga një natyrë tipike malore karstike, shquhen njëkohësisht edhe për potencialin e lartë hidrik, si dhe për vlerat e veçanta e të rralla të biodiversitetit. Këto veçori kanë bërë të mundur që liqenet e Prespës të jenë pjesë përbërëse dhe e rëndësishme e kaskadës hidroenergjetike të lumit Drin, si dhe të përcaktuar edhe si zona të veçanta ekologjike me status ndërkombëtar.

Veprimtaria e pakontrolluar antropogjene për disa dekada radhazi ka dëmtuar së tepërmi sistemin liqenor të Prespës. Mirëpo, sado që aspekte të veçanta të kësaj veprimtarie të dëmshme ambientale në këtë sistem janë trajtuar në disa studime shkencore, ato nuk janë shoqëruar edhe me marrjen e masave të nevojshme nda dikasteret përkatëse, në drejtim të diagnostikimit dhe rikuperimit ambiental.

Duke evidentuar veçoritë kryesore natyrore të sistemit liqenor të Prespës si: I. hidrografia; II. Limnologjia; III. Hidrologjia; IV. Biodiversiteti; V. Veprimtaria antropogjene, në këtë artikull argumentohet domosdoshmëria e marrjes së masave të nevojshme për reduktim – mënjanimin e impaktit të veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në këtë

ekosistem të rëndësishëm hidrografik, me vlerë të madhe ekologjike dhe ekonomike.

Aktualisht kërkohet përfshirja e planifikuar dhe serioze e përgjegjësive të dikastereve të interesuara për të fituar kohën e humbur në drejtim të zgjidhjes së shqetësimeve të trashëguara dhe të paraqitura me kohë në lidhje me dëmtimin e sistemit liqenor të Prespës.

Baza teorike

Baza teorike e vlerësimit të individualitetit natyror të sistemit liqenor të Prespës ka shërbyer llogaritja e bilancit ujor të rrjetit hidrografik të këtij sistemi.

Në sistemin liqenor të Prespës, bilanci ujor mund të llogaritet vetëm duke patur parasysh strukturën specifike hidrografike të këtij sistemi i cili nuk ka emisar sipërfaqësor për shkarkimin e ujërave të tepërta të këtij bilanci, si lumi Buna në liqenin e Shkodrës ose lumi Drini i Zi në liqenin e Ohrit. Shkarkimi i ujërave të tepërta të sistemit liqenor të Prespës realizohet në rrugë nëntokësore, nëpërmjet burimeve të zonës si Shën Naun – Tushemisht – Drilon, që ndodhen në bregun JL të liqenit të Ohrit. Në këto kushte ekuacioni i bilancit ujor të sistemit liqenor të Prespës ka formën:

$$W_p = \left(W_R^p - W_A^p \pm V^p\right) \qquad (1)$$

W_R^p - vëllimi i ujit që grumbullohet në pellgun ujëmbledhës të liqenit të Prespës nga reshjet atmosferike

W_A^p - sasia e ujit që largohet nga sipërfaqja e pasqyrës së liqenit të Prespës nëpërmjet procesit të avullimit

V^p - sasia e ujit që mbetet ose largohet nga liqeni i Prespës për pasoja të ndryshimeve të niveleve për një interval të caktuar kohe - Δt

– Vëllimi i ujit W_R^p llogaritet nëpërmjet vartësisë:

$$W_R^p = \left(W_P^p + W_L^p\right) \qquad (2)$$

ku:

W_P^p - sasia e ujit që bie në sipërfaqen e përgjithshme të pellgut ujëmbledhës të liqenit të Prespës, pa sipërfaqen e pasqyrës së liqenit

W_L^p - sasia e ujit që bie në sipërfaqen e pasqyrës së liqenit

– Vëllimi i ujit W_A^p llogaritet nëpërmjet vartësisë:

$$W_A^p = x_0^p \cdot \alpha_{0,1}\left(F_P^p - F_L^p\right) \qquad (3)$$

ku:

x_0^p - shtresa e reshjeve vjetore të rëna në pellgun ujëmbledhës

$\alpha_{0,1}$ - koeficienti i rrjedhjes

F_P^p - sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës të liqenit të Prespës

F_L^p - sipërfaqja e pasqyrës së liqenit të Prespës

– Vëllimi i ujit W_L^p llogaritet nëpërmjet vartësisë:

$$W_L = x_{0,2} \cdot F_L^p \qquad (4)$$

ku:

$x_{0,2}$ - shtresa e reshjeve që bie në sipërfaqen e liqenit

F_L^p - sipërfaqja e pasqyrës së liqenit të Prespës

– Vëllimi i ujit V^p llogaritet nëpërmjet vartësisë:

$$V^p = E \cdot F_L^p \qquad (5)$$

ku:

E - shtresa e ujit që avullon

– Vëllimi i ujit V^p llogaritet nëpërmjet vartësisë:

$$V^p = \Delta H_L^p \cdot F_L^p \qquad (6)$$

ku:

ΔH_L^p - ndryshimi i niveleve të ujit në liqen

- $\Delta H_L^p = \left(H_{n+1} - H_n\right)$

Madhësia H_{n+1} dhe H_n, shënojnë nivelin e liqenit, përkatësisht para dhe pas intervalit të kohës për të cilën janë kryer llogaritjet e bilancit ujor.

F_L^p - sipërfaqja e pasqyrës së liqenit H_1

$$H_1^{'} = \frac{\left(H_{n+1} - H_n\right)}{2}$$

Duke vendosur vlerat përkatëse në ekuacionin (1) atëherë barazimi i bilancit ujor për liqenin e Prespës është:

$$W_P = \left\{\left[\alpha_{0,1} \cdot x_{0,1}^p \left(F_P^p - F_L^p\right)\right] - \left(E_L^p \pm \Delta H_L^p \cdot F_L^p\right)\right\}$$

Analiza e rezultateve

I. Hidrografia

Liqenet e Prespës, respektivisht Prespa e Vogël dhe Prespa e Madhe, renditen ndër liqenet kryesore të Gadishullit të Ballkanit. Rrjeti hidrografik i këtyre liqeneve grumbullon ujërat e një pellgu ujëmbledhës me sipërfaqe të përgjithshme prej F = 1404 km^2. Ky pellg ka një lartësi mesatare të territorit prej H = 1184 m mbi nivelin e detit, që flet për natyrë tipike malore të këtij pellgu.

Sipërfaqja e përgjithshme e pasqyrës së ujërave të këtij sistemi liqenor është S = 329 km^2 prej të cilave Prespës së Madhe i përkasin S_1 = 285 km^2 dhe Prespës së Vogël S_2 = 44 km^2. Meqenëse këto dy liqene e kanë lartësinë mesatare shumëvjeçare të nivelit të ujit të përafërt me njëri-tjetrin, rreth h = 850 m mbi nivelin e detit, është arritur në konkluzion se në këtë rast kemi të bëjmë në të vërtetë me një liqen të vetëm, por me një ndryshim se gjatë periudhës së lagët të vitit (X – V) kur nivelet janë të larta, të dy pjesët komunikojnë me njëra-tjetrën, duke formuar një të tërë, ndërsa gjatë periudhës së thatë (VI – IX) kur nivelet janë të ulëta, ato shkëputen, duke formuar kështu dy Prespat, respektivisht: Prespën e Madhe dhe Prespën e Vogël.

Për sa i përket shtrirjes gjeografike, liqenet e Prespës ashtu si edhe liqeni i Ohrit gjenden në anën lindore të Egjeut dhe i përkasin zonës ujëmbledhëse të detit Adriatik. Ky është një nga liqenet më të mëdhenj të grupit të liqeneve

Desaretik. Liqenet e Prespës shtrihen në kufijtë shtetëror të Shqipërisë, FYROM-it dhe Greqisë. Ai është një sistem liqenor tipik malor me thellësira relativisht të mëdha që arrin deri 54 m. Volumi i ujërave të këtij sistemi liqenor është V = 5,2 miliardë m^3 dhe vija rrethbregore është L = 151 km e gjatë.

Liqeni i Prespës është me origjinë tektonike karstike. Ai është formuar në miocenin e sipërm ose në pliocen. Brigjet e larta erozive kanë një zgjatje të përgjithshme prej L = 89 km, ndërsa brigjet e ulëta që shtrihen në trajtën e plazheve me përbërje të imta granulometrike kanë një zgjatje prej L = 61 km.

Liqeni Prespa e Vogël futet në territorin shqiptar deri në 5,75 km, ndërsa gjerësia luhatet nga minimum 125 m në Grykën e Ujkut, në skajin jugperëndimor të liqenit deri në 1500 m midis fshatrave Shuec dhe Buzë Liqeni.

Liqeni i Prespës së Vogël është më i cekët se sa Prespa e Madhe. Veçanërisht ai është më i cekët gjatë brigjeve me reliev relativisht të rrafshët. Në këto cekëtina ka një vegjetacion

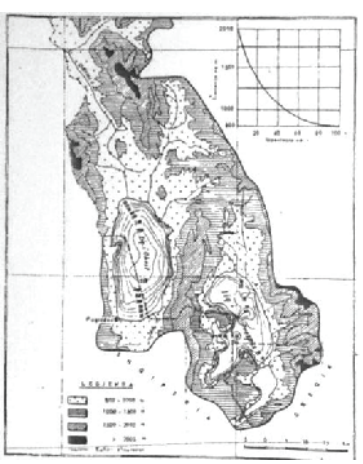

ujor shumë të zhvilluar.

Fillimisht, në Prespë është formuar një liqen i vetëm. Ai u nda në dy pjesë nga sedimentet që ka sjellë gjatë mijëvjeçarit lumi Shën Greman, i cili rrjedh nga mali Vamis në Greqi. Këto dy liqene ndahen sot nga një rrip toke 3 km e gjatë dhe 1,2 km e gjerë, ku ndodhet kanali nëpër të cilin rrjedh uji nga liqeni i Prespës së Vogël në Prespën e Madhe.

Liqeni i Prespës së Vogël ka dy dalje sipërfaqësore: njëri në Grykën e Ujkut në skajin jug-lindor të liqenit, nëpërmjet kanalit të Ventrokut ka lidhje me lumin e Devollit, dhe i dyti në skajin veri-perëndimor të liqenit. Në Fig.1 paraqitet harta e pellgut ujëmbledhës të sistemit liqenor: "Ohri-Prespa e Madhe-Prespa e Vogël"

Fig. 1 Harta e pellgut ujëmbledhës të sistemit liqenor "Ohër – Prespa e Madhe – Prespa e Vogël"

Prespa e Vogël i përket strukturës hipsometrike. Zona e Prespës është kodrinore malore. Duke filluar nga rreth 850 m mbi nivelin e detit në fushën e Devollit, drejt liqeneve të Prespës fillojnë e ngrihen kodrat e Bitinckës me lartësi 962 m. Më në lindje fillojnë malet. Rreth Prespës së Vogël ka disa maja malesh të larta, nga veriu drejt jug-lindjes: Maja e Shqipes (1456,7 m), e Leskës (1318,8 m), e Kolamit (1214,7 m), e Osojës (1335,9 m), të cilat ndodhen në veri-perëndim të liqenit dhe Maja e Skërkaj (1238 m) dhe e Boskos (1385 m) në jug të liqenit. Rreth liqenit të Prespës së Madhe ka maja më të larta se ajo e Zonjës (2035,4 m),

si edhe disa të tjera më të ulëta si Maja e Golloçukës (1320 m), e Mandraved (1170,4 m), e Kushit (1342,3 m), e Podinjes (1131,1 m), e Breqinjas (1201,8 m) dhe e Kallogjerit (1480 m). Karakteristikë e zonës janë ndryshimet e mëdha të lartësisë së aleve brenda një largësie të vogël horizontale. Në këtë zonë vërehen shumë shpate malorë të mëdhenj, të cilët shpesh varen poshtë deri në brigjet e liqeneve. Këto shpate kanë lartësi në 10-100 m e deri 450 m.

Peizazhi i zonës është tipik karstik në pjesët ku shtrihen gëlqerorët: me gropa, mikroreliev të thepisur, me kanale dhe shpella e zgavra karstike.

Në përgjithësi mjedisi është *arid* dhe pa shumë vegjetacion. Por, në disa sektorë ka bimësi dhe pyje. Pyjet e dushkut të Majës së Zonjës, si edhe e majës së Kallogjerit dhe faqes së Osojës në Prespën e Madhe, si dhe Koria e Trenit (1267,9 m) në Prespën e Vogël i japin një bukuri shumë të madhe krahinës.

Për sa i përket ndërtimit gjeologjik liqenet e Prespës shtrihen rrëzë strukturës karbonatike të Malit të Thatë. Ky formacion karbonatik përfaqëson një horst të përbërë nga gëlqerorë të periudhës së trisikut të sipërm – jurasikut të poshtëm. Veprimi tektonik gjatë periudhave gjeologjike ka qenë intensiv dhe mbi gëlqerorët triasiko-jurasikë janë takuar, vende-vende, edhe gëlqerorë të kretakut të sipërm, si edhe depozitime flishore të moshës së eocenit të mesëm, të formuar rreth 30 milion vjet më parë. Në skajin veri-perëndimor të liqenit të Prespës së Madhe janë vendosur edhe depozitime të reja argjilo-ranore të Pliocenit, të formuar rreth 5,5 milion vjet më parë. Vende-vende, në brigjet e liqeneve të Prespës, atje ku ka kryesisht depozitime argjilo-ranore të pliocenit si dhe flishore të eocenit të sipërm, janë shtrirë edhe depozitime të shkrifta, argjila, suargjila, surëra, popla, zhure, çakëll të periudhës së kuaternarit të ri, të cilët vazhdojnë të vendosen edhe në ditët tona. Liqeni i Prespës së Vogël, në territorin shqiptar e ndërpret edhe një veçim shkëmbinjsh magnetikë ultrabazikë, të cilët kanë kontakte tektonike me gëlqerorët.

Depozitimet pliocenike janë terrigjene argjilo-ranore kontinentale, që tregon se janë grumbulluar në liqene ndërmalore e në deltat e lumenjve që janë derdhur në to. Ky fakt dëshmon se nën veprimin e neo-tektonikës, sipas lidhjeve kontraste të ngritjeve dhe të zhytjeve në brigjet e liqenit të Ohrit dhe të Prespës, u krijua depresioni ku janë sedimentuar depozitimet (Aliaj Sh. Etj. 1995). Këta liqene janë formuar gjatë pliocenit, këtu e rreth 5,5 milion vjet më parë, dhe ka përfunduar krijimi i tyre në kuaternar. Krahas kësaj, ekziston veprimtaria karstike. Nga të dy këto veprimtari, tektonika dhe karsti, u krijuan kushtet e përshtatshme për formimin e liqenit të Prespës.

Të gjitha shkëmbinjtë i janë nënshtruar një procesi intensiv erozioni. Me vitet, sasi e madhe e sedimenteve aluviale janë transportuar dhe depozituar në fundin e këtyre liqeneve. Ndërtimi gjeologjik i trevës është edhe faktori kryesor që kushtëzon qëndrueshmërinë e brigjeve të liqeneve të Prespës. Në kushtet kur në

brigjet e liqeneve zhvishen gëlqerorë, këto brigje janë të larta, vende-vende të thepisura. Veçanërisht në skajin jugperëndimor të Prespës së Vogël ka brigje të thepisur. Lartësia e këtyre brigjeve luhatet nga 10 deri 50 metra. Në shpatin verior të Grykës së Ujkut ndodhen shkëmbinjtë e Spilies, të cilët fillojnë nga bregu i liqenit e deri në lartësinë 1150 metra. Në këta shkëmbinj ka gremina me lartësi 10 m deri 50 m. Në të tjerë sektorë, shpatet ndodhen disa metra larg vijës së ujit, të ndarë nga ajo nga një rrip bregu zhavoror. Brigjet janë relativisht të paqëndrueshme në zonat ku shtrihen depozitime ranoro-argjilore të pliocenit, flishe të eocenit, si dhe depozitime të kuaternarit, e veçanërisht konuset e derdhjes, si në fshatrat Shuec dhe BuzëLiqeni. Dy fshatrat Shueci dhe Buzë Liqeni janë vendosur në brigje relativisht të rrafshët, çka shpjegohet me praninë e shkëmbinjve ultrabazikë të serpentizuar. Në brigjet e të dy liqeneve ka kone të derdhjes së përrenjve, të cilët gjatë verës janë të thatë.

II. Limniologjia

Liqeni i Prespës karakterizohet nga një regjim i veçantë dhe i komplikuar limniologjik për shkak të shtrirjes së tij në brendësi të Gadishullit të Ballkanit dhe i lartësisë së madhe mbi nivelin e detit. Elementet kryesorë të këtij regjimi janë: a) Klima; b) Tektonika e ujërave; c) Nivelet; d) Stratifikacioni dhe përzierja vertikale.

a) *Klima*

Sipas rajonizimit klimatik të Shqipërisë (Monografia: “Klima e Shqipërisë”, botim i Akademisë së Shkencave, 1985), pellgu ujëmbledhës i liqenit të Prespës shtrihet në zonën klimatike Mesdhetare Malore (respektivisht rajoni IVc). Por në këtë pellg një ndikim të madh ka edhe klima kontinentale. Si rrjedhojë kjo zonë në përgjithësi karakterizohet nga dimra të ftohtë dhe të zgjatur dhe verë relativisht të nxehtë me kontraste të temperaturës së ajrit dhe të sasisë së reshjeve atmosferike.

Parametrat kryesorë hidroklimatik janë: Radiacioni diellor; Temperaturat e ajrit; Lagështia e ajrit; Reshjet atmosferike dhe Era.

Radiacioni diellor është një nga komponentët kryesore të bilancit termik. Pellgu i liqenit të Prespës karakterizohet mesatarisht nga 2318 orë me diell/vit.

Temperatura e ajrit varion nga t_a = 1,2^{0}C në Janar që është muaji më i ftohtë i vitit deri t_a = 18^{0}C në gusht që është muaji më i ngrohtë, duke patur një mesatare vjetore prej t_a = 10,6^{0}C.

Lagështia e ajrit varion nga ℓ_0 = 78% në muajin janar deri në ℓ_0 = 55% në gusht, duke patur një mesatare vjetore prej ℓ_0 = 68%.

Reshjet atmosferike variojnë përkatësisht nga X_0 = 26 mm në korrik deri X_0 = 71 mm në nëntor, duke patur një mesatare vjetore prej X_0 = 57,2 mm.

Era Shpejtësia e erës varion nga v = 0,9 m/s në muajin dhjetor deri v = 2,3 m/s në

muajin qershor, duke patur një mesatare vjetore prej v = 1,8 m/s.

Bilanci ujor i sistemit liqenor të Prespës mund të llogaritet duke patur në konsideratë strukturën specifike hidrografike të këtij sistemi, i cili siç dihet nuk ka emisar sipërfaqësor të këtij bilanci, siç është lumi Buna në liqenin e Shkodrës, ose Drini i Zi në liqenin e Ohrit. shkarkimet e ujërave të tepërta të sistemit liqenor të Prespës realizohet në rrugë nëntokësore.

b) Termika e ujërave

Veçoritë termike të ujërave të Prespës përcaktohen nga shkalla e ndikimit të kushteve fiziko-gjeografike të territorit, kryesisht nga struktura hipsometrike dhe regjimi klimatik.

Ujërat e liqenit të Prespës janë veçanërisht të ftohta gjatë periudhës së dimrit sepse ky liqen nga pikëpamja hipsometrike jo vetëm që ndodhet në një lartësi të madhe, por edhe duke qenë një liqen relativisht i cekët, ujërat e tij gjatë kësaj periudhe përzihen dhe i nënshtrohen një procesi intensiv ftohjeje. Si rrjedhojë e temperaturave të ujërave të liqenit të Prespës gjatë periudhës së ftohtë të vitit zbret deri në 0^0C, ndërsa në kushte të veçanta dhe kryesisht gjatë ngjarjeve të jashtëzakonshme atmosferike, si ajo e muajit shkurt të vitit 1928, sipërfaqja e liqenit ngriu në një trashësi prej disa centimetra, kryesisht kjo gjatë zonës së tij bregliqenore. Në liqenin e Prespës temperatura mesatare e ujërave të këtij liqeni lëkundet nga $t_w = 3,7^0 C$ në muajin shkurt deri $t_w = 22,4^0 C$ në gusht, duke patur një mesatare vjetore prej rreth $t_w = 17,3^0 C$.

c) Nivelet

Gjatë periudhës shumëvjeçare 1947-90, nivelet relative të ujit të liqenit të Prespës kanë ndryshuar përkatësisht nga H = 111 cm në muajin nëntor deri H = 165 cm në muajin qershor, duke patur një mesatare vjetore H = 136 cm. Gjatë kësaj periudhe, amplituda maksimale e lëkundjeve të niveleve të liqenit të Prespës ka qenë A = 3,5 m. Mirëpo, duke filluar nga viti 1989 është evidentuar një ulje e niveleve të liqenit të Prespës së Madhe me një ritëm mesatar 80 cm në vit (N. Meçaj 1999). Për shkaqet e kësaj dukurie të rëndësishme e shqetësuese, nuk ka ende ndonjë shpjegim të plotë e të argumentuar shkencërisht. Sipas studiuesit grek Katsadorakis, kjo ulje është pasojë e veprimtarisë së tërmeteve (Katsadorakis et al. 1996).

d) Strafikacioni dhe përzierja vertikale

Meqenëse liqeni i Prespës ka thellësira jo shumë të mëdha, i gjithë volumi i ujërave të këtij liqeni i nënshtrohet procesit të përzierjes vertikale, nga sipërfaqja deri në truallin e tij.

Gjatë periudhës së ngrohtë të vitit, për shkak të bilancit termik pozitiv, zona epilimnione e liqenit të Prespës është e përbërë nga shtresa të veçanta ujore të vendosura njëra mbi tjetrën me veçori të ndryshme fiziko-kimike. E kundërta ndodh gjatë periudhës së ftohtë të vitit si rrjedhojë e largimit të nxehtësisë nga liqeni për në atmosferë nëpërmjet

procesit të nxehtësi-këmbimit, dendësia e ujërave të shtresave sipërfaqësore të këtij liqeni zmadhohen. Kur ky zmadhim arrin deri në ato përmasa saqë stratifikacioni ose qëndrueshmëria e shtresave sipërfaqësore bëhet baras ose pak më i madh se ai i shtresave më të thella të këtij liqeni, prishen kushtet e stratifikacionit vertikal dhe shtresat ujore të liqenit të Prespës i nënshtrohen procesit të përzierjes konvektive vertikale. Përzierja e përvitshme vertikale bën të mundur që në liqenin e Prespës të realizohet një ventilim i plotë i volumit ujor të tij. Në këto kushte, ujërat e liqenit të Prespës që furnizojnë liqenin e Ohrit nëpërmjet rrugës nëntokësore shquhen për uniformitet e njëtrajtshmëri në veçoritë e tyre fiziko-kimike.

Në Fig. 2 paraqitet shpërndarja vjetore e elementeve kryesorë të regjimit limniologjik të liqenit të Prespës: x_0 – reshjet atmosferike (në mm), temperatura e ajrit – t_a (në ^{0}C) dhe niveli i ujit – H (në cm).

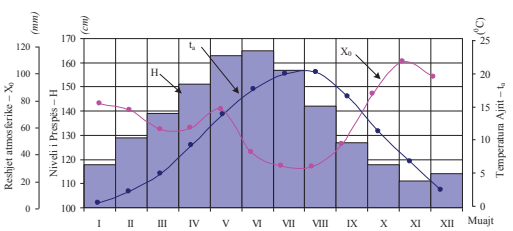

Fig. 2 Shpërndarja vjetore e elementëve kryesorë të regjimit limniologjik.

x_0 – reshjet atmosferike (në mm), temperatura e ajrit – t_a (në ^{0}C) dhe niveli i ujit – H (në cm)

III. Hidrologjia

Regjimi hidrologjik i rrjetit hidrografik të sistemit liqenor të Prespës është trajtuar nëpërmjet marrjes parasysh të dy komponentëve kryesorë përbërës të këtij sistemi që janë: Rrjeti lumor dhe Burimet e ujërave nëntokësore.

1) Rrjeti lumor.

Afluentët kryesorë që derdhen në liqenin e Prespës janë: lumi Goleme, Istoçna, Kranska dhe Brajnica në FYROM. Në liqenin e Prespës derdhin ujërat e tyre edhe disa lumenj të tjerë më të vegjël dhe përrenj që ndodhen në territorin e Shqipërisë dhe të Greqisë.

2) Rrjeti i burimeve

Krahina e Prespës është e pasur me resurse të ujërave nëntokësore, të cilat lidhen edhe me ekzistencën e dy liqeneve të Prespës si edhe me infiltrimin e ujërave të reshjeve atmosferike në masivin e karstëzuar karbonatik të malit të Thatë.

Në rrëzën perëndimore të malit të Thatë, duke filluar nga zona e Progrit dhe më në veri deri në Tushemisht të Pogradecit, ndodhen një sërë burimesh karstike. Prurjet e tyre kushtëzohen nga rrugët karstike nëntokësore. Prurje më të mëdha, rreth 500-600 l/sek, kanë patur tre burime Golloborde-Mançurishtë-Progër. Më në veri, pothuajse rregullisht në largësi 2 km njëri nga tjetri shtrihen burime ose grupe burimesh me debit rreth 1 deri 100 l/sek, ndërsa në veri në burimet e Tushemishtit, në bregun e liqenit të Ohrit, prurja arrin deri 2500 l/sek. Karakteristikë e burimeve karstike

është vendosja e tyre në lartësi pothuajse të njëjtë mbi nivelin e detit, duke filluar nga 830 m deri në 930 m. Burimi i Ventrokut, tek stallat e Grykës së Ujkut ka patur prurje 13,8 l/sek. Nën nivelin e Prespës së Vogël ose në të njëjtin nivel, ndodhen burimi Nr.1 dhe Nr.2 tek stallat e Maçurishtit, burimi i Progrit, si dhe ai në rrëzë të Kodrës së Hardhisë në Zvezdë. Burime nëntokësore uji, me debite të vogla, ka edhe në drejtim jugor nga liqeni i Prespës së Vogël, të cilët ndodhen në kuota më të larta sesa niveli i liqenit të Prespës së Vogël.

Studimet hidrogjeologjike izotopike kanë vlerësuar se burimi i Progrit dhe ata të Maçurishtës kanë përmbajtje izotopike pothuajse të njëjtë dhe në raporte si të ujërave të liqenit të Prespës. Kjo dëshmon për ushqimin e tyre edhe nga ujërat e liqenit të Prespës së Vogël (R. Eftimi, 1996).

Në fushën e Devollit dhe të Korçës shtrihen pellgjet ujëmbajtës artezianë. Horizonti i tyre ujëmbajtës përbëhet nga rëra dhe zhavorr të kuaternarit, të tarracave të lashta të lumenjve, të cilat janë të mbuluara nga shtresa argjilore të papërshkueshme.

Element i rëndësishëm i rrjetit hidrografik të liqenit të Prespës është edhe sistemi nëntokësor i shkarkimit të ujërave të tepërta të bilancit ujor të tij. Ky sistem hidrogjeologjik është i përbërë nga një numër i madh të çarash, ponorash, zgavrash dhe shpellash karstike të cilat ndodhen si në brigjet ashtu edhe në truallin e këtij liqeni. Nga këto, më i rëndësishmja është Ponora e Zaverit monument natyre e cila ndodhet në bregun JP të liqenit të Prespës, në afërsi të fshatit Goricë. Ujërat e tepërta të bilancit ujor të liqenit të Prespës, me një prurje mesatare vjetore prej rreth Q_0 = 12-16 m^3/s shkarkohen nëpërmjet rrugës nëntokësore në liqenin e Ohrit, i cili ndodhet 157 m më poshtë.

Shkarkimi i ujërave të Prespës në liqenin e Ohrit, realizohet kryesisht nëpërmjet burimeve Shën Naum-Tushemisht-Drilonit të cilët ndodhen në brigjet JL të këtij liqeni.

Në Fig. 3 paraqitet shpërndarja vjetore e elementeve të bilancit ujor të liqenit të Prespës: Q_0 – Rrjedhja ujore (në m^3/s); E_0 – Avullimi (në cm); H – Nivelet (në cm); X_0 – Reshjet (në mm).

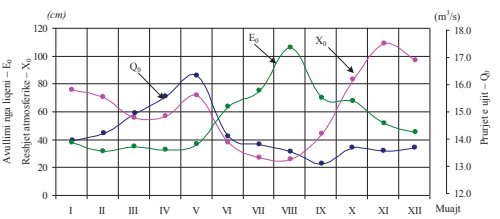

Fig. 3 Shpërndarja vjetore e elementeve të bilancit ujor të liqenit të Prespës: Q_0 – Rrjedhja ujore (në m^3/s); E_0 – Avullimi (në cm); H – Nivelet (në cm); X_0 – Reshjet (në mm).

IV. Biodiversiteti

Biodiversiteti i Prespës së Vogël dhe zonës përreth është shumë i pasur (Bega F. 2000, Bino T. 2000, Qosja Zh. 1979, Shumka S. 2000, Rakaj N. 2000). Flora e zonës përfaqësohet nga 71 lloje drurësh dhe shkurresh, si edhe bimë ujore. Ndër

përfaqësuesit e florës ujore mund të përmenden Caratophyllum sp., Myriophyllum sp., Lemna Minor, Trapa Natans, Nymphaea Alban etj. Midis drurëve dallohen Querqus Cerris, Querqus Pubescens, Querqus Petrea, Fagus Silvatica, Oatria Caprinifolia, Fracinus Ornus, Carpinnus Betulus, Acer Pseudoplantanus, Pinus Nigra, Abies, Ingland Regia, Castanea Sativa, Corulys, Juniperus, etj. Në Prespë klasa Salicetea purpurta përfaqëson formacione kaçubore ose dhe drurore të shelgjeve në mjedise të përmbytura ujore. Fauna e liqenit Prespa e Vogël shquhet për praninë e peshqve të rrallë si Rutilus prespensis, Chordrostoma prespensis, Bafbus prespensis, Cyprinus carpio, Salmotrutta perstericus, etj. Pelikani kaçurrel (Pelecanus crispus Bruch), që njihet edhe me emrin laradash, jeton edhe në liqenet e Prespës ku ushqehet kryesisht me peshk. Ai mbrohet si shpend i rrallë. Pelecanus onoctotalus, Pholacrocorax pygmeus, Ardea purpures, Plegadis falcinellus, Egretta alba janë përfaqësues të tjerë të zogjve. Ka edhe shumë kafshë në këtë treve, si Canis lupus, C. aureus, Lutra lutra, Felix silvestris, Meles meles, Uesus arctos, etj.

Midis tri liqeneve të Ohrit dhe dy të Prespës, Prespa e Vogël ka veçorinë se është me tri statuse ndërkombëtare. Nga viti 1957, pellgu i këtij liqeni është shpallur Park Kombëtar, në përputhje me Konventën Ramsar dhe njihet si hapësirë me rëndësi ndërkombëtare dhe zonë speciale e mbrojtur (79/409/EEC) si hapësirë e rëndësishme për shpendët (ICBP-IVVRB). Ky liqen është një objekt i rëndësishëm limniologjik, jo vetëm për potencialin e madh hidrik, por edhe për vlerat e larta dhe specifike ekologjike që ka.

Pamje nga Liqeni i Prespës

V. Veprimtaria antropogjene

Shqipëria, Greqia dhe Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë, të cilave u përkasin liqenet e Prespës, krahas interesit të përbashkët për ruajtjen e biodiversitetit kanë edhe interesat e veta specifike hidro-ekonomike në nivel kombëtar, në të cilat përfshihen: prodhimi i energjisë elektrike, ujitja, zhvillimi i industrisë së peshkimit, i eko-turizmit etj. Deri tani, nga të tri shtetet kufitare, përdorimi hidro-ekonomik i pellgut ujor të liqenit të Prespës ka patur karakter shumë sporadik dhe krahinor, që është diktuar nga strukturat përkatëse politike dhe sociale të secilit vend. Në rrugën e shfrytëzimit të pasurive ujore të këtij sistemi nuk ka patur ndonjë marrëveshje midis shteteve, bilaterale ose disa paleshe, madje as në nivelet e ulëta rajonale. Kjo praktikë ka lejuar veprimtari njerëzore të pakontrolluara dhe të pakoordinuara, të cilat në mënyra të

ndryshme kanë dëmtuar vlerat e veçanta natyrore të sistemit liqenor: Prespa e Vogël – Prespa e Madhe. Kësisoj, mungesa e planeve për veprimet përkatëse si dhe të platformave për bashkëpunimin shkencor dhe ekonomik të bazuar në Aktet e Ligjshmërisë ndërkombëtare, ka dëmtuar në një farë shkalle krijimin e hapësirës së nevojshme për shfrytëzimin kompleks dhe integral të pasurive ujore të këtij sistemi liqenor, për qëllime hidro-ekonomike, duke ruajtur ekuilibrin ekologjik, aq më tepër kur këto mjedise janë me vlera ndërkombëtare.

Për rrjetin hidrografik të sistemit liqenor të Prespës nuk disponohet informacioni i nevojshëm për vlerësimin e shkallës së shfrytëzimit të potencialit ujor të këtij sistemi për interesa hidro-ekonomike nga secili shtet përkatës kufitar.

Në Shqipëri gjatë periudhës 1976-2000, liqeni i Prespës së Vogël u përfshi si element përbërës dhe i rëndësishëm i skemës ujitëse të Fushës së Devollit e Fushës së Korçës. Në përputhje me këto skema ujitëse nëpërmjet një kanali të posaçëm me prurje $Q_0 = 10\ m^3/s$, translokoheshin e depozitoheshin në liqenin e Prespës së Vogël, nga lumi Devoll, një volum për rreth 90 milion m^3 ujë gjatë periudhës së lagët të vitit (X – V). Ky volum ujor, gjatë periudhës së thatë të vitit (VI – IX) rimerrej dhe shfrytëzohej për ujitjen e tokave bujqësore. Pjesa përbërëse e translokimit të ujërave të lumit Devoll për në liqenin e Prespës së Vogël ishte dhe ndërtimi i një dekantori të posaçëm i cili do të shërbente për frenimin e lëndëve të ngurta aluvionale, para se ujërat e lumit Devoll të depozitoheshin në këtë liqen. Mirëpo siç mund të shihet edhe nga përbërja e imët granulometrike e aluvioneve të ngurta të lumit Devoll, ato nuk janë ndaluar nga dekantuesi. Në këto kushte vetë liqeni i Prespës së Vogël ka luajtur rolin e një dekantuesi gjigant natyror. Studimet e kryera kanë treguar se në Prespën e Vogël janë akumuluar rreth 1,2 milion m^3 aluvione lumore në brigjet dhe truallin e këtij liqeni, duke cenuar në mënyrë drastike vlerat e tij natyrore që janë dëmtuar dhe tjetërsuar, të biodiversitetit, dëmtim të sistemit hidrografik karstik të liqenit të Prespës së Vogël në territorin shtetëror shqiptar, dëmtime të monumenteve natyrore dhe kulturore shqiptare siç është shpella e Trenit etj.

Konkluzione

1. Nëpërmjet evidentimit të veçorive kryesore natyrore të sistemit liqenor të Prespës si: Hidrografi, Limniologjia, Hidrologjia, Biodiversiteti dhe veprimtaria antropogjene argumentohet domosdoshmërisht marrja e masave të nevojshme për mënjanimin e impaktit të veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në këtë ekosistem të rëndësishëm hidrografik me vlera të mëdha ekologjike dhe hidro-ekonomike.

2. Kërkohet përfshirja e planifikuar dhe serioze e dikastereve të interesuara dhe përgjegjëse për të fituar kohën e humbur në drejtim të zgjidhjes së shqetësimeve të trashëguara dhe të paraqitura shkencërisht me kohë në lidhje me dëmtimin e sistemit liqenor të Prespës.

3. Në programet dhe projektet si kombëtare dhe ndërkombëtare për biodiversitetin e sistemit liqenor të Prespës krahas punës së mirë që është bërë deri tani për trajtimin e parametrave me natyrë biotike të këtij sistemi, të mund të përfshihen gjithashtu edhe studimi i parametrave abrotikë ku do të mund të gjenin zgjidhje edhe shqetësimet e paraqitura në këtë punim.

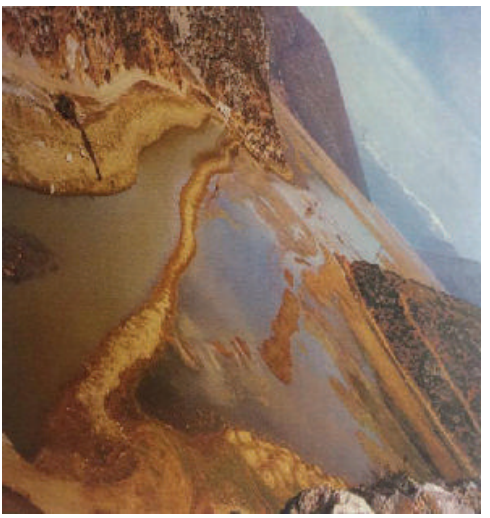

Foto. Akumulimi i aluvioneve të ngurta të lumit Devoll në liqenin e Prespës së Vogël

Literatura

Pano N. – Pasuritë ujore të Shqipërisë. Botimi i Akademisë së Shkencave, Tiranë 2015

Pano N. etj. – Hidrologjia e Shqipërisë. Botim i Akademisë së Shkencave, Tiranë 2015

Pano N. – Hidrologjia e lumit Drini i Zi për aksin e Skavicës. TGK – Goup, Milano 2009

Pano N., Frashëri A., Frashëri N., Beqiraj G., Bushati S. – A review of human activity and the demages to the micro Prespa Lake. Published by the Academy od Science of Albania. JNTS, vol XIX (2) Tiranë 2014.

Nga: Prof.Dr.Niko Pano,

Prof.Dr.Gudar Beqiraj, Akademik

Prof.Dr.Salvator Bushati, Akademik

MORATORIUMI PËR KONCESIONET DHE PPP-TË - NEVOJË E KOHËS...

"Nën një sistem koncesioni shteti i jep një ekskluziviteti të drejtën për të financuar, për të ndërtuar, për të marrë në pronësi, për të operuar, dhe për të mirëmbajtur një infrastrukturë publike për një periudhë kohe të caktuar, dhe për të ngarkuar përdoruesit për këtë shërbim"[1].

Nga: Dr. Zef Preçi

Qëndra Shqiptare për Kërkime Ekonomike

Për koncesionet dhe format e ndryshme të tyre duke përfshirë së fundi edhe partneritetin publik-privat është folur dhe shkruar shumë sidomos mbas vitit 2000. Siç dihet, koncepti i marrëveshjeve të koncesionit jepet në shumë përkufizime, por të gjithë duket se flasin për të njëjtat çështje. "Nën një sistem koncesioni shteti i jep një ekskluziviteti të drejtën për të financuar, për të ndërtuar, për të marrë në pronësi, për të operuar, dhe për të mirëmbajtur një infrastrukturë publike për një periudhë kohe të caktuar, dhe për të ngarkuar përdoruesit për këtë shërbim"[1].

Është një fakt i njohur se qeveritë shqiptare të pas vitit 1991 janë ndeshur në mënyrë të vazhdueshme me kufizimet në burimet e financimit për zbatimin e programeve të veta politiko-qeverisëse. Kjo ka ndodhur në kushtet kur infrastruktura e trashëguar nga periudha e ekonomisë së centralizuar ka qenë vjetruar dhe e paaftë që t'ju përgjigjet kërkesave të zhvillimit ekonomik e shoqëror të vendit. Domethënë nëse në infrastrukturën "soft" siç është kuadri rregullator dhe institucional për funksionimin e ekonomisë së tregut ka qenë e pranishme mbështetja e gjerë e BE-së dhe SHBA-së, në infrastrukturën

[1] *Shih: http://schwarzlaw.ca/the-need-for-concession-laws-in-developing-countries/*

"hard" (fizike) si dhe për futjen në qarkullimin ekonomik të pasurive natyrore strategjike të vendit ka qenë e nevojshme që të kërkohen e të gjenden burime të tjera financiare. Por është një fakt i njohur se në Shqipëri, ashtu si dhe në vendet e tjera në zhvillim në përgjithësi kanë munguar e mungojnë jo vetëm burimet financiare, por edhe përvoja operacionale për të ndërmarre programe zhvillimore me përfshirjen e sektorit privat. Kjo situatë ka bërë që investitorët private perëndimor të kenë patur rol përcaktues si në përzgjedhjen e formës së koncesionit, ashtu edhe në injorimin apo mosrespektimin e një sërë kushtesh që lidhen me përmbushjen e detyrimeve ndaj punëtoreve që humbasin vendet e punës për efekt të ristrukturimit të fuqisë punëtore, etj. Ndërkaq vitet e fundit qeveria ka tentuar gjerësisht të mbështetet në "partneritetin publik-privat", gjë që është sanksionuar edhe në programin e saj politiko-qeverisës.[2]

Qëllimi i këtij shkrimi është analiza e problemeve që kanë dalë në procesin e thithjes së investimeve të huaja në formën e koncesioneve ose/edhe të përfshirjes së operatorëve ekonomike private në ofrimin e shërbimeve të ndryshme publike.

Mbi bazën e kësaj analize, si dhe të ballafaqimit të gjendjes aktuale të koncesioneve të Shqipërisë me përvojën edhe problemet që kanë dalë në procesin e zbatimit të kontratave të koncesioneve në vende të ndryshme të botës, sidomos atyre të Bashkimit Evropian, në vijim do të sillen disa argumente në favor dhe kundër një moratoriumi në mundësimin e kontratave të reja koncesionare dhe të partneriteteve publike- private.

Nga një analizë e ecurisë që kanë patur koncesionet[3] në ekonominë shqiptare gjatë periudhës mbas vitit 1991 dhe sidomos mbas vitit 2000, mund të evidentohen një sërë problemesh, natyrisht pa qenë shteruese. Ndër to mund të përmendim:

1. **Afatet e miratimit të kontratave koncesionare dhe afatet e zbatimit të koncesioneve.** Të dhënat tregojnë se në fillimet e viteve 2000, mbi bazën e një kuadri ligjor të mangët e në mungesë të përvojës përkatëse apo "rasteve të suksesshme", negociatat për kontratat koncesionare në burime të rëndësishme natyrore si kromi, etj., kanë zgjatur me vite, ndërsa periudha e operimit të koncesionit ka qenë e kufizuar në 20-25 vjet maksimumi. Kjo situatë ka ndryshuar me kalimin e kohës dhe nën presionin e koncesionarëve, një numër kontratash koncesionare janë miratuar thuajse fare pa debat në Kuvendin e

2 http://www.akti.gov.al/dokumenta/programi_qeverise_2013_2017.pdf, fq.31

3 Për arsye metodologjike, analiza do të bazohet në burime të hapura, dhe do të citohen vetëm emrat e kompanive që vijnë nga burime të referueshme, dmth nga raporte të njohura të të tretëve.

Shqipërisë, janë miratuar me urgjencë dhe përfshijnë periudha shumë të gjata kohore, domethënë janë duke u prezantuar në kontrata koncesionare me deri edhe 99 vjet. Domethënë jo vetëm nuk është respektuar principi i respektimit të ciklit të biznesit por kontratat janë ndërtuar në një mënyrë të tillë që vendos palën e huaj/investitorin në një pozitë të privilegjuar sa i takon biznesit dhe nxjerrjes së fitimeve nga aktiviteti, por edhe në atë juridike, domethënë kontratat "janë blinduar" juridikisht me qëllim që të pamundësohet shqyrtimi ligjor procedural apo në përmbajtje në periudhat që vijnë.

2. I**nvestimet, pamundësia e kontrollit të zbatimit të projekteve**. Në morinë e problemeve që kanë lindur nga zbatimi i kontratave koncesionare në vendin tonë, sidomos gjatë dekadës së fundit, padyshim madhësia e investimeve/vlera e deklaruar zyrtarisht e tyre mbetet "çelësi" që ka garantuar jo vetëm pozitën e privilegjuar të investitorit në raport me palën shqiptare, por edhe "mekanizmi" përmes të cilit janë injoruar e pse jo edhe janë cënuar në disa raste rëndë interesat e ekonomisë kombëtare shqiptare. Në vlerësimin tim, çmoj së kështu ka ndodhur në një numër investimesh koncesionare në energjetike, në nxjerrjen dhe në shfrytëzimin e naftës, etj. Rasti me i fundit është çështja e pretendimeve të autoriteteve fiskale shqiptare mbi shpenzimet e fryra të raportuara nga kompania më e madhe e nxjerrjes së naftës shqiptare dhe "humbja me nder" prej tyre e këtij rasti, ndonëse ka dyshime të arsyeshme se nëse ndërmerret një hetim i thelluar administrativ, kompania në fjalë nuk mund të provojë se ka investuar milionat e deklaruara si investime, ashtu sikurse dyshohet se gjatë gjithë veprimtarisë së saj në vendin tonë, ka qenë e lidhur me rrjete të caktuara politike përmes ndikimit prej këtyre të fundit në përzgjedhjen e kompanive vendase apo të huaja të shërbimit. Pra dyshohet edhe për korrupsion në nivel politik, por që organet ligj-zbatuese nuk ofrojnë asnjë evidencë në mbështetje të këtij përfundimi. E vetmja evidencë, në gjykimin tim, është tolerimi që organet fiskale dhe ato ligj-zbatuese ju kanë bërë koncesionarëve të tillë, gjë që ka çuar në borxhe tatimore prej dhjetëra miliona Eurosh a më shumë, si dhe fakti se edhe mbas zbulimit të këtyre borxheve, nuk ka patur asnjë ndëshkim në nivel drejtuesish të njësive përkatëse monitoruese e mbikëqyrëse - përgjegjëse për nxjerrjen e detyrimeve tatimore si kundrejt çdo investitori apo koncesionari/biznesi tjetër në Republikën e Shqipërisë.

3. **Mungesa e transparencës rreth përmbajtjes së kontratave**

koncesionare. Është një fakt i njohur që shumë raporte kërkimore, raporte studimesh apo raporte mbi rezervat e burimeve natyrore, vend-ndodhjen e tyre, projektet fillestare teknike, ekonomike, etj., janë keqadministruar gjatë çerek shekullit të fundit. Kjo si për shkak të dobësimit të zbatimit të ligjit dhe të ndryshimeve të shpeshta në drejtimin e institucioneve politike atyre të vartësisë të ministrive përgjegjëse për këto burime, ashtu edhe për shkak të zvogëlimit të interesit të qeverive për mirë-menaxhimin e burimeve natyrore të vendit, për trajtimin e tyre si mjet për rritjen e punësimit dhe për reduktimin e varfërisë, për shtimin e prodhimit vendas dhe të eksporteve shqiptare mbi këtë bazë. Në ketë proces mendoj se themelore mbetet rritja e interesimit të lobeve të biznesit vendas dhe të huaj në drejtim të shfrytëzimit në kushte të favorshme të këtyre burimeve, por edhe përdorimi i burimeve natyrore si mjet për sigurimin e mjeteve financiare të nevojshme për elitën politike drejtuese të radhës. Kjo shpjegon faktin se me gjithë ndryshimin e maxhorancave të qeverisë - një rotacion ky që është kryer përherë e më normalisht, përveç zhurmës në periudhën e fushatës zgjedhore, nuk kemi asnjë evidencë për amendime ligjore apo institucionale që lidhen me kontratat koncesionare e që do të çonin në përmirësimin e administrimit të burimeve natyrore, pra në shtimin e të ardhurave që derdhen në buxhetin e shtetit nga këto burime. Përkundrazi, kemi të bëjmë me një "proces shembullor vijimësie", madje edhe në raste flagrante siç ishte rasti i kontratës së skanimit të kontejnerëve në dogana, që u ratifikua nga dy maxhoranca qeverisëse të njëpas-njëshme dhe që ishte objekt kritikash dhe thirrjesh për abrogim si një marrëveshje ndërkombëtare në dëm të interesave publike dhe të procesit të integrimit Evropian të vendit deri edhe nga Departamenti i Tregtisë Ndërkombëtare i OKB-së[4].

4. **Dobësitë e institucioneve monitoruese e mbikëqyrëse të veprimtarisë së kompanive koncesionare**. Një problem më vete përbejnë edhe dobësitë e institucio-neve monitoruese e mbikëqyrëse të veprimtarisë së kompanive koncesi-onare. Këto institucione karakteri-zohen nga paqëndrueshmëria nga pikëpamja funksionale e tyre, nga lëvizjet e shpeshta të stafit, nga lëvizja herë më pranë e herë më larg nga zyra

[4] *"Tarifa paguhet edhe kur ngarkesa nuk skanohet, e madje edhe në pikat doganore ku nuk ka fare skanera të instaluar. Kjo është një praktikë e papranueshme. Ajo krijon një taksë efektive, e cila nuk është bazuar në ligj, ndaj duhet të hiqet". Per me shume, shih: http://fronti.al/portali/okb-i-kerkon-qeverise-shqiptare-te-heqe-skanimin-doganor/*

e kryeministrit të radhës, por gjithnjë nën një kontroll të rreptë të tij ose/edhe të stafit të këshilltarëve, dhe përgjithësisht pak ose aspak nën autoritetin e ministrit përgjegjës për ekonominë. Për më tepër, me gjithë përpjekjet e institucioneve financiare ndërkombëtare për të mbështetur qëndrueshmërinë dhe konsolidimin e këtyre institucioneve, përsëri ato gjenden pa ndonjë model të ndërtimit institucional të tyre, jashtë çdo vendimmarrjeje të rëndësishme në fushën e koncesioneve, në kushtet e mungesës së transparencës së veprimtarisë dhe raportimit përkatës, etj. Duhet përmendur si pozitiv fakti se vitin që shkoi qeveria vendosi më në fund të hartojë një regjistër të koncesioneve[5], por që regjistri në fjalë ende nuk është aktiv dhe asnjëri nuk mund të thotë se kur ky instrument i rëndësishëm për një "qeverisje të mirë" të pasurive publike do të jetë aktiv dhe në dispozicion të palëve të interesuara.

5. **Ndikime mjedisore të pakontrolluara**. Pavarësisht faktit se investimet private, e ndër to koncesionet shumëvjeçare në sektorin e prodhimit të energjisë me bazë ujin ofrojnë rreth 1/4 e energjisë elektrike që konsumon ekonomia shqiptare aktualisht, problemet mjedisore të ndodhura për këtë shkak janë mjaft të mprehta. Ato shtrihen që nga dëmtimi i pamjes/bukurive natyrore te shkeljet e legjislacionit për ndërtimet në zonat e mbrojtura dhe në parqet kombëtare, deri në prishjen e eko-sistemeve, pengimin e sigurimit të ujit të pijshëm në nivele të mjaftueshme dhe për ujitjen e tokave bujqësore. Por problemi më i madh në këtë sektor duket se është fiksimi në kontratat koncesionare i çmimit të blerjes së energjisë që prodhohet nga ana e entet publike, në kundërshtim si më modelin e tregut, ashtu edhe duke injoruar ligjësitë e këtij tregu, pa folur për spekulimet e dyshuara të disa investitorëve të mëdhenj lidhur me shumën e investimeve të kryera.

6. **Prania e gjerë dhe në rritje e kompanive offshore.** Siç dihet, kompanitë e njohura si "kompani offshore" janë kompani të ligjshme, që regjistrohen në një numër të kufizuar ishujsh, por edhe në disa vende të botës duke përfshirë edhe Zvicrën e SHBA-në, të njohura për koston e lirë të hyrjes në biznes, kohën e shpejtë të regjistrimit të kompanive/transaksioneve të tyre në vetëm disa orë apo në çdo ditë të javës (d.m.th edhe në ditët e pushimit e festave zyrtare, etj), për ruajtjen e sekretit sa u takon pronarëve të vërtetë të kompanive/aksionarëve të tyre, bordeve mbikëqyrëse, kryerjes së transaksioneve të komplikuara bankare që nuk

[5] *Shih: http://www.oranews.tv/vendi/themelohet-regjistri-elektronik-per-koncesionet/*

mund të gjenden, etj. Madje kjo situatë shqetësuese, mbas publikimit të një skandali ndërkombëtar fund vitin që shkoi të njohur si "Panama Papers"[6] është bërë objekt i ndërmarrjes së akteve ligjore në nivel ndërkombëtar për stabilizimin e situatës. Në qasjen e saj reaktive, apo mbas fakti të ndodhur, edhe eksponentë të rëndësishëm të qeverisë shqiptare u angazhuan për hetimin e veprimtarive të ngjashme në vendin tonë (pra për investigimin e përfshirjes së mundshme të politikanëve të lartë në afera korruptive përmes kompanive offshore, si dhe në amendimin e kuadrit ligjor përkatës me qëllim vendosjen e kushteve transparente për praninë e investimeve të huajave në formën e koncesioneve nga kompani të njohura, pra jo të tipit "offshore"[7]. Por me keqardhje konstatohet se pavarësisht deklarimeve zyrtare, kryesisht për të qetësuar ndjeshmërinë negative të opinionit, të gjitha kontratat e reja koncesionare prej asaj apo që janë aktualisht në proces shqyrtimi nga qeveria shqiptare vijnë nga kompani offshore, pra asgjë nuk ka ndryshuar, por situata sa vjen e po përkeqësohet më tej. Kur them "situata po përkeqësohet", e kam fjalën për ndikimin më të madh negativ të këtij tipi të kontratave koncesionare: pakësimin e kontributeve fiskale nga shfrytëzimi i pasurive natyrore të Shqipërisë në buxhetin e shtetit. Kjo sepse studime serioze tonat dhe të huaja kanë provuar së këto kompani, duke shfrytëzuar: hapësirat ligjore në vendet e origjinës apo dobësitë institucionale dhe sistemin politik të korruptuar në vendet ku investojnë, kryerjen e operacioneve të ndërlikuara financiare ndërmjet kompanive të përfshira në të njëjtin rrjet "offshore", fuqinë ndikuese të anëtarëve të ndryshëm të bordit (të njohur për publikun e gjerë apo për vendin ku investojnë) - shpesh herë edhe ish-zyrtarë apo funksionarë të lartë politikë nga vendet e origjinës së koncesionarit, si dhe lobistë të fuqishëm pranë qeverive të vendeve ku investohet, arrijnë të boshatisin llogaritë e të ardhurave të kompanive offshore përmes rritjes fiktive të shpenzimeve dhe të investimeve në tërësi, pagave super të majme për stafe fantazmë ose për persona reale, por pa asnjë lidhje me kompaninë apo pa ushtruar asnjë funksion në menaxhimin e saj. Domethënë në mënyrë formalisht legjitime, tërthorazi kompensojnë lobistët apo përfituesit e vërtetë nga shfrytëzimi grabitqar i pasurive të vendit. E njëjta gjë ndodh edhe sa u takon individëve të caktuar ish-zyrtarë dhe ish politikanë të lartë në vendet ku kryhet investimi,

[6] *Shih: http://www.balkaneu.com/albania-panama-papers/*
[7] *Shih: http://www.gazeta-shqip.com/lajme/2016/04/06/manjani-kompanite-offshore-do-tregojne-pronaret-dhe-aksionet/*

kontribues në hartimin e marrëveshjeve të tilla, për disa syresh edhe në rastin e vendit tonë ka indicie dhe të dhëna të tërthorta se kanë përfituar e vazhdojnë të përfitojnë deri edhe pas më shumë së një dekade nga hartimi dhe nënshkrimi i marrëveshjeve koncesionare. Domethënë kufizimi me ligj i mundësisë së pranisë së kompanive offshore në vendin tonë, edhe pse në nxitim e sipër lidershipi i vendit tashmë ka shpërndarë në këtë mënyrë thuajse shumicën e pasurive natyrore të vendit, mbetet një domosdoshmëri për të mbrojtur interesat themelore të qytetarëve shqiptare si dhe për të mundësuar krijimin e burimeve që përshpejtojnë zhvillimin ekonomik dhe shoqëror të vendit.

Aktualisht në Shqipëri, më shumë se gjysma e kompanive koncesionare janë të tipit offshore, p.sh në nxjerrjen dhe shfrytëzimin e naftës (por edhe në sektorë të tjerë), dhe ndërkaq kontributet e tyre në buxhetin janë në rënie. Madje kjo rënie shumë shpejt do të jetë e dukshme në sektorin e naftës, ku siç dihet me rritjen e shkallës së shfrytëzimit përtej një kufiri të caktuar, rritja e kuptueshme e kostos për nxjerrjen nga thellësi më të mëdha dhe rënia e presioneve nuk mund të mos çojë në rritjen e kostos së nxjerrjes së naftës në tërësi dhe për rrjedhojë edhe të mbajtjes në nivele të larta të shpenzimeve të kompanive përkatëse, domethënë të zvogëlojë në minimum mundësitë e parashikuara/pritshme të drejtpërdrejta të përfitimeve buxhetore të palës shqiptare siç edhe është përcaktuar në marrëveshjet përkatëse koncesionare.

7. **Mungesa e kompanive të njohura ndërkombëtarisht "brand name".**

Në ndryshim nga fillimet e tranzicionit kur në ekonominë shqiptare u ofruan kompani të mëdha të njohura ndërkombëtarisht për prezencën e tyre në tregjet përkatëse prej shumë dekadash apo edhe kompani shumëkombëshe të interesuara për t'u përfshirë në procesin e privatizimit apo në marrëveshjet koncesionare, me kalimin e kohës situata ka ndryshuar në favor të kompanive të reja, që krijohen posaçërisht për një veprimtari koncesionare të caktuar, që përdorin vetëm siglën apo emrin tregtar/të biznesit të "kompanisë mëmë" dhe mandej administrohen nga partnerë të njohur, por me shumë nga ato të panjohur vendas, etj. Kjo për faktin, sipas mendimit tim, se kompanitë "brand name" janë më të interesuara për rajone më të mëdha se një ekonomi e dobët dhe anemike si ekonomia shqiptare, ashtu edhe për faktin së zhvillimi institucional dhe klima e të bërit biznes në vendin tonë ka evoluar tejet ngadalë dhe prania e korrupsionit dhe barrierave të ndryshme është gjerësisht e pranishme. Largimi nga Shqipëria i kompanive "brand name" dhe zëvendësimi i tyre me kompani

kineze përmes shitjes së aksioneve tek këto të fundit, është edhe fenomeni më i ri në koncesionet e ekonomisë shqiptare, i shfaqur gjerësisht gjatë tre viteve të fundit. Mendoj se ky fenomen reflekton sa klimën e pafavorshme të biznesit, aq edhe faktin së politikat fiskale të ndjekura nga qeveria gjatë kësaj periudhe duket se kanë dobësuar apo edhe dëmtuar rëndë avantazhet konkurruese dhe krahasuese të vendit.

8. **Devijimi nga objektivat e integrimit të vendit në Bashkimin Evropian.** Studimet tregojnë së çfarëdo politike qeveritare që nuk përputhet me objektivat e integrimit Evropian të vendit çon njëkohësisht si në shtimin e fitimeve të pamerituara të kompanive përfituese nga koncesionet dhe partneritet publike-private, ashtu edhe në shkeljen e angazhimeve politike të vendit ndaj këtij procesi. Këtu është rasti për të përmendur kuadrin ligjor në fuqi për investimet strategjike[8], që pa hezitim mund të thuhet se përmban "elementë të kapjes së shtetit", përveç se bie në kundërshtim të hapur me vetë procesin e integrimit Evropian të Shqipërisë. E njëjta gjë mund të thuhet për kontratën për skanimin e kontejnerëve në dogana, në të cilën ligj-vënësi, duke njohur faktin së përmes kësaj kontrate koncesionare po shkelen detyrimet e vendit për Marrëveshjen e Stabilizim-Asocimit, vendosi në tekstin e ligjit përkatës përcaktimin e pranuar nga investitori për detyrimin e rishikimit të saj pa penalitete ndaj shtetit shqiptar të marrëveshjes në momentin e anëtarësimit të Shqipërisë në BE[9].

Përgjithësisht duhet pranuar se, përtej retorikës politike të ditës, vitet e fundit janë ndërmarrë një sërë eksperimentesh të kushtueshme për taksa-paguesit në shkallë të gjerë, siç është rasti i kontratës koncesionare/partneritetit publik-privat të "check-up"-it apo kontrollit mjekësor të personave të moshës 40-60 vjeç, kontrata e ngjashme për sterilizimin e pajisjeve mjekësore, etj. Përmes këtyre kontratave, nëpërmjet një procesi në të cilin ka munguar kështillimi me publikun dhe palët e interesuara, ballafaqimi me "përvojat e qeverisjes së mirë" të financave publike dhe posaçërisht në sektorin e shëndetësisë, ka munguar transparenca mbi të dhënat e biznes-planeve përkatëse e mbi të gjitha janë përzgjedhur kompani pa përvojën e nevojshme në sektor e në ndonjë rast edhe pa kurrfarë lidhje me të, por thjesht si rezultat i lobimit politik, është arritur që shuma të

[8] *Shih: http://www.panorama.com.al/dy-ligje-dhe-dhjete-probleme/*

[9] *Shi: https://www.parlament.al/wp-content/uploads/sites/4/2015/11/relacion_ligji_investimet_strategjike_21782_1.pdf fq.2*

konsiderueshme prej dhjetëra e qindra miliona Eurosh nga taksat e qytetarëve gjatë tërë dekadës që vjen të "akaparohen" domethënë të adresohen me siguri 100% në llogaritë e kompanive të përzgjedhura në këtë mënyrë. Kontrata të tilla, sipas mendimit tim, janë të diskutueshme rreth bazës së tyre ligjore, si dhe për faktin se duke qenë së risku është 100% në anën e palës shtetërore - qeverisë (pra nuk ekziston risk për palën e biznesit), duken krejtësisht të njëjta me një prokurim të drejtpërdrejtë — pa konkurrencë dhe që rrok periudha të gjata kohe që nuk kanë lidhje me ndonjë cikël biznesi.

9. **Ruajtja apo krijimi i pozitave monopoliste, domethënë sigurim i fitimeve të pamerituara gjatë periudhës së koncesionit.**

Një problem më vete përbejnë edhe parashikimet specifike në kontratat koncesionare të kufizimeve në treg që çojnë në sigurimin e fitimeve të pamerituara nga kompanitë koncesionare si dhe kufizojnë hyrjen e operatorëve të tjerë në treg. Shembulli më klasik në rastin e vendit tonë është kontrata koncesionare e Aeroportit të Rinasit. Madje edhe negociatat e mëvonshme nuk bënë gjë tjetër përveç se zgjatën afatin e përfitimeve, sipas meje, të pamerituara, të kompanisë në fjalë pa patur asnjë siguri nëse dhe nga kush do të kryhen investimet në aeroporte të tjera civile që, teorikisht, mund të sillnin njëlloj konkurrence në tregun e fluturimeve civile[10].

10. **Ndryshimi i shpeshtë dhe në mjaft raste edhe jotransparent i pronësisë/aksionerëve të kompanive koncesionare.**

Një problem më vete është mënyra se si koncesionarët penetrojnë në ekonominë e vendeve të varfra, me institucione të dobëta e me korrupsion të gjerë si yni dhe mënyra se si ato operojnë mbas nënshkrimit të kontratës koncesionare. Një numër rastesh, madje edhe në radhët e investimeve me serioze në ekonominë shqiptare, dëshmojnë se fillimisht shfaqen kompani offshore me emra serioze apo të lidhura me kompani të njohura, por mbas nënshkrimit të kontratës koncesionare, apo mbas disa vitesh, ato shesin aksionet dhe kalojnë ose në duart e personave të panjohur pa ndonjë lidhje me kriteret mbi të cilat është fituar kontrata fillestare ose/edhe të partnerëve apo pronarëve të vërtetë të tyre, në disa raste edhe vendas. Në disa raste të tjera, sipërmarrjet vendase përdorin - besoj kundrejt ndonjë pagese të majme - emra të kompanive të mëdha, me dijeninë e këtyre të fundit, dhe kështu ato përdoren thjesht si mbulesë për

[10] *Shih: http://www.reporter.al/rinasi-miliona-euro-shtese-per-klauzolen-e-monopolit/*

marrjen përsipër të aseteve të rëndësishme strategjike të vendit apo kontrata shumë milionëshe shërbimesh publike, të cilat në një proces konkurrues normal do të ishte e pamundur të merreshin[11]. Problemi komplikohet më tej mbas nënshkrimit të kontratave koncesionare për shfrytëzimin e aseteve strategjike të vendit apo për ofrimin e shërbimeve të rëndësishme publike, si p.sh në shëndetësi. Kompani të tilla nuk disponojnë mjetet e nevojshme financiare, pra nuk kanë fuqi investuese reale, nuk njihen dhe/ose mbështeten nga bankat e investimeve dhe institucionet financiare ndërkombëtare që mbështesin projektet zhvillimore (në rastin e aseteve strategjike) si dhe përkeqësojnë shërbimin ndaj publikut (në rastin e shërbimeve) ose/edhe shesin - diku hapur dhe diku fshehur në mënyrë korruptive - aksionet e tyre tek persona të tretë me lidhje të fuqishme oligarkike ose të krimit të organizuar, duke rrezikuar pasuritë e vendit, apo duke i keqmenaxhuar ato, siç është p.sh rasti i kompanisë ARMO[12].

11. **Shtrirja e veprimtarisë në shërbime publike/veprimtari tradicionale të shtetit edhe/ose në veprimtari me përfshirje mafioze dhe të dyshuar për korrupsion.**

Një kërcënim më vete përbën shtrirja e "investimeve", në fakt interesave të një numri biznesesh, drejt shërbimeve publike primare që në botën e sotme qeverisen apo ofrohen nga vetë shteti dhe janë pjesë thelbësore e funksioneve kushtetuese të tij, si në tatime-taksa, dogana, etj. Në Shqipëri ky proces është i pranishëm kryesisht në formën e të ashtuquajturave "ofertë e pa kërkuar", por që në fakt fsheh interesa të mëdha biznesi, kryesisht të asaj pjese të biznesit që është rritur e zhvillohet nën mbrojtjen politike apo që njihen ndryshe në opinionin publik si biznese të oligarkisë së vendit. Në kushtet e sotme, kjo është aq e vërtetë sa janë bërë dhe po bëhen tentativa për të transferuar nën kontrollin e bizneseve të tilla shërbime të rëndësishme shtetërore, kuptohet duke përdorur emra kompanish të huaja apo mbulesa me strategji zhvillimore etj. por që ju mungojnë justifikimi dhe argumentimi përkatës se përse duhen ndërmarrë nisma të tilla, ju mungojnë plan-bizneset përkatëse, miratimi i tyre kryhet në kushtet e mungesës së plotë të transparencës, jashtë monitorimit të institucioneve të tilla të ligjshme siç është Avokatura e Shtetit, etj,. (siç është rasti i koncesionit të sipërfaqeve të parkimit në qytetin e Vlorës) apo me përfshirjen e kompanive të dyshuara si korruptive dhe me rekorde

[11] *Shih: http://www.reporter.al/kompania-guacke-qe-fshihet-pas-projektit-morgan-per-portin-e-karpenit/*
[12] *Shih: http://www.monitor.al/e-verteta-e-fshehur-e-armo-s-u-shit-apo-u-fal/*

të njohura në këtë fushë (p.sh koncesioni në diskutim i trajtimit të mbetjeve në Tiranë), etj.

12. **Roli i kufizuar i Kuvendit të Shqipërisë, me një mbipërfaqësim të sipërmarrësve dhe të oligarkëve, një pjesë e tyre në një konflikt të hapur interesi.**

    Në një vend me demokraci funksionale, pra në një republikë parlamentare, Kuvendi luan një rol të madh në mbrojtjen e interesave publike, në frenimin e agresivitetit të grupeve të interesit dhe posaçërisht të oligarkisë dhe rrjeteve të lobistëve për të shfrytëzuar në interesin e tyre asete të rëndësishme strategjike të vendit, për të penguar konkurrencën, për të instaluar praktika anti-konkurruese, pra për sigurimin nga ana e tyre të fitimeve të pamerituara në treg duke ndëshkuar padrejtësisht konsumatorët dhe konkurrentët. Për fat të keq, debatet e përgjegjshme rreth këtyre temave në Kuvendin e Shqipërisë ose mungojnë, ose janë në një rreth të kufizuar anëtarësh të këtij institucioni që për një numër arsyesh - themelore ndër to është mënyra së si formohet kuvendi - nuk arrijnë të përçojnë sinjalet e duhura të biznesit, e mbi të gjitha nuk arrijnë të garantojnë mbrojtjen e duhur institucionale dhe ligjore të interesave themelore të vendit në këtë drejtim.

13. **"Zgjidhja me mirëkuptim" e konflikteve për kontratat koncesionare, por në çdo rast në favor të palës së huaj…**

    Është një shqetësim në rritje që nga njëra shteti shqiptar duhet të mbrojë interesat e veta duke ofruar nga ana tjetër edhe garancitë e nevojshme juridike të njohura ndërkombëtarisht dhe sipas Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë për sipërmarrjet e huaja që veprojnë në ekonominë shqiptare. Historia e konflikteve të lidhura me privatizimet apo me kontratat koncesionare dëshmon se për shkak të mënyrës se si janë hartuar kontratat koncesionare, të shkallës së gjerë të përfshirjes së palës së huaj në hartimin e dokumenteve përkatëse, të boshllëqeve të mundshme në procedurat e zgjidhjes së konflikteve si dhe të mungesës së kapaciteteve të palës shqiptare, këto konflikte përfundojnë në favor të palës së huaj. Kjo ndodh si në rastin kur konflikti shqyrtohet përmes arbitrazhit përkatës (p.sh rasti i investimit të trenit elektrik në hekurudhën e shpejtë Tiranë-Durrës me General Electric Ltd.,), ashtu edhe në rastet kur zgjidhjet e konflikteve kontraktuale kryhen me mirëkuptim (p.sh konflikti i qeverisë shqiptare me kompaninë CEZ me rastin e shtetëzimit të kësaj të fundit nga shteti shqiptar). Kjo situatë sjell në vëmendje nevojën e rritjes së transparencës dhe të kapaciteteve të

institucioneve shqiptare të përfshira në hartimin, mbikëqyrjen, monitorimin e kontratave koncesionare.

Për të gjitha problemet e renditura me sipër, por edhe për të tjera si këto, mendoj se qeveria shqiptare duhet të pezullojë për një periudhë të arsyeshme kohe, p.sh të paktën për 6 muaj nënshkrimin e kontratave të reja koncesionare si dhe të përdorë këtë periudhë për kryerjen e analizave të nevojshme që do të çonin në amendimin, rishikimin, plotësimin dhe përmirësimin e kuadrit rregullator bazë si dhe të legjislacionit sekondar në fushën e koncesioneve dhe të kontratave të ashtuquajtura "partneritete publike-private".

Nga: Dr. Zef Preçi

Qëndra Shqiptare për Kërkime Ekonomike

Ç'DUHET TË DIJË NJË AUDITUES MBI MENAXHIMIN E MBETJEVE URBANE

Një auditim duhet të jetë burim i çmuar për të gjithë palët e interesuara, duke qenë shembull i evolucionit të kohës së fundit në Ekomenaxhimin e Mbetjeve Urbane në kontekstin e Bashkimit Evropian. Nxjerrja në pah e Ekonomicitetit, Efiçiencës dhe Efektivitetit i ndihmon Entet Shtetërore për të matur rezultatet e tyre, për të përcaktuar (gjetur) mundësi të tjera për rritjen e rezultateve me të njëjtën kosto.

Nga: Prof.Dr.Sazan Guri

"G&G" Group

**ekspert mjedisi & hidrogjeolog dhe ekspert i jashtëm i KLSH*

Rasti Bashkia Lushnje

Abstrakt

Një ambient i pastër dhe i shëndetshëm është pjesë dhe ngastër e cilësisë së jetës, që ne dëshirojmë për veten tonë tani dhe për fëmijët tanë në të ardhmen. Shkallët që ngjisim e zbresim përditë në pallatin tonë, rrugët e shtëpisë, oborri i shkollës, përtej qytetit etj., kërkojnë dashuri e kujdes prej nesh, në mënyrë që të bëhen për ne mjedisi, ku të bashkëjetojmë me ajër të pastër, ushqim të shëndetshëm, duke u kthyer në hapësira mikpritëse të bashkëjetesës tonë qytetare. Mbeturinat nuk janë vetëm gjëra të cilat ne nuk na nevojiten më, as gjëra që na mbesin nga prodhimi i mallrave të ndryshme. Ato janë edhe gjëra me të cilat ne mund të përfitojmë. Eliminimi i mbeturinave urbane përbën një hallkë jetike në konceptin fillim-përfundim të menaxhimit të mbeturinave urbane. Theksi i tanishëm mbi parandalimin e ndotjes, si dhe zhvillimi i teknologjive të trajtimit ka si rezultat pakësimin e volumit të mbeturinave urbane, të cilat duhet të eliminohen. Parandalimi i mbeturinave do të jetë një element kyç i një politike të integruar. Masa të forta fillimisht nevojiten për të nxitur ripërdorimin, reduktimin dhe riciklimin dhe përpunimin e mbetjeve, e cila quhet ndryshe edhe "hierarkia e mbetjeve". Edukimi i qytetarëve për të reduktuar, ricikluar mbetje nuk është zgjidhja e plotë, por është një fillim i mbarë. me moton: Riciklo për të kursyer energji, material, sipërfaqe…..!

Hyrje

KLSH prej disa vitesh ushtron auditime në fushën e mjedisit, disa prej të cilave kanë qenë auditime performance. Menaxhimi i mbetjeve urbane është më kompleks se thjesht vend depozitimi i tyre në një fushë (landfill). Eliminimi i mbeturinave urbane përbën një hallkë jetike në konceptin fillim - përfundim të menaxhimit të mbetjeve urbane. Theksi aktual mbi parandalimin e ndotjes, si dhe zhvillimi i teknologjive të trajtimit ka si rezultat pakësimin e volumit të mbetjeve urbane, të cilat duhet të eliminohen. Synimi i auditimit është të japë një panoramë të përgjithshme të funksionimit të Strategjisë Kombëtare të Mbetjeve Urbane dhe të përshkruajë konkretisht instrumentat dhe realizimin e saj.

Sepse, Administrimi i Mbetjeve Urbane është kryer dhe vazhdon të kryhet në mënyrë primitive. Ato shkarkohen në gjendje të lirë, në vend të papërshtatshëm e të ndaluar, në breg lumi, pranë zonave të banuara, duke shkarkuar një shpërndarje të pakontrolluar të tyre, të cilat kanë ndikuar në ndotje të ajrit, tokës dhe ujit.

Paradokset e menaxhimit të mbetjeve

Grumbullohen në vend depozita të hapura në natyrë; Nuk kryhet asnjë lloj përpunimi; Vendosen në depozitime të shkrifta, toka buke; Hidhen pranë sistemeve ujore (lumenj, hidrovore); Digjen në gjendje të lirë dhe jashtë kushteve të kontrollit mjedisor. Nëpërmjet këtij shkrimi do donim të informonim nga njëra anë shoqërinë civile dhe publikun, mbi gjendjen e menaxhimit të mbetjeve urbane, përsa i përket grumbullimit të tyre, trajtimit, reduktimit, riciklimit, kompostimit dhe groposjes, me qëllim përmirësimin e këtyre proceseve në të ardhmen, të cilat ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në mjedisin përreth dhe në shëndetin e popullsisë, dhe nga ana tjetër audituesit që angazhohen për kryerjen e një auditimi mbi menaxhimin e mbetjeve urbane.

Rëndësia e një auditimi

I gjithë ekipi e konsideron auditimin si një sfidë reale, jo vetëm për zhvillimin e moduleve të kërkuara nga Strategjia Kombëtare për menaxhimin e integruar të mbetjeve, por edhe për nivelet e perfomancës së qeverisjeve vendore në këtë drejtim. Paralelisht, auditimi hap drejtime të reja për kontrolle e këshillime të mëtejshme deri në ballafaqime ligjore, dhe njëherazi shërben si manual për zbatimin e metodave ekologjike të trajtimit të mbetjeve urbane në të gjitha nivelet e qeverisjeve lokale dhe qëndrore. Koha është për të bërë një zhvillim ndryshe, më të fokusuar, më të koordinuar dhe më të përgjegjshëm.

Besojmë se Objektivat e Qeverisjes dhe ato të MSA-së sigurojnë një mundësi për të bërë pikërisht këtë.

Një auditim duhet të jetë burim i çmuar për të gjithë palët e interesuara, duke qenë shembull i evolucionit të kohës së fundit në Ekomenaxhimin e Mbetjeve Urbane në kontekstin e Bashkimit Evropian. Nxjerrja në pah e Ekonomicitetit, Efiçiencës dhe Efektivitetit i ndihmon Entet Shtetërore për të matur rezultatet e tyre, për të përcaktuar (gjetur) mundësi të tjera për rritjen e rezultateve me të njëjtën kosto. Në mënyrë më specifike, KLSH-ja përbën atë institucion që këshillon dhe ndihmon për përmirësimin e proceseve të punës, sidomos aty ku efiçienca është e vështirë për t'u matur, si dhe në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve publike pa rritur shpenzimet.

Mbetjet, për shkak të sasisë së përgjithshme, përbërjes dhe ndikimit negativ në mjedis dhe shëndetin human, konsiderohen si një ndër problemet kryesore sot në Shqipëri. Mungesa e menaxhimit të Trajtimit të Integruar të Mbetjeve Urbane ka shkaktuar një shpërndarje të pakontrolluar të plehrave, të cilat shkaktojnë ndotje të mëdha që lidhen me tokën, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, ajrin dhe erën (aromat). Pesë parimet që duhen zbatuar për të zgjidhur krizën e mbetjeve në një mënyrë sa më të mirë mjedisore, si dhe nga ana e kostove ekonomike, janë:

1. Zgjidhja duhet të jetë sa më e thjeshtë;
2. Zgjidhja duhet të jetë lokale;
3. Njehsimi i zgjidhjes me ekonominë lokale;
4. Njehsimi i zgjidhjes me zhvillimin e komunitetit lokal;
5. Zgjidhja e bazuar në metodat inxhinjerike

Për pasojë, çdo Bashki duhet të zhvillojë strategjinë e vet të depozitimit të mbetjeve, ku rindarja në shesh grumbullimi dhe më pas vendgroposja, pa dyshim luajnë rolin më të rëndësishëm. Dhe nga ana tjetër, do donim të ngremë nivelin e grupeve auditues të Organit më të lartë të kontrollit të shtetit, se si menaxhohen dhe shpërndahen lekët e taksa paguesve shqiptarë në përgjithësi dhe të qytetarëve në veçanti, po ashtu edhe donatorëve. Që të sigurojë sukses një program i bashkuar menaxhimi i mbetjeve urbane duhet të zhvillohet në një stil të bashkërenduar. Planifikimi i një sistemi *reduktimi, ripërdorimi dhe riciklimi efektiv* kërkon një arritje sistemi. Vendimet rreth koleksionimit, marketingut, dhe procesit të tyre janë të lidhur me njëri-tjetrin. Të marrësh një vendim rreth një elementi të programit të menaxhimit të mbetjeve urbane pa marrë parasysh efektin e vendimit ndaj elementëve të tjerë mund të çojë drejt një programi jo efektiv dhe të shtrenjtë, me një kritikë të shtrirë tek publiku dhe një pjesëmarrje të dobët. Meqenëse publiku (qytetarët, familjet dhe bizneset) duhet të mbështeten në pjesëmarrje, duke ndarë një përqindje të lartë të mbetjeve apo të materialeve të papërdorshme, programi duhet të jetë i planifikuar në përputhje me

leverdinë dhe mbështetjen e publikut, si objektiv kryesor.

Gjetja e një pyetsori

Na duhet të dimë mbi Vendimin e Këshillit Bashkiak që ka si objekt të tij "Shërbimi i pastrimit dhe grumbullimi i mbetjeve urbane".

Gjithë operacioni për këtë lloj shërbimi, sa kushton në vit dhe si specifikohen zërat e punës me financat përkatëse?

A ka një program për Edukimin Publik, dhe si është realizuar ajo?

A kini evidenca për gjenerimin e mbetjeve, dhe nga këto sa rezultojnë se mund të jenë mbetje të rrezikshme?

Në rast së Kontraktuesi nuk përmbush detyrimin e kryerjes se Edukimit Publik Ambiental

Sa % e mbetjeve mblidhen në rang qyteti dhe sa në rang rrethi?

Si mblidhen dhe dokumentohen shqetësimet e banorëve, cilat janë praktikat tuaja?

Kini në dispozicion qindra pika mbledhje të MbU-ve, dhe rreth 650 kontenierë, mesatarisht për një Kompani, sa kosha për banorë rezulton dhe a kontrollohet gjithë zona urbane e Bashkisë, sa në qytet dhe sa nëpër fshatra?

Fusha e mbetjes, që punon qysh prej 40 vjetësh, si mbulohet ajo?

Çfarë bëhet me mbetjet inerte dhe ato industriale?

A ka kryer Bashkia studime për depistimin e banorëve përreth vend hedhjes se mbetjeve urbane në hyrje të qytetit?

A ka konsulta për anamnezë të banorëve në spitalet e qytetit?

A ka marrë Bashkia masa, ku të analizojë kampione për ndotje uji, toke dhe ajri?

Sa ka rezultuar në euro/ton pranimi i mbetjeve urbane për secilën metodë të propozuar për asgjësimin e mbetjeve urbane?

A kini kryer bashkëpunime me publikun për zgjedhjen e metodës më optimale për asgjësimin e mbetjeve urbane apo për riciklimin e tyre dhe si?

A ka projekte të tjera në të ardhmen për menaxhimin e mbetjeve urbane, dhe nëse, cilat janë ato?

A kryhet trajtimi i ujërave leksiviate që dalin prej landfill-it?

A kryhet trajtimi i gazrave që emetohen prej landfill-it?.

Cila është perspektiva e menaxhimit të integruar të mbetjeve urbane dhe studime për përzgjedhjen e shesheve për asgjësimin e tyre?

A mund të zbërtheni se si menaxhohet taksa e qytetarëve lidhur me menaxhimin e mbetjeve.

Cili është numri i telefonit për komunikim me publikun dhe a mbahet libri i ankesave prej qytetarëve?

Kini raste për konstatim të mbeturinave të rrezikshme dhe mekanizmat e rrugët që kini ndjekur?

Njohuritë bazë mbi të cilën mund të ngrihet një auditim

Ilustrim me rastin dampa e rrethit Lushnje

Çfarë substancash të dëmshme lëshohen në ajër nga djegia e mbeturinave urbane?

Djegiet e plehrave çlirojnë kimikate kancerogjene dhe helmuese, duke përfshirë:

- metalet e rënda (të tilla si zinku, bakri, plumbi, kobalti, kadmiumi, arseniku merkuri, kromi, beriliumi, etj);
- gazet, duke përfshirë fluorurin e hidrogjenit;
- materialet organike pjesërisht të djegshme, siç është polyvinyl chloride,
- mbetjet herbicide dhe mbetjet e drurëve;
- kimikate të tjera organike, duke përfshirë hidrokarburet aromatike polycyclic, si dhe
- dioksinat dhe furanet.

Emetimet ose lëshimet në ajër nga djegiet përmbajnë nivele të larta të metaleve të rënda të tilla si; plumbi, kadmiumi, mërkuri, kobalti, zinku, bakër.

Përbërës të tjerë të rrezikshëm janë dhe ata organikë, si heksaklor-butadina, heksaklorobenzina dhe heksakloroetani. Madje, këto tre tipe janë të pranishëm në përqendrime të rëndësishme tek mbeturinat. Duke qenë se përmbajnë shumë klor, në përgjithësi konsiderohen shumë të rezistueshme edhe ndaj djegies së plehrave, dhe si të tilla vazhdojnë të marrin pjesë në zinxhirin ushqimor, që d.m.th se vazhdojnë të përcillen me anë të ushqimeve deri te marrësi i fundit që është njeriu. Djegia e mbetjeve urbane, sidomos kur kanë edhe sasia jo të vogla nga ato mjekësore, përbëjnë rastin, si një nga burimet më kryesore të prodhimit të dioksinës helmuese, njësoj si merkuri apo substanca të tjera helmuese në mjedisin përreth. Njerëzit që jetojnë brenda 7.5 km të zonës së djegies së mbetjeve urbane kanë më shumë të ngjarë që t'u shkaktohen kancere të ndryshme, sipas një studimi të vitit 1996 për 14 milion njerëz që jetojnë pranë tyre.

Studimi u bë në dy faza. Statiskisht u gjetën rritje të mëdha për të gjitha kanceret e kombinuara si:

- kanceri i stomakut, kanceri i zorrës së trashë dhe i rektumit, kanceri i mëlçisë, kanceri i laringut, kanceri i mushkërive, kanceri i mitrës.

Midis njerëzve që jetojnë 3 km larg një djegiet e mbetjeve qofshin termike (me

ane teknologjie të incenerimit) qofshin në natyrë, kancerët e sistemit të limfës dhe leukemisë u ngritën në mënyrë të ndjeshme. Faza e dytë e studimit ekzaminoi historinë e kancerit. Midis këtyre njerëzve, statiskisht kishte rritje të ndjeshme për të gjitha kancerët; kanceri i stomakut, kanceri i zorrës së trashë dhe i rektumit; kanceri i mëlçisë, kanceri i mushkërive dhe kanceri i mitrës. Ky është studimi i parë i ekzaminimit të rreziqeve të kancerit nga djegia termike të mbetjeve urbane midis popullsisë së përgjithshme. Nivelet prej 22 pjesë për milion në qumështin e lopëve flasin për nivel të lartë të ndotjes nga dioksina.

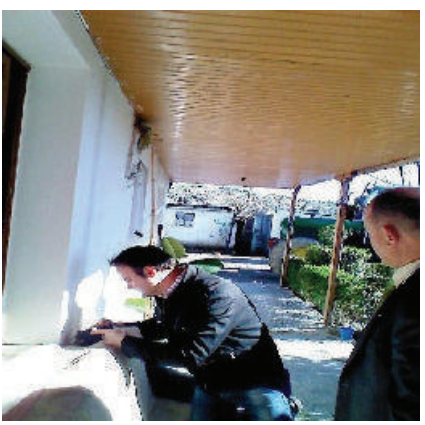

Në rastin konkret, mbështetur në analizat e kryera rezulton se në ajër lëshohen me patjetër të gjithë elementët e sipërmendur, por që në vendin tonë nuk është e mundur që të matën, me përjashtim të pluhurit apo grimcave të pluhurit PM10, që arritëm ta masim dhe që ka rezultuar 5-6 herë më e ndotur se norma. (shih tabelën më poshtë dhe atë origjinale). Theksojmë se matjet për përmbajtjen e pluhurit në ajër janë kryer, jo gjatë fazës së djegies, por në momente normale e qetësie të dampës së mbetjeve, që natyrisht në momentin e djegies së plehrave mund të themi se krahasimi është me herë më pak i ndotur. Gjithsesi, nga matja e kryer rezulton se lënda pezull është 4 herë më e lartë se norma e vendit ose 6 herë me e lartë se norma evropiane.

Çfarë dëmtimesh mund të sjellë në shëndetin e njeriut përqendrimi i atyre substancave tej nivelit të sipërpërshkruar?

Dioksina dhe përbërësit klorikë organikë që lidhen me to janë substanca jashtëzakonisht helmuese që kanë një sërë ndikimesh të kundërta tek njerëzit dhe tek kafshët, edhe kur janë në doza jashtëzakonisht të vogla. Këta përbërës janë të qëndrueshëm në mjedis dhe grumbullohen në përqendrime të mëdha, ndërsa lëvizin në zinxhirin e ushqimeve, duke u përqendruar tek yndyra, veçanërisht tek qumështi. Ato janë të shpërndara në të gjithë zonën e vendit për shkak të djegies së mbetjeve, dhe në këto raste janë të pranishme në çdo banor të popullsisë pranë djegies. Dioksina dihet që shkakton zhvillimin e qelizave kancerogjene. Duke bashkëvepruar direkt me AND-në nëpërmjet një mekanizmi të bazuar në receptor, dioksina vepron gjithashtu edhe si një përçarës endikronal me ndikime të kundërta mbi sistemin e riprodhimit, zhvillimit dhe imunitetit. Organizmat në zhvillim janë të prekshme në të gjitha speciet e studiuara dhe ekspozimet embrionale ndaj dioksinës, zakonisht kanë ndikime të qëndrueshme

afatgjata. Dioksina është në gjendje të ndërhyj në metabolizmin tiroid të foshnjave. Ato ndërhyjnë në sisteme hormonale. Emetimet e dioksinës mund të takohen lehtë në zinxhirin e ushqimit. Është llogaritur se një litër qumësht do të përhap aq dioksinë sa një njeri mund të marrë duke thithur ajrin, duke qëndruar pranë një lope për tetë muaj.

Furanet, sikundër dhe doksinat janë një tjetër përbërës helmues të prodhuar nga djegia e plehrave. Furanet bëjnë pjesë në një familje kimikatesh me ngjashmëri të madhe me dioksinën, të cilat mund të shkaktojnë dëmtime shëndetësore, njësoj si dioksina. Të dy këta elementë mund të shkaktojë kancer dhe vepron si një përçues endokrinal me kundër ndikime në sistemin e riprodhimit, zhvillimit dhe imunitetit. Në vendin tonë, djegia termike e plehrave mund të jetë përgjegjëse për mbi 90% të emetimeve e dioksinës të transportuara në rrugë ajrore.

Metalet e rënda janë të pranishme në shumë rrjedhje të mbetjeve dhe nuk mund të shkatërrohen as edhe kur digjen në qiell të hapur, si rasti në fjalë. Ato përfundojnë në hi ose çlirohen si emetime ajrore. Metalet e rënda parashtrojnë rrezik për shëndetin në përqendrime të vogla, për shkak të helmueshmërisë së lartë të metaleve të veçanta si merkuri, plumbi dhe kadmiumi. Metalet tipike të emetuara nga djegia termike përfshijnë:

Kobalti që rezulton nga procesi i dampave të pambuluara, dhe me nënshtrojë të përshkueshme, si rasti i dampës në fjalë. Ai është element bioakumulues në trupin e njeriut, si dhe është helmues për veshkat dhe sistemin nervor.

Plumbi, i cili shkakton çrregullime nervore; kadmiumi, i cili shkakton dëme në veshka, hypertension dhe dëmtime gjenetike.

Merkuri ndërhyn në zhvillimin normal të trurit, sapo shndërrohet në formën e tij organike në mjedis. Në vizionin tonë, niveli i merkurit, për shkak të djegies dhe ndotjes së ujërave nga poshtë dampës duhet të jetë e mjaftueshme për të nxitur shtetin të paralajmërojnë femrat shtatzëne, si dhe femrat në moshën e riprodhimit që të mos konsumojnë produkte bujqësore të dala nga kjo zonë ose të prekura nga ujërat lokale. Ai shkakton defekte në lindje, dëmtime në sistemin imunitar dhe çrregullime nervore;

Metale të tjera të rënda përfshijnë Cadniumin, Zinkun dhe Bakrin.

Produktet e djegies së pa plotë janë kimikate, që nuk gjenden në rrjedhjen e mbetjeve fillestare, por që formohen gjatë djegies. Ato përfshijnë kimikate të rrezikshme, siç është benzeni, kloroformi dhe tetraklorur karboni.

Ndotësi	**Ndikimet mbi shëndetin dhe mjedisin**
I. Gazet okside	
Dioksidi i sulfurit	Keqëson simptomat e zemrës dhe të sëmundjes së mushkërive, duke përfshirë kollën dhe të ftohurën, astmën, bronshit dhe emfizemën. Është helmuese për bimët. Mund të gërryejë statujat dhe metalet. Shenjë paralajmëruese për shirat acidë.
Oksidet e azotit	Përqëndrimet e larta mund të jenë fatale; në nivele më të ulëta mund të rrit ndjeshmërinë për infeksionet virale, siç është gripi, të ngacmojë mushkëritë, shkaktojë bronshit dhe pneumoni. Është helmues për bimët. Shenjë paralajmëruese për shirat acidë.
II. Organikët	
Dioksina dhe furanet	Një kancerogjen i vërtetuar njerëzor sipas Organizatës Botërore të Shëndetit të Agjensisë Ndërkombëtare për Kërkimet mbi Kancerin. Një hormon ambjental, ku dioksina bie ndesh me sistemin endikronat të trupit. Shkakton probleme të riprodhimit dhe të zhvillimit. Është e lidhur me endometriosis. Nivelet e larta të ekspozimeve ndaj aksidenteve industriale kanë dhënë si rezultat chloracne, kanë shndërruar funksionin e mëlçisë, si dhe kanë shkaktuar probleme në lëkurë. Sëmundjen e Chico-edima tek kafshët, që lidhet me neglizhimin e të ushqyerit për harenga dhe pulëbardhat.
PCB	Në ekspozime të larta mund të shkaktojë chloracne, çrregullime në mëlçi dhe të verdhët. Mund të shkaktojë gjithashtu dhe defekte në lindje.
III. Metalet e rënda	
Plumbi	Në ekspozimet kronike dhe të mprehta, fëmijët mund të vuajnë çrregullime neurologjike, si dhe femrat mund të ndjejnë probleme

	të riprodhimit.
Merkuri inorganik	Mund të shkaktojë çrregullime serioze neurologjike si dhe probleme të veshkave është kancerogjen i mundshëm për njerëzit sipas EPA-s të Shteteve të Bashkuara.
Metili merkurit	Helm riprodhues. Është vërtetuar që shkakton tumor tek minjtë në rast se dozat janë të mëdha. Është gjithashtu dhe një kimikat i përçimit endikronal, duke shkaktuar një keqësim të funksioneve të gjendrave tiroide.
Kadmiumi	Sipas EPA-s është një kancerogjen i mundshëm për njerëzit. Mund të shkaktojë kancerin e mushkërive, që lidhet gjithashtu me çrregullimet e veshkave.
Kromi	Mund të shkaktojë dëmtime në mëlçi dhe në veshka si dhe çrregullime në frymëmarrje.
Arseniku	Sipas EPA-s është një kancerogjen i mundshëm për njerëzit. Mund të shkaktojë dëmtime në mëlçi dhe në veshka.

Në rastin objekt studimi çfarë pasojash kanë ardhur konkretisht tek banorët e zonave përreth? Edhe kjo kërkon të ndërhysh në anamnezat e banorëve të qytetit të Lushnjes në përgjithësi, dhe në ata banorë përreth zonës së dampës në veçanti, e cila kërkon një mikrostudim të posaçëm. nga takimi që patëm me spitalin e Lushnjes, me doktoreshën e sëmundjeve pulmonare na u tha se kemi shumë pacient në Lushnje me ketë sëmundje, por që doktoresha në fjalë në vizitat që kryente dhe në studimin e saj për gradën doktoraturë, e lidhte shkakun me blozën e druve të përdorur për djegie. Nga ana tjetër, Doktoresha pranoi se nuk kishte njohuri për dampën që digjesh në qytetin e Lushnjes. Në interpretimin tonë, mendojmë se shkaku i sëmundjeve të

shumta pulmonare duhet të jetë me bazë pikërisht:

- mostrajtimi i mbetjeve,
- mos mbulimi i tyre dhe
- aq më keq djegia e tyre, dhe jo bloza e druve,

që kanë të përbashkët si lëndë të dalë nga djegia e plehrave apo e druve, blozën, pluhurin, monoksidin e carbonit, H_2S, etj., që janë përshkruar më sipër.

Cili është ndikimi i mbetjeve urbane në ujërat mbi dhe nëntokë? A ndikojnë këto mbetje në prishjen e ekuilibrit ekologjik?

Sqarojmë se uji për përdorim shtëpiak duhet të gëzojë sipas klasave këto cilësi e standarde

- Klasa 1A - Ajo karakterizon ujërat të konsideruara të paprekura nga ndotjet, të afta të kënaqin përdorimet si pirje e gatim. Zakonisht këto ujera kanë ngjyrë blu.
- Klasa 1B - Të një kualiteti pak më të ulët, këto ujëra gjithashtu mund të kënaqin të gjitha përdorimet. Ngjyra e tyre është e gjelbër.

Gjendja dhe shpërndarja e treguesve të veçantë të ujërave të pijshëm që merren në një studim ***(shih standardet sipas tabelës C)***

1. Era, shija, ngjyra – pa erë të huaj, në shije normale dhe pa ngjyrë.
2. Ph - Norma e këshillueshme është 6 deri 8.5
3. Amoniaku nuk këshillohet në sasitë më të larta se 0.05µgr/l
4. Nitritet nuk këshillohet në sasitë më të larta se 0.01µgr/l.
5. Kalciumi - Norma e këshilluar 75mgr/l, ajo e pranueshme 200mgr/l,
6. Kloruret - norma e këshilluar (25µgr/l), 1 në kufij të pranueshëm (200mgr/l)
7. Sulfatet – norma e këshilluar (25mgr/l). Norma e pranueshme është 250 µgr/l.
8. Zinku - Norma 0.1mgr/l e pranueshme deri 5mgr/l.
9. Plumbi- norma e lejuar është 50mkgr/l.
10. Bakri- ndodhet në sasira të vogla 50-80mkgr/l.

Kësisoj, u kryen matje në ujërat sipërfaqësorë midis dampës dhe shtëpisë më të afërme të saj dhe një kampion tjetër për ujërat sipërfaqësorë u morr në kanalin pranë dampës, ku shkarkojnë si

ujërat e dampës së djathtë dhe asaj të majtë që është formuar rishtas. Për këto ujëra kemi rezultatet e mëposhtme:

Nga kjo analizë kupton se:

- metalet e rëndë në ajër dhe më pas në ujë si zinku – Zn dhe plumbi – Pb, p.sh janë respektivisht 2 dhe 3,5 herë më të larta se normalja ose ajo kufi, ndërkohë që përmbajtja e Bakrit – Cu dhe e kobaltit është në normë.

U kryen matje edhe në ujëra nëntokësorë, për të cilën u morën dy kampione, njeri në thellësinë 3m nga sipërfaqja dhe 10 m larg dampës, pra në shtëpinë më të afërt dhe tjetri në po atë thellësi por 20 m larg dampës nëpër familje konkrete që e kanë përdorin këtë ujë dhe ende e përdorin.

Për ujërat nëntokësorë të pusit 10m larg dampës së mbetjeve kemi tabelën e mëposhtme.

Për ujërat nëntokësorë të pusit 20m larg dampës së mbetjeve kemi tabelën e mëposhtme.

Nr	**Treguesit kimikë**	**Ujë pusi (2)**	**Norma Standarde**	**Sasia e ndotjes Në % më e lartë se norma**
1	Shija dhe era (numër hollimi)	Normale		
2	Ngjyra dhe pamja e jashtme (mg/l shkalla Pt/Co)	Normale		
3	Ph (njesi pH)	7,03	6.5-8.5	
4	Konduktiviteti elektrik (uS/cm)	***1600***	≤ 400	400%
5	Kalciumi (mg/l)	***102***	75mgr/l,	25%
6	Lëndët pezull (mg/l)	***4***	≤30µg/liter ose 0.03 mg/litër	1330%
7	Turbullira (njësi FTU)	2		
8	Alkaliniteti Total (mg ekv/l)	6,8		
9	Karbonate(mg/l)	0		

10	Bikarbonate (siHCO$^-_3$) (mg/l)	414,8		
11	Amonjaku (mg/l)	***0,903***	≤0.1	900%
12	Nitrite (mg/l)	0	≤0.1	
13	Nitrate (mg/l)	gjurmë	≤0.1	
14	Fortësia totale (^{o}gjermane)	***378***	18-30 quhen ujera të forta	1000%
15	Fosfate (mg/l)	***1,48***	≤0.7	200%
16	Lënda organike(mg/l)	1,6		
17	Kloruret(mg/l)	***158,6***	25µgr/l),	600%
18	Sulfate(mg/l)	***250***	25mgr/l.	1000%
19	TDS (mg/l)	800		

Nga kjo analizë për ujëra nëntokësorë kupton se pothuajse të gjitha parametrat cilësorë të ujit janë shumë më të larta se standardet dhe normat kufi.

Çfarë dëmtimesh mund të sjellë në shëndetin e njeriut ndotja e ujërave të mbitokës dhe nëntokës tej nivelit të lejuar dhe a kanë ardhur pasoja në shëndetin e banorëve të zonave përreth?

Duke qenë se dampa nuk është e ndërtuar nga një shtresë argjilore e papërshkueshme, e cila duhet të ishte të paktën, sipas rregullores së Komisionit Evropian, jo më pak se 1m trashësi, bëhet e mundur që ujërat sipërfaqësorë dhe ata nëntokësorë të pësojnë ndikime negative apo helmim të tyre deri në të papërshtatshëm për t'u përdorur jo vetëm për njerëzit, por edhe për botën e gjallë, dhe as për vaditje të produkteve bujqësore. kjo ka shpjegim të thjeshtë dhe madje nuk ka nevojë të vërtetohet, sepse janë praktikat më se të njohura botërore që automatikisht të çojnë në këto përfundime. p.sh të gjitha lëngjet e helmëta që dalin nga djegia e mbetjeve dhe nga ngjeshja e tyre në rrugë gravitative shkojnë drejt tabanit të deponisë apo fushë mbetjeve, dhe më tej ato iu drejtohen ujërave kanalorë sipërfaqësorë dhe mandej atyre nëntokësorë freatik që ndodhen në këtë zonë në afërsi 1,5-2m pranë sipërfaqes së tokës. Këto ujëra janë bazë e furnizimit të rrëkeve, përroskave e lumenjve, por më tepër të ujërave të gruntit që marrin pjesë në zinxhirin ushqimor të njeriut, duke qenë pjesë e ujërave të tokës bujqësore. Si përfundim, ato janë pjesë e rritjes së bimës, duke iu dhënë atyre kripra e elementë kimik mbi norma që mandej shkojnë në produkte bujqësore, por më tepër në produktet blegtorale e pastaj te njeriu, si marrësi i fundit, e pastaj në shëndetin e përkeqësuar të tij. Ky lloj dëmtimi i shëndetit përmblidhet në kreun e katërt të Kodit Penal, neni 202 për

ndotjen e ujit. Parë në këtë prizëm, kemi ndotjen e tokës, por që ende nuk mbështetet me ligj në Kodin penal. Gjithsesi, nga ndotjet e ujërave të plehrave të quajtura ujëra leksiviate ose acide, si kur digjen plehrat, si dhe kur nuk digjen, pra kur nuk trajtohen me mbulim nga poshtë, nga anash ose nga sipër, kemi ndotje me ndikim tepër të lartë të ujërave sipërfaqësorë, të ujërave nëntokësorë dhe të tokës ose e thënë ndryshe prishje të ekuilibrave të ekosistemeve natyrorë, e për pasojë edhe të atyre njerëzorë.

A nevojitet leje mjedisore për kryerjen e shërbimit të pastrimit dhe grumbullimit të mbetjeve urbane?

Po, patjetër që nevojitet leje mjedisore për kryerjen e shërbimit të pastrimit dhe grumbullimit të mbetjeve urbane, sepse leja mjedisore presupozon që kompania i nënshtrohet një analize mjedisore, një performance mjedisore, duke qenë se kryen një investim dhe një realizim të një vepre me ndikim në publik dhe me taksa publike. nga ana tjetër leja mjedisore të kërkon më parë një proces analizimi mjedisor ose raportim mjedisor, pas të cilës e ka radhën plani i veprimit në mjedis, më pas rregullorja, deri te marrëdhëniet me publikun. E kundërta të shtyn të gabosh.

Në rastin objekt hetimi, a është realizuar përpunimi i mbetjeve urbane në fushën e depozitimit të mbeturinave sipas kushteve të përcaktuara në kontratën e sipërmarrjes?

Në bazë të pikës 9.1 "Volumet e punimeve", faqe 25, parashikohet përpunimi i mbetjeve urbane për 91 ditë. Nga vëzhgimet e bëra jo vetëm për këtë rast, por edhe në kuadrin e studimeve e projekteve pilot që kemi dashur të këshillojmë Bashkinë e Leshnjes vite më parë, nuk kemi vërejtur që kjo dampë t'i nënshtrohej një procesi trajtimor. Praktikisht, Bashkia e mëparshme Lushnje është këshilluar që të marrë disa kamiona në ditë argjilë nga pak km larg dhe ta trajtojë me mbulim ditor, javor dhe mujor këtë dampë. Kjo këshillë, vetëm sa është pasqyruar në kontratë, por nuk vërejmë se është zbatuar në kushte praktike, ndaj dhe kemi pasur djegie të tyre. Djegia, me patjetër lidhet me njeriun. Ose ato vetëndizen, në rastin e temperaturave ekstreme në stinën e ngrohtë, për shkak se ato nuk trajtohen, mbulohen, etj., ose ato i djegin për të ulur volumin, në mënyrë që të mos kërkojnë trajtimin e duhur. Këto janë praktika të njohura tashmë, dhe të qëllimshme.

Nga ana e kontraktuesit Bashkia Lushnjë, a është kryer një studim gjeomjedisor, dhe a është përgatitur një raport i vlerësimit të ndikimit në mjedis për përcaktimin e vendit për depozitimin e mbeturinave të ngurta urbane dhe voluminoze?

Deri më sot, nuk janë kryer studime gjeomjedisore dhe nuk janë porositur nga kontraktuesi studime të tilla. Ndoshta, sepse dampa e hapur dhe e pa organizuar është e trashëguar nga sistemi i kaluar, por gjithsesi një studim gjeomjedisor apo një Raport i Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis enkas për këtë vend hedhje apo dampë e hapur do të sillte një perfomancë

tjetër të sistemimit të mbetjeve. Do të sillte një detyrim dhe përgjegjësi tjetër, si nga ana e Bashkisë apo Kontraktorit dhe Kompanisë së kontraktuar. Duhet të ekzistojë një studim për menaxhim të integruar të mbetjeve urbane për këtë Bashki të kryer aty nga viti 2009, diku para zgjedhjeve të fundit lokale, por ai nuk është shoqëruar me plan lokal të veprimit në mjedis, si dhe rregullore për administrimin dhe për zgjidhje lokale të mbetjeve urbane, e cila përbën detyrim për Bashkinë në fjalë. Por, vetë dampa ose fusha e mbetjeve nuk ka, as studim sheshi, as studim gjeomjedisi, e as Raport të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis - VNM.

Nga: Prof.Dr.Sazan Guri

"G&G" Group

GJYKATA EUROPIANE E AUDITIMIT DHE ZYRA SUPREME AUDITIMIT TË POLONISË NË LIDHJE ME REZULTATET E SHPENZIMEVE BUXHETORE 2014-2020 TË BE-SË

Aktivitetet e auditimit të NIK forcojnë mekanizmin e përmirësimit të menaxhimit dhe auditimin e fondeve të BE-së në administratën publike polake.

Nga : Beata Blasiak-Nowak & Marzena Rajczewska

Këshilltare në Departamentin e Auditimit të Administratës Publike të NIK-ut

Në përputhje me nenin 317 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE)[1], Komisioni Evropian (KE) është përgjegjës për zbatimin e buxhetit, por nuk është i përfshirë aktualisht në përditshmërinë e zbatimit të një pjese të rëndësishme të tij. Në bazë të nenit 59 të Rregullores Financiare (FR)[2], pjesa më e madhe e buxhetit të BE-së zbatohet bashkërisht nga KE dhe administratat e shteteve anëtare nën procedurën[3] e "*menaxhimit të përbashkët*". Në rastin e fondeve nën menaxhimin e përbashkët, KE-ja mbështetet në shtetet anëtare për zbatimin e programeve operacionale në nivel kombëtar. Nga ana tjetër, institucionet përgjegjëse për menaxhimin dhe zbatimin e këtyre programeve akordojnë grante për përfituesit përfundimtarë (p.sh. autoritetet lokale, sipërmarrësit, fermerët, etj).

---

[1] *Version i konsoliduar i TFEU (OJ C 326, 26.10.2012, p.47-390).*

[2] *Në bazë të nenit 59 të Rregullores (BE, Euratom) nr. 966/2012 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit në 25 tetor 2012 mbi zbatueshmërinë e rregullave financiare për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit dhe shfuqizimin e Rregullores së Këshillit (EC, Euratom) Nr 1605/2002 (OJ L 298, 26.10.2012, f. 1-96) (Rregullorja Financiare). Rregullorja përmban të gjitha parimet dhe rregullat që rregullojnë zbatimin e buxhetit të BE-së. Ajo është horizontal në natyrë dhe është e aplikueshme për të gjitha fushat e shpenzimeve dhe të të gjitha të ardhurave. Rregulla të tjera të aplikueshme për zbatimin e buxhetit gjenden në rregulloren sektoriale që mbulojnë politikat individuale të BE-së.*

[3] *Më gjerësisht, shih S. Fazakas, " Zbatimi i buxhetit të Bashkimit Evropian - përgjegjësitë dhe realiteti", dhe Kontrola Państwowa (Auditimi i jashtëm), çështje të veçanta nr. 1/2007, f. 8.*

Shteti Anëtar është përgjegjës për: ngritjen e një sistemi menaxhimi dhe kontrolli që të përputhet me kërkesat e përcaktuara në ligjin[4] e BE-së; duke siguruar se ky sistem funksionon në mënyrë efektive në parandalimin, zbulimin dhe korrigjimin e parregullsive.

KE ushtron një rol mbikëqyrës, duke siguruar që struktura dhe procedurat e sistemit të përmbushin kërkesat. Për këtë qëllim, ajo verifikon efektivitetin e funksionimit të sistemit dhe, nëse është e nevojshme, vendos korrigjime financiare.

Përgjegjësia e Shteteve Anëtare në lidhje me menaxhimin e përbashkët të buxhetit të BE-së përforcohet, në mënyrë të veçantë në nenin 59 të rregullores financiare. Kur një auditim i kryer nga KE ose Gjykata Evropiane e Audituesve (ECA) konstaton se buxheti është zbatuar gabimisht, Shteti Anëtar është përgjegjës për korrigjimet që janë bërë nga risjellja e fondeve të paguara padrejtësisht nga buxheti i BE-së. Vendimet që kanë të bëjnë me korrigjime të tilla janë marrë nga KE.

Në Poloni, në përputhje me dispozitat e marrëveshjes së lidhur me Komisionin Evropian në maj 2014[5], pagesat nga Fondet Strukturore dhe Fondi i Kohezionit për periudhën 2014-2020 bëhen nga programet operative ku përfshihen 6 kombëtare dhe 16 rajonale[6]. Përgjegjësia për ushtrimin e auditimit mbi përvetësimet nga Fondet Strukturore dhe Fondi i Kohezionit shtrihet kryesisht në Shtetin Anëtar, dhe në veçanti në institucionet përgjegjëse për zbatimin e programeve operative me bashkë-financim nga fondet e BE-së. Procedurat e auditimit të zhvilluara nga shteti anëtar duhet të kenë dy karakteristika kryesore:

- duhet të jenë në gjendje për të zbuluar parregullsitë në mënyrë efektive para se ndonjë kontribut publik të paguhet;
- nuk duhet të pengojnë projektet e kryera nga përfituesit.

Karakteristikat e auditimit para faktit

Llojet e mëposhtme të auditimit dallohen në literaturë për kriterin e kohës së zbatimit: para faktit, në vazhdim dhe pas faktit. Sipas S. Kałużny, shqetësimi për një auditim para faktit, i destinuar për aktivitete apo vendime dhe veprime që

[4] *Rregullorja (EU) nr 1303/2013 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 17 dhjetor 2013, përcakton dispozitat e përbashkëta për Fondin Europian të Zhvillimit Rajonal, Fondi Social Europian, Fondin e Kohezionit, Fondin Bujqësor Europian për Zhvillimin Rural dhe detar si dhe Fondi i Peshkimit dhe shfuqizimin e Rregullores së Këshillit (KE) Nr 1083/2006 (OJ L 347, 20.12.2013, fq. 320, i ndryshuar), së bashku me rregullat e zbatimit.*

[5] *https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/media/881/Umowa_ Partnerstwa_pl.pdf*

[6] *Më gjerësisht, shih informacionin mbi rezultatet e auditimit të NIK dhe përgatitjes së sistemit për zbatimin e politikave strukturore për vitet 2014 deri në vitin 2020 në https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/kontrole,13142.html*

janë ende pa kryer[7]. Sipas mendimit A. Sylwestrzak, një auditim para faktit konsiston në shqyrtimin e një çështje para se të kryhen veprime, psh ajo mund të përmbajë auditimin e të gjithë dokumentacionit në lidhje me investimin e synuar para implementimit[8] të saj. Ajo mund të marrë formën e një auditimi mbi rezultatet e planifikuara për t'u arritur, nga të cilat varet disbursimi i grantit nga fondet e BE-së.

Sipas S. Jedrzejewska dhe H. Nowicki, një auditim para faktit bën të mundur që të ketë një ndikim në përmbajtjen e objektivit të një veprimi të veçantë nga organi që është duke e shqyrtuar për ta ndërmarrë. Në këtë fazë, ndikimi i organit që kryen auditimin është veçanërisht intensiv, kjo mund të rezultojë jo vetëm në një ndryshim në përmbajtjen dhe formën e veprimit të propozuar, por edhe në braktisjen e tij. Shpenzimet buxhetore eficiente të BE-së duhet të jenë prioritet i institucionit që jep fondet. Vlen të përmendet, siç theksohet dhe nga autorët e sipërcituar, që organi i auditimit ushtron një ndikim të drejtpërdrejtë në veprimin e propozuar, si dhe mbi drejtimin e tij, ai angazhohet në një farë mase në kontrollin e aktivitetit dhe mban përgjegjësi për saktësinë[9]. Z. Dobrowolski beson se auditimi para faktit është një mjet për verifikimin dhe vlerësimin e një aktiviteti të planifikuar. Prandaj është një auditim për objektivat, jo për operacione që tashmë janë kryer, dhe si i tillë mund të përshkruhet si paraprak. Një auditim para faktit parandalon gabimet dhe mashtrimet në operacione[10] në të ardhmen. Rezultatet e auditimeve para faktit në programet operative dhe projektet e bashkë-financuara, financohen nga këto programe dhe mund të përdoren nga një Shtet Anëtar për të menaxhuar fonde nga buxheti i BE-së në mënyrë eficiente, me qëllim arritjen e rezultateve optimale.

J. Jagielski tërheq vëmendjen për një aspekt negativ të auditimit para faktit, i cili është verifikimi dhe vlerësimi i qëllimeve që të thotë se, ndërhyrja në funksionimin e subjekteve të audituara është vonuar dhe një auditim i tillë komplikon rrjedhën e zbatimit të detyrave të caktuara. Për më tepër, auditimet para faktit nuk japin hapësirë për vlerësimin e gjithë

[7] *S. Kałużny, Kontrola wewnętrzna. Teoria i praktyka. (Auditi i Brendshëm. Teoria dhe Praktika). PWE (Polish Economics Publisher), 2008, p. 28.*

[8] *A. Sylwestrzak, Auditimi i administratës publike në Republikën e Tretë polake (Auditimi i administratës publike në Republikën e tretë të Polonisë). Publikuar nga Universiteti i Gdansk, f. 9.*

[9] *S. Jedrzejewska, H. Nowicki, (Auditimi i administratës publike). Publikuar nga Comer, 1995 p. 18.*

[10] *Z. Dobrowolski, Bazat Teorike të Auditimit). Publikuar nga Organon, 2003, fq 47. Z. Dobrowolski, faktorët e eficiencës në auditimin shtetëror.Publikuar nga PWSZ (Kolegji Profesional Publik), Sulechów, 2004, fq 40. Z. Dobrowolski, Vazhdimësia dhe Ndryshimet. Organet e auditimit shtetëror në Shtetet Anëtare të Bashkimit Evropian). Universiteti i Zielona Gora, 2008, f. 30.*

veprimtarisë, të cilat përndryshe do të mund të eliminojnë dhe ndreqin supozimet themelore të pasakta. Së fundmi, si rezultat i vlerësimeve fillestare dhe miratimit në drejtim të aktivitetit të synuar, përgjegjësia për këtë lloj verifikimi, i një pjese të rezultateve për aktivitetin e kryer, transferohet tek organi që kryen verifikimin.[11].

Rëndësia e auditimit para faktit është theksuar nga përfaqësuesit e Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI) që i përkasin INTOSAI. Pjesa e dytë e Deklaratës së Limës parashikon që, ndër të tjera, para-auditimi paraqet një lloj para-fakt për shqyrtimin e aktiviteteve administrative ose financiare. Auditimi para-faktit efektiv është i domosdoshëm për menaxhimin e qëndrueshëm të fondeve publike që i janë besuar shtetit. Ajo mund të kryhet nga një Institucion Suprem Auditimi ose nga institucione të tjera të auditimit. Auditimi para faktit nga një Institucion Suprem Auditimi ka avantazhin e të qenit në gjendje për të parandaluar dëmtimin para se të ndodhë, por ka disavantazhin e krijimit të një ngarkese të tepërt të punës dhe zbehje të përgjegjësive[12].

Përfaqësuesit e SAI-ve të INTOSAI-t kanë theksuar gjithashtu se ndërsa 'a posteriori' i auditimit mund të gjejë vetëm parregullsi kur ato kanë ndodhur tashmë dhe kur është më e vështirë për t'i korrigjuar ato, auditimi 'a priori', sjell nga ana tjetër një sanksion të menjëhershëm: refuzimin për të autorizuar zgjidhje juridike ose financiare të përcaktuar nga SAI[13] në rast parregullsie.

Në Poloni, grupi për standardizimin e terminologjisë së auditimit në administratën publike[14] përcakton auditimin para-fakt si auditim që kryhet pas përfundimit të fazës përgatitore të implementimit të një aktiviteti të veçantë, program apo detyrë, por para marrjes së vendimit për zbatimin e tij[15].

ECA dhe NIK - audituesit e shpenzimeve buxhetore të BE-së

Gjykata Evropiane e Audituesve është themeluar nga neni 285 i Traktatit për të kryer auditimin e financave të BE-së. ECA shqyrton llogaritë e të ardhurave dhe shpenzimeve të BE-së dhe të të gjitha organeve të vendosura nga BE-ja. ECA shqyrton ligjshmërinë dhe rregullshmërinë e të ardhurave të BE-së, shpenzimeve dhe

[11] *J. Jagielski, Kontrola administracji publicznej (Auditimi në administratën Shtetëror). LexisNexis 2006, p. 41.*

[12] *12 ISSAI 1 - The Lima Declaration at http://www.issai.org/media/12901/issai_1_e.pdf*

[13] *http://www.issai.org/media/96001/issai-1000e-incl-footnote-issais-100-400-1992.pdf*

[14] *Ky Ekip në 2004 ka punuar për termat dhe përkufizimet e nocioneve kryesore të lidhura me auditimin. Ekipi është i përbërë nga përfaqësues të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, Kancelari i Kryeministrit, Ministrisë së Financave dhe Ministrisë së Brendshme. Për më tepër, nga ana e Gjykatës Evropiane të Audituesve, Anëtar të Kabinetit të Gjykatës nga Britania e Madhe kanë marrë pjesë si konsulentë në lidhje me fjalorin.*

[15] *Fjalor i termave që lidhen me auditimin në administratën publike. NIK 2005, f. 36.*

menaxhimin e qëndrueshëm financiar. Ajo përcakton vërejtjet e saj në raporte të veçanta, njofton në raste të parregullsive ose dyshimet për mashtrimit dhe jep opinione formale mbi legjislacionin e BE-së në lidhje me çështjet financiare.

Pas mbylljes së çdo viti financiar, mbi bazën e rezultateve të të gjitha auditimeve të kryera në vitin e caktuar, ECA harton një raport vjetor për zbatimin e buxhetit të Bashkimit Evropian që përmban, në mënyrë të veçantë, një deklaratë sigurie për besueshmërinë e llogarive financiare të BE-së në një vit të caktuar[16]. ECA e transmeton këtë raport institucioneve të tjera të BE-së dhe e publikon atë në Gazetën Zyrtare të BE-së. Raporti vjetor i ECA-s i bëhet prezent Senatit dhe Sejm (dy dhomat e parlamentit polak). Ajo i bëhet prezent edhe NIK dhe ministrive të interesuara (më shpesh Ministrisë së Financave, Ministrisë së Zhvillimit, dhe Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural). Rezultatet e punës së ECA-s janë përdorur nga KE, PE dhe Këshilli, si dhe nga Shtetet Anëtare, për menaxhimin e buxhetit të BE-së. Procedura vjetore e raportimit sipas të cilit PE, bazon vendimin e tij për rekomandimet nga Këshilli, vendos nëse zbatimi i buxhetit të vitit të kaluar i KE-së ka qenë kënaqshëm, ku përshkruhet në një masë të konsiderueshme në raportin vjetor të ECA-së. KE zbaton buxhetin[17] në përgjegjësinë e vet dhe në bashkëpunim me Shtetet Anëtare, ndërsa PE ushtron kontroll politik mbi zbatimin e buxhetit.

Zyra Supreme e Auditimit të Polonisë (NIK), e cila auditon shpenzimet publike, ku përfshihen fondet nga buxheti i BE-së.

NIK është institucioni shtetëror më i lartë i auditimit në Poloni. NIK shqyrton përdorimin e fondeve buxhetore të BE-së nga organet e administratës publike polake, personat juridikë dhe njësitë organizative. Rezultatet e auditimeve në institucionet kombëtare për zbatimin e fondeve të BE-së dërgohen në Sejm dhe

[16] *Në bazë të nenit 287 (1) të Traktatit, "Gjykata e Auditimit siguron Parlamentin Evropian dhe Këshillin me anë të një deklarate sigurie, për besueshmërinë financiare, ligjshmërinë dhe rregullsinë e transaksioneve të cilat do të publikohen në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian".*

[17] *Në bazë të neneve 290 dhe 291, 317 me 319 dhe 321 të 323 i TFBE, nenin 179 të Traktatit Euratom dhe dispozitat e Rregullores (BE-së, Euratom) Nr 966/2012 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit 25 tetorit 2012, "Mbi rregullat financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit dhe shfuqizimin e Rregullores së Këshillit (EC, Euratom)" Nr 1605/2002 (OJ L 298, 26.10.2012, f. 1-96), Vendimi i Komisionit (BE), nr 1268/2012 e 29 tetor 2012 mbi rregullat e zbatimit të Rregullores (EU , Euratom) nr 966/2012 të Parlamentit Evropian dhe e Këshillit për rregullat financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit (OJ L 362, 31.12.2012, f. 1-111) dhe dispozitat e Marrëveshjes Ndërinstitucionale të 2 dhjetorit 2013 ndërmjet Parlamentit Evropian, Këshillit dhe Komisionit për disiplinën buxhetore, për bashkëpunim në çështjet buxhetore dhe në menaxhimin financiar të shëndoshë (OJ L 373, 20.12.2013, f. 1-11).*

Senat, në Këshillin e Ministrave dhe organet e tjera të interesuara, si dhe publikohet në faqen zyrtare të NIK.

NIK auditon menaxhimin e fondeve publike për projektet e bashkë-financuar nga Fondet Strukturore, por nuk është i përfshirë drejtpërdrejtë në zbatimin e fondeve. Parimet e përgjithshme që rregullojnë menaxhimin e burimeve nga Fondet Strukturore sipas ligjit polak janë të përcaktuara në aktin e Financave Publike[18].

Rregullat për zbatimin e programeve Operative në zonën e Politikave të Kohezionit janë duke u financuar nga perspektiva financiare gjatë viteve 2014 - 2020, subjektet e përfshira në zbatimin e këtyre programeve, politikat dhe mënyrat e bashkëpunimit mes tyre janë të përcaktuara në Aktin e politikave të kohezionit mbi parimet që rregullojnë zbatimin e programeve të financuara nga perspektiva financiare[19] gjatë viteve 2014-2020.

Përdorimi i drejtë i fondeve të marra nga buxheti i BE-së është prezent në të gjitha planet e auditimit të NIK për vitet[20] në vijim. Auditimet për fondet e shpenzuara të BE-së konsistojnë në radhë të parë në verifikimin, nëse përfituesit kanë projekte të zbatueshme në përputhje me marrëveshjet e financimit të projektit, legjislacionin në fuqi dhe udhëzimet e nxjerra nga autoriteti drejtues, organi i ndërmjetëm ose organi zbatues. Pra përfituesit përbëjnë një grup që i nënshtrohet dëpërdrejtërejt një verifikimi të tillë.

NIK kontrollon dhënien e fondeve publike për projektet me bashkë - financim me fondet e BE-së, dhe shqyrton sistemet për menaxhimin dhe kontrollin e programeve operative në nivele të ndryshme. Përveç auditimit vjetor për zbatimin e buxhetit të shtetit, gjatë të cilit shqyrtohen disa aspekte të zbatimit dhe përdorimit të fondeve të BE-së, NIK kryen kontrolle të veçanta në të cilat shqyrtohen çështje të tilla si:

- përcaktimi dhe funksionimi i sistemeve të menaxhimit dhe kontrollit të miratuara për programet operative individuale;
- rezultatet e zbatimit të projekteve të realizuara në programet operative;
- kapaciteti institucional i administratës polake për të siguruar pjesëmarrjen e tij në mënyrë efektive në BE.

Shpenzimet e fondeve të BE-së auditohen në mënyrë të pavarur si nga ECA dhe NIK. Kjo kërkon bashkëpunim mes këtyre dy institucioneve. Deri më sot, bashkëpunimi

[18] *Akti Financave Publike i datës 27 gusht 2009 (2013 Fletorja e Ligjeve, pika 885, i ndryshuar).*

[19] *Akti i 11 korrikut 2014 mbi parimet që rregullojnë zbatimin e programeve në fushën e politikës së kohezionit të financuar gjatë 2014-2020 (Fletorja e Ligjeve, pika 1146, i ndryshuar).*

[20] *Planet vjetore të punës së NIK që datojnë nga viti 2008 dhe mund të gjenden në https://www.nik.gov.pl/kontrole/plan-pracy-nik/*

në mes të ECA dhe NIK[21] ka përfshirë kryesisht auditime pas-faktit, ndër të tjera:

- pjesëmarrja e audituesve të NIK si vëzhgues në auditimet e ECA-s të kryera në Poloni;
- lehtësimi i kontakteve të ECA-s me organet kombëtare të cilat duhet të auditohen, në mënyrë që të mund të marrin të dhëna dhe dokumente që ju duhen për të kryer auditimet;
- shqyrtimi i gjetjeve paraprake të dërguara nga ECA në vijim të çdo auditimi dhe, kur justifikohet, paraqitja e komenteve në këto përfundime; dhe
- shkëmbimi i planit periodik të punës.[22]

Në vitin 2014 ECA ka bërë 21 vizita auditimi në Poloni. Këto ekzaminime janë të fokusuara kryesisht në ligjshmërinë dhe rregullshmërinë e transaksioneve në lidhje me deklaratën e sigurisë. ECA gjithashtu ka kryer auditime të performancës në Poloni në lidhje me :

- programet tregtare të BE-së;
- aktivitetet e transferimit të njohurive dhe shërbime këshilluese në kuadër të programit të zhvillimit rural (RDP);
- efektiviteti i politikës së BE-së për luftimin e eutrofikimit në Detin Baltik;
- përmirësimin e sigurisë për furnizimin me energji.[23]

NIK analizon fushat në të cilat janë zbuluar parregullsi nga ECA në vijimësi. NIK shpesh e bën përdorimin e informacioneve të tilla gjatë hartimit të planit të tij të punës dhe kryerjen e analizave të riskut.

Polonia është një nga përfituesit më të mëdhenj të fondeve evropiane. Auditimet e NIK dëshmojnë se autoritetet polake shpenzojnë para nga fondet e BE-së në mënyrë eficiente dhe korrekte[24]. Në

[21] *H. Weber, Kontrola zewnętrzna w Unii Europejskiej oraz współpraca najwyższych organów kontroli i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w kontroli środków Unii (Auditimi i jashtëm në Bashkimin Evropian dhe bashkëpunimi ndërmjet SAI-ve të BE-së dhe Gjykatës Evropiane të Audituesve për auditimin e fondeve të BE-së); Kontrola Państwowa (Kontrolli i Shtetit), Çështja Speciale No 1/2007.*

[22] *J. Mazur, Aktywność Najwyższej Izby Kontroli w Unii Europejskiej (aktiviteti i Zyrës së Auditimit të Shtetit polak në Bashkimin Evropian); Kontrola Państwowa nr 3/2014 (State Audit No 3/2015).*

[23] *Sprawozdanie z działalności NIK w 2014 r. (Raport për punën e Zyrës Supreme e Auditimit të Polonisë në vitin 2014) në https://www.nik.gov.pl/plik/id,8902.pdf.*

[24] *Më poshtë jepen shembuj të informacionit mbi rezultatet e auditimit të NIK: Realizacja przez beneficjentów spoza sektora finansów publicznych projektów współfinansowanych ze środków funduszy europejskich - na przykładzie Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (P/11/003); Upraszczanie zasad wdrażania funduszy strukturalnych (P/12/019) (Thjeshtimi i rregullave për zbatimin e Fondeve Strukturore) në https://www.nik.gov.pl/-kontrole/P/12/019/;ps://www.nik.gov.pl/kontrole/P/12/019/; Trwałość projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych na przykładzie wybranych Regionalnych Programów Operacyjnych (P/13/196) (Qëndrueshmëri e projekteve të bashkë-financuara nga*

analizën e zbatimit të buxhetit përfshihen kapituj të veçantë përkushtuar shpenzimeve të BE-së.

Ka një mbivendosje të përgjegjësive midis NIK-së dhe ECA-s për të audituar administrimin dhe përdorimin e granteve nga buxheti i BE-së, administratës polake dhe përfituesit. ECA shqyrton zbatimin e buxhetit të BE-së dhe menaxhimin e financave të BE-së nga ana e KE-së;

Grafiku 1

Numri i ditëve të kaluara nga audituesit e ECA-s për vizitat e auditimeve në 2014

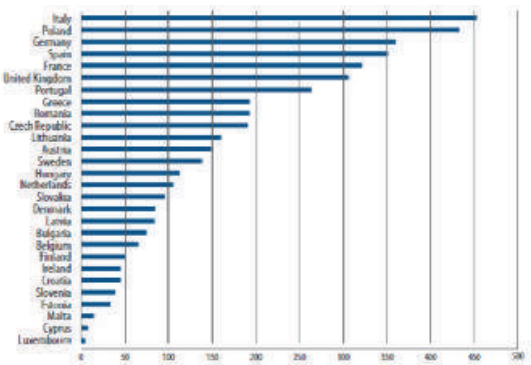

Fondet Strukturore) https://www.nik.gov.pl/-kontrole/P/13/196/; Zamówienia publiczne współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (P/14/009) (Prokurimi publik i bashkë financuar nga ERDF) at https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/14/009/; Przygotowanie systemu wdrażania polityki strukturalnej na lata 2014-2020 (P/14/003) (Përgatitja e sistemit për zbatimin e politikës strukturore për vitet 2014 deri në vitin 2020) në https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/14/003/.

Megjithatë, mbi 80% e shpenzimeve të BE-së zbatohet nga Shtetet Anëtare, auditimet e ECA-s janë kryer kryesisht në territorin e Shteteve anëtare. Grafiku më sipër tregon numrin e ditëve të kaluara nga audituesit e ECA-s për vizitat në shtetet anëtare në vitin 2014. Polonia ka marrë numrin e dytë më të madh të vizitave nga stafi auditues i ECA-s, pas Italisë. Numri i madh i vizitave të audituesve të ECA-s në Poloni rrjedh nga fakti se një sasi e konsiderueshme e buxhetit të BE-së është shpenzuar këtu. Për këtë arsye, Zyra Supreme e Auditimit të Polonisë është një partner i rëndësishëm bashkëpunimi për ECA-n.[25]

Në raportin vjetor për zbatimin e buxhetit të Bashkimit Evropian të 2014[26] ECA tërhoqi vëmendjen për çështjen e arritjes së rezultateve të planifikuara nga Shtetet Anëtare në marrëveshjet e partneritetit të lidhura me Komisionin Evropian, si dhe rezultatet e planifikuara në përputhje me strategjinë Europa 2020. ECA ftoi institucionet Supreme të Auditimit të Shteteve Anëtare në këtë shqyrtim, duke përfshirë edhe Zyrën Supreme të Auditimit të Polonisë. Ky ekzaminim kishte tiparet e auditimit para-faktit, sepse, edhe pse është e vërtetë se ajo është kryer vetëm pas përfundimit të marrëveshjeve

[25] *nik.gov.pl/kontrole/analiza-budzetu-panstwa*

[26] *http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/annualreports-2014/annualreports-2014-EN.pdf*

të partneritetit dhe programeve operative nga Komisioni Evropian, në të njëjtën kohë ishte ende para fillimit të zbatimit të programeve operacionale dhe pagesave paraprake.

Konkluzionet e këtij shqyrtimi të kryer në bashkëpunim me institucionet Supreme të Auditimit të Polonisë dhe Portugalisë ka qenë subjekt i kapitullit 3 të Raportit Vjetor të ECA-s me titull "*Marrja e rezultateve nga buxheti i BE-së*". Zyra Supreme e Auditimit të Polonisë në bashkëpunim me Gjykatën Evropiane të Auditimit për vendosjen e gjendjes aktuale të fakteve, në bazë të të cilit opinioni i auditimit ishte formuluar më pas.

Raporti vjetor i vitit 2014 i ECA-s, në të cilën përfshihen rezultatet e analizës dhe vlerësimit të NIK, është publikuar më 10 nëntor 2015. Në pikën 3.38 të raportit, në Kapitullin 3 me titull "Marrja e rezultateve nga buxheti i BE-së "(faqe C373 / 99), ECA ka deklaruar si vijon: "Ne u bazuam mbi një analizë të kuadrit ligjor dhe të një shembulli të një prej pesë marrëveshjeve të partneritetit, së bashku me një program për çdo marrëveshje. Këtë vit kemi kryer shqyrtimin e këtyre dokumenteve për Poloninë dhe Portugalinë, në bashkëpunim me Institucionet e Larta të Auditimit të këtyre Shteteve Anëtare. Bashkëpunimi përfshin edhe punën paralele audituese, shkëmbimin e dokumenteve të planifikimit dhe gjetjeve, dhe aktivitetet që kanë për qëllim shkëmbimin e njohurive dhe përvojave fituar në këtë fushë.[27]

Shtetet anëtare supozohen të arrijnë objektivat e planifikuara në marrëveshjen e partneritetit duke bashkë-financuar projektet në programet operacionale të pranuara nga komisioni europian[28]. Këto rezultate janë vlerësuar në bazë të zërave të menaxhimit financiar (ekonomicitet, eficiencë dhe efektivitet), në përputhje me Artikullin 30 për rregullat financiare, të cilat mbulojnë:

a) inpute – financiar, human, material, organizator ose rregullator që do të thotë se ka nevojë për implementimin e programit;
b) outpute – derivatet e programit;
c) rezultate – efektet e menjëhershëm të programit mbi të adresuarin direkt ose pjesëmarrësin;
d) impakti – ndryshime afatgjata në shoqëri që janë, të paktën pjesërisht, të lidhura me veprimet e BE-së.[29]

---

[27] *http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/annualreports-2014/annualreports-2014-EN.pdf.*

[28] *Më gjerësisht, shih B. Błasiak-Nowak, M. Rajczewska, Polityka spójności Unii Europejskiej na lata 2014-2020. programowych Przygotowanie dokumentów (politika e kohezionit të BE-së për 2014-2020. Përgatitja e dokumenteve të programit) dhe Kontrola Państwowa nr 3/2015.*

[29] *Raporti vjetor për zbatimin e buxhetit të të Bashkimi Evropian në vitin 2014, p. 84.*

ECA ka vendosur theksin në rritjen e auditimit "para - faktit", sepse rezultatet e këtyre kontrolleve mund të kenë një impakt me të madh në përmirësimin e operacionit nën ekzaminim, veçanërisht në rastin e auditimeve të performancës. Në raportin vjetor të ECA-s mbi buxhetin e BE-së publikuar në 10 Nëntor 2015, Presidenti kërkon adoptimin e një qasjeje krejt të re të menaxhimit të investimeve dhe të shpenzimeve të BE-së. Ndryshimet madhore në operacionet e të gjithë përgjegjësve për mënyrën se si fondet e BE-së menaxhohen janë esenciale. Siç duket qartë nga prezantimi i raportit vjetor të ECA-s në PE, vendimmarrësit e BE-së duhet, ndër të tjera, të rakordojnë më së miri buxhetin me prioritetet strategjike afatgjata të BE-së. Ligjvënësit e BE-së duhet të sigurojnë që programet shpenzuese të jenë të qarta rreth rezultateve që do të arrihen, ndërkohë që menaxherët financiarë duhet të sigurojnë që paratë e shpenzuara të pajtohen me rregullat dhe arritjet me rezultatet e kërkuara.[30]

Në kontekstin e kësaj forme të re të bashkëpunimit me ECA-në, stafi i NIK ndërtoi një opinion mbi bashkëpunimin me një ekspert të jashtëm[31]:

1) analiza dhe vlerësimi i kohezionit ndërmjet strategjisë, marrëveshjes së partneritetit Europe 2020 dhe periudha 2014-2020 e OP-së;

2) analiza dhe vlerësimi në qoftë së është vënë theksin mbi rezultatet e marrëveshjes së partneritetit dhe OP-së nga 2014 deri në 2020.

Në mars 2015 NIK i dërgoi ECA-së një raport duke përcaktuar opinionin e arritur

[30] *See the ECA's press release on its 2014 annual report at http:// www.eca.europa.eu/-en/Pages/AR2014.aspx.*

[31] *Opinioni i NIK u hartua mbi bazën e rezultateve të ekzaminimit, ndër të tjera, të dokumenteve të mëposhtme: Programowanie perspektywy finansowej - uwarunkowania strategiczne (Programim i perspektivës financiare - kushtet strategjike), i cili u miratua nga Ministri për Zhvillim Rajonal në maj të vitit 2012;*

• Sposób organizacji prak nad dokumentami programowymi związanymi z perspektywą finansową UE 2014-2020 (Metodat për organizimin e punës në dokumentet programore në lidhje me perspektivën financiare të BE-së 2014-2020), të miratuar nga Këshilli i Ministrave në maj të vitit 2012;

• Poziconi i Shërbimevetë Komisionit mbi zhvillimin e Marrëveshjes së Partneritetit dhe programet në Poloni për periudhën 2014-2020, të miratuar nga Komisioni Evropian në shtator 2012;

• Założenia Umowy Partnerstwa 2014-2020 (Supozimet e Marrëveshjes së Partneritetit 2014-2020), të miratuar nga Këshilli i Ministrave në janar 2013;

• Projekt Umowy Partnerstwa (Marrëveshja Draft e Partneritetit për 2014-2020), e cila u hartua nga Ministri për Zhvillim Rajonal në korrik 2013;

• umowa Partnerstwa na lata (Marrëveshja e Partneritetit për 2014-2020) e miratuar nga KE më 17 dhjetor 2014;

•Projekt Regionalnego programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego (Draft ROP për Voivodeship Podkarpackie), të miratuar nga Komisioni Evropian në janar të vitit 2015;

•Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (ROP për Voivodeship Podkarpackie), të miratuar nga Komisioni Evropian në shkurt 2015.

mbi bazën e rezultateve të analizave. Në këtë raport, NIK deklaroi se në rastin e Polonisë kishte një lidhje të qëndrueshme dhe të fortë ndërmjet strategjisë, marrëveshjes së partneritetit Europe 2020 dhe OP-së. NIK gjithashtu deklaroi se ka një fokus të veçantë kundrejt rezultateve si të marrëveshjes së partneritetit, ashtu edhe të Programit Operacional Rajonal *Podkarpackie Voivodeship*. Ky fokus drejt rezultateve është më i madh tani në perspektiven e re financiare 2014 – 2020, se sa ka qenë më parë në perspektivat pararendëse financiare të periudhave 2000-2006 dhe 2007 - 2013. NIK ka planifikuar të kryej në 2016 një auditim të rezultateve të implementimit të strategjisë EUROPE 2020, e titulluar (Përdorimi i Fondeve Strukturore për të rritur pjesëmarrjen e njerëzve nga mosha 20 deri në 64 në tregun e punës[32]). Ky do jetë një auditim i kryer njëherësh nga 10 Shtete Anëtare, ku ECA-a do veprojë si një vëzhgues. Do të kryhet në një linjë me programin e adoptuar nga Kontakti i Komitetit për Punën në Grup mbi Fondet Strukturuese[33] në fillim të 2016. Në 2015, si pjesë e këtij auditimi, Komiteti i Kontaktit mandatoi[34] Grupin e Punës për të ekzaminuar mënyrën, me të cilën Shtetet Anëtare përdorin Fondet Strukturuese për të arritur objektivat e strategjisë Europe 2020 në zonat e edukimit dhe/ose punësimit.

"*Europe 2020*" është strategjia 10-vjeçare e BE për rritjen dhe punën. Puna e saj nuk është vetëm të zgjidhë problemet që rrjedhin nga kriza por edhe të rrisë qëndrueshmërinë dhe gjithëpërfshirjen. Fondet Strukturore të shpenzuara në Shtetet anëtare duhet të kontribuojnë për të arritur objektivat e strategjisë. Për shembull, në Poloni 71% e popullsisë e moshës 20 deri në 64 duhet të jetë e punësuar në 2020. Niveli i ulët i punësimit i të rinjve dhe të rriturve (në raport me mesataren e BE) është një shqetësim i veçantë në Poloni. Administrimi i tij duhet të krijojë kushtet për modernizimin e tregut të punës me një ide për të rritur nivelin e punësimit, ti mundësojë qytetarët të përftojnë aftësi të reja që do t'u mundësojnë atyre

[32] *Materiały analityczne do Planu pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2016 rok (Materialet analitike për planin e Zyrës polake Shtetërore të Auditimit për vitin 2016), f. 16.*

[33] *Grupi i Punës për Fondet Strukturore, i cila u krijua nga Komiteti i Kontaktit të Kryetarëve të SAI-ve të BE-së dhe ECA, propozoi që në vitin 2016 dhe 2017 Shtetet Anëtare duhet të kryejnë auditimin e përdorimit të fondeve strukturore për të arritur objektivat e strategjisë Evropa 2020. Subjekt i kontrollit të mëvonshëm të Grupit të Punës është miratuar nga Komiteti i Kontaktit në takimin e Rigës në qershor 2015. NIK merr pjesë në punën e Grupit Punës për Fondet Strukturore dhe ka kryer auditime paralele që nga viti 2004.*

[34] *Rezoluta e Komitetit të Kontaktit të Institucioneve Supreme të Auditimit të Bashkimit Evropian nga Grupi i Punës për Auditimin e Fondeve Strukturore CC-R-2015-03 në http: // www.eca.europa.eu/sites/cc/Lists/ CCDocuments / CC-R-2015-03 / CC-R-2015-03_EN pdf.*

të përshtaten me kushtet e reja dhe ndryshimet e mundshme/potenciale në karrierë, të ulin papunësinë dhe të rrisin produktivitetin e punës.

Konkluzionet

Aktivitetet e auditimit të NIK forcojnë mekanizmin e përmirësimit të menaxhimit dhe auditimin e fondeve të BE-së në administratën publike polake. Kontrollet e tij rrisin llogaridhënien e administratës publike ndaj qytetarëve polakë, dhe atë të Komisionit Europian ndaj Parlamentit.

ECA ka theksuar nevojën për rritjen e bashkëpunimit ndërmjet parlamenteve, autoriteteve drejtuese dhe institucioneve të auditimit të shteteve individuale anëtare të BE-së. Ai është i mendimit se një bashkëpunim më i ngrushtë krijon hapësirë për përgjegjshmëri më të madhe. Polonia luan një rol të rëndësishëm në këtë drejtim.

Bashkëpunimi auditues mes NIK dhe ECA është duke i dhënë një qasje të re zhvillimit të auditimeve të rregullshmërisë, financiare dhe të performancës, shkëmbimin e përvojave dhe raportimin e rezultateve të auditimit të të dyja parlamenteve kombëtare dhe evropiane.

Bashkëpunimi i NIK dhe ECA-s në lidhje me rezultatet e auditimit të shpenzimeve të buxhetit të BE-së në perspektivën financiare 2014-2020 me qëllim raportin vjetor të ECA-s, për vitin 2014 ka tejkaluar format e mëparshme të bashkëpunimit midis këtyre dy institucioneve. Detyra audituese kryhet së bashku dhe ka karakteristikat e auditimit para-faktit, e cila në këtë rast shqyrton, nëse mënyra në të cilën rezultatet e planifikuara në marrëveshjen e shoqërisë dhe në programin e zgjedhur operativ ka të ngjarë të kontribuojë në arritjen e objektivave të strategjisë *Evropa 2020*.

Rëndësia e një qasje të tillë të auditimit pas-faktit është rritur në kuadër të delegacionit të pushtetit dhe të përgjegjësisë për zbatimin e burimeve buxhetore të BE-së me shtetet anëtare në kuadrin e "menaxhimit të përbashkët", dhe rritjen e përgjegjësisë së shteteve anëtare për zbatimin e buxhetit të BE-së. Duke u tërhequr më shumë vëmendje për rezultatet e planifikuara para fillimit të zbatimit të programeve operative, si dhe kryerjen e më shumë auditimeve para - faktit, mund të kontribuojnë në mbledhjen më të mirë të këtyre detyrimeve nga administratat e shteteve anëtare.

(Botuar në EUROSAI Journal, nr.04, Prill 2016)

Përktheu: Elisa Metaj

Specialiste, Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga : Beata Blasiak-Nowak & Marzena Rajczewska

Këshilltare në Departamentin e Auditimit të Administratës Publike të NIK-ut

KORRUPSIONI SI FENOMEN DHE MASAT QË DUHET TË MERREN ME QËLLIM LUFTIMIN E KËTIJ FENOMENI

Korrupsioni është përcaktuar si "Sëmundja e keqe" e kohëve moderne. Kjo vepër penale që së fundmi është shndëruar në dukuri, ka një ndikim të dyfishtë e shkatërrues mbi ekonominë, sigurinë dhe zhvillimin e shoqërisë njerëzore.

Nga: Mirela Kapo (Kandidate doc.) & Msc. Avjerina Bazaj

Departamenti Penal,Fakulteti i Drejtësisë,Universiteti i Tiranës

Abstrakt

Korrupsioni është përcaktuar si "Sëmundja e keqe" e kohëve moderne. Kjo vepër penale që së fundmi është shndëruar në dukuri, ka një ndikim të dyfishtë e shkatërrues mbi ekonominë, sigurinë dhe zhvillimin e shoqërisë njerëzore. Duke parë përvojat e hidhura në shtetet fqinje, korrupsioni për Shqipërinë paraqet një sfidë që nuk duket të jetë e lehtë. Do të shohim se çfarë në të vërtetë është korrupsioni dhe pasojat që shkakton në një shtet në zhvillim apo të pazhvilluar, çfarë hapash duhet të ndërmerren me qëllim instituimin e një shteti ligjor.

Me fokus të vecantë do të përqëndrohemi në punën e institucionit suprem të auditimit në shtetin Shqiptar, KLSH-së, me punën e së cilit në mënyrë të veçantë gjatë viteve të fundit ka bërë që jo vetëm të parandalohet por edhe të luftohet fenomeni i korrupsionit.

Në fund do të japim disa rekomandime se si të zvogëlohet shkalla e korrupsionit në një shtet, me theks të veçantë në Shqipëri dhe hapat që duhet të merren nga Qeveria dhe qytetaret në mënynë që të zvogëlohet dhe mundësisht të zhduket kjo dukuri.

Luftimi i korrupsionit, pavarësisht nëse paraqitet në formën e vet aktiv apo pasiv, është jo i lehtë dhe duhet që të gjithë të japin kontributin tonë në mënyrë që të fitohet lufta. Prandaj duke pasur për bazë praktikat e shteteve që kanë luftuar korrupsionin me sukses edhe ne duhet të luftojmë në të njëjtën mënyrë nëse

dëshirojmë që të ndërtojmë një shtet të suksesshëm. Këtë ne duhet ta bëjmë në mënyra të ndryshme, në mënyrë që të zvogëlojmë sa më shumë problemet dhe pakënaqësitë që shkakton kjo sëmundje, që është në interes të popullit dhe të ndërtimit të një shteti ligjor dhe demokratik.

***Fjalët kyce**: Korrupsioni, aktiv, pasiv, demokracia, shtet ligjor, veper penal, sanksion etj.*

Hyrje

1. Kuptimi i korrupsionit

Fjala korrupsion ka prejardhje latine dhe kuptim të gjerë, por në thelb do të thotë *prishje, ndyrje, fëlliqje,...*[1]. Korrupsioni është aq i vjetër, sa edhe historia e njerëzimit. Një përkufizim i këtij koncepti nuk është kurdoherë i lehtë për shkak të larmisë së madhe të formave të shfaqjes së tij. Me gjithë atë, në të gjitha rastet janë prezent disa elementë të përbashkët si: dhunimi i ligjit, i rregullit apo i normave etike, dëmtimi i interesave publike, etj. Korrupsioni realizohet aty ku interesat publike priten me interesat e individëve, gjithmonë në favor të këtyre të fundit. "Korrupsion" do të thotë keqpërdorim i autoritetit zyrtar për përfitime personale, vendosja e një çmimi të paligjshëm për një shërbim ose përdorimi i pushtetit zyrtar për të promovuar qëllime të paligjshme. *"Korrupsioni është shpërdorimi i pushtetit të marrë me delegim për qëllime private"*[2]. Në Kodin Penal të Republikës së Shqipërisë janë bërë përcaktime ligjore të plota në nenet 244, 245, 259, 260,[3] në përputhje me Konventat Ndërkombëtare.

Korrupsioni është i njohur që nga kohët më të lashta. Ai është fenomen i përhapur në të gjitha pjesët e botës dhe është mendim i gabuar i atyre që mendojnë se korrupsioni është produkt i vetëm disa sistemeve. Fjala korrupsion është një term i paqartë. Edhe në literaturën profesionale përmban kuptime të ndryshme dhe të pa definuara. Ky definicion është aq i shumëllojshëm, aq sa janë edhe organizatat ndërkombëtare qeveritare e joqeveritare.

Në vija të përgjithshme, të gjitha burimet e përkufizojnë korrupsionin si "*shpërdorim të pushtetit publik për përfitime personale, siç është mitmarrja, nga nëpunësit publikë, marrëveshjet e fshehta në prokurorimet publike ose përvetësimi i fondeve publike*." Me një fjalë mund të themi se çdo kush që i shërben vetes, në mënyrë jo morale dhe jo etike, është korruptor.

P.sh. *GRECO*[4] (grup shtetesh të BE-së (kundër korrupsionit) të formuara më 1maj 1999), korrupsionin e definon me marrjen e mitos në mënyrë direkte apo indirekte nga personi që i është besuar një funksion publik apo privat, me qëllim përfitimi për vete apo edhe për persona tjerë.

[1] *Fjalori Latinisht-Shqip. Sabri Saliu, Tetove "Çabej" 2003, fq 86*

[2] *ITAP-i kursi "Etika dhe Korrupsioni", date 08- 09 Dhjetor 2003.*

[3] *Shih Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë, Tiranë 2010.*

[4] *Shih, për më tepër GRECO*

Kurse *OECD*[5], korrupsionin e definon me marrjen e mitos, apo dhënien e premtimit, nga çdo përfitues me qëllim përfitimi në mënyrë të paligjshme. Ekzistojnë edhe shumë Organizata të tjera, që korrupsionin thjesht e definojnë si keqpërdorim të detyrës si në sektorin publik apo privat.

Shqipëria një vend i dalë nga tranzicioni ka mjaft problem me korrupsionin. Ky i fundit shfaqet më së shumti në drejtësi dhe Administratë Publike, gjithashtu i pranishëm edhe në të gjitha fushat e tjera të jetës shoqërore. Sipas analistëve të ndryshëm në Shqipëri korrupsioni është një nga shkaqet kryesore të varfërisë që mbretëron sot në vendin tonë. Edhe pse kemi shenja të luftimit të korrupsionit mund të themi që korrupsioni në Shqipëri është në shkallë krahasimisht të lartë dhe ndodhemi përpara një vështirësie shumë të lartë të luftimit të tij.

Korrupsioni paraqitet në të gjitha shtetet, por me një shkallë më të gjerë preken shtetet të dala nga lufta, shtetet ish-socialiste, shtetet të dala nga diktatura të gjata, por në përgjithësi janë të prekura ato shtete të cilat kanë shkallë të ulët të demokracisë apo nuk kanë demokraci fare. Korrupsioni nga përvoja e mëparshme është parë të jetë fatal për shtetet në zhvillim dhe të pazhvilluara. Që në këto shtete korrupsioni është i pranishëm në formën më të brishtë të tij. Korrupsionin e hasim pothuajse në të gjitha ndërmarrjet publike. Psh. në shëndetësi, gjyqësor, dogana, politikë etj.

[5] *Shih, për më tepër OECD*

2. Cilët janë shkaqet e korrupsionit?

Faktorët dhe shkaqet e përhapjes së korrupsionit janë nga më të ndryshmet, ata janë institucionale dhe shoqërore. Disa prej tyre janë [6]:

Burokracia tradicionale dhe mos funksionimi si duhet i ligjit dhe i sistemit gjyqësor, përgjegjshmëria e ulët institucionale dhe mungesa e transparencës, të ardhurat e ulta dhe gjendja e rëndë ekonomiko e sociale, papunësia në masë të madhe. Tranzicioni dhe privatizimi i pronës shtetrore bëjnë që korrupsioni të lulëzoi në përmasa të mëdha. Këto përbëjnë një ambient të përshtatshëm për korrupsionin, i cili zëvëndëson ligjin dhe me para mund të kryhet çdo gjë.

Korrupsioni në vetvete është një fenomen abstrakt, por kur integrohet me personin nëpërmjet të cilit ai kryhet bëhet fenomen real. Në çdo shoqëri, pothuajse çdo njeri sprovohet më këtë dukuri negative. Në këtë luftë, shumë njerëz preken nga korrupsioni dhe gradualisht kjo dukuri pranohet si diçka normale pa të cilën nuk mund të kryhet asgjë.

Disa indikatorë të rritjes së korrupsioni janë të njohur. Në vijim do të veçojmë ndërhyrjen shtetërore në sferën e ekonomisë, nëpërmjet ligjeve dhe urdhëresave të ndryshme, sistemi fiskal, vendimet shtetërore për shpenzimet publike ku hynë edhe sigurimi i prodhimeve

[6] *Referuar analizës së bërë nga PHd Naim Mecalla "korrupsioni dhe pastrami i parave".*

me çmime që janë më të ulëta se në treg, financimi i partive politike etj.Por ndër indikatorët që më së shumti ndikojnë në rritjen e korrupsionit janë:

- *Burokracia tradicionale,*
- *Të ardhurat e ulta,*
- *Mosfunksionimi i sistemit gjyqësor,*
- *Kontrolli i pamjaftueshëm institucional,*
- *Rregullat ligjore jo transparente,*
- *Si dhe vet shembulli i udhëheqësve.*

Viteve të fundit janë paraqitur edhe disa indikatorë që kanë ndikuar me të madhe në rritjen e korrupsionit si p.sh:

- *Rritja e intervenimit të shtetit në ekonomi,*
- *Rritja e tregtisë ndërkombëtare,*
- *Si dhe ndryshimet e sistemeve qeverisëse, sidomos kalimi i sistemeve post socialiste në ato demokratike.*

3. Pasojat e korrupsionit në Shoqërinë Shqiptare

Duke qenë një fenomen negativ për çdo shoqëri, korrupsioni shoqërohet edhe me pasoja negative në segmente të caktuara të shoqërisë. Themi veprat korruptive pasi, këtu nuk përfshihen vetëm korrupsioni aktiv dhe pasiv por edhe vepra të tjera penale si shpërdorimi i detyrës etj.Pasojat e korrupsionit mund t'i ndajmë në pasoja ekonomike, sociale dhe politike.

a) Pasojat ekonomike

Përvoja ka treguar se korrupsioni ka dy pasoja kryesore mbi zhvillimin ekonomik. E para, meqenëse suksesi ekonomik varet kryesisht nga shpërndarja optimale e burimeve, ndryshimi i destinacionit të fondeve nëpërmjet aktiviteteve të korruptuara të menaxherëve dhe zyrtarëve përfaqëson një çrregullim të shpërndarjes dhe rrjedhimisht redukton burimet e disponueshme për rritje ekonomike. E dyta, korrupsioni frikëson investitorët dhe dekurajon investimet e huaja direkt duke zvogëluar kështu përdorimin e një burimi kapitali jetësor.

b) Pasojat sociale

Pasojat sociale të korrupsionit janë të shumta, por ato më të rëndësishmet dhe që kanë lidhje të drejtpërdrejtë me pasojat ekonomike të korrupsionit janë: e para, ulja e nivelit të jetesës për pjesën më të madhe të popullsisë, pasi duke ndryshuar destinacionin e fondeve, krijohet një hendek midis dy grupeve atyre që përfitojnë nga korrupsioni (që janë një numër i vogël krahasuar me numrin e përgjithshëm të popullsisë) dhe pjesës tjetër të popullsisë (taksapaguesve apo atyre që përfitojnë subvencione nga shteti) të ardhurat e të cilëve ulen me rritjen e nivelit të korrupsionit duke ulur në këtë mënyrë nivelin e tyre të jetesës (në Shqipëri një pjesë e mirë e tyre jetojnë nën ose në nivelin e varfërisë); e dyta, rritja e kriminalitetit, jo vetëm sepse korrupsioni në vetvete, përbën një vepër penale, por edhe sepse ndikon, indirekt, në rritjen e veprave të tjera penale si vjedhja. Këtë mund ta konstatojmë fare lehtë po të kemi parasysh të dhënat statistikore në lidhje me kriminalitetin në Shqipëri. Kështu numrin më të madh të veprave penale e përbën

vjedhja, në të gjitha format e saj, duke u pasuar nga vepra të tjera midis të cilave edhe veprat korruptive. Nga ana subjektive motivi i kryerjes së veprës penale të vjedhjes është përfitimi ekonomik. Duke qenë se me rritjen e shkallës së korrupsionit ulet niveli i të ardhurave për pjesën më të madhe të popullsisë, do të kemi një rritje të predispozicionit për kryerjen e vjedhjes si një alternativë për të siguruar të ardhura për jetesë.

c) Pasojat politike

Pasoja kryesore politike e korrupsionit është ulja e besimit të qytetarëve ndaj qeverisjes në përgjithësi dhe qeverisë në veçanti, si përgjegjësja kryesore për nivelin e korrupsionit. Por nga ana tjetër ulja e besimit ndaj qeverisjes dhe qeverisë shoqërohet me pasoja të rënda për shoqërinë që lidhen me forcimin dhe respektimin e shtetit të së drejtës dhe shtetit social, respektimin e të drejtave dhe lirive themelore etj. Si shembullin më të mirë mund të sjellim korrupsionin në sistemin e drejtësisë, i cili ul ndjeshëm besimin e qytetarëve ndaj organeve të drejtësisë, gjë e cila është mjaft e dëmshme për demokracinë e një vendi, pasi lidhet drejtpërdrejtë me respektimin e të drejtave të njeriut dhe shtetit të së drejtës. Këto të fundit mund të shihen si pasoja indirekte politike të korrupsionit.

Duke e cilësuar korrupsionin si një pengesë për stabilitetin ekonomik, shtetin e së drejtës dhe zhvillimin ekonomik dhe atë social në Shqipëri, përpjekjet për ta luftuar atë nuk kanë munguar dhe kanë qenë të vazhdueshme. Natyrisht që kjo luftë nuk mund të jetë spontane dhe sporadike por kërkon hartimin e një strategjie dhe ngritjen e strukturave të specializuara anti-korrupsion.

Eksperienca tregon se strategji të tilla kanë më shumë mundësi për të qenë të suksesshme nëse ato përmbajnë tre elementë, të cilët janë të lidhur ngushtë me njëri tjetrin:

- Zbatimi i legjislacionit
- Parandalimi
- Ndërgjegjësimi dhe pjesëmarrja e publikut në përpjekjet anti-korrupsion

Me gjithë rëndësinë që kanë të tre këto elementë në këtë punim do të trajtojë vetëm të parin, pra zbatimin e legjislacionit si mjeti më efektiv në luftën kundër korrupsionit.

Me ndryshimet demokratike të pas viteve ’90 dhe rrjedhave të mëpasshme politiko-ekonomike, ishte i nevojshëm hartimi i një kuadri legjislativ të ri që do t’i përshtatej rrethanave të reja politike dhe ekonomike. Po ashtu aspirata për aderimin në Bashkimin Evropian kërkon, ndër të tjera, reforma në fushën legjislative, siç është përafrimi i legjislacionit të brendshëm me atë të BE-së *(acquis communitaire*). Për të triumfuar në përpjekjet e tyre për anëtarësimin në BE, shtetet kandidate (midisi tyre edhe vendi ynë) duhet jo vetëm të përshtatin *acquis communitaire*, por edhe ta zbatojnë atë. Kjo u kërkon që të investojnë shumë për një administratë profesionale, për krijimin e institucioneve

dhe procedurave që do të mbështesin zbatimin praktik të legjislacionit ekzistues dhe të afta për ta përshtatur me legjislacionin e së ardhmes së parashikueshme.

Por në përpjekjet e tyre për zbatimin e legjislacionit, mund të krijohet një hendek zbatimi, i cili është deficiti ndërmjet një sërë normash ligjore dhe kapacitetit për ti vënë në jetë dhe për t'i zbatuar ato sipas standardeve demokratike. Siç edhe e kemi theksuar, një hendek zbatimi do të favorizojë korrupsionin. Prandaj është e nevojshme jo vetëm krijimi i institucioneve dhe procedurave që do të sigurojnë zbatimin praktikë të legjislacionit por edhe ushtrimi i një kontrolli mbi masën e zbatimit të legjislacionit. Një rol të madh në këtë drejtim luajnë organet e drejtësisë dhe organet e auditit.

Organet e drejtësisë, në mënyrë të vecantë prokuroria ka kompetenca të plota për hetimin dhe ndjekjen penale të veprave që lidhen me korrupsionin. Lufta ndaj korrupsionit varet në një masë të madhe nga efektiviteti në hetimin dhe ndjekjen e veprave penale korruptive nga organet e ndjekjes penale. Po ashtu edhe gjykata kanë një rol të rëndësishëm në këtë drejtim, pasi gjykimi me drejtësi dhe paanshmëri i çështjeve penale që paraqiten para tyre do të rrisë besimin e qytetarëve mbi punën e tyre, çka do të sjellë edhe rritjen e denoncimeve të veprave korruptive nga ana e tyre.

Organet e auditit, janë një hallkë shumë e rëndësishme e sistemit të kontrollit mbi zbatimin e legjislacionit. Këtu mund të futen kryesisht organe që kanë në kompetencë kontrollin e jashtëm mbi veprimtarinë administrative si Kontrolli i Lartë i Shtetit, Avokati i Popullit, Inspektorati i Lartë i Deklarimit të Pasurive etj.

Rolin më të madh në këtë drejtim e kanë vetë qytetarët duke zbatuar vullnetarisht ligjin. Arritja e synimeve të politikave të ndjekura nga administrata publike varet në një masë të madhe nga përshtatja vullnetare e qytetarëve dhe ndërmarrjeve me legjislacionin. Një shembull është mbledhja e taksave mbi të ardhurat kur taksapaguesit individualë marrin përsipër llogaritjen dhe transferimin e shumave të detyruara. Në këtë kontekst, efekti kryesorë që kërkohet të arrihet, është të shmanget moszbatimi dhe të përforcohet vullneti për ta zbatuar tek pjesa më e madhe e atyre që nuk zbatojnë ligjin si mjeti më i mirë për të luftuar korrupsionin.

Sot në botë të gjitha shtetet janë apo pretendojnë të jenë shtete demokratike[7], e cila si formë e qeverisjes ka edhe anën e saj negative, përpos të mirave dhe mundësive të reja për shoqëri sjell edhe probleme të ndryshme në shoqëri. Njëri ndër problemet që sjell demokracia është korrupsioni, që zakonisht si dukuri është i shprehur në të gjitha shtetet e botës. Korrupsioni si dukuri bën që të pasurohen udhëheqësit, të pasurit, ata që korruptohen kurse në

[7] *Demokracia është sundimi i popullit për popullin dhe manifestohet në menyrë të drejtëpërdrejt dhe përmes përfaqësuesëve që sot kjo e funditështë më e aplikueshme.*

mënyrë direkte dëmton shtetin dhe indirekt shtresën e mesme dhe të ulët të shoqërisë.

Varësisht nga shkalla e demokracisë dhe ngritja ekonomike ndryshon edhe prania e korrupsionit. Ekzistojnë shumë shtete në botë me shkallë të lartë të demokracisë d.m.th me një ekonomi të zhvilluar, ku shkalla e korrupsionit është në nivelin më të ulët të mundshëm. Kurse shtetet që janë në tranzicion[8] d.m.th që janë të pazhvilluara dhe në zhvillim e sipër, është shprehur në formën më të brishtë të tij dhe ka shkaktuar dhe vazhdon të shkaktojë shumë probleme në implementimin e demokracisë.

Korrupsioni si fenomen, pa dyshim që është shumë i dëmshëm për shoqërinë. Kjo vjen nga fakti se individë apo grupe të ndryshme, interesat personale i vënë mbi interesat e përgjithshme, që është në kundërshtim të plot me ligjin. Një numër i madh ekonomistësh kanë qartësuar se shoqëria përjeton pasoja katastrofale nga korrupsioni, nga se vjen pengesa kryesore për zhvillimin e një vendi. Shumë institucione ndërkombëtare siç janë institucionet e Bankës Botërore dhe ato të BE-së, kanë vërtetuar se korrupsioni i zvogëlon të ardhurat shtetërore, duke i rritur shpenzimet publike, e kjo ndikon në bilancin defiëitar të pagesave, duke penguar edhe baraspeshimin e tyre. Korrupsioni e pamundëson, shpeshherë edhe e paralizon plotësisht veprimtarinë tregtare, duke e shkatërruar edhe sektorin privat, nëpërmjet pengimit të investitorëve të huaja. E gjithë kjo ka si pasojë, mbetjen mbrapa të teknologjisë vendore si dhe të zhvillimit të prodhimtarisë në përgjithësi, që është një nga faktorët vendimtarë të ecjes para të vendeve të pazhvilluara. Kur korrupsioni i fut rrënjët aq thellë sa të pengojë të drejtat e investitorëve, ekonomistët e ndryshëm theksojnë se atëherë shtetit i është shkëputur një nga obligimet parësore për funksionimin ligjor të tij si shtet. Në veçanti duhet të theksojmë se nuk është ekonomia i vetmi sektor që pëson nga korrupsioni. Korrupsioni godet rëndë zhvillimet e shoqërisë demokratike të shtetit, nëpërmjet pengimit të ekonomisë së tregut. Të veçojmë vetëm disa nga pasojat që e përfshijnë shoqërinë si pasojë e rritjes së korrupsionit, dhe mos pengimit të tij.

Korrupsioni ndikon në:

- *Humbjen e besimit për ekzistimin e drejtësisë ligjore,*
- *Humbjen e besimit publik ndaj shtetit, duke rrezikuar stabilitetin politik,*
- *Zgjerimin e mentalitetit korruptues, në të gjithë sektorët, edhe tek qytetarët, pasi që qytetari arsyetohet se, përderisa korruptojnë udhëheqësit publik pse të mos korruptoj edhe ai.*
- *Drejtpërsëdrejti ndikon në rritjen e mosbesimit në sistemin demokratik,*
- *Bënë rritjen e dallimeve mes të pasurve dhe të varfërve,*
- *Dukshëm zvogëlon investimet e huaja etj.*

[8] *Si Shqipëria, Maqedonia, Serbia dhe Mali i Zi, Shqipëria dhe shumë shtete tjera anë e kënd botës që janë në ndërtim të një shteti.*

Shkalla e korrupsionit ndër shtete vlerësohet nëpërmjet të dhënave të drejtpërdrejta apo edhe të tërthorta. Të dhëna më të besueshme për korrupsion janë të dhënat nga statistikat e ndryshme policore. Këto të dhëna janë të bazuara në ankesat dhe dënimet zyrtare për korrupsion. Gjithsesi të dhënat faktike vazhdojnë të jenë të vështira për tu mbledhur për mungesë besimi të qytetarëve te sistemi i drejtësisë. Pra korrupsioni është sfidë e pavarësisë dhe profesionalizmit të gjyqësorit, por edhe e Qeverisë, Parlamentit si dhe institucioneve tjera të administratës publike duke mos lënë anash as median dhe shoqërinë civile. Për këtë arsye për të arritur rezultatin e plotë për ekzistimin e korrupsionit brenda shtetit, zhvillohen metoda të ndryshme hulumtimi siç është edhe ajo e anketimit të qytetarëve përmes pyetësorëve zyrtar shtetëror. Sot treguesi më i saktë i rritjes së korrupsionit në botë është *Organizata Joqeveritare Ndërkombëtare IKP (Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit)*. [9] Përmban sondazhe nga burime të besueshme duke përdor struktura të ndryshme statistikor që bazohen në të dhënat të cilat merren nga të anketuarit, me të dhëna për punëdhënësit, pastaj, nga analistë të ndryshëm si dhe publiku i gjerë. Para se të bëhen publike të dhënat për korrupsion, mblidhen të dhëna të tjera shtesë nga institucione të pavarura shtetërore për tre vite me radhë.

Formulimi i politikave kundër korrupsionit, për shtetet në tranzicion është i rëndësisë më të veçantë. Në radhë të parë duhet vendosur udhëheqje e besueshme nga populli, si dhe të rritet bashkëpunimi reciprok i dy palëve. Përpjekja e kthimit të besimit nga ana e qeveritarëve duhet të jetë maksimale. Besimi i krijuar në masë do të mundësonte edhe reforma të reja, vlera e të cilave do të rritej vetëm me rezultate objektive. Kjo do të ndikonte në uljen e papunësisë, dhe të varfërisë. Sado që korrupsioni si fenomen i ka indikatorët e përbashkët, sidomos në vendet postkomuniste apo vendet në tranzicion, korrupsioni dallon nga shteti në shtet, ashtu siç dallon edhe gjuha, tradita dhe zakonet e shtetit.

4. Kontrolli i Lartë i Shtetit si Institucioni më i lartë i auditimit publik në vend

Misioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit është:

Informimi i publikut dhe i Kuvendit të Shqipërisë në lidhje me përdorimin e burimeve me ekonomicitet, efektivitet dhe efiçiencë nga pushteti qendror e lokal dhe nga njësi të tjera publike, si dhe nxitja e përgjegjeshmërisë në të gjithë sektorin publik, në përputhje me praktikat më të mira të BE dhe me standardet ndërkombëtare të INTOSAI, duke kontribuar për qeverisjen e mirë, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit.

[9] *Shih për më tepër Organizata joqeveritare ndërkombëtare IKP (Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit.)*

KLSH[10] me një angazhim të vazhdueshëm konstruktiv në luftën kundër korrupsionit, e konsideron të domosdoshëm hartimin e një ligji që të trajtojë në mënyrë të plotë rastet e përgjegjësive materiale të të punësuarve në sektorin publik, me qëllim parandalimin e dukurive që nxisin dëmtimin e fondeve dhe aseteve publike. Në kushtet e përgjegjësisë së ulët financiare të zyrtarëve publikë, ky institucion i ka rekomanduar Kuvendit në vijimësi për dy vitet e fundit radhazi hartimin e ligjit "Për përgjegjësinë materiale", në të cilin të trajtohet përgjegjësia financiare e punonjësve të njësive publike (zyrtarët e lartë dhe punonjësit e të gjithë niveleve) për dëmet ekonomike të shkaktuara qëllimisht apo nga neglizhenca, gjatë ose në lidhje me procesin e ekzekutimit të detyrave zyrtare.

Krahas sa më sipër me praktika shkresore të veçanta [11], ky rekomandim i është adresuar Kryetarit të Komisionit të Ekonomisë dhe Financave, Kryetarit të Kuvendit, Kryeministrit, Zëvendës Kryetarit të Kuvendit, Kryetarit të Grupit Parlamentar të Partisë Demokratike, Kryetarit të Grupit Parlamentar të Partisë Socialiste, Kryetarit të Komisionit për Çështjet Ligjore, Administratën Publike dhe të Drejtat e Njeriut në Kuvend dhe Ministrit të Financave.

Nga auditimet e kryera, KLSH ka konstatuar mjaft probleme dhe shkelje të dispozitave ligjore në fonde të konsiderueshme publike, që kanë sjellë shpenzimin e tyre pa kriter dhe efiçiencë, ose

edhe më keq, shkuarjen dëm të një pjese të tyre, nga keq menaxhimi financiar. Institucioni më i lartë i auditimit publik është përpjekur të përcaktojë përgjegjësitë materiale të nëpunësve publikë që kanë kontribuar në këto keqpërdorime të fondeve publike, duke propozuar masa në formën e sanksioneve, kundrejt parregullsive financiare të shkaktuara prej tyre dhe të konstatuara.

Vlerësimi dhe matja e dëmit dhe adresimi i përgjegjësisë materiale kërkon procedura më konkrete, të detajuara. Përgjegjësia e përbashkët shfaqet edhe në formën e përgjegjësisë për vendimmarrjen publike. Një vendimmarrje e gabuar, rrjedhojë e një organi kolegjial (bord drejtues, këshill mbikëqyrës, komitet, etj), mund të shkaktojë dëme të konsiderueshme në menaxhimin e fondeve publike. Praktika na ka mësuar në shumë raste kur vendimmarrjet kolegjiale, kanë shkaktuar dëme të konsiderueshme në fondet shtetërore, por nuk kemi një rast të vetëm, kur shumat e humbura të jenë rikuperuar, si rrjedhojë e zhdëmtimit nga personat që kanë përgjegjësi materiale. Duhet theksuar se rol në vendimmarrjet kolegjiale nuk kanë vetëm anëtarët e forumit përkatës (bord, këshill, etj.) por mbi të gjitha Drejtuesit e Lartë të Institucioneve si edhe punonjësit që përgatisin vendimmarrjet, duke marrë pjesë në procesin e vendim-marrjes. Ata nuk mund të lihen jashtë përgjegjësisë materiale solidare. Përgjegjësia materiale publike mund të jetë e plotë dhe e

[10] Raporti vjetor i K.L.Sh-së për vitin 2015.
[11] (Nr 659 Prot, datë 06.07.2015)

pjesshme. Pavarësisht përgjegjësisë së plotë të punëmarrësit (një nëpunës shtetëror), shuma e shpërblimit të dëmit ndaj fondit ose asetit përgjegjësia materiale mund të jetë e drejtpërdrejtë ose indirekte. Kështu, për dëmet e shkaktuara nga punëmarrësi, i cili ka përgjegjësi direkte, menaxherët e niveleve më të larta (shefi i sektorit, i drejtorisë e deri tek titullari i institucionit) mund të kenë përgjegjësi indirekte, për shkak se nuk i kanë ushtruar si duhet funksionet e mbikëqyrjes dhe kontrollit ndaj vartësit-përgjegjës i drejtpërdrejtë i shkaktimit të dëmit. Përgjegjësia indirekte e niveleve më të larta të menaxhimit shfaqet edhe në rastet kur dëmi nuk është vetëm monetar por lidhet me ndryshimin e destinacionit të burimeve publike, shkeljen e disiplinës financiare dhe buxhetore etj.

Objekt i këtij ligji duhet të jetë caktimi i shpërblimit të dëmit, sipas pjesëmarrjes dhe rolit të nëpunësit publik në shkaktimin e dëmeve. Ligji duhet gjithashtu të sigurojë një proces të qartë e transparent të shpërblimit të dëmit ndaj interesave publike, duke vendosur edhe një balancë mes mundësive reale të punonjësit zhdëmtues dhe duke ruajtur minimumin jetik. Ai duhet të sanksionojë përgjegjësinë materiale të titullarëve të subjekteve publike për vendimmarrjet e gabuara në dëm të interesave publike. Ligji duhet të përcaktojë po ashtu edhe kriteret se kur përgjegjësia materiale shndërrohet në përgjegjësi penale.

Për sa më sipër nga ana e KLSh është rekomanduar: Ngritja e një grupi pune[12] me specialist dhe përfaqësues të legjislativit, që do të vlerësojë dhe punojë për hartimin e Ligjit "Mbi përgjegjësinë materiale" në të cilën të trajtohet përgjegjësia financiare e punonjësve të njësive publike (zyrtarët e lartë dhe punonjësit e të gjithë niveleve) për dëmet ekonomike të shkaktuara qëllimisht apo nga neglizhenca, gjatë ose në lidhje me procesin e ekzekutimit të detyrave zyrtare.

5. Kallëzime penale të bëra ng ana e KLSH-së.

Në auditimet e realizuara përgjatë vitit 2015, janë konstatuar një sërë shkeljesh të qëllimshme të dispozitave ligjore e nënligjore në fuqi nga ana e një numri të konsiderueshëm nëpunësish dhe ish-nëpunësish të administratës shtetërore të të gjitha niveleve me pasojë jo vetëm shkaktimin e dëmeve ekonomiko-financiare ndaj buxhetit të shtetit por edhe dëmtimin e interesave të tjera ligjshme të shtetit Shqiptar, për të cilat KLSH ka depozituar pranë organit të Prokurorisë kallëzimet penale.

Në total numri i kallëzimeve për vitin 2015 ka qenë 51 kallëzime penale për 159 persona, nga

të cilët:

- 1 Ministër[13],

[12] Raporti vjetor K.L.SH, fq.22, pika 6.
[13] Aktualisht në Gjykatën e Shkallës së Parë Tiranë po zhvillohet procesi penal ndaj një ish Ministri, falë punës së suksesshme të bërë nga ana e KLSh-së, që

- 1 Avokat i Përgjithshëm i Shtetit,
- 1 Sekretar i Përgjithshëm Ministrie,
- 38 Drejtor Drejtorie,
- 13 Kryetar Bashkie,
- 2 Kryetar Komunash.

Trendi i kallëzimeve penale sipas niveleve të drejtimit për vitet 2014-2015 rezulton:

Ndërkohë që referuar kallëzimeve penale të kryera përgjatë vitit 2014 KLSH ka dërguar pranë organit të Prokurorisë 41 kallëzime penale për 149 persona.

Referuar të dhënave statistikore të ofruara nga ana e KLSH-së, ka një rritje të kallëzimeve si në auditimet e institucioneve të nivelit qendror dhe në atë vendor. Rritja është si në numër rastesh dhe në numër personash të kallëzuar.

Për vitin 2015 ***dëmi ekonomik*** që i është shkaktuar buxhetit si pasojë e shkeljeve të trajtuara në këto kallëzime penale arrin në ***85,837,736 mijë lekë*** nga ***5,069,494 mijë lekë*** që ka qenë për vitin 2014 dhe ***1,166,061*** lekë të vitit 2013.

Ajo që vlen të përmendet, për vitin 2015 është rritja e cilësisë së përgatitjes së dosjes për kallëzim penal fakt që ka shkurtuar edhe kohën e përgatitjes së kallëzimeve. Duke bërë krahasimin e kallëzimeve penale të realizuara për periudhën 2008-2011, me kallëzimet penale të realizuara në periudhën 2012-2015 rezulton se ato janë rritur me 3.2 herë.

6. Kontributi i KLSH-së për forcimin e kulturës së ndëshkueshmërisë të atyre që janë në poste të larta dhe shkelin ligjin si dhe në luftën kundër korrupsionit

Lufta kundër korrupsionit, në të cilën KLSH dhe institucionet e tjera shtetërore duhet të angazhohen, si dhe pritshmëritë e opinionit të gjerë publik në lidhje me punën tonë në këtë drejtim, parashtrojnë kërkesën e kryerjes së kësaj lufte në vazhdimësi, pa kompromis dhe ndaj çdo institucioni apo nëpunësi[14].

Kjo kërkesë e domosdoshme për arritjen e një standardi të pranueshëm mirëqeverisjeje, imponon nevojën e të pasurit të një vullneti të fortë dhe konstant institucional në mos tolerimin e asnjë rasti korrupsioni pavarësisht nivelit ku ai shfaqet apo shkallës së shtrirjes së tij.

Këtë vullnet dhe kontribut institucional, në forcimin e kulturës së ndëshkueshmërisë, sidomos ndaj zyrtarëve të lartë të administratës shtetërore, shkelës flagrant të ligjit dhe mosbesues ndaj ekzistencës së forcës ndëshkuese të shtetit, Kontrolli i Lartë i Shtetit e ka treguar në mënyrë konstante gjatë këtyre tre viteve të fundit ku në numrin e konsiderueshëm të rekomandimeve tona për dhënien e masave disiplinore, largimit nga detyra si dhe bërjes së kallëzimeve penale janë përfshirë

ka pasur si qëllim evidentimin e shkeljeve të kryera gjatë kohës që ka ushtruar funksionin public ky shtetas.

[14] Aktiviteti i K.L.SH-së, faqja web http://ëëë.klsh.org.al/ëeb/pub/raporti_i_performances_se_klsh_2015_2727_1.pdf

nëpunës të nivelit të lartë drejtues të administratës shtetërore.

Nisur nga shkalla e zbatueshmërisë së Urdhrit të Kryeministrit , nr. 70, datë 18.04.2006 "Për masat në zbatim të rekomandimeve të Kontrollit të Lartë të Shtetit, Auditit të Brendshëm dhe Departamentit të Kontrollit të Brendshëm Administrativ dhe Antikorrupsionit në Këshillin e Ministrave, në institucionet në varësi të Kryeministrit ose të Ministrave" dhe e rezultateve që ai ka mundur të prodhojë deri më sot në praktikë, kërkohet që për vetë kushtet aktuale të administratës shtetërore si dhe nivelit të korrupsionit të perceptuar dhe konstatuar gjerësisht, ky urdhër nga qeveria e tanishme të pranohet ose të përmirësohet e ripërtërihet në kuadër ridimensionimit dhe rikonceptimit të luftës ndërinstitucionale kundër korrupsionit.

Përsa i përket luftës kundër korrupsionit, KLSH i është përmbajtur me rigorozitet detyrimeve dhe angazhimeve të tij institucionale si institucioni më i lartë dhe i pavarur i auditimit të jashtëm në Republikën e Shqipërisë, të sanksionuara këto në Ligjin e tij organik nr. 154/2014 "Për organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit" dhe në Planin Strategjik

Neni 15/gj i Ligjit nr. 154/2014, përcakton: "*Kontrolli i Lartë i Shtetit, sipas rastit, në fillim, përgjatë dhe/ose në përfundim të veprimtarisë, duhet t'u drejtohet organeve të ndjekjes penale në rastet kur ndjekja e mëtejshme e zbulimeve nga auditimi është kompetencë e tyre*".

Për periudhën Janar – Dhjetor 2015, KLSH ka depozituar pranë organit të Prokurorisë 51 kallëzime penale për 159 persona, nëpunës dhe ish-nëpunës të administratës shtetërore të të gjitha niveleve, përfshirë këtu edhe Ministrin aktual të Energjisë dhe Industrisë dhe Avokatin e Shtetit.

Referuar akuzave penale të ngritura nga KLSH në këto kallëzime, shumica e tyre i përkasin veprave penale të "Shpërdorimit të detyrës" parashikuar nga neni 248 i Kodit Penal (57% të kallëzimeve penale) dhe "Shkeljes së barazisë së pjesëmarrësve në tendera apo ankande publike", parashikuar nga nenin 258 i Kodit Penal (43% të kallëzimeve penale).

Në shkeljet e konstatuara nga KLSH gjatë auditimeve, të cilat i përcillen më pas organit të Prokurorisë, në formën e kallëzimeve penale, KLSH evidenton dhe argumenton kryesisht ekzistencën e elementëve të veprave penale të "Shpërdorimit të detyrës", "Shkeljes së barazisë së pjesëmarrësve në tendera apo ankande publike", "Falsifikimit", etj.

Në angazhimin e KLSH, si institucion suprem auditimi, në luftën kundër korrupsionit, dy janë problemet kryesore të cilat shqetësojnë dhe në një farë mënyrë frenojnë arritjen e rezultateve konkrete në luftën kundër korrupsionit: 1) Moszbatimi i pa argumentuar i rekomandimeve të KLSH nga ana e institucioneve shtetërore, sidomos përsa i përket masave disiplinore të largimit nga detyra të funksionarëve dhe drejtuesve të lartë shtetëror, për të cilët KLSH ka konstatuar një sërë shkeljesh të

rënda në ushtrimin e detyrës së tyre funksionale duke depozituar pranë organit të Prokurorisë kallëzime penale konkrete; 2) Përpjekja aktuale dhe tendenca e qëllimshme e forcave të ndryshme politike për të etiketuar disa prej auditimeve të KLSH si auditime politike.

Për sa më sipër dhe duke përmbledhur, duhet thënë se institucioni suprem i auditimit në Republikën e Shqipërisë ka kontribuar në mënyrë efikase me qëllim zbulimin e dëmit eknomik në vite. Konkretisht duke iu referuar të dhënave statistikore shihet se dëmi ekonomik i zbuluar në vitin 2008 është 4 miliard lekë, për vitin 2009 është 7.3 miliard lekë, ndërkohë që gjatë vitit 2012 e në vazhdim shënohet një trend në rritje për sa i përket zbulimit të dëmit ekonomik. Konkretisht shifrat flasin qartë së në vitin 2012 zbulueshmëria shënon 13.5 miliard lekë, në vitin 2013 -15 miliard lekë, viti 2015-125.8 miliard lekë.[15]

Këto shifra janë tregues i qartë se KLSH, si institucion suprem i auditimit ka kontributin e vetë, efikas dhe të çmuar në luftën kundër korrupsionit.

Auditimet e performancës në vitet 2012-2015 kanë njohur zhvillim cilësor dhe sasior, duke u rritur mbi 2,5 herë në krahasim me periudhën 2008-2011 referuar numrit të auditimeve dhe afro 4 herë referuar numrit të institucioneve të mbuluara me këtë lloj auditimi. Zhvillimi i auditimeve është në linjë dhe në përputhje të plotë me objektivat e paravendosura në planin strategjik 2013-2017 (të ripunuar) dhe me planin vjetor të vitit 2015.

7. Mënyrat për të luftuar korrupsionin.

Ashtu siç është problematike definimi i korrupsionit ashtu është edhe formulimi i politikave në secilin shtet për ta luftuar atë. Për këtë arsye, specialist profesionist të BE-së kanë formuluar edhe kritere të veçanta për luftimin e korrupsionit që duhet përmbushur nga të gjitha vendet që dëshirojnë të aderojnë në këtë bashkësi. Në rend të parë është sigurimi i gjyqësisë së pavarur, në zbulimin dhe dënimin e korrupsionit, që nuk duhet të mbetet i pa sanksionuar. Është me rëndësi të përkujtojmë rastin kur BE-ja më 2008 ka pezulluar fondin e konsiderueshëm të parashikuar për Bullgarinë pikërisht për shkak të mungesës së progresit në reformat antikorrupsion dhe në drejtësi, që argumenton këmbënguljen e Komisioni Evropian, për domosdoshmërinë e reformave. Edhe organizatat ndërkombëtare luajnë rol të veçantë në luftë kundër korrupsionit. *Në rend të parë* synohet krijimi i disponimit për ta luftuar korrupsionin, nëpërmjet programeve të ndryshme që u ofrohen. Bashkëpunimi me qytetarët është detyrë kryesore e këtyre programeve, pasi vetëm ky bashkëpunim do të sillte rezultatin e synuar.

Më 1999, OKB-ja në Kongresin e saj ka miratuar programin e plotë, për vendet e saj anëtare për të luftuar korrupsionin. Kurse Organizata për bashkëpunim dhe

[15] Aktivititeti I KLSh-së, të dhëna statistikore faqja 14, Raporti vjetor 2015.

zhvillim ekonomik OECD[16], në bashkëpunim me Agjencinë Qeveritare Amerikane për zhvillim USAID[17], kanë formuar rrjetin kundër korrupsionit, për vendet në tranzicion, që mundëson bashkëpunim dhe shkëmbim të informatave, rreth indikatorëve të korrupsionit, të cilat ndihmojnë për formulimin e politikave për ta luftuar atë. Me një fjalë, korrupsioni është e keqja apo gangrena që edhe mund ta bëjë shtetin inekzistent. Qëllimi parësor i çdo qeverie duhet të jetë pikërisht luftimi i korrupsionit me të gjitha mekanizmat ekzistues.

8. Konkluzione

Si përfundim, mund të themi se korrupsioni është një fenomen që ka lindur me njerëzimin dhe do të zhduket bashkë me të. Por, duke qenë një ulçër e të gjitha shoqërive, që shkaktohet nga rrethana të përgjithshme të natyrës njerëzore dhe nga faktorë të veçantë që pasqyrojnë zhvillimin dhe natyrën e një shoqërie të caktuar dhe që shoqërohet me pasoja negative të natyrës ekonomike, sociale dhe politike, lufta ndaj tij mbetet përherë një sfidë e hapur dhe mjeti më efektiv për ta realizuar është zbatimi praktik i legjislacionit.

Në këtë drejtim, protagonistë janë vetë qytetarët, duke zbatuar vullnetarisht ligjin, për shkak të besnikërisë ndaj tij. Por kurdoherë, mbetet e hapur mundësia e moszbatimit nga të ashtuquajturit "kalorësit e lirë" (free-rider), të cilët mundohen të përfitojnë nga praktikat e institucionalizuara duke mos kontribuar në to dhe në këtë rast del në pah roli i organeve që merren drejtpërdrejtë me zbatimin e legjislacionit dhe atyre që kontrollojnë këtë zbatim dhe vënë në vend pasojat që rrjedhin nga ky moszbatim.

Ne jemi në ndërtim të një demokracie pra jemi në fazën e tranzicionit. Pikërisht nga praktikat e shteteve në tranzicion kemi vërejtur se korrupsioni si dukuri është parë të jetë si një nga sfidat më të rënda në ndërtim të një shteti demokratik. Institucionet e Shqipërisë duhet të kenë prioritet luftën kundër korrupsionit në mënyrë që të zhvillohet ekonomikisht shteti. Të përqendrohen kryesisht në luftën kundër korrupsionit dhe dënimin e të korruptuarve me gjobën e merituar. Mirëpo nuk mjafton vetëm institucionet që lufta kundër korrupsionit të fitohet, por duhet të vetëdijesohemi ne që mos të pranojmë të dhurojmë *mite* për kryerjen e një pune apo për zgjidhjen e një problemi që na paraqitet.

Korrupsioni është një sëmundje që ngadalë po e shkatërron Shqipërinë. Prandaj qytetarët dhe liderët tanë duhet t'i bashkojnë forcat që të asgjësojmë këtë sëmundje fatale derisa nuk është vonë. Luftimi i korrupsionit është jo i lehtë dhe duhet që të gjithë të japin kontributin tonë në mënyrë që të fitohet lufta. Prandaj duke pasur për bazë praktikat e shteteve që kanë luftuar korrupsionin me sukses edhe ne duhet të bëjmë projekte konkrete për luftimin e korrupsionit dhe ato të vihen në

[16] *Shih për më tepër Organizata për bashkëpunim dhe zhvillim ekonomik , OECD.*
[17] *Hptt/ëë.USAID,com*

përdorim. Duhet të bëhen thjeshtësime të procedurave qeveritare në mënyrë që të mundësohet dhe të perceptohet funksionimi më i mirë i biznesit dhe të minimizohen fushatë dhe hapësirat ku do të mund të vihet në pah korrupsioni. Krijimi i një kuadri të duhur ligjor dhe institucional për parandalimin e korrupsionit.

E kzistojnë edhe shumë hapa të ndryshëm që duhet të merren për luftimin e korrupsionit. Duhet që të përcaktohet me ligje çështja e korrupsionit si dhe të zhduken boshllëqet në legjislacionin ekzistues d.m.th të krijohen ligje të cilat caktojnë qartë atë që sot quhet *Korrupsion* dhe të përcaktohen qartë sanksionet që prekin personat të cilët ushtrojnë korrupsionin aktiv apo pasiv.Të përcaktohet qartazi nga kuadri logjor se çfarë kuptohet me termin "ushtrimi i korrupsionit nga zyrtarët e lartë". Cilët do të ishin zyrtarët e lartë, të cilët përmenden nga ligji?

Nuk janë vetëm institucionet të cilat duhet të luftojnë korrupsionin, por ekzistojnë edhe shumë faktorë që kanë rolë kyç në luftën kundër korrupsionit.

Nisur nga fakti se dënohet korrupsioni në format e veta "aktiv" dhe "pasiv" kjo ka bërë që qindra qytetarë të mos denoncojnë nga frika e ndëshkimit, pasi statistikat gjyqësore kanë treguar se janë dënuar në të njëjtën masë "autorët" dhe "të dëmtuarit" nga vepra penale.[18]

Do të ishte me eficiencë, që dhënësi i "mitës" të konsiderohet viktimë e veprës penale të korrupsionit dhe ndaj tij të ofrohet një politikë penale me qëllim rehabilitimin e viktimës dhe jo ndëshkimin e saj.

Një nga "luftetarët" që mund të themi është Katalizator i luftës kundër korrupsionit është media. Ngritja e kapacitetit të medias dhe lirisë së shtypit dhe lirin e shprehjes së gazetarëve dhe analistëve lidhur me korrupsionin dhe çështje të tjera lidhur me Shqipërinë.

Dihet se lufta kundër korrupsionit është e pamundur nëse kemi një varfëri të lartë dhe një mesatare të pagave çfarë është sot në Shqipëri. Prandaj duhet që të zhvillohen dhe implementohen strategji për zhvillim ekonomik, krijimin e vendeve të reja të punës për të rinjtë dhe ngritjene pagave të punëtorëve të institucioneve publike. Kryesisht të mësuesve dhe mjekëve si shtresat e shoqërisë shqiptare të cilat statistikisht janë më të prekurat nga korrupsioni për shkak edhe të të ardhurave të tyre modeste.

Një hap tjetër shumë i rëndësishëm do të ishte decentralizimi i pushtetit lokal dhe i shërbimeve publike, duke i vendosur shumë shërbime publike nën mbikëqyrjen e përbashkët me qeveritë komunale. Ky veprim do të plotësonte dëshirat e shumicës së Shqipëtarëve, të cilët besojnë se shërbimet do të funksiononin më mirë në nivelin lokal. Decentralizimi do të thjeshtësonte dhe kristalizonte fushatën e shërbimit, si dhe do ta sillte Qeverinë më

[18] Të dhëna statistikore të mara nga Gjykata e Shkallës së Parë për krime të Rënda.

afër qytetarit. Kjo do të mundësonte që të zvogëlohen fusha e veprimit të korrupsionit, sepse qytetari nuk do të ketë nevojë që të japë mitë apo ryshfet për tu pajisur me një dokument të udhëtimit sepse ai mund të nxirret shumë shpejt edhe pa ryshfet. Gjithë kjo do të sjellë një klimë ku do të përmisohet jeta e qytetarit në Shqipëri dhe do të minimizohet fenomeni i quajtur *korrupsion.*

Vetëm një bashkim i forcave do të mundësonte fitimin e luftës kundër korrupsionit sepse në këtë luftë nuk mundet të na ndihmoj askush. Kjo luftë do të fitohet vetëm më bashkim dhe punën e palodhshme dhe të pamëshirshme kundër të korruptuarve.

Biblografia

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Tiranë 2008
- Kodi i Proçedurës Penale së Republikës së Shqipërisë ,Tiranë 2010
- Kodi Penal i Republikes se Shqipërisë (Maj 2009).
- Organizata joqeveritare ndërkombë-tare IKP (Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit)
- Organizata për bashkëpunim dhe zhvillim ekonomik, OECD.
- Raporti i misionit "Euralius për Shqipërinë"
- USAID
- GRECO
- OECD
- www.coe.int;
- Ismet Elezi, Komentar i shtesave dhe ndryshimeve në Kodin Penal, me ligjin nr.23 datë 01.03.2012. Shtëpia Botuese "Erik", Tiranë 2012 .
- Performanca e aktivitetit të KLSH-së për vitin 2015.
- Aktiviteti i KLSH-së, faqja web http://www.klsh.org.al/web/pub/raporti_i_performances_se_klsh_2015_2727_1.pdf.
- Performance Vjetore e Prokurorisë Pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Për Krime të Rënda, Tiranë.

Nga: Mirela Kapo (Kandidate doc.) & Msc. Avjerina Bazaj

Departamenti Penal,Fakulteti i Drejtësisë,Universiteti i Tiranës

MUNDËSITË PËR ZBATIMIN E PRAKTIKAVE TË QEVERISJES SË MIRË DHE LLOGARIDHËNIES PËR NDJEKJEN DHE AUDITIMIN E OBJEKTIVAVE TË ZHVILLIMIT TË QËNDRUESHËM NË AMERIKËN LATINE

Nëse Qeverisja është trajtuar si "Aftësia e Shtetit dhe e Shoqërisë për të gjeneruar një sistem të ndërlidhur në fusha të ndryshme të qeverisjes, i cili garanton koherencën, saktësinë dhe efektivitetin e politikave publike në tërësi, pjesëmarrjen dhe vlerat etike; të gjitha sa më sipër nevojiten për të përmbushur të drejtat e qytetarëve, paqen, bashkëjetesën dhe prosperitetin ekonomik, mjedisor dhe social në mënyrë që të sigurojnë përmirësimin në tërësi të cilësisë së jetesës"

Nga: ***Luis Fernando Velasquez Leal***
Drejtor Ekzekutiv
Corporación Acción Ciudadana Colombia – AC-Colombia[1] director@ac-colombia.net

Bilanci i Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit - OZHM- (2000-2015), në Amerikën Latine, Karaibe dhe në botë evidentoi disa mangësi në konceptimin, planifikimin, vlerësimin dhe procesin e monitorimit. Në fakt, formulimi i OZHM reflektoi mungesën e vizionit të plotë të zhvillimit në objektivat e propozuara, nga një perspektivë sistemike, e cila do të mund të çonte në rezultate më homogjene. Në veçanti, ekzistojnë katër aspekte të rëndësishme, të cilat merren parasysh gjatë formulimit të OZHM në mënyrë që të gjenerojnë një zhvillim të qëndrueshëm, të drejtë dhe të barabartë:

1. Prerja tërthore e çështjeve mjedisore në politikat e qëndrueshme publike për zhvillimin ekonomik dhe social;

[1] *Corporación Acción Ciudadana Colombia -AC-Kolumbi është një organizatë civile, e cila punon që prej vitit 1996 për të promovuar dhe për të konsoliduar iniciativat demokratike, frymëzuese të zhvillimit të mirë qeverisjes, qytetarisë dhe auditimit në nivel ndërkombëtar, të drejtat e njeriut, kulturën e paqes dhe pajtimit në Kolumbi. Sot AC-Kolumbi bashkëpunon me OLACEFS, me qëllim përmirësimin e praktikave të mirë qeverisjes në Amerikën Latine dhe Karaibe. www.ac-colombia.net.*

2. Forca institucionale si një bazë për zbatimin optimal, monitorimin dhe pajtueshmërinë e OZHM-ve;
3. Kompleksiteti për të formuluar disa tregues, të cilët mundësojnë matjen në mënyrë të kuptueshme të progresit të zbatimit;
4. Pasiguria e sistemeve të informacionit që janë në dispozicion. Siç u vu në dukje nga raporti Rajonal i Monitorimit të Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit (OZHM) në Amerikën Latine dhe Karaibe, për vitin 2015, një nga pengesat kryesore për të përmbushur qëllimet dhe treguesit, kryesisht në vendet në zhvillim, është mungesa e qeverisjes[2].

Nëse Qeverisja është trajtuar si "Aftësia e Shtetit dhe e Shoqërisë për të gjeneruar një sistem të ndërlidhur në fusha të ndryshme të qeverisjes, i cili garanton koherencën, saktësinë dhe efektivitetin e politikave publike në tërësi, pjesëmarrjen dhe vlerat etike; të gjitha sa më sipër nevojiten për të përmbushur të drejtat e qytetarëve, paqen, bashkëjetesën dhe prosperitetin ekonomik, mjedisor dhe social në mënyrë që të sigurojnë përmirësimin në tërësi të cilësisë së jetesës"[3], është e qartë se rezultatet e OZHM-ve treguan problemet që lidhen drejtpërdrejtë me procesin e planifikimit qeveritar në aspekte të tilla si:

1. Përfshirjen sistematike të OZHM-ve në planet qeveritare në nivele të ndryshme rajonale;
2. Disponueshmërinë e sistemeve të përshtatshme të informacionit që përfshijnë regjistrimin e të dhënave të veprimeve që duhen ndërmarrë dhe prezantimin e raporteve të konsoliduara në mënyrë që të ndiqen, monitorohen, vlerësohen dhe auditohen;
3. Mungesën e mekanizmave për të matur shkallën e plotësimit të pritshmërisë së përfituesve dhe mungesën e hapësirave adekuate për pjesëmarrjen e qytetarëve për të formuluar, ekzekutuar dhe kontrolluar burimet publike të investuara në programe.
4. Pasigurinë e proceseve buxhetore të orientuara për të kristalizuar OZHM-të.

[2] *Për më shumë informacion ju lutemi konsultohuni me: Komiteti Ekspert i Administratës publike i Këshillit Ekonomik dhe Social të Kombeve të Bashkuara: Forcon aftësinë kombëtare dhe rajonale për menaxhimin e zhvillimit të qëndrueshëm (2014). Gjendet në: http: //workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN92617.pdf.*

[3] *Ky përkufizim i termit "Qeverisje" është hartuar prej AC-Kolumbi, bazuar në analizën e studimeve të specializuara, praktikat e mira të identifikuara në projektet e tyre në Amerikën Latine dhe pyetjeve të ndryshme adresuar palëve të interesuara. 2015.*

Në mënyrë të përmbledhur mund të thuhet se nivelet e ulta të qeverisjes përjashtojnë mundësitë që përpjekjet të fokusohen në forcimin e marrëdhënieve mes shtetit dhe shoqërisë civile, si dhe pjesëmarrjen në mekanizmat e menaxhimit publik, qasjes në informacion dhe për këtë arsye kontrollin qytetar mbi ekzekutimin e programeve kombëtare që çojnë në konkretizimin e tyre.

Formulimi i axhendës së 2020 –Objektivat e Zhvilllimit të Qëndrueshëm – OZHQ nisi me eksperiencën e përfituar nga implementimi i Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit 2000-2015. Ndryshimi i parë u fokusua në qasjen: ndërsa OZHM i adresohet eliminimit të varfërisë, OZHQ propozoi një ndryshim në drejtim të dinjitetit të njerëzve, të planetit dhe prosperitet, me qëllim forcimin e paqes globale dhe aksesin në drejtësi[4]. Ndryshimi i dytë bazohet në formulimin e axhendës: për OZHM-të u mblodh një grup ekspertësh botërorë ndërsa OZHQ ishte rezultat i një procesi pune dhe negociatash të rëndësishme midis 193 anëtarëve të OKB-së; aspekti i tretë, i cili bëri ndryshim në formulimin e OZHM-ve ishte se i vetmi përgjegjës për ekzekutimin ishte qeveria e secilit vend, ndërsa për OZHQ, për shkak të madhësisë dhe fushëveprimit, strategjia përfshin bashkëpunimin, aleancat dhe koordinimin midis palëve të ndryshme të interesuara, duke përfshirë qeveritë, parlamentet, entet lokale, shoqërinë civile të organizuar, sektorin privat, SAI-t (Institucionet Supreme të Auditimit) dhe qytetarët[5].

Si rezultat i procesit global të dialogut, Axhenda e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm është hartuar dhe deklaruar në Asamblenë e Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara në shtator 2015[6]. Edhe kur axhenda globale e OZHQ paraqet një vizion zhvillimi më gjithëpërfshirës, për të realizuar objektivat për 2030 nënkuptohet një përmirësim i cilësisë së qeverisjes, si dhe auditimi i sistemeve për të rritur nivelet e përgjegjësisë dhe koordinimin midis aktorëve.

---

[4] *Kombet e Bashkuara. El cambio hacia la dignidad 2030: acabar con la pobreza y transformar vidas protegiendo el planeta. (Ndrysho nëpërmjet dinjitetit 2030: Për të eliminuar varfërinë dhe për të ndryshuar jetën, duke mbrojtur planetin). Raport përmbledhës i Sekretarit të Përgjithshëm në lidhje me axhendën e zhvillimit të qëndrueshëm pas vitit 2015. 2014. Gjendet në:* http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&referer=http://www.un.org/en/documents/&Lang=S.

[5] *Komiteti Evropian Social dhe Ekonomik. Dokument informues. Mundësitë dhe proceset për pjesëmarrjen e shoqërisë civile në implementimin e Axhendës post 2015. Gjendet në:* https://bapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/eesc-2015-01169-00-02-ri-tra-es.docx

[6] *Për të kërkuar përmbajtjen e Agenda 2030, shko tek:* http://nacionesunidas.org.co/ods/

Në këtë kuptim, Komiteti i Administratës Publike i Këshillit Social dhe Ekonomik të Kombeve të Bashkuara, iu rekomandon vendeve të përqëndrojnë përpjekjet e tyre drejt një qeverisjeje transformuese që merr në konsideratë vizionin e të gjithë aktorëve, të cilët përfaqësojnë sektorë dhe interesa të ndryshme[7]. Përveç kësaj, kjo qeverisje duhet të fokusohet në forcimin e kapaciteteve individuale dhe institucionale, si dhe të shoqërisë në tërësi, në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar për të krijuar në mënyrë adekuate transformime strukturore për të krijuar dhe arritur zhvillimin[8]. Ky forcim i aftësive është hartuar për të kuptuar qeverisjen në një kuptim më të gjerë, me një qasje pjesëmarrëse që lejon përfshirjen dhe ripërcaktimin e rregullave, rolet e institucioneve, si dhe marrëdhëniet e tyre me shoqërinë, rritjen e kapitalit social dhe përshtatjen e vendeve ndaj sfidave të globalizimit, përveç përmirësimit të aftësisë për të reaguar para cikleve të përsëritura të recesionit ekonomik botëror[9].

Bazuar në rishikimin e qëllimit dhe sfidave në tema të tilla si qeverisja dhe përgjegjshmëria për të implementuar axhendën e re të Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm, Axhenda 2030, duke u bazuar në kornizën ndërkombëtare, vendimet, deklaratat dhe rekomandimet e OKB-së, INTOSAI[10] dhe OLACEFS[11], mund të deklarohet se implementimi i OZHQ ofron një mundësi të jashtëzakonshme për të forcuar monitorimin dhe auditimin e programeve dhe projekteve për të kristalizuar qëllime të tilla.

Në këtë kuptim, është e rëndësishme që të merren parasysh konsideratat e mëposhtme, për të ecur përpara me shpejtësi drejt adoptimit të praktikave të mirë-qeverisjes, në raport me OZHQ:

1. Rezoluta 69/228 e Kombeve të Bashkuara: Promovimi dhe inkurajimi i eficencës, llogaridhënies, efektivitetit dhe transparencës së administratës publike me anë të forcimit të Institucioneve Supreme të Auditimit, pranon "rolin e SAI-t në inkurajimin e qeverive, në drejtim të përdorimit të burimeve dhe performancës për

[7] *Komiteti Ekspert i Administratës Publike për Ekonominë dhe çështjet Sociale i Kombeve të Bashkuara: Forcimi i aftësive kombëtare dhe lokale për menaxhimin e zhvillimit të qëndrueshëm\ las capacidades Nacionales y locales para la Gestión del desarrollo sostenible (2014).* http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN92617.pdf

[8] *I njëjti burim.*

[9] *I njëjti burim.*

[10] *INTOSAI. Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit. Për më shumë informacion shkoni në:* http://www.intosai.org/

[11] *OLACEFS. Organizata e Institucioneve Supreme të Auditimit për vendet e Amerikës Latine dhe Karaibet. Për informacion të mëtejshëm vizitoni:* http://www.olacefs.com/

arritjen e Objektivave të Zhvillimit"[12];

2. Përmes marrëveshjes 1115/11/2014 OLACEFS miratoi mjetet për të implementuar parimet e llogaridhënies të përcaktuara në Deklaratën e Parimeve *(Declaracion de Asuncion)* të vitit 2009, duke u fokusuar në promovimin e leadership-it të SAI-t dhe përfshirjen e sektorit të arsimit, institucioneve qeveritare, legjislativit, subjekteve të kontrollit, mediave, bashkëpunimit ndërkombëtar, organizatave qytetare dhe qytetarëve, të implementojnë praktika të mira të qeverisjes në Amerikën Latine"[13];
3. Konkluzionet dhe rekomandimet e Simpoziumit të 23-të të Kombeve të Bashkuara / INTOSAI rreth Zhvillimeve të Post Axhendës 2015: Roli dhe mundësitë e SAI-ve në implementimin e zhvillimit të qëndrueshëm, thekson pritshmëritë e palëve të interesuara në lidhje me SAI-t, të tilla si iniciativa që SAI-t të ofrojnë informacion relevant rreth shërbimeve të tyre qeveritare dhe rekomandime, i cili nga nga ana e tij do të jetë "Informacion me cilësi të lartë dhe me një përdorim shumë eficient, efektiv dhe ekonomik"[14];
4. Roli i auditimit dhe roli i SAI-ve në ndjekjen dhe kontrollin e programeve dhe projekteve të cilat kristalizojnë Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm-OZHQ përfshihen në axhendën ndërkombëtare si pjesë e diskutimeve teknike të Asamblesë së XXVI OLACEFS që do të mbahet në tetor 2016 dhe Kongresit të XXI INTOSAI-INCOSAI në dhjetor 2016;
5. OLACEFS në Deklaratën e Cuzco në 2014: "SAI-t dhe Qeverisja Publike: Kontributi në zhvillimin e qëndrueshëm njerëzor", i cili përcakton një rrugë për mirë-qeverisje për SAI-t, kur konsideron se mirëqenia e shoqërisë, demokracia dhe zhvillimi i qëndrueshëm me drejtësinë sociale janë qëllimet prioritare të mirë qeverisjes publike.

Në të njëjtën mënyrë, është e rëndësishme të merren në konsideratë rezultatet e hulumtimit "Mundësitë për forcimin e sistemeve të auditimit dhe përgjegjësia në implementimin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm –OZHQ"[15], të hartuara nga *Corporacion Accion Ciudadana Kolumbi* -AC Kolumbi, me financim nga GIZ, prej nëntorit 2015

[12] *Për informacion të mëtejshëm vizitoni: http://www.tribunaldecomptes.ad/pdf/objectius/Resolution_69_228_es.pdf*

[13] *Për informacione të mëtejshëm vizitoni http://www.olacefs.com/wp-content/uploads/2014/12/244.pdf*

[14] Për më shumë informacion vizitoni: http://www.intosai.org/fileadmin/doënloads/downloads/5_events/symposia/2015_23rd_symposia/23_UN_INT_Symp_S_Final_Conclusions_consolidated_04_March_2015.pdf

[15] *Për raportin e plotë, vizitoni: http://www.olacefs.com/la-ctpbg-presenta-informe-sobre-oportunidades-de-fortalecimiento-respecto-de-la-implementacion- de-los-objetivos-de-Desarrollo-sostenibles-ods/*

në shkurt 2016, në kuadër të marrëveshjes së bashkëpunimit për fuqizimin e mirë-qeverisjes CTPBG (në spanjisht), e cila paraqet një propozim të bazuar në pyetje të fokusuara për qeveritarët, ligjvënësit, mediat dhe aktorët e shoqërisë civile, me pjesëmarrjen e SAI-ve të Kolumbisë, Hondurasit dhe Guatemalës. Këto SAI-e lehtësuan identifikimin e mundësive për ndjekjen dhe auditimin e OZHQ, në nivele rajonale, kombëtare dhe lokale, bazuar në parimet e mirë-qeverisjes dhe llogaridhënies së Deklaratës së Parimeve *(Declaracion e Asuncion)*[16], aktualisht duke u konsultuar me OLACEFS dhe palët e tjera të interesuara.

Si ilustrim, parimet e llogaridhënies së Deklaratës së Parimeve *(Declaracion de Asuncion)* ofrojnë një mundësi për të përmirësuar cilësinë e mirë-qeverisjes dhe auditimit gjatë implementimit të OZHQ, duke përdorur mekanizma të hartuara nga SAI-t dhe nga subjektet lokale të auditimit, të cilat janë:

Parimi 1. Përgjegjshmëria është baza e mirë-qeverisjes

1. Të nxisë studime të specializuara për të përmirësuar të kuptuarit e llogaridhënies dhe ndikimin e saj në politikat publike që lidhen me implementimin e OZHQ;
2. Të nxisë zhvillimin e strategjive përmes cilësimit të llogaridhënies si një parim i mirë-qeverisjes, që siguron elementë të tillë si informacioni, shpjegimi, përgjegjësia dhe ndëshkimi, në bazë të kuadrit ligjor të çdo vendi;
3. Të nxisë përmirësimin e planifikimit qeveritar rreth OZHQ, në mënyrë të tillë që subjektet përgjegjëse të konsiderojnë konsistencën dhe koherencën mes Axhendës 2030, qëllimeve qeveritare kombëtare dhe strategjike dhe planeve qeveritare në të gjitha nivelet, lokale, rajonale dhe kombëtare;
4. Të marrë pjesë në diskutime teknike të fokusuara në përmirësimin e ndjekjes së treguesve të menaxhimit në përputhje me politikat, objektivat zhvillimore dhe qëllimet në nivel kombëtar;
5. Të përfshijë kompetencat legjislative dhe ekzekutive për të marrë feedback-un e rezultateve të arritura gjatë zbatimit të OZHQ;
6. Të promovojë dhe bëjë publike një raport mbi llogaridhënien përmes implementimit të OZHQ, si mbështetje teknike për pushtetin legjislativ.

Parimi 2. Detyrimi për të informuar dhe justifikuar

1. Të drejtojë dhe motivojë subjektet qeveritare dhe subjektet e tjera përgjegjëse për zbatimin e programeve dhe projekteve të cilat kristalizojnë OZHQ, të implementojë protokollet e

[16] *Për t'u njohur me Deklaratën e Parimeve të mirë-qeverisjes dhe llogaridhënies së OLACEFS, vizitoni: http://www.olacefs.com/p1148/*

informimit të qytetarëve, përmes përdorimit të faqeve institucionale të internetit, në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi. Informacioni duhet të lidhet me buxhetet dhe shpjegime rreth tyre; planet e investimeve, buxhetin për të ardhurat dhe shpenzimet, raportet e auditimit dhe gjykimet e jashtme dhe planet e përmirësimit institucional, ndër të tjera sugjeruar në nenin "Mjetet për realizimin e parimeve të llogaridhënies së Deklaratës së Parimeve (*Declaracion de Asuncion)*[17];

2. Të përmirësojë cilësinë e Auditimit dhe të raporteve, të cilat ndihmojnë në dhënien e informaciont për analizat dhe vendimmarrjen publike, në lidhje me zbatimin e OZHQ;
3. Të promovojë implementimin e sistemeve të informacionit të lidhura me regjistrimet e programeve dhe projekteve të cilat materializojnë OZHQ, me informacionet themelore dhe specifike mbi: qëllimin dhe shumat e programeve, të dhënat e përmbaruesit, progresin, informacionet financiare, modifikimet e buxhetit dhe kostot e operacioneve, ndër të tjera;
4. Të japë rregullisht informacion rreth indikatorit të sjelljes si një input për matjen e menaxhimit publik dhe rezultatet e zyrtarëve përgjegjës për zbatimin e OZHQ;
5. Të bëjë publik informacionin në lidhje me menaxhimin institucional dhe llogaridhënien, në mënyrë të tillë që palët e interesuara dhe grupet e tjera të jenë në gjendje të analizojnë dhe vërtetojnë informacionin e siguruar në lidhje me implementimin e OZHQ;
6. Të gjenerojë hapësira për të përhapur, me qëllim për të informuar, rezultatet e vendimeve të auditimeve, në mënyrë që njerëzit të njohin numrin e auditimeve të realizuara, me theks të veçantë në auditimet që lidhen me financat e shtetit dhe ndikimin e tyre në politikat publike;
7. Të promovojë krijimin dhe forcimin e hapësirave të informimit për qytetarët në lidhje me menaxhimin dhe rezultatet e programeve të OZHQ: dëgjimet e llogaridhënies publike, konferenca shtypi dhe mekanizma të tjerë të transmetimit.

Parimi 3. Gjithëpërfshirja e sistemit të llogaridhënies

1. Të përgatisë një hartë shpjeguese mbi mënyrat e implementimit të OZHQ në nivel qeveritar;
2. Të zhvillojë programe informuese dhe trajnuese drejtuar mediave, qytetarëve dhe organizatave qytetare mbi rregullat dhe politikat e aplikuara për auditimin e programeve të cilat kristalizojnë OZHQ, duke theksuar

[17] *SAI-et dhe llogaridhënia. Krijimi i bazave të përbashkëta për të forcuar kontrollin e jashtëm në Amerikën Latine. Mjetet për zbatimin e parimeve të « Declaracion de Asuncion ». 2014, vizitoni:* http://bibliotecavirtual.olacefs.com/gsdl/collect/artculos/archives/HASH5cbf.dir/RENDICION.pdf

hapësirat e pjesëmarrjes të përshtatura për kontrollin social dhe llogaridhënien mbi punën e zhvilluar;

3. Të zhvillojë iniciativa për të forcuar kontrollin e brendshëm të subjekteve qeveritare duke theksuar ato që lidhen me zbatimin e OZHQ, të cilat përfshijnë hapësirat për pjesëmarrjen e qytetarëve dhe dhënien e opinionit në lidhje me cilësinë e shërbimeve të përfituara;
4. Të përgatisë analizë krahasuese, që lejon vizualizimin e programeve që rezultojnë në OZHQ, në lidhje me cilësinë e jetesës së qytetarëve;
5. Të promovojë ndjekjen nga ana e qytetarëve të planeve të përmirësimit që rrjedhin prej rekomandimeve të auditimit.

Parimi 4. Transparenca e informacionit

1. Të zhvillojë sisteme informacioni për qytetarët në lidhje me investimet sociale dhe shërbimet e ofruara prej shtetit në implementimin dhe kristalizimin e OZHQ;
2. Të forcojë strategjitë informuese qeveritare, në faqet e internetit, përmes publikimit të raporteve të auditimit, planeve të përmirësimit dhe rezultateve të implementimit;
3. Të inkurajojë institucionet qeveritare përgjegjëse për zbatimin e programeve që përmirësojnë mundësitë, cilësinë dhe saktësinë e informacionit.

Parimi 5. Sanksionimi prej mospërputhjes

1. Të forcojë analizën që lidhet me efektivitetin e sistemit të sanksioneve të cilat janë në fuqi në vend, që përfshijnë qeverinë, ligjvënësit, akademikët, median, organizatat e shoqërisë civile dhe qytetarët dhe të informojë rreth aplikimit gjatë procesit të implementimit të OZHQ;
2. Të paraqes faktorët që krijojnë një menaxhim jo të mirë të programeve, të cilat kristalizojnë OZHQ dhe të shpërndajë këtë informacion, si pjesë e inputit që garanton përmirësimin e menaxhimit institucional dhe inkurajon sanksionimin social;
3. Të informojë në lidhje me sanksionet ekonomike apo administrative të vendosura, në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi.

Parimi 6. Pjesëmarrja aktive e qytetarëve

1. Të inkurajojë të gjitha institucionet përgjegjëse për implementimin e OZHQ, të shtojnë në manualet e tyre hapësira operative për pjesëmarrjen e qytetarëve dhe kontrollin social, krahas zonave për koordinim mes tyre dhe zyrat e tyre të kontrollit të brendshëm;
2. Të forcojë strategjitë e ndihmës dhe orientimit për qytetarët, duke optimizuar shërbimet e informacionit, zgjidhjes së ankesave, pretendimeve dhe kërkesave;
3. Të promovojë marrëveshje

bashkëpunimi me organizatat qytetare dhe qytetarët për të ndjekur, monitoruar dhe për të zhvilluar kontrollin social të programeve të kristalizimit të OZHQ;

4. Të zhvillojë programe për forcimin e aftësive të organizatave civile dhe qytetarëve në lidhje me kontrollin shoqëror, zyrat mbikëqyrëse dhe auditimet sociale të përfshira në proceset e kontrollit institucional;
5. Të promovojë zhvillimin e aplikacioneve për telefonat celularë, të cilat iu bëjnë të mundur qytetarëve të kërkojnë institucionet në programet, të cilat mund të kristalizojnë OZHQ.

Parimi 7. Kuadri i plotë ligjor për llogaridhënie

1. Të identifikojë mundësitë për përmirësimin e kuadrit ligjor, lidhur me planifikimin, vlerësimin dhe llogaridhënien prej të gjitha niveleve, kombëtare, rajonale, departamentale dhe komunale.
2. Të promovojë zhvillimin e ushtrimeve publike të llogaridhënies me cilësi të lartë, në kohë dhe në mënyrë të përshtatshme, që iu kërkohet subjekteve qeveritare prej SAI-ve dhe qytetarëve, në përputhje me rregullat në fuqi.

Parimi 8. Lidershipi i SAI-t

1. Të bëjë të ditur dhe të qartësojë praktikën institucionale të parimeve të llogaridhënies të *"Declaracion de Asuncion"* në implementimin e programeve OZHQ;
2. Të shpallë rezultatet e auditimeve për të gjitha palët e interesuara;
3. Të socializojë praktikat e mirë-qeverisjes dhe llogaridhënies të identifikuara gjatë implementimit të programeve që kristalizojnë OZHQ.

Së fundi, është e rëndësishme të merret në konsideratë që ndjekja dhe auditimi i OZHQ nënkupton domosdoshmërisht marrjen parasysh të aspekteve teknike kryesore, të tilla si:

1. Përcaktimi i objektivave, qëllimeve dhe treguesve të OZHQ të marra përsipër prej secilit vend;
2. Përfshirja e këtyre tezave të angazhimeve kombëtare, rajonale, lokale dhe komunale, në mënyrë të tillë që të jetë një objektiv i qartë institucional i zhvillimit kombëtar nën fokusin e Axhendës 2030;
3. Ndërveprimi institucional dhe koordinimi permanent mes planifikuesve të politikave publike, ekzekutuesve, kontrollorëve, sipas fushëveprimit të auditimit si dhe mbikëqyrjen qeveritare tipike në përputhje me organizimin institucional të çdo vendi;
4. Pjesëmarrja pluraliste e sektorëve të zhvillimit dhe aktorëve që lidhen me implementimin e OZHQ;
5. Kërkesa për risi në lidhje me proceset dhe procedurat për politika konkrete, programet dhe projektet që

kristalizojnë OZHQ institucionale;

6. Krijimin e hapësirave të reja për dialog, ndërveprim dhe veprim në lidhje me formulimin e politikave, programeve dhe ekzekutimin e projekteve, si dhe kontrollin institucional në aspektet e auditimit. Këto hapësira duhet të jenë të vlefshme për përpjekjet institucionale, si dhe për përpjekjet sociale, ndër të tjera, në përputhje me rregullat në fuqi në secilin vend të rajonit.

Në të njëjtën mënyrë, nga pikëpamja e auditimit të OZHQ, SAI-t, dhe në rastin e kontrollit të decentralizuar, degët rajonale të SAI-ve kombëtare, luajnë një rol shumë të rëndësishëm në përmirësimin e implementimit të politikave, programeve dhe projekteve që kristalizojnë Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm. Përveç kësaj, këto entitete kanë në dispozicion të tyre një kuadër ndërkombëtar të siguruar prej INTOSAI-t, si dhe një hapësirë rajonale me njohuri teknike, si OLACEFS (Organizata e Institucioneve Supreme të Auditimit të Amerikës Latine dhe Karaibeve), një organizatë e aftë për të siguruar hapësirat vendimtare të koordinimit me Zyrat e Sistemit të Kombeve të Bashkuara në rajon, me fushëveprim në Amerikën Latine si dhe hapësirat e koordinimit me SAI-t e OLACEFS, përmes përdorimit të komiteteve, komisioneve dhe grupeve të brendshme të punës, në përputhje me kërkesat dhe pritshmëritë e anëtarëve të tyre, në lidhje me OZHQ.

OJQ "Aksioni Qytetar Kolumbi" (AC-Columbia), botuar në revistën e OLACEFS

Nga: Luis Fernando Velasquez Leal Drejtor Ekzekutiv Corporación Acción Ciuda-dana Colombia – AC-Colombia director@ac-colombia.net

ROLI I ECA LIDHUR ME REAGIMIN E BE NDAJ KRIZËS FINANCIARE

ECA me të drejtë duhet të mësojë dhe të vazhdojë reformat e saj për të siguruar se ajo i paraprin gjithmonë problemeve, duke përgatitur veten për të përmbushur kërkesat e zhvillimeve të ardhshme në BE, si dhe të ketë fleksibilitetin e nevojshëm në kuadër të përgjigjes në kohën e duhur.

Nga: Dr. Louis Galea, Anëtar i ECA-s

Procesi i reflektimit nga ana e ECA

Kriza financiare ka filluar në vitin 2007 në sektorin bankar dhe më pas ka pasur një ndikim negativ në qëndrueshmërinë e borxhit sovran, stabilitetin e Euros, zhvillimin dhe në besimin e publikut. Për zgjidhjen e krizës u kërkuan masa urgjente dhe të jashtëzakonshme në nivelin e BE-së dhe vendeve anëtare. Reformat gjithashtu kanë qenë të nevojshme për ristrukturimin afatgjatë të kornizave financiare, ekonomike dhe politike të qeverisjes.

Procesi i reflektimit nga ana e ECA-s në lidhje me këto zhvillime duhet pranuar që filloi shumë vonë, pas valëve të para tronditëse të vitit 2007 dhe impaktit të pësuar në vitin 2009. Përpjekja e parë për të ndryshuar kushtet është bërë në vitin 2011 me publikimin e një letre me titull "Pasojat për përgjegjësinë publike dhe auditimin publik në BE dhe roli i ECA në dritën e krizës aktuale financiare dhe ekonomike".

Ky dokument shënoi një pikë kthese në vëmendjen e ECA-s për zhvillimin e roleve të qeverisjes financiare dhe ekonomike në nivel të BE, duke regjistruar faktin e marrjes së një numri masash të reja, rregullatore dhe financiare si edhe atë që subjekte të reja janë duke u zhvilluar apo u janë caktuar role të reja, të cilat kërkojnë shqyrtim të auditimit dhe llogaridhënie demokratike. Kjo letër theksoi lidhjen e rëndësishme ndërmjet reagimit të BE-së ndaj krizës financiare dhe implikimet e rëndësishme për përdorimin e fondeve publike në BE. Ajo gjithashtu theksoi se ndryshimet e bëra në politikën ekonomike të Bashkimit Evropian ngritën sfida të reja për

llogaridhënie, transparencë dhe auditim publik.

Ky dokument kishte një ndikim shumë të rëndësishëm në tre procese paralele që kanë ndodhur në vitin 2011 dhe 2012:

Së pari, një debat më i gjerë ishte duke u zhvilluar njëkohësisht në nivel ndërkombëtar (INTOSAI) dhe ndërmjet Institucioneve Supreme të Auditimit Evropian (EUROSAI). Një debat i njëkohshëm po ndodhte edhe në mes të audituesve dhe parlamenteve kombëtare dhe komiteteve të tyre përkatëse të specializuara për shqyrtim publik mbi aspekte të ndryshme të qeverisjes ekonomike, financave publike dhe të mbikëqyrjes bankare. Një rezolutë e Komitetit të Kontaktit të SAI-ve të BE-së lëshuar në vitin 2012 përmblodhi shqetësimet në lidhje me detyrat dhe rolin e auditimit të jashtëm publik nën dritën e zhvillimeve që po ndodhnin. E njëjta rezolutë nuk mund të bëjë një shqyrtim të thellë të zhvillimeve dhe të informojë të gjithë SAI-t brenda BE-së përsa i përket rolit të tyre në lidhje me zhvillimin e qeverisjes ekonomike brenda BE-së dhe Eurozonës, pa lancimin e një task force të ngarkuar për të bërë këtë.

Së dyti, në kuadër të ECA, një proces i rishikimit strategjik për periudhën 2013-2017 është duke u zhvilluar dhe në këtë kontekst, ECA është përpjekur për të përcaktuar rolin e saj të ardhshëm në lidhje me ndryshimet e shpejta dhe zhvillimet që po zënë vend. ECA identifikoi reagimin e krizës financiare, si një nga elementet më të rëndësishëm të ndryshimit, të menjëhershëm dhe afat mesëm.

Strategjia zhvilloi më shumë pyetje se përgjigje, dhe dërgoi në ECA zhvillimin e një qasje të re për trajtimin e ndryshimeve të shpejta në mjedisin e saj. Komentet e para të ndërmarra, u bënë me qëllim për të studiuar zhvillimin e mjedisit të auditimit, mbulimin përkatës të auditimit, boshllëqet e mundshme dhe mbivendosjet me proceset e tjera të auditimit.

Strategjia gjithashtu pranoi rolin sfidues që ECA kishte për të luajtur në kontekstin e ri të BE-së dhe traktateve të tjera, zgjedhjeve strategjike dhe performancës Evropa 2020, si dhe rolin që kanë institucionet e BE-së në përkrahjen e aktiviteteve të shteteve anëtare jashtë kuadrit të TFEU.

Punimi i ECA-s është publikuar më pas, në vitin 2014, duke treguar nivelin e fragmentuar, kompleks, shumë-pjesëmarrës, sistemin mbrojtës të strukturave qeverisëse financiare dhe ekonomike, duke identifikuar një gamë të gjerë të strukturave të ndryshme ligjore, një grup të subjekteve, dhe një nivel shumë të paqëndrueshëm dhe të dobët të kontrollit publik dhe llogaridhënies demokratike.

Së treti, një proces i reflektimit, filluar në kuadër të Dhomës së IV-t, e cila ishte caktuar tradicionalisht përgjegjëse për auditimin e subjekteve që kishin një lidhje të drejtpërdrejtë me krizën financiare dhe të reagimit ndaj saj (subjekte të tilla si Banka Qendrore Evropiane, agjencive të

ndryshme të cilat janë përfshirë në EBA, ESMA dhe EFSA). Fokusi kryesor i Dhomës së IV-t në atë kohë ishte auditimi financiar i llogarive vjetore dhe me pak ai i fokusuar në aspektet e performancës së punës së tyre. Realizimi i parë në këtë drejtim ishte rreziku i dështimit të subjekteve të ndryshme në nivel të BE-së për të kryer rolet e reja, ky ka qenë një rrezik për BE-në dhe financat publike të të gjitha shteteve anëtare, në atë masë që garantoi një kapacitet shumë më intensiv dhe të fokusuar të auditimit të specializuar brenda ECA.

Një projekt me ekip të veçantë

Gjatë vitit 2013, ECA krijoi një ekip të veçantë të projektit për të ndërtuar kapacitetin e tij në fushën e auditimit të qeverisjes financiare dhe ekonomike të BE-së (FEG). Anëtarët e Dhomës së IV-t, së bashku me Mark Crisp (Drejtori i Dhomës IV) dhe Zaharias Kolias përgjegjës i ekipit të projektit FEG, koordinuan të gjitha aspektet e identifikimit të ekipit, përzgjedhjen dhe ngritjen e tij. Ekipi i projektit FEG përbëhej fillimisht nga njëmbëdhjetë auditues nga e gjithë ECA me profilet dhe ekspertizat e tyre respektive. Falë përpjekjeve të barabarta të fokusuara në zhvillimin profesional dhe trajnues, që ishte në gjendje të siguronte ekspertë dhe të zhvillonte programin e duhur të trajnimit, ky ekip ndërmori një program intensiv të specializuar. U organizua një rekrutimi i jashtëm i ekspertëve për të plotësuar ekspertizën e brendshme. Ekipit të projektit FEG iu caktua përgjegjësia për kontrollet e lidhura me qeverisjen ekonomike dhe koordinimin brenda BE-së, zhvillimet që kanë të bëjnë me bashkimin monetar dhe bankar (duke përfshirë edhe zhvillimet në rregullimin bankar, të mbikëqyrjes dhe të zgjidhjes së instrumenteve), asistencë makro-financiare e dhënë për anëtaret e BE-së, së bashku me seriozitetin themelor të statistikave dhe informacionit në mbështetje të proceseve kyçe vendim-marrëse në të gjitha këto fusha.

Unë jam krenar që kam kontribuar në këtë zhvillim, në kuadër të ECA dhe jam dëshmitar për rritjen e kompetencave të këtij ekipi si dhe rritjen e njohurive në këto fusha të reja dhe shumë sfiduese të auditimit të performancës. Raportet e para të auditimit që kanë dalë gjatë vitit 2015 e kanë vendosur ECA në një pozicion që të adresojë rreziqet e nivelit të lartë si dhe të identifikojë shanset në qoftë se rreziqet mund të shmangen ose të paktën të kontrollohen. Unë jam i sigurt se e ardhmja dhe fitimi i njohurive të reja të ekipit FEG do të vazhdojë të sigurojë një kontribut të rëndësishëm të ECA-s ndaj llogaridhënies publike, qeverisjes së mirë dhe shqyrtimit demokratike në nivel të BE-së.

ECA me të drejtë duhet të mësojë dhe të vazhdojë reformat e saj për të siguruar se ajo i paraprin gjithmonë problemeve, duke përgatitur veten për të përmbushur kërkesat e zhvillimeve të ardhshme në BE, si dhe të ketë fleksibilitetin e nevojshëm në kuadër të përgjigjes në kohën e duhur. Ajo duhet të vazhdojë të theksojë rëndësinë e të qenit jo vetëm pjesë e një

procesi efektiv të vlerësimit por i një sistemi edhe më të rëndësishëm të paralajmërimit për politikë-bërësit dhe qytetarët.

(Botuar ne EUROSAI Journal, nr.04, Prill 2016)

Përktheu: Amantja Patozi

Specialiste, Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga: Dr. Louis Galea, Anëtar i ECA-s

RAPORT NGA SEKRETARIA E PËRGJITHSHME MBI AKTIVITETIN EUROSAI 2015-2016

TAKIMI I 44-rt I BORDIT DREJTUES TË EUROSAI (Luksemburg, 13-14 Qershor 2016) Pika 3 e rendit të ditës

Aktiviteti EUROSAI i është dedikuar thellësisht plotësimit të rekomandimeve të marra në Kongresin IX (në veçanti, vlerësimit të pavarur të Organizatës), për implementimin e Planit Strategjik të EUROSAI-t (EUROSAI Strategic Plan, ESP) dhe përgatitja e planit të ardhshëm, si dhe përforcimi i bashkëpunimit me Grupet të tjera Rajonale të punës INTOSAI.

Hyrje

Ky raport aktiviteti i Bordit të Qeverisjes (Governing Board, GB) lidhet me performancën e organizatës përgjatë periudhës 2015-2016, që prej Takimit të 43-të (Helsinki, Finlandë, 10 Mars 2015).

Aktiviteti EUROSAI i është dedikuar thellësisht plotësimit të rekomandimeve të marra në Kongresin IX (në veçanti, vlerësimit të pavarur të Organizatës), për implementimin e Planit Strategjik të EUROSAI-t (EUROSAI Strategic Plan, ESP) dhe përgatitja e planit të ardhshëm, si dhe përforcimi i bashkëpunimit me Grupet të tjera Rajonale të punës INTOSAI (Rajonal Working Groups, RWG).

Imlementimi i planit strategjik të EUROSAI

Ekipet e punës 1, 2, 3, 4 të drejtuar respektivisht nga Institucionetë Supreme të Auditimit të Hungarisë, Gjermanisë, Republikës Çeke dhe Hollandës kanë vazhduar punën në implementimin e Planit Strategjik EUROSAI 2011-2017. Ato kanë detyra të rëndësishme gjatë implementimit të Planeve të tyre respektive Operacionale, në veçanti Ekipi 4, prej momentit që ka për detyrë të monitorojë zbatimin e Planit Strategjik. Në të njëjtën kohë Ekipi 4 ka implementuar Fazën I të vlerësimit të pavarur, rezultatet e të cilës do të prezantohen në pikën 12 të rendit të ditës (programit), së bashku me propozimet për Fazën II. Ekipi 4 gjithashtu ka drejtuar zhvillimin e Planit Strategjik të

EUROSAI 2017-2023, propozimet e të cilit do të diskutohen nesër në pikën 15 sipas programit. Në lidhje me këtë, Ekipet regjistruan praktikat për të kontribuar në formatimin e ESP.

Në lidhje me Kërkesat e Planifikimit, Monitorimit dhe Raportimit (PMRR), Ekipet e punës, Grupet e punës dhe Task Force[1] duhet t'i raportojnë çdo vit Bordit Drejtues për progresin e bërë, që prej takimit të kaluar të tij. Raporti i Progresit të Ekipeve të punës dhe Raporti i Përgjithshëm i Progresit GT4 do të prezantohen në pikën 7 të programit, në vazhdim të të cilit do të diskutohen përfundimet më kryesore (pika 8).

Në vazhdim të rrugës së nisur nga Konferenca e parë YOUNG EUROSAI e mbajtur në Roterdam në Nëntor 2013, Konferenca e Dytë YOUNG EUROSAI (YES 2.0) u mbajt në Jeruzalem nga 9-12 Nëntor 2015. YES 2.0 i dha 74 audituesve të rinj (37 femrave dhe 40 meshkujve, me një moshë mesatare 30 vjeç, prej 40 SAI dhe organizatash) mundësinë e diskutimit dhe shkëmbimit të problemeve, ideve, eksperiencave, sfidave dhe zgjidhjeve për këtë temë. Mjete dhe mënyra të ndryshme (si workshop-e, seksioneve "Yes Talks" dhe folësit e çështjeve kyçe) u morën parasysh me qëllim që të bëhej kërkimi më i mirë në lidhje me temën qendrore të Konferencës. Siç u tha gjatë takimit të 43-të të Bordit Drejtues, u organizua një program paralel (Eventet Shoqëruese). Përfaqësues të SAI Holandez (Presidenca e EUROSAI), SAI i Spanjës (Sekretariati i EUROSAI) dhe SAI i Republikës Çeke, Estonisë dhe Finlandës udhëhoqën Eventet Shoqëruese. Kjo ishte një mundësi e veçantë për to për të pritur atmosferën speciale të YES 2.0.

Në fund të YES.2.0 SAI i Estonisë u bë vullnetar për pritjen e edicionit të tretë të konferencës YES në 2017. Organizimi e këtij edicioni dhe pritja nga SAI i Estonisë do t'i propozohet Bordit Drejtues gjatë takimit të 44-të, në përputhje me procedurat e Standardeve EUROSAI (artikulli 5.1 dhe 14.1 vendos që vendimmarrja për organizimin e seminareve, takimeve të ekspertëve dhe aktiviteteve të ngjashme të përkohshme duhet të merret nga Bordi Drejtues).

Së fundi, një propozim për ngritjen e një Task Force në Auditimin Komunitar nga SAI i Lituanisë do t'i prezantohet gjithashtu Bordit Drejtues, në pikën 11 të programit.

Veprimet për forcimin e kontrollit të jashtëm publik nëpërmjet SAI-ve të pavarur

Që prej Deklaratës së Limës, Pavarësia është një çështje e qëndrueshme parësore për SAI-t dhe organizatat e tjera. Gjatë 2015-2016, EUROSAI ka marrë pjesë në "Projektin Peer-Reviw" për çështjen e pavarësisë.

[1] *Komisioni aktual (në praktikat me të mira mbi auditimin e cilësisë) do të raportojnë për këtë çështje në një nga pikat e axhendës së GT1, meqenëse të dyja këto struktura drejtohen nga SAI i Hungarisë dhe Komisioni nuk ka aktivitete të parashikuara për këtë vit.*

Projekti Peer-Review u krijua nga Gjykata Austriake e Auditimit (ACA) në bashkëpunim të ngushtë me Agjensinë e Zhvillimit Austriake. Ky projekt ka për qëllim identifikimin e problemeve lidhur me 8 parimet e pavarësisë të caktuara në Deklaratën e Meksikës dhe në ndihmë të komunitetit INTOSAI për identifikimin e masave të tjera shtesë të nevojshme për përmirësimin e pavarësisë. Për zhvillimin e projektit, një SAI në secilin prej shtatë Grupeve Rajonal të Punës INTOSAI është marrë në shqyrtim (SAI i Shqipërisë, për EUROSAI). Gjithashtu, Peer-Review janë mbajtur në 7 rajone dhe raporte individuale janë duke u formuluar. Gjetjet e Peer-Review do të prezantohen në konferencën e XXII-të në Abu Dhabi. Një vlerësim i këtij projekti do të bëhet nga SAI i Sllovakisë, si drejtues i Komitetit të Lartë CBC për Peer Review-të, në fillim të 2017 kur pritet të fillojë.

Bashkëpunimi me INTOSAI, grupe të tjerë rajonal të punës INTOSAI dhe partnerë të jashtëm

EUROSAI është shumë i vendosur të bashkëpunojë me INTOSAI dhe Grupeve të tij Rajonale të Punës. Gjatë periudhës 2015-2016, Presidenca dhe Sekretariati i EUROSAI kanë mbajtur një lidhje të qëndrueshme dhe të mirë më Presidencën aktuale dhe të ardhshme, Bordin Drejtues, Sekretariatin e Përgjithshëm dhe pjesë të tjera të INTOSAI (mbi të gjitha Iniciativën e Zhvillimit të INTOSAI-IDI, Komitetin e Donatorëve të INTOSAI-t, dhe Komitetit të Krijimit të Kapaciteteve të INTOSAI-t) më shumë në lidhje me përgatitjen e Konferencës XXII INCOSAI në 2016.

Sekretari i Përgjithshëm i EUROSAI-t mori pjesë në Takimin e 67-të të Bordit Drejtues të INTOSAI-t, mbajtur në Abu Dhabi në 10 – 11 Nëntor 2015, ku prezantoi progresin e bërë nga EUROSAI brenda strukturës së Drejtorisë së Komunikimit INTOSAI. Disa nga çështjet thelbësore diskutuar në këtë takim ishin, orientimi i strategjisë së ardhshme dhe drejtimi i INTOSAI-t, nevoja e ndryshimit të Statutit në përputhje me Planin e Strategjisë së re 2017-2022, rolin e ardhshëm të Bordit Drejtues të INTOSAI, të ardhmen e standardeve INTOSAI, procesit të çertifikimit dhe përgatitjes së INCOSAI të ardhshëm.

Gjatë vitit të kaluar, Sekretariati i EUROSAI është përfshirë shumë në procesin e INTOSAI për zhvillimin e Planit të ri Strategjik të INTOSAI 2017-2022, duke rishikuar Statutin dhe mbledhjen e përshtypjeve nga EUROSAI për dy temat e INCOSAI XXII.

Sekretariati i EUROSAI-t u bashkua me Task Force e Planit Strategjik të INTOSAI, i ngritur në fillim të vitit 2014, që kontribuon në mënyrë aktive në vlerësimin e fazave të ndryshme të zhvillimit të planit të ri (nëpërmjet telekonferencave apo në mënyrë shkresore). Drafti i Planit Strategjik të INTOSAI është publikuar së fundmi në faqen zyrtare të INTOSAI dhe i është dërguar të gjithë anëtarëve të INTOSAI për

komente në 31 Korrik, para aprovimit përfundimtar në INCOSAI XXII.

Sekretariati i është bashkuar gjithashtu dhe Task Force për Statutin, krijuar në Takimin e 67-të, të Bordit Drejtues INTOSAI. Qëllimi kryesor i Task Force është rishikimi i Statutit të INTOSAI, që ti përshtatet Planit të ri Strategjik ashtu si dhe pozicionimit të INTOSAI në kontekstin aktual botëror. Një përfaqësi e Sekretariatit ndoqi takimin e parë të Task Force të INTOSAI mbi Statutin të datës 21-22 Mars, 2016, në Nanjing, Kinë. Statuti u analizua dhe u diskutua, përshtypjet e EUROSAI mbi rregullat e origjinës, dhe një draft që përmbante amendime të ndryshme të Statutit u krijua dhe iu shpërnda anëtarëve të Task Force për komente dhe sugjerime. Një draft prezantues për statutin e ri do tu shpërndahet anëtarëve të INTOSAI në muajt në vijim.

Në lidhje me përgatitjen e temave të INCOSAI XXII, "Objektivat e zhvillimit të Qëndrueshëm" dhe "Profesionalizmi", Sekretariati mori pjesë në takimin e mbajtur në 9 Nëntor 2015 në lidhje me përgatitjet për INCOSAI 2016. Në përfundim të atij takimi, Sekretariati dhe Presidenca koordinuan procesin e mbledhjes së të dhënave rajonale nga EUROSAI, që prej kohës kur për këtë rast pritja e INCOSAI kishte organizuar këtë proces në një mënyrë ndryshe. Materialet rajonale të EUROSAI u koordinuan nga SAI i Finlandës dhe Portugalisë, në bashkëpunim me SAI-t e Estonisë, Finlandës, Suedisë, Turqisë, Gjermanisë, Holandës dhe Spanjës. Anëtarët e Bordit Drejtues do të diskutojë këto material në pikën 19 të programit.

Lidhur ngushtësisht me materialet Rajonale të EUROSAI-t, workshop-i mbi Profesionalizmin Rajonal u organizua nga Sekretariati i EUROSAI dhe Presidenca në takimin e kaluar GT1 në Budapest (Hungari), në 11 Prill 2016. Qëllimi i workshop-it ishte mbledhja e mendimeve në lidhje me dy kërkesat për Profesionalizmin Rajonal të marra nga INTOSAI, pyetjet CBC për strukturën e Profesionalizmit Rajonal dhe pyetjeve të Temës II për Profesionalizmit Rajonal (për INCOSAI XXII).

Ashtu si për Bashkëpunimin e Donatorëve të INTOSAI, Sekretaria është një anëtare e Komitetit të Bashkëpunimit të Donatorëve të INTOSAI, që përfaqëson interesat e anëtarëve të EUROSAI në Komitet. Një përfaqësi e Sekretariatit ndoqi punimin e 8-të, të Komitetit të Donatorëve të INTOSAI në Brazil, në 6-7 Tetor 2015. Mbi 50 përfaqësues nga INTOSAI dhe komunitetit ndërkombëtar të donatorëve konfirmuan drejtimin strategjik të bashkëpunimit të rrisi mbështetjen për shtim të kapaciteteve të SAI. Ata diskutuan gjetjet kryesore të raporteve të jashtme të vlerësimit dhe dolën në përfundimin që u sigurua një input i vlefshëm për zhvillimin e mëtejshëm të Bashkëpunimit, që përfshin çështje mbi përmirësimin e aktivitetit (PMF e SAI, Thirrjet Botërore për Propozime, dhe Databazën e Shtimit të Kapaciteteve të SAI) dhe të qenit më i orientuar nga

rezultatet. Ata gjithashtu ranë dakort mbi rrugën dhe hapat që duhen ndërmarrë për implementimin e këtyre përmirësimeve.

Sekretariati, Task Force mbi auditimin dhe Etikën (TFA&E) dhe Ekipet e Punës së EUROSAI kanë bashkëpunuar gjithashtu me Inisiativën e Zhvillimit të INTOSAI (IDI).

EUROSAI mori pjesë në workshopin mbi Planifikimin Strategjik, Matjen e Performancës dhe Monitorimin të IDI, të organizuar nga INTOSAI në Oslo (Norvegji) në 14-16 Shtator 2015, që u përfaqësua nga Presidenca dhe Sekretariati i EUROSAI. Objektivi kryesor i workshopit ishte prezantimi i Strukturës së Zhvillimit Strategjik për rajonet, një dokument i bazuar në strukturën e planifikimit Strategjik të SAI.

IDI ka mbështetur TFA&E në testimin dhe përdorimin e platformës online të IDI për e-learning dhe video konferencën, të cilat u përdorën për e-seminaret e TFA&E mbi Metodat dhe Mënyrat e Auditimit të Etikës, që prej firmosjes së një memorandumi në lidhje me to. IDI gjithashtu ka mbështetur Ekipin 1 në lidhje me shtimin e kapaciteteve dhe për platformën e mësipërme online, Ekipin 4 në lidhje me çështje të zhvillimit të fazës I të vetëvlerësimit.

Përfaqësues të Sekretariatit dhe Drejtimit të Ekipit 1 ndoqën punimet vjetore të Komitetit CBC të INTOSAI, në 8-10 Shtator 2015, në Stokholm (Suedi). 93 pjesëmarrës nga të gjitha INTOSAI Rajonale dhe organizatave partnere kyç (IDI, Banka Botërore) morën pjesë në takim. Çështjet Kryesore të Takimit Vjetor ishin:

- Seksioni i punës paralele në certifikimin e auditimit INTOSAI /IntoSAINT dhe Korporata e Audituesve/ Peer-Review;
- Forum Rajonal për Zhvillimin e Kapaciteteve;
- Procesi i planifikimit strategjik të INTOSAI;
- Evoluimi i propozimeve të CBC;
- Profesionalizmi rajonal;
- Kapacitetet e SAI/ rëndësia në një agjendë të ardhshme mbi shtimin e kapaciteteve.

Gjatë Forumit Rajonal Mbi Shtimin e Kapaciteteve, përfaqësues të SAI-t të Hungarisë prezantuan databazën e informacionit mbi Shtimin e Kapaciteteve.

Përfaqësues të Sekretariatit dhe Drejtimit të Ekipit 1 ndoqën workshop-in për Kompetencat e INTOSAI-t për Audituesit, që u organizua në 17-19 Qershor 2015, në Oslo (Norvegji), nga Grupi Task Force i Certifikimit të audituesve të INTOSAI-t. Qëllimi i këtij workshop-i ishte konceptimi i një sistemi që do të informojë mbi përshkrimin e një baze kompetencash të cilat janë unike për rritjen profesionale të audituesve të sektorit publik që do të pilotohet Brenda INTOSAI për të testuar fizibilitetin e certifikimit INTOSAI.

Në lidhje me bashkëpunimin me Grupe Rajonal të Punës INTOSAI, që prej takimit të 43-të, të Bordit Drejtues ndodhën aktivitetet e mëposhtme:

- Konferenca e Tetë e përbashkët OLACEFS-EUROSAI e mbajtur në Quito (Ekuador) në 24-26 Qershor 2015. Çështjet e diskutuara ishin "Auditimi i koordinuar" dhe "Kontributi i SAI në Mirëqeverisje", ku morën pjesë më shumë se 100 përfaqësues nga Evropa, Amerika Latine, Karaibet dhe partnerët e tij të jashtëm. Dy temat qendrore të Konferencës u zhvilluan gjatë seksioneve të ndryshme paralele të punimeve të cilat dhanë një dinamikë dhe format inovativ të eventit. Ato u paraprinë çdo ditë, nga ndërhyrjet e specialistëve të fushave si edukimi dhe e-learning, shtimi i kapaciteteve ose qeverisja e hapur dhe kontrolli, që i aftësuan pjesëmarrësit për diskutimin që pasonte secilën çështje. Përfundimet dhe leksionet u prezantuan nga secili grup në një Seksion Plenar, pas seksioneve të punës.

- Konferenca e Pestë e përbashkët ARABOSAI-EUROSAI e mbajtur në Doha (Katar), në 7-9 Dhjetor 2015. Tema kryesore e konferencës ishte "Roli i SAI në këndvështrimin e planeve shpëtuese të qeverisë", që u zhvillua nëpërmjet dy nën temave: "Roli i SAI në monitorimin e implementimit të planeve shpëtuese" dhe "Perceptime të ardhshme të rolit të SAI në parandalimin e riskut të krizave financiare", që mblodhi 35 delegacione nga SAI të dy Grupeve Rajonale të Punës së INTOSAI. Sekretariati i EUROSAI-t realizoi një anketim për të vlerësuar sesi ishin përmbushur pritshmëritë e pjesëmarrësve në këtë konferencë. Perceptimi i përgjithshëm është pozitiv, megjithëse ka vend për përmirësim në drejtimi të të bërit më produktiv të konferencave të këtij lloji.

Sekretariati beson se pas më shumë se 15 vitesh bashkëpunimi me organizata të tjera Rajonale pjesë të INTOSAI, është koha të vlerësohet ky bashkëpunim dhe të riformohet ai në mënyrën më efiçente, duke dhënë input-e të reja, me qëllim që të bëhet më dinamik dhe i frytshëm.Për këtë, Sekretariati hodhi një propozim të bazuar në rezultatet e anketimit.

Konferenca e vetme e Përbashkët e planifikuar për momentin është Konferenca e tretë ASOSAI-EUROSAI, që do të mbahet nga SAI i Ukrainës në Kiev (Ukrainë) në 2017, siç u ra dakord nga Bordi Drejtues i EUROSAI (në 7 Shtator 2015). Bordi Drejtues i ASOSAI ra dakord të hapë këto evente të përbashkëta për të gjithë anëtarët, ashtu si Bordi Drejtues i EUROSAI aprovoi në takimin e 43-të, të tij. Dhoma e Llogarive të Ukrainës propozoi një temë për këtë konferencë të përbashkët "Kontributi i SAI në sfidat e kohës" dhe nën-temat:

1. Shkatërrimet humanitare, natyrore dhe njerëzore, Kapacitetet për t'u paraprirë dhe përgjigjur;

2. Parandalimi i korrupsionit si hapje e mundësive për investimet.

Bordi Drejtues do të diskutojë vazhdimësinë e këtij bashkëpunimi në

pikën 16 të programit, ashtu si dhe temën dhe datën e Konferencës së Tretë të Përbashkët EUROSAI-ASOSAI.

Bashkëpunimi me partnerë të jashtëm është mbuluar nga Konfederata Evropiane e Instituteve të Auditimit të Brendshëm (ECIIA), që vendos në praktikë Marrëveshjen e Bashkëpunimit të rinovuar në Kongresin e IX. Si pjesë e kësaj marrëveshjeje një numër iniciativash të planifikuara janë përmbushur përgjatë 2015 dhe 2016. Njëra nga to, e udhëhequr nga anëtarët e ECIIA, ishte eksplorimi i ekzistencës dhe funksionimit të Komitetit të Auditimit të sektorit publik brenda juridiksionit Evropian. Një tjetër, e drejtuar nga anëtarët e EUROSAI është mbledhja dhe shpërndarja e informacionit për marrëveshjet e bashkëpunimeve kombëtare midis SAI dhe Audituesve të Brendshëm në sektorin publik. Dokumentet lidhur me secilën nga iniciativat u shpërndanë dhe diskutuan në takimin e Komitetit të bashkëpunimit EUROSAI-ECCIIA mbajtur në Madrid, në prill 2016. Në atë takim u diskutuan gjithashtu termat e referencës për bashkë organizimin e konferencës së Përbashkët EUROSAI-ECCIIA, që do mbahet në Bruksel në 2017. Diskutimet për të, do të bëhen në pikën 20 të programit.

Anëtarët e rinj dhe heqja e anëtarësisë në EUROSAI

Që prej takimit të kaluar të Bordit Drejtues, nuk është shtuar ose larguar asnjë anëtar në EUROSAI. Numri i anëtarëve vazhdon të jetë 50.

Përvjetori i 25-të i EUROSAI

Në 2015 ne festuam përvjetorin e 25-të, të krijimit të EUROSAI (2 Nëntor 1990) në mënyra të ndryshme, siç u miratua gjatë takimit të kaluar të Bordit Drejtues. Iniciativat ishin këto: Logoja e Përvjetorit të 25-të të EUROSAI e dizenjuar nga Sekretariati i EUROSAI, e shfaqur në faqen zyrtare dhe përdorur përgjatë vitit në të gjitha komunikimet zyrtare të Sekretariatit. Festimi në Konferencën e VIII-të OLACEFS-EUROSAI, në Quito (Ekuador) në 24-26 Qershor 2015, që përfshiu një ekspozitë fotografike të momenteve më të rëndësishme në historinë e EUROSAI dhe një seksion të veçantë në Revistën EUROSAI (nr. 21) dedikuar përvjetorit të 25-të të EUROSAI. Ky seksion konsistoi në pamjet që nga fillimi (nga formimi deri në Presidencën aktuale të EUROSAI dhe palëve të tjera kryesore të interesuara të EUROSAI, kohëzgjatjen EUROSAI (1990-2015), një fotografi të EUROSAI (ku produktet kryesore, rezultate dhe të dhëna të tjera të rëndësishme ishin nënvizuar), një intervistë dhe artikuj nga kolegë më një marrëdhënie të gjatë dhe të fortë më EUROSAI.

Aktiviteti i sekretariatit të EUROSAI-t

Në përputhje me funksionet e Sekretariatit në nenin 14 të Statutit dhe nenin 9 të Procedurave Standarde të EUROSAI, Sekretariati ka përmbushur

detyrat e tij në drejtim të implementimit të vendimeve të marra në Kongresin e IX si dhe në Bordin Drejtues.

Në shtesë të kësaj, Sekretariati i EUROSAI ka mbështetur Ekipet e Punës në ekzekutimin e Planeve të tyre Operacionale dhe ka vepruar si një motor i përhershëm informacioni dhe komunikimi me dhe midis anëtarëve të EUROSAI, me INTOSAI, si dhe me jashtë. Ai i ka siguruar anëtarëve të EUROSAI takime për diskutimin e çështjeve te ndryshme.

Për më tepër, Sekretariati ka implementuar Buxhetimin e EUROSAI dhe i ka siguruar Organizatës mbështetjen e duhur administrative. Detaje të mëtejshme jepen në seksionin e këtij raporti që lidhet me çështjet financiare.

Si në Revistën EUROSAI, Sekretariati ka trajtuar dhe publikuar në faqen zyrtare çështjen 21 të këtij publikimi, me temën qendrore "Kontributi i EUROSAI për Mirëqeverisjen dhe auditimin e besueshëm për sektorin publik nga SAI modern". Sekretariati dizenjoi këtë çështje në një mënyrë më të dukshme dhe tërheqëse (duke përfshirë midis përmirësimeve të tjera dhe infografikën), përfshiu për herë të parë një intervistë dhe bëri ndryshime të tjera që ndoqën sugjerimet e marra gjatë anketimit e Revistës nga GT4. Gjatë informimit të anëtarëve në lidhje me lançimin e revistës, anëtarët morën një guidë të shkurtër me disa mënyra të të bërit të Pdf dhe Viewer, dy formatet e vlefshme për të parë revistën në faqen zyrtare. Përmirësimet e bëra nga trajtimi i fundit në revistë dhe në seksionin qendror të përvjetorit të 25-të të EUROSAI morën një vlerësim të mira nga anëtarët. Sekretariati dëshiron të falënderojë ato SAI-e që bashkëpunuan me kontributin e tyre në çështjen e fundit, duke mundësuar këtë publikim.

Një nga projektet kryesore të GT4 është përmirësimi dhe promovimi i revistës. Për këtë, një anketim për revistën u bë për të parë nivelin e realizimit të pritshmërisë së anëtarëve të EUROSAI-t me të dhe për mbledhjen e sugjerimeve për ta përmirësuar atë. Rezultatet finale dhe propozimet për përmirësim do ti prezantohen në GT4 anëtarëve të Bordit Drejtues për miratim, sipas pikës 7 të programit.

Sekretariati i EUROSAI ka përgjegjësinë e shkrimit të revistës. Megjithëse pjesëmarrja aktive e anëtarëve të tjerë të SAI-t konsiderohet një praktikë e mirë dhe është përdorur si model bashkëpunimi nga grupe të tjerë rajonal të INTOSAI (p.sh. ASOSAI, OLACEFS) dhe nga vetë INTOSAI. Pjesëmarrja e anëtarëve të tjerë mund të arrihet nëpërmjet krijimit të një Bordi Editorial, roli i të cilit mund të jetë:

a) Zgjedhja e temës për artikujt monografik ose botimet e Revistës

b) Përcaktimi i kritereve për artikujt që do të përfshihen në Revistë

c) Vlerësimi dhe përzgjedhja e artikujve (përmbajtja, cilësia, rëndësia)

d) Vlerësimi i përgjithshëm i revistës përpara publikimit

e) Rishikimi i versioneve të ndryshme të gjuhëve të Revistës

f) Aktivitetet mbështetëse në lidhje me formatin e revistës, paraqitjen vizuale ose promovimin e saj.

Përgjatë 2015 Sekretariati bëri një analizë të bordeve botuese të revistave të ngjashme dhe u konsultua në lidhje me këtë çështje me INTOSAI RËG të tjerë. Bazuar në këtë analizë, një Bord Editorial do të krijohet për Revistën, të drejtuar nga Sekretariati[2]. Sipas opinionit të Sekretariatit, Bordi do të përforcojë më tepër rolin e revistës si një nga komunikimet kryesore brenda organizatës. Anëtarë të Bordit Editorial duhet të zgjidhen duke marrë parasysh ato SAI me njohuri të mira specifike në fushën e komunikimit, departamentin e dizenjimit grafik dhe të tjera aftësi me rëndësi për Revistën EUROSAI. Nëse Bordi Drejtues do ta mbështesë ngritjen e një Bordi të tillë, duhet të bëhet një studim më i detajuar, në mënyrë që të krijohet një propozim konkret në të cilin funksionet, rolet dhe përbërja e Bordit Editorial të përcaktohen qartësisht. Në çdo rast dhe kur Plani Strategjik i ri 2017-2023 do të përfshijë disa ndryshime në strukturën organizative, mund të jetë e këshillueshme të lidhet diskutimi i krijimit të një Bordi Editorial me diskutimin e strukturës së EUROSAI.

Lidhur me faqen zyrtare të EUROSAI, një mënyrë tjetër e komunikimit të brendshëm dhe të jashtëm, kemi kënaqësinë të informojmë se ajo po bëhet gjithnjë e më shumë i njohur nga anëtarët dhe jashtë tij. Ajo është vizituar në rritje që prej lançimit zyrtar në Tetor 2013. Numri i vizitorëve mesatarë ditorë është rritur nga 734, në Janar 2014 në 1,916 në Janar 2015, në 2,367 në Janar të këtij viti. Prilli 2016 ishte gjithashtu një muaj shumë i vizituar nga 2,828 vizitorë.

Vizitat në bazën e të dhënave të produkteve dhe raporteve të auditimit të GT3, të lançuara zyrtarisht përgjatë Takimit të kaluar të Bordit Drejtues në Mars 2015, janë rritur çdo muaj. Të dhënat aktuale të Bazës së të Dhënave të Raporteve të Auditimit janë këto: 26 anëtarët EUROSAI të regjistruar si përdorues - kontribuues (19 kanë kontribuar tashmë) dhe informacioni për 695 raporteve të auditimit të vlefshme. Ashtu si për vizitorët dhe vizitat në bazën e të dhënave mund të shihet se si ka evoluar (Spanja – Sekretariati- dhe Republika Çeke –Drejtuesi i GT3 janë përjashtuar, meqë ata e vizitojnë shumë shpesh).

[2] *Kjo Ide e një komiteti editorial u sugjerua gjithashtu nga një nga anketim për revistën bërë në GT4*

Baza e të dhënave të produkteve përbëhet nga 200 produkte të vlefshme (ose informacion i rëndësishëm sesi të merren ato). Më poshtë mund të shihni të dhënat mujore mbi vizitat dhe vizitorët (Spanja dhe Republika Çeke janë përjashtuar) që prej takimit të kaluar të GB-së.

Sekretariati ka punuar ngushtë me Drejtuesit e Ekipit të Punës nr. 3 për përmirësimin e databazës, në ndërtimin e eksperiencës që rrjedh nga ky përdorim, konsultimeve dhe përshtypjeve nga anëtarët. Gjithashtu, implementimi i disa ndryshimeve në shabllonet elektronike, që nuk mund të bëhen nga stafi IT i Gjykatës Spanjolle të Auditimit, është kontraktuar së fundmi, pas miratimit të procedurës nga Bordi Drejtues.

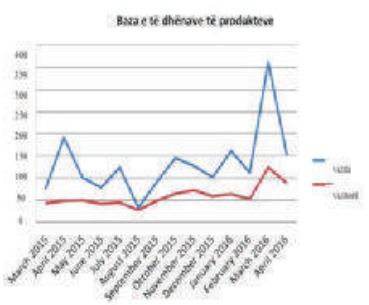

Çështjet financiare të EUROSAI-t

Periudha e re buxhetore e Organizatës e vitit 2015 nisi me implementimin nga Sekretariati i Buxhetit të vitit të parë të 2015-2017 të EUROSAI.

Sekretariati ka nxjerrë Raportin Financiar të vitit 2015, në përputhje me Rregullat Financiare të EUROSAI, që do të prezantohet sipas pikës 5 të programit, së bashku me raportin e audituesve (që prej 2014, SAI i Kroacisë dhe Izraelit), puna audituese e të cilëve nisi në 11-12 Prill 2016.

Gjendja përfundimtare financiare e vitit 2015 tregon një rezultat pozitiv prej 58,388.83 euro. Kjo vlerë është më e lartë se viti i kaluar, për shkak të kursimeve në publikimin e Revistës si dhe shpenzimeve të përkthimit jo të sakta të vitit 2014, lidhur me organizimin e Kongresit të IX. Si çdo vit, Sekretariati ka siguruar Organizatën me mbështetjen e duhur administrative. Kontributi i Gjykatës Spanjolle të Auditimit gjatë vitit 2015 u vlerësua rreth 233,000 euro, sipas raportit financiar të EUROSAI.

Sipas rregullit nr. 40 të Rregullave Financiare të EUROSAI, buxheti i EUROSAI mund të mbulojë shpenzime të organizimit të eventeve (si pajisje teknike, dhoma konference ose përkthime), ndërkohë që shpenzimet e pritjes (si vaktet dhe programet sociale) nuk mbulohen prej tij. Ky Bord Drejtues ra dakord për të financuar 3 evente të organizuara në vitin 2015. Miratimi u bë në mënyrë shkresore duke përmendur

faktin që takimi i 43-të i Bordit Drejtues të EUROSAI u mbajt në fillim të Marsit, para paraqitjes së kërkesës për financim (31 Mars). SAI i Turqisë, Maltës dhe ECA ishin financuar përkatësisht me 6,000, 5,500, dhe 2,640 euro. Faturat për përdorimin e këtyre fondeve u paraqitën në EUROSAI nga SAI përkatës të përfshirë. SAI përfituese justifikuan fondet e marra dhe SAI i Maltës dhe Turqisë rimbursoi 2,856.29 dhe 4,333.45 euro, respektivisht, pas rishikimit të faturave nga Sekretariati (shpenzimet si pagat për punën jashtë orarit për stafin dhe komisionet nuk u morën parasysh nga Sekretariati).

SAI i Lituanisë (3,500 euro), Ukraina (6,000 euro), Republika Çeke (6,121 euro), Portugalia (450 euro) dhe ECA (15,000 euro) kërkuan mbulim financiar nga buxheti i vitit 2016, kapitulli 2 (alokime nga GT1, GT3 dhe GT4). Kërkesat financiare do të paraqiten më të detajuara në pikën 6 të programit, gjatë diskutimit dhe miratimit të mundshëm nga Bordi Drejtues, duke marrë parasysh raportin e trajtuar nga GT-të dhe Sekretariati.

Sfidat e ardhshme

Gjatë vitit të ardhshëm, EUROSAI do të përballet me sfida të ndryshme si përgatitja e draftit të Planit të ri Strategjik 2017-2023 dhe finalizimi i një vlerësimi të pavarur. Në duam të adresojmë dhe pritshmëritë e anëtarëve tanë, lidhur me rezultatet e vetëvlerësimit, që janë shumë të fokusuara në rritjen e njohurive në ngritjen e kapaciteteve, mbi të gjitha, në nivelin praktik të auditimit dhe përmirësimin e komunikimit; për vendosjen e rolit të anëtarëve të EUROSAI dhe EUROSAI lidhur me Arritjet në Zhvillimin e Qëndrueshëm; të merren me impaktin që do ketë në EUROSAI dhe INTOSAI Plani Strategjik i ri dhe Statuti i rinovuar; dhe riformatimi i bashkëpunimit midis EUROSAI-t dhe INTOSAI-t, etj.

Megjithëse të orientuar nga e ardhmja nuk duhet të zvogëlojmë përpjekjet për disa rezultate të planit strategjik aktual të paarritura deri tani, siç është platforma bashkëpunuese për video konferencat, e-learning dhe funksione të tjera praktike. Implementimi i një platforme të tillë duhet të jetë një prioritet kyç, nëse duam që EUROSAI të operojë në mënyrë efiçente, siç kërkohet nga anëtarët e saj.

Pas 25 vitesh pune së bashku dhe shkëmbimesh zgjidhjeje për sfidat e përbashkëta, ne kemi bërë një progres të rëndësishëm duke forcuar rolin e SAI-ve Evropiane dhe kjo është arritur kryesisht nëpërmjet kontributit të anëtarëve tanë. Siç u evidentua nga vëzhgimi i jashtëm, kur ne shohim në Organizatat e ngjashme mund të themi se nuk jemi mbrapa në praktikën tonë aktuale dhe qeverisëse, përkundrazi po e bëjmë këtë shumë mirë. Çfarë kemi arritur dhe mësuar gjatë këtyre viteve, është një aset me vlerë që duhet pasur parasysh, tani që jemi në momentin e vendosjes se kush do të drejtojë Organizatën tonë në të ardhmen. Ne duhet të vlerësojmë eksperiencën dhe të

dimë se eksperienca e mbledhur përgjatë gjithë këtyre 25 viteve, përbën themele të forta, mbi to mund të vazhdojmë të ndërtojmë komunitetin tonë të SAI-ve në Evropë.

Përktheu: Irma Idrizaj

Audituese, Departamenti i Auditimit të Buxhetit Qendror, Administratës së Lartë Publike, Menaxhimit Financiar dhe Auditimit të Brendshëm

INFO KONTROLLI I LARTË I SHTETIT
AKTIVITETE TË KLSH-së
PËR PERIUDHËN JANAR – PRILL 2016

Kryetari i KLSH, z.Bujar Leskaj, takon z. Dennis Wesner, Zyrtar i Përgjithshëm për Zhvillimin pranë USAID

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj zhvilloi një takim në ambientet e Kontrollit të Lartë të Shtetit me z. Dennis Wesner, Zyrtar i Përgjithshëm për Zhvillimin, pranë USAID.

Zoti Wesner theksoi rëndësinë e KLSH si institucion kushtetues. Ai u shpreh se SHBA janë të interesuara për të luftuar korrupsionin ne Shqipëri. "Mbështetja jonë për KLSH nuk do të mungojë", tha Wesner, duke nënvizuar rëndësinë që ka bashkëpunimi i KLSH me institucione të tjera si Avokati i Popullit, ILDKP, etj.

Nga ana e tij, Kryetari i KLSH-së vlerësoi projektet e realizuara nga USAID-i në Shqipëri dhe shprehu dëshirën dhe vullnetin për të bashkëpunuar me USAID-in në projekte që do të propozohen nga kjo agjenci. Duke bërë një panoramë të punës së institucionit në katër vitet e fundit, ai veçoi rekomandimet e dhëna nga KLSH për përmirësimin e qeverisjes, si propozimi për vendosjen e një tavani për borxhin publik, për pagesën e borxheve të prapambetura bizneseve, rekomandimet për sektorin e energjisë dhe të hidrokarbureve, propozimin për miratimin e një ligji për përgjegjësitë materiale të nëpunësve publikë, me qëllim që të luftohet efektivisht anti-kultura e pandëshkueshmërisë në Shqipëri, etj. Kryetari i KLSH-së cilësoi se të gjitha rekomandimet e dhëna nga KLSH kanë qenë në linjë me rekomandimet e FMN-së.

KLSH është në fazën e transformimit dhe modernizimit, duke pasur si model SAI-et më të zhvilluara evropiane. Në këtë drejtim, institucioni ka synuar transparencën e plotë, duke vendosur një

raport të ri me shoqërinë civile (janë nënshkruar në këto vite më shumë se 20 marrëveshje bashkëpunimi), duke u hapur dhe qenë pro-aktiv ndaj medias dhe publikut, me botimin e 51 librave, me zhvillimin e analizës së punës së institucionit nën frymën e INTOSaint (vetëvlerësimi i integritetit) dhe në praninë e medias, etj.

Kryetari i KLSH përmendi që në kuadër të bashkëpunimit me OJF-të, u përfundua projekti "Forcimi i Ligjit përmes zbatimit të rekomandimeve të KLSH-së » që Qendra për Transparencë dhe Informim të Lirë (QTIL) realizoi me financim të USAID-it, nëpërmjet programit «Assist-Impact »". Në raportin final të projektit janë trajtuar çështje të rëndësishme që lidhen me zbatimin e rekomandimeve te dhëna nga KLSH, referuar auditimeve te vitit 2014. "Ne si institucion",-vijoi z. Leskaj- "vlerësojmë rekomandimet e QTIL dhe jemi duke hartuar një plan veprimi të detajuar për zbatimin e rekomandimeve të lëna nga kjo OJF".

Kryetari i KLSH-së më tej u ndal në bashkëpunimin e rritur ndjeshëm me SAI-et e rajonit dhe me ato evropiano-perëndimore, si dhe me institucionet e BE-së. Një shembull në këtë drejtim është projekti IPA 2013(me vlerë 2.1 milion euro), komponenti i I-rë, që KLSH ka fituar që në vitin 2014 dhe që lidhet me forcimin e kapaciteteve të auditimit të jashtëm publik.

Zoti Wesner shprehu gatishmërinë për të mbështetur KLSH në Auditimet e Performancës dhe Kryetari i KLSH-së i bëri një përmbledhje të auditimeve të Performancës të realizuara deri tani nga KLSH, duke theksuar se institucioni është i hapur dhe çdo propozim i USAID-t është i mirëpritur.

Të dyja palët ranë dakort që bashkëpunimi të jetë konkret dhe në fusha me interes reciprok. Kontrolli i Lartë i Shtetit do t'i propozojë USAID-it projekte konkrete dhe të qarta me kohëzgjatje 1-2 vjeçare.

Bashkëpunimi mes KLSH dhe USAID-it do të jetë i drejtpërdrejtë ose nëpërmjet OJF-ve, projekte në të cilat KLSH do të mbështesë organizata të shoqërisë civile që kanë fituar projekte nga USAID, në fusha që lidhen me aktivitetin e KLSH-së.

Gjithashtu, zoti Leskaj e ftoi z.Wesner që të auditojnë KLSH nëpërmjet projekteve që financojnë, duke theksuar që institucioni është e hapur dhe mund të auditohet në fusha që janë me interes për USAID-in dhe publikun e gjerë.

Në takim morën pjesë gjithashtu zj. Elina Koçi (USAID), z. Ermal Yzeiraj, Drejtor Departamenti dhe zj.Irena Islami, Drejtore Drejtorie (KLSH).

KLSH zhvillon analizën vjetore të punës për vitin 2015

Kontrolli i Lartë i Shtetit zhvilloi në sallën "UNESCO" të Muzeut Historik Kombëtar, Analizën Vjetore të punës së Institucionit për vitin 2015.

Analiza e punës së institucionit vjen pas analizave të departamenteve të auditimit që u zhvilluan në fund të vitit 2015 në Universitetet Publike në rrethe të ndryshme të vendit si në Universitetin "Aleksandër Xhuvani", në Elbasan, në Universitetin "Ismail Qemali" në Vlorë, në Universitetin "Luigj Gurakuqi" Shkodër dhe në Universitetin e Tiranës. Analizën e nderuan me pjesëmarrjen e tyre Presidenti i Republikës së Shqipërisë SH.T.Z. Bujar Nishani, Ambasadori i Shteteve të Bashkuara të Amerikës në Shqipëri, Z.Donald Lu, Kryetari i Komisionit të Ekonomisë dhe Financave në Kuvendin e Shqipërisë, z.Erion Braçe, Prokurori i Përgjithshëm, z.Adriatik Llalla, Avokati i Popullit, z.Igli Totozani, Ministri i Drejtësisë,z.Ylli Manjani; Inspektor i Përgjithshëm i ILDKPKI, z.Shkëlqim Ganaj,Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z.Gent Sejko, Kryetari i Autoritetit të Konkurencës, znj.Lindita Lati, deputetë të Kuvendit të Shqipërisë, etj.Analiza u zhvillua me pjesëmarrjen e shumë përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe organizatave profesionale të fushës, partnerë të KLSH-së, si Prof. Dr. Jorgji Bollano, Prof. Dr. Skënder Osmani, Prof.Dr.Sherif Bundo, Prof.Dr.Hysen Çela, Prof. Dr. Sazan Guri, Prof.Dr.Lavdosh Zahaj, Prof.Dr.Vjollca Karapici, Prof.Dr.Ago Nezha, përfaqësues të botës akademike, si Rektori i Universitetit Politeknik të Tiranës Akademik Jorgaq Kaçani, pedagogë të Fakultetit Ekonomik, gaetarë, etj.Në analizën Vjetore të KLSH-së mori pjesë një delegacion me 10 auditues i ZAP-it të Kosovës, i kryesuar nga Zv/Audituesi i Përgjithshëm z.Artan Venhari.

Fjalën e hapjes e mbajti Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, z.Bujar Leskaj, i cili bëri një pasqyrë të shkurtër të punës së institucionit për vitin 2015. Zoti Leskaj theksoi që KLSH si institucion suprem i auditimit publik ka detyrimin ndaj qytetarit dhe Kuvendit dhe jo ndaj partive politike që me misionin, forcën dhe moralin që i ka dhënë Kushtetuta, të kthejë besimin publik ndaj qeverisjes.

Në fjalën përshëndetëse që Kreu i Shtetit Shqiptar, SH.T.Z Bujar Nishani, u drejtoi të pranishmëve, vlerësoi punën dhe kontributin e audituesve dhe drejtuesve të tyre për gjithë investimin profesional, qytetar dhe institucional, duke rikonfirmuar rëndësinë e madhe që ka KLSH-ja dhe duke vënë në pah "bindjen e thellë për pritshmëritë shumë të larta që kanë në tërësi, shoqëria dhe aktorët e shoqërisë, për institucionin, produktin dhe për angazhimin e punës suaj".

Nuk nguroj të them-nënvizoi Presidenti "… që keni arritur një standard më të arrirë, më të përparuar, dhe ndoshta jeni ndër institucionet më të para që keni ngritur në një shkallë më të lartë çështjen e asaj që përbën sfidën më të madhe të shoqërisë

sonë, besimin…Drejtuesit e Institucioneve të pavarura përshëndetën Analizën e punës së KLSH-së për vitin 2015.

Analiza e punës së institucionit vijoi me Raportin e performancës institucionale për vitin 2015, "Treguesit Kryesorë të Raportimit referuar fushave të performancës së KLSH-së bazuar në instrumentin e vetëvlerësimit "Matja e Performancës së Institucioneve Supreme të Auditimit" dhe në praktikat më të mira të komunitetit të INTOSAI-t", mbajtur (për rreth 1 orë e 30 minuta) nga Kryetari i KLSH-së, z.Leskaj. Më pas grupe audituesish referuan lidhur me auditimet me impaktet më të rëndësishme dhe me efekte të konsiderueshme në menaxhimin e financave publike dhe zhvillimin ekonomik të vendit si Auditimet në Sektorin Energjitik, në Menaxhimin e Financave Publike, ne Sistemin e Shëndetësisë ne sistemet informatike, etj. Gjithashtu pjesëmarrësit u njohën me arritjet e KLSH-së në auditimet e Performancës, forcimin e kapaciteteve Institucionale nëpërmjet Programit të Zhvillimit të Vazhdueshëm të stafit, me transparencën e aktivitetit të KLSH-së: si një nga treguesit kryesorë të modernizimit të institucionit dhe të komunikimit të tij shumë dimensional, etj.

Punimet e ditës së pare të Analizës Vjetore të KLSH-së u mbyllën me promovimin e disa librave:

•Promovimi i librit të Prof.Dr.Skënder Osmanit: "Elemente të Fazistikës, pjesa e IV" dhe Hyrje në Inxhinierinë Financiare dhe Stokastike", me autore Prof.Dr. Skënder Osmani dhe Dr.Bujar Leskaj.

•Promovimi i librit "Ylli i shkrimtarit" monografi nga Ndriçim Kulla dedikuar shkrimtarit të madh Ismail Kadare.

•Promovimi i Librave të z. Bedri Çoku me titull: "Plaku i Kënetës" "Dashuri e fundosur" dhe "Arrestova shokun Tim".

Dita e dytë e analizës u zhvillua në një nga sallat e Universiteti Politeknik të Tiranës dhe u është dedikuar audituesve të rinj, të cilët nën moton e konferencës së I-rë dhe të II-të, të Young EUROSAI me temë qendrore "SAI&Unë" zhvilluan konferencën: Kontributi, Inovacioni nën moton: "Unë, KLSH dhe EUROSAI ".

Konferencën e moderoi z.Ermal Yzeiraj, Drejtor i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standarteve dhe Etikës, i cili në fjalën e tij të hapjes theksoi që ndarja në të rinj dhe në të vjetër nuk është se ka ndonjë rëndësi në KLSH, pasi ndarja e vërtetë që ekziston është ajo ndërmjet audituesve shumë të mirë, të mirë dhe atyre që nuk plotësojnë dot kriteret për të qenë pjesë e këtij institucioni. Të jesh i ri nuk është aspak një disfavor për të bërë karrierë në KLSH por përkundrazi përbën

një avantazh. Shpejtësia me të cilën brezi i ri arrin të përthithë dhe vërë në praktikë eksperiencën e brezave të mëparshëm në KLSH është mbresëlënëse. Energjia që të rinjtë mbartin gjithashtu është impulsi që i nevojitet ritmit të institucionit.

Gjatë konferencës referuan 23 auditues të rinj, të cilët kishin përzgjedhur tema me fokus drejt se ardhmes. Tema e trajtuara kishin te bënin me matjen e performances se SAI-t, bashkëveprimin KLSH-Media, një mjet për rritjen e pergjegjshmerise se qeverise dhe besueshmërisë se institucionit tek publiku, SAI në një shoqëri multikulturore, ndikimi i teknologjisë në profilin professional të një audituesi, lidhja midis ISSAI-ve dhe IPSAS-eve, etj.

Në Konferencën "Unë, KLSH dhe EUROSAI" Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj, vlerësoi punimet dhe i nxiti të rinjtë që të punojnë më shumë në drejtim të rritjes së tyre profesionale.

Në përfundim të dy ditëve të Analizës së vitit 2015, KLSH u fokusua tek sfidat e institucionit për vitin 2016, gjatë të cilës KLSH do të kryejë auditime financiare (certifikime të pasqyrave financiare), do të konsolidojë auditimet e përputhshmërisë, duke aplikuar kërkesat e standardeve ndërkombëtare të auditimit në përputhje me manualin e ri të Auditimit të Përputhshmërisë, do të shtojë numrin dhe cilësinë e auditimeve të performances, etj.

Thellimi i luftës kundër korrupsionit do të jetë në fokus të veprimtarisë institucionale të KLSH-së dhe krahas veprimtarisë audituese dhe modernizimit të tij, do të vazhdojmë të thellojmë luftën kundër korrupsionit, duke denoncuar aktet korruptive në publik, media, prokurori e më gjerë.

KLSH fillon procesin e rishikimit mes kolegëve (peer review) lidhur me pavarësine e SAI-t

Kontrolli i Lartë i Shtetit është përzgjedhur nga Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) si përfaqësues i Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI) Europiane për të realizuar një Peer Review (proces rishikimi mes kolegësh) lidhur me pavarësinë e SAI-ve.

Nën shembullin e SAI-ve të zhvilluara evropiane dhe në zbatim të Standarteve Ndërkombëtare të Auditimit të INTOSAI-t, të parimeve të transparencës së plotë dhe integritetit, mbështetur në standardin ISSAI 5600 "Udhëzim për Rishikimin mes Kolegëve", KLSH iu përgjigj pozitivisht vitin e kaluar kërkesës së INTOSAI-t, drejtuar të gjithë Institucioneve Supreme të Auditimit, anëtarë të kësaj organizate, nëpërmjet së cilës i ftonte që të ishin pjesë e Peer Review. Kontrolli i Lartë i Shtetit u vetë ofrua për të qenë pjesë e këtij procesi, duke vlerësuar si parësore pavarësinë e SAI-ve për realizimin e misionit të tyre, duke ofruar njëkohësisht audituesit e tij më të përgatitur për të realizuar me sukses këtë projekt.

Në këtë kuadër, në datat 8 -19 shkurt 2016 nga auditues të Gjykatës Austriake

të Auditimit nisi procesi i Peer Review nga një staf prej 4 audituesish, tre prej tyre janë auditues të Gjykatës Austriake të Auditimit: z.Bernhard Beybel, zv/Drejtor Departamenti, zj.Eva Prenner dhe zj. Irmtraud Weinke, audituese si edhe dhe nje përfaqësuese e SAI-t të Moldavisë, zj.Verica Verdes, Drejtore Departamenti.

Në datën 8 shkurt, grupi u prit në një takim nga Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj, i cili bëri një ekspoze të përgjithshme mbi veprimtarinë e institucionit dhe u ndal veçanërisht në tetë parimet e pavarësisë së Institucioneve Supreme të Auditimit, të përcaktuara në Deklaratën e Meksikos.

Kryetari i KLSH-së vleresoi shumë këtë proces dhe theksoi faktin që KLSH do t'i vërë në dispozicion grupit të audituesve të gjithë stafin dhe dokumentacionin e nevojshëm për realizimin me sukses të këtij procesi.

Stafi që do të realizojë "Peer Review" do të kontaktojë gjithashtu edhe me përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile që bashkëpunojnë me KLSH-në si edhe me përfaqësues të shoqatave të profesionistëve të fushës së auditimit dhe të ekonomisë.

Duke Vlerësuar rëndësinë parësore që ka bashkëpunimi mes Kuvendit dhe KLSH-së, audituesit do të realizojnë takime edhe me përfaqësues të Kuvendit të Shqipërisë, veçanërisht me përfaqësues të Komisionit të Ekonomisë dhe Financave. Raporti përfundimtar i këtij projekti do t'i vihet në dispozicion medias dhe të gjithë palëve të interesuara.

Në këtë takim morën pjesë edhe zj.Irena Islami, Drejtore Drejtorie dhe z.Fatos Çoçoli, ekspert i jashtëm.

Kryetari i KLSH-së takohet me Z. Gjon Junçaj, Këshilltar Ligjor Rezident i Ambasadës së Shteteve të Bashkuara

Në datë 9 shkurt 2016, në ambientet e Kontrollit të Lartë të Shtetit, Kryetari i KLSH-së, Z. Bujar Leskaj, zhvilloi një takim pune me Z. Gjon Junçaj, Këshilltar Ligjor Rezident i Ambasadës së Shteteve të Bashkuara në Tiranë dhe ekspert i misionit të OPDAT në Shqipëri.

Në këtë takim Z. Junçaj vlerësoi rolin dhe kontributin e deritanishëm të Kontrollit të Lartë të Shtetit në luftën kundër korrupsionit duke shprehur dëshirën e forcimit të mëtejshëm të këtij roli dhe kontributi të KLSH-së jo vetëm në bashkëpunimin me organin e Prokurorisë dhe institucionet e tjera ligjzbatuese por edhe me strukturat e mëvonshme të specializuara hetimore si Byroja e Hetimit

që priten të ngrihen në funksion të reformës në drejtësi.

Në fjalën e tij, Kryetari i KLSH-së bëri një rezyme të përgjithshme të punës dhe veprimtarisë audituese të Kontrollit të Lartë të Shtetit përgjatë këtyre viteve të fundit, duke theksuar një sërë treguesish dhe arritjesh të këtij institucioni si, rritja e performancës institucionale të KLSH-së, përmirësimi i cilësisë së auditimeve, rritja e shkallës së zbulueshmërisë së dëmeve ekonomike, rritja progresive e numrit të kallëzimeve penale të depozituara pranë organit të Prokurorisë, rritja e trajnimeve të stafit të KLSH-së, rritja e bashkëpunimit të këtij institucioni me strukturat akademike dhe shoqërinë civile, si dhe rritja e prezencës së këtij institucioni në median e shkruar dhe atë elektronike në funksion të një transparence sa më të madhe institucionale, kontribuimit si institucion i rëndësishëm kushtetues në mirëqeverisjen e vendit dhe çinstalimit të antikulturës së pandëshkueshmërisë.

Z.Junçaj tregoi një interes të veçantë në lidhje me bashkëpunimin e deritanishëm të Kontrollit të Lartë të Shtetit me organin e Prokurorisë dhe institucionet e tjera shtetërore, duke kërkuar njëkohësisht edhe paraqitjen e çfarëdolloj problematike që KLSH ka hasur përgjatë këtyre viteve në kryerjen e veprimtarisë audituese si dhe dhënien e ideve se si mund të forcohet në të ardhmen roli, kontributi dhe bashkëpunimi i këtij institucioni dhe institucioneve të tjera ligjzbatuese në luftën kundër korrupsionit.

Kryetari i KLSH-së, në vlerësim të bashkëpunimit të deritanishëm me organin e Prokurorisë, theksoi në mënyrë të veçantë mbështetjen dhe kontributin e rëndësishëm të Prokurorit të Përgjithshëm, Z. Adriatik Llalla, në këtë bashkëpunim, duke shprehur bindjen që pavarësisht rezultateve që ky bashkëpunim ka mundur të prekë përgjatë këtyre viteve, ende mbetet shumë punë për të bërë jo vetëm nga institucionet tona por edhe nga shumë institucione të tjera shtetërore të angazhuara në mënyrë të drejtpërdrejtë apo indirekte në luftën kundër korrupsionit. Kjo pasi pritshmëritë e opinionit të gjerë publik mbeten ende tepër të larta.

KLSH ka theksuar vazhdimisht përgjatë këtyre viteve, madje edhe në analizën vjetore të veprimtarisë së KLSH zhvilluar në 1 Shkurt 2016, faktin që një numër i konsiderueshëm zyrtarësh të lartë vazhdojnë të qëndrojnë të pashqetësuar në pozicionet e tyre në administratën shtetërore, pavarësisht faktit që ndaj tyre KLSH ka depozituar pranë organit të Prokurorisë kallëzime konkrete penale për shkelje të konstatuara sidomos në lidhje me procedurat e prokurimit. Fakt ky i cili vështirëson së tepërmi pozitat e organit të

Prokurorisë në hetimin dhe zbardhjen e plotë të këtyre çështjeve si pasojë e pushtetit të padukshëm që garanton qëndrimin e tyre ende në detyrë. Kjo ka kalçifikuar prej vitesh instalimin e antikulturës së pandëshkueshmërisë.

Një element i rëndësishëm në veprimtarinë tonë institucionale si institucion suprem auditimi mbetet zbatueshmëria e rekomandimeve të KLSH-së nga ana e institucioneve përkatëse shtetërore, theksuar kjo në çdo Progres Raport të viteve të fundit të Komisionit Europian. Në këtë aspekt një rol të veçantë, përveç medias dhe opinionit të gjerë publik, luan edhe Kuvendi i Shqipërisë, agjent të të cilit ne konsiderohemi, dhe nisur nga ky fakt jo pa qëllim KLSH ka intensifikuar së tepërmi këto vitet e fundit bashkëpunimin me Komisionin për Ekonominë dhe Financat të Kuvendit.

Në përfundim të këtij takimi Kryetari i KLSH-së i kërkoi z. Junçaj që t'i përcjellë në mënyrë miqësore Ambasadorit të Shteteve të Bashkuara z. Donald Lu, falenderimet e tij të veçanta për prezencën e tij inkurajuese në analizën vjetore të KLSH-së 2015, si dhe mirënjohjen për kontributin e pazëvendësueshëm që Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe z. Lu po japin në lidhje me reformën në drejtësi, pa të cilët kjo reformë nuk mund të realizohet. Në këtë mision të rëndësishëm, theksoi z. Leskaj, Ambasadori i SHBA, z. Donald Lu, ka si aleat gjithë opinionin e gjerë publik dhe popullin shqiptar.

Nga ana e tij z. Junçaj, u shpreh mjaft optimist për bashkëpunimin në të ardhmen ndërmjet OPDAT dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit, duke kërkuar edhe angazhimin e afërt të KLSH-së sidomos në fushën e trajnimeve dhe dhënies së ekspertizës profesionale audituese.

Kryetari i KLSH takon ambasadorin e Italisë në Tiranë, z. Alberto Cutillo

Ambasadori i Republikës së Italisë në Shqipëri, z. Alberto Cutillo, zhvilloi një takim më datën 10 shkurt 2016, me Kryetarin e KLSH z. Bujar Leskaj në mjediset e Kontrollit të Lartë të Shtetit.

Kryetari i KLSH e falenderoi Ambasadorin Italian për ndihmën e dhënë gjatë gjithë këtyre dy dekadave e gjysëm nga ana e Shtetit, qeverisë dhe popullit italian për qeveritë dhe popullin shqiptar, sidomos në momente të vështira të ekzistencës së tij. Më tej, ai prezantoi performancën e KLSH gjatë viteve të fundit, duke theksuar miratimin e ligjit të ri të KLSH në nëntor 2014 nga Parlamenti, tërësisht në përputhje me standardet ndërkombëtare të INTOSAI-t, arritjet në shtimin e ndjeshëm të treguesit të dobishmërisë të institucionit, të treguesit të zbulimit të dëmit ekonomik ndaj Buxhetit të Shtetit, që për vitin 2015 kapi shifrën e 919 milionë eurove, si dhe rritjen 3.5 herë të numrit të kallëzimeve penale për vitet 2012-2015, në krahasim me katërvjeçarin 2008-2011.

Kryetari i KLSH theksoi gjatë takimit sfidën e institucionit të KLSH, por edhe të gjithë shoqërisë shqiptare për luftën ndaj anti-

kulturës së pandëshkueshmërisë që është instaluar në vend.

Nga ana e tij, Ambasadori Cutillo vlerësoi rolin e rëndësishëm që luan KLSH në luftën kundër korrupsionit në vend dhe për rritjen e përgjegjshmërisë së administratës publike. "Ju, -tha z. Cutillo keni tre role por edhe sfida të së ardhshmes që jam i bindur se do t'i përballoni me sukses. Së pari, mbajtjen e administratës publike të përgjegjshme. Së dyti, përmirësimin e performancës së administratës publike nëpërmjet rekomandimeve tuaja dhe së treti, kontributin në reformën ligjore me propozimet që ju bëni për ndryshimet në legjislacion".

Në të ardhmen, si KLSH dhe Ambasada Italiane në Shqipëri do të shtojnë kontaktet dhe shkëmbimin e informacioneve, me qëllim bashkëpunimin për përmirësimin e qeverisjes publike në vend.

Kontrollit i Lartë i Shtetit dhe Revista "MONITOR" nënshkruajnë Marrëveshje Bashkëpunimi

Në datën 10 shkurt 2016, në mjediset e Kontrollit të Lartë të Shtetit, u nënshkrua Marrëveshja e Bashkëpunimit mes KLSH-së dhe Revistës "MONITOR".

Në zbatim të kësaj Marrëveshje, KLSH do të angazhohet për shkëmbimin e të dhënave me interes reciprok, duke hapur edhe një dritare tjetër komunikimi me publikun me qëllim rritjen e transparencës dhe modernizimin e institucionit. Nëpërmjet këtij bashkëpunimi do të krijohet mundësia e rritjes së prezencës së audituesve të KLSH-së me shkrime profesionale në Revistën "Monitor", bashkë-përgatitje materialesh si buletine informative për mirëqeverisjen, trajnime, takime konsultative, tryeza të rrumbullakëta, workshop-e, seminare etj, aktivitete këto që synojnë rritjen e cilësisë së punës së stafit të KLSH-së dhe pjesëmarrjen e Revistës "Monitor" dhe ekspertizës së saj te kualifikuar, sipas një program të detajuar të miratuar nga palët.

Kryetari i KLSH-së nënvizoi hapjen e institucionit drejt organizatave të shoqërisë civile, me të cilat janë nënshkruar 19 marrëveshje bashkëpunimi në katër vitet e fundit si edhe vullnetin dhe seriozitetin e këtyre organizatave për të bashkëpunuar me KLSH, si dhe besimin e palëve se një bashkëpunim i sinqertë mes institucioneve shtetërore dhe shoqërisë civile jep rezultate konkrete në kufizimin dhe parandalimin e korrupsionit.

Marrëveshja u nënshkrua nga Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj dhe nga zj.Ornela

Liperi, Kryeredaktore e Revistës "MONITOR".

Zonja Liperi, nga ana e saj, vlerësoi bashkëpunimin dhe qasjen e re që ka KLSH ndaj Shoqërisë Civile dhe veçanërisht rritjen e transparencës së institucionit ndaj Medias dhe publikut në përgjithësi, duke theksuar se ky bashkëpunim do te gjenerojë ide të reja dhe do të ndihmojë në informimin e taksapaguesve shqiptarë lidhur me gjetjet dhe auditimet e KLSH-se, duke rritur ndjeshmërinë qytetare dhe duke përmirësuar luftën kundër korrupsionit.

Kontrolli i Lartë i Shtetit dhe Revista "Monitor" shprehen së fundmi vendosmërinë për zbatimin e kësaj marrëveshjeje, duke bashkëpunuar për organizimin e aktiviteteve të përbashkëta, për t'i ofruar njëri tjetrit shërbime të ekspertizës dhe trajnimit për fushat respektive të bashkëpunimit, në dobi të rritjes së cilësisë së auditimit dhe të zgjerimit të ekspertizës së dhënë nga Revista "Monitor", krahas të tjerave edhe në auditime të veçanta performance.

Kontrollit i Lartë i Shtetit dhe Konfederata e Industrive të Shqipërisë nënshkruajnë Marrëveshje Bashkëpunimi

Në vijim të bashkëpunimeve me organizata të shoqërisë civile dhe të profesionistëve të fushës së auditimit, KLSH nënshkroi në datën 25 shkurt 2016, në mjediset e Kontrollit të Lartë të Shtetit, Marrëveshjen e Bashkëpunimit me Konfederatën e Industrive të Shqipërisë (Konfindustria).

KLSH ka qenë në vazhdimësi i hapur për bashkëpunime të tilla dhe ka eksperienca të mira në këtë drejtim. Marrëveshja me Konfederatën e Industrive të Shqipërisë është e 20-ta që nënshkruhet nga KLSH në katër vitet e fundit. Nënshkrimi i marrëveshjes me Konfindustrinë është një vlerë më tepër në këtë drejtim sepse fusha e aktivitetit të këtyre organizatave është e ndryshme dhe plotësojnë në mënyrë të natyrshme njëra tjetrën.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj vlerësoi seriozitetin dhe integritetin e Konfindustrisë në përballimin e sfidave dhe theksoi që pritshmëritë e publikut ndaj institucioneve shtetërore janë të larta, veçanërisht në luftën kundër korrupsionit dhe siguristh që puna nuk mund të përmbushet vetëm nga një institucion, cilido qoftë, por vetëm nëpërmjet bashkëpunimit dhe shkëmbimit të eksperiencave.

Kontrolli i Lartë i Shtetit do të përdorë të gjitha hapësirat ligjore për të mundësuar kontributin e ekspertëve të Konfindustrisë në ekipet e tij të auditimit, të atyre enteve shtetërore ku mungesa e transparencës, deformimi i konkurencës dhe rreziku i

lartë i korrupsionit përbën shqetësim të përbashkët.

Zoti Buxhuku, nga ana e tij, vlerësoi bashkëpunimin dhe veçanërisht rritjen e transparencës së KLSH-së, duke nënvizuar se të dy institucionet i bashkon një qëllim i përbashkët, mirëadministrimi i financave publike dhe respektimi i konkurencës së lirë në tenderat publikë, duke vendosur standardet e ekonomisë së lirë dhe të barazisë në treg.

Konfindustria dhe KLSH ranë dakord që të angazhohen bashkërisht në luftën kundër korrupsionit dhe të mungesës së transparencës në administratën shtetërore, me qëllim përmirësimin e qeverisjes.

Marrëveshja u nënshkrua nga Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj dhe nga z.Gjergj Buxhuku, Administrator i Përgjithshëm i Konfindustrisë.

Vizita e Kryetarit të Kontrollit të Lartë të Shtetit, z.Bujar Leskaj, në Poloni

Në kuadër të Takimit të Grupit të Punës së INTOSAI-t për Rishikimin e ISSAI 30- Kodit të Etikës, në datat 2-4 mars 2016, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, z. Bujar Leskaj zhvilloi një vizitë në Krakovë, Poloni.

Gjatë qëndrimit të tij në Krakovë, z. Leskaj u takua me Presidentin e Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë z. Krzysztof Kwiatowski, me të cilin u diskutua për fillimin e projektit të binjakëzimit për ngritjen e kapaciteteve institucionale të KLSH, që do të implementohet në KLSH në dy vitet e ardhshme në kuadër të projektit IPA.

Në përfundim të takimit, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, z. Leskaj dhe Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë z. Kwiatowski nënshkruan një Deklaratë të Përbashkët në të cilën të dy institucionet, në vijim të Marrëveshjes së Bashkëpunimit të vitit 2012, angazhohen:

• për arritjen e objektivave të projektit të binjakëzimit, me synim përdorimin me efektivitet, eficiencë, transparencë dhe përgjegjshmëri të fondeve publike;

• për implementimin e objektivave të projektit të binjakëzimit, të cilat janë në përputhje me praktikat në të mira të BE dhe standardet e aplikuara nga Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI);

• për të punuar ngushtësisht së bashku për arritjen e rezultateve të pritshme të aktiviteteve të projektit të listuara në Kontratën e Projektit të Binjakëzimit;

• për angazhimin e stafit të dy institucioneve për implementimin e projektit të binjakëzimit;

• për mbështetjen e domosdoshme që kërkohet për implementimin e aktiviteteve të projektit, të përshkruara në Kontratën e Projektit të Binjakëzimit.

Z. Leskaj vlerësoi rëndësinë që ka ky projekt për Kontrollin e Lartë të Shtetit pasi institucioni i KLSH dhe audituesit do të kenë mundësinë të njihen me praktikat më të mira në fushën e auditimit dhe trajnimet që do të kryesh gjatë implementimit të projektit të binjakëzimit do t'i shërbejnë ngritjes së tyre profesionale dhe modernizimit të auditimit të jashtëm në Shqipëri.

Auditimit të Polonisë i ka dhënë një rëndësi të veçantë implementimit të suksesshëm të Projektit të Binjakëzimit në KLSH dhe është e angazhuar për përfshirjen në të të ekspertëve më të suksesshëm në fushën e auditimit. Kryetari i KLSH, z. Leskaj dhe Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, z. Kwiatowski më pas përshëndetën aktivitetin e Grupit të Punës për ISSAI 30 dhe adresuan vlerësime për kontributin dhe angazhimin e e përfaqësuesve të institucioneve supreme të auditimit në cilësinë e anëtarëve të grupit të punës të INTOSAI-t për rishikimin e ISSAI 30- Kodit të Etikës, duke theksuar rëndësinë e pa diskutueshme që ka hartimi i këtij dokumenti për komunitetin e INTOSAI-t.

Në datat 2-4 mars 2016 ky grup pune zhvilloi takimin e tij të fundit, në të cilën u diskutuan komentet e përcjella nga 31 SAI-e mbi draftin e bërë publik nga INTOSAI. Dokumenti do t'i përcillet për miratim Komitetit Drejtues të INTOSAI dhe do të miratohet në Kongresin e XXII të INTOSAI-t që do të zhvillohet në Abu Dhabi në datat 5-11 dhjetor 2016.

Në këtë vizitë z. Leskaj shoqërohej nga Sekretari i Përgjithshëm, znj. Luljeta Nano dhe Specialistet, znj. Alma Shehu dhe znj. Elira Elezi.

KLSH nënshkruan marrëveshje bashkëpunimi me Zyrën Supreme të Auditimit të Republikës Çeke

Në datën 9-10 Mars 2016, në Pragë, Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit, z. Bujar Leskaj, zhvilloi takime pune në Zyrën Supreme të Auditimit të Republikës Çeke dhe nënshkroi një Marrëveshje Bashkëpunimi me homologun e tij, Presidentin e Zyrës Supreme të Auditimit të Republikës Çeke, Ing.Miloslav Kala. Marrëveshja u përgatit në bazë të Nenit 15 të Deklaratës së Limës, të parimeve të përbashkëta të respektit, besimit dhe bashkëpunimit dypalësh të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) si edhe të Organizatës Europiane të Institucioneve Supreme të Auditimit (EUROSAI).

Dokumenti i nënshkruar është me shumë vlera për KLSH-në dhe vjen pas nënshkrimit të disa marrëveshjeve të bashkëpunimit me SAI-et Europiane, të tilla si NIK-u Polak, Gjykata Austriake e Auditimit, Gjykata Turke e Llogarive, SAI-et e Kroacisë dhe Sllovenisë dhe në nivel rajonal, me SAI-et e Malit të Zi, Bosnje dhe Hercegovinës, Kosovës, Maqedonisë, etj. Zbatimi i këtyre marrëveshjeve, ka kontribuar në mënyrë të drejtpërdrejtë në rritjen e kapaciteteve profesionale të audituesve të KLSH-së. Përvoja e gjatë 255 vjeçare e SAI-t Çek dhe cilësia e punës në auditim është një model shumë i mirë për t'u ndjekur nga KLSH. Nëpërmjet mbështetjes së parashikuar në marrëveshje, KLSH dhe Zyra Supreme e Auditimit të Republikës Çeke, do të shkëmbejnë eksperiencë në veprimtarinë e tyre audituese, përmes vizitave të punës, trajnimeve dhe workshop-eve për audituesit shqiptarë, etj.

Gjatë ditës së parë të vizitës, pas nënshkrimit të marrëveshjes së bashkëpunimit, Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj dhe Presidenti i SAI-t Çek, z. Miloslav Kala, bënë nga një prezantim të SAI-ve respektive lidhur me mandatin e tyre të auditimit, pavarësinë e SAI- ve, strukturën organizative, ligjin në të cilin mbështetet funksionimi i SAI-ve në secilin prej të dy vendeve, si edhe nenet e Kushtetutës që lidhen me funksionimin e SAI-ve.

Kryetari i KLSH-së, pasi evidentoi lidhjet e forta historike dhe ekonomike mes popullit shqiptar dhe çek, bëri një prezantim të shkurtër të historisë 91 vjecare të KLSH-së, duke u përqëndruar më së shumti në arritjet, vështirësitë dhe sfidat e institucionit në vitet e fundit. Zoti Leskaj u përqëndrua në miratimin e Ligjit të Ri të KLSH-së nga Kuvendi i Shqipërisë në nëntor të vitit 2014, për të cilin pati shumë debate e kundërshti por që me këmbënguljen e KLSH-së, me mbështetjen e Komisionit për Ekonominë dhe Financat në Kuvendin e Shqipërisë dhe veçanërisht me mbështetjen e ekspertëve të SIGMA dhe të DG Budget, ligji u miratua dhe është në përputhje të plotë me standartet e INTOSAI.

Zoti Leskaj, më tej, i njohu të pranishmit me numrin e auditimeve të realizuara

gjatë vitit 2015 (158), me rritjen e numrit të auditimeve të Performanscës, me rritjen e dëmit ekonomik të zbuluar, i cili në periudhën 2012-2015 ishte 8 herë më i madh krahasuar me periudhën 2008-2011, si edhe me efektivitetin e KLSH-së, i cili është rritur ndjeshëm, 4.2 herë më i lartë mesatarisht në periudhën 2012-2015, krahasuar me periudhën 2008-2011.

Zoti Leskaj u ndal gjithashtu ne rekomandimet e rëndësishme të KLSH-së për ndryshime ligjore, për ligje të reja, për borxhin publik, për detyrimet e prapambetura ndaj bizneseve, për botimet e KLSH-së, për prezencën e audituesve të KLSH-së në median e shkruar, bashkëpunimin me shoqërinë civile dhe me Universitetet, bashkëpunimin me SAI-et partnere, etj.

Zoti Miloslav Kala nga ana e tij bëri një paraqitje të Zyrës Supreme të Auditimit të Republikës Çeke dhe të strukturës së saj organizative. Aktualisht SAI Çek ka 470 punonjës, nga të cilët 340 punojnë në zyrat qendrore në Pragë dhe realizon mesatarisht 39 auditime në vit. Që nga viti 1991 deri tani, SAI Çek ka realizuar gjithsej 901 auditime, duke audituar 11 000 subjekte. Zoti Kala informoi lidhur me protokollin e auditimeve dhe detajet e realizimit të tyre, auditimin e zbatimit të buxhetit te shtetit, marrëdhëniet me parlamentin dhe me qytetarët, pavarësinë e SAI-t Çek lidhur me përzgjedhjen e auditimeve, data-base e auditimeve dhe të të dhënave të subjekteve që do të auditohen, mënyrën e të shkruarit të raporteve të auditimit dhe problematikat që hasen në këtë drejtim, etj,.

Të dy prezantimet u shoqëruam me pyetje të shumta dhe diskutime.

Në ditën e dytë, diskutimet u përqëndruan në Analizën e Riskut dhe për palën çeke diskutimi u mbajt nga zj.Jana Schenkova, Drjtore e Departamentit të I-rë, ku përfshihen planifikimi i auditimeve, menaxhimi i cilësisë së auditimit dhe analiza e riskut, ndërsa për palën shqiptare referoi z.Ermal Yzeiraj, Drejtor i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standarteve dhe Etikës. Në këtë panel u diskutua edhe për Konferencën e IV-t Shkencore të KLSH-së që do të zhvillohet në datat 20-21 qershor 2016, në Tiranë, e cila do të përqëndrohet në analizën e riskut.

Tema të tjera që u trajtuan ishin auditimet e performacës nga z. Stefan Kabatek, Drejtor i Departamentit të XVI, ku përfshihet edhe Auditimi i Performancës si edhe Data Base e auditimeve të EUROSAI-t që drejtohet nga SAI Çek, material që u referua nga zj.Sylva Mullerova, Drejtore e Departamentit të Marrëdhënieve me Jashtë. Kryetari i KLSH-së shprehu dakortësinë lidhur me kontributin konkret të KLSH-së për plotësimin e Data Base të auditimeve të EUROSAI-t me auditimet e KLSH-së.

Presidenti i SAI-t Çek, Ing. Miloslav Kala gjatë dy ditëve të qëndrimit të delegacionit të KLSH-së në Pragë shoqërohej nga drejtues të lartë të institucionit, si Zv/Presidentja, zj. Zdeňka Horníková, anëtarët e Bordit Drejtues të SAI-t Çek, zj.Hana Hyksova dhe z. Pavel Hrncir, drejtorët e Departamenteve z. Stanislav Koucky, z. Sylva Mullerova, zj. Jana Schenkova, z.Stefan Kabatek dhe z.Jaroslav Broza.

Zoti Bujar Leskaj shoqërohej në këtë vizitë nga z.Ermal Yzeiraj, Drejtor i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit Standarteve dhe Etikës, zj.Albana Agolli, Drejtore e Departamentit të Auditimit të Investimeve dhe Projekteve me Financime të Huaja dhe Shoqërive Publike dhe zj. Irena Islami, Drejtore e Drejtorisë së Komunikimit, Botimeve dhe Marrëdhënieve me Jashtë. Vizita u organizua dhe u realizua nën kujdesin e vecantë të Ambasadorit të Republikës së Shqipërisë në Republikën Çeke, z.Riza Poda, i cili asistoi edhe gjatë nënshkrimit të marrëveshjes.

Ambasadori Poda dhe z.Lulzim Çota, Këshilltar në Ambasadën e Republikës së Shqipërisë në Republikën Çeke shoqëruan delegacionin e KLSH-së edhe gjatë takimeve të punës në Zyrën Supreme të Auditimit të Çekisë.

KLSH merr pjesë në takimin e grupit të punës të EUROSAI-t për Auditimin e TI për projektin e vetëvlerësimit, ITSA dhe ITASA

Nga data 15 deri më 17 mars në Bern të Zvicrës u mbajt takimi i grupit të punës së EUROSAI-t për Auditimin e IT për projektin e vetëvlerësimit të IT dhe vetëvlerësimit Auditimit IT (ITSA dhe ITASA).

Në takim morën pjesë përfaqësues nga Gjykata Europiane e Auditimit, Gjykata e Llogarive të Francës, SAI i Hungarisë, SAI i Lituanisë, SAI i Maltës, Gjykata e Llogarive e Moldavisë, NIK i Polonisë, Zyra e Kombëtare e Auditimit të Bullgarisë, Gjykata e Llogarive e Federatës Ruse, Gjykata e Llogarive e Turqisë dhe Zyra Federale Zvicerane e Auditimit.

KLSH u përfaqua në takim nga një grup i Drejtorisë së Auditimit të Teknologjisë së Informacioniti i përbërë nga Kozma Kondakçiu Drejtor, Aulona Jani Audituese e Lartë dhe Marenglen Sinani Auditues.

Fjalën e hapjes së takimit e mbajti z. Bernhard Hamberger nga SAI-t i Zvicrës, i cili pasi përshëndeti pjesëmarrësit zhvilloi

një analizë të vendimeve të takimit të grupit të punës të EUROSAI-t mbajtur në Warshavë më Korrik 2015, nga të cilat veçoi vendimin e ripunimit të ISSAI 5300 "Udhëzime mbi Auditimin IT" nga grupi i punës së Auditimin IT të INTOSAI, drafti i shpërndarë u diskutua nga pjesëmarrësit të cilët theksuan rëndësinë e plotësimit të boshllëkun midis standardeve dhe udhëzimeve ekzistuese në fushën e Teknologjisë së Informacionit.

Me moderim nga Z.Bernhard Hamberger dhe znj. Brigitte Schnyder Von Morischn të SAI-t të Zvicrës u krye një përsëritje e metodologjisë së ITSA-s dhe ITASA-s, si dhe zhvillimet e reja të ndodhura që nga takimi i Warshavës.

Nga moderatorët z. Musa Kayrak i TCA, z. Milian Istatkov i SAI-t të Bulgarisë, z.Ivo Koppelma i ECA dhe z. Dainius Jakimavičius i SAI-t të Lituanisë u kryen prezantimet e vetëvlerësimeve dhe nga diskutimet u arrit në konkluzionin mbi nevojën e disa ndryshimeve të metodologjisë, ku ndër të tjera veçojmë atë se analiza SWOT nuk konsiderohet më pjesë e metodologjisë së vetëvlerësimit dhe nevojën e disa ndryshimeve në pyetësorët e vetëvlerësimit dhe të mjeteve për kryerjen e procesesit (në Excel zhvilluar nga SAI i Hungarisë dhe web zhvilluar nga SAI-t Bullgar).

Në ditën e dytë, presidenti i SAI-t Zviceran, z. Michel Huissoud prezantoi rezultatet e Auditimit Paralel të kryer mbi Pasaportat Biometrike nga SAI-et e Belgjikës, Letonisë, Lituanisë, Norvegjisë, Portugalisë dhe Zvicrës.

Në ditën e fundit të ndarë në grupe pjesëmarrësit diskutuan e hodhën ide të reja për projekte dhe një përditësim te projekteve ekzistuese veçanërisht ato të Auditimeve Paralele duke miratuar një listë prej 17 projektesh e idesh për t'u propozuar në takimin e ardhshëm të grupit të punës që do të mbahet në qershor ne Pragë.

Grupi i KLSH mori pjesë aktive në diskutimet duke propozuar 2 ide për projektet e reja:

-Krijimi i një mjeti për vlerësimin e riskut.

-Hartimin e metodologjisë për përdorimin e vizualizimit në auditim

Propozimet u pëlqyen dhe u futen në propozimet që do diskutohen në takimin e Pragës.

Grupi i KLSH krahas ndjekjes së zhvilloi takime të veçanta me moderatorët z.Ivo Koppelmaa të ECA-s dhe z Milian Istatov, z. Miroslav Ivanov nga SAI Bullgar për ITASA që do të kryhet në KLSH.

Workshop-i në KLSH do të zhvillohet në muajin qershor 2016 gjatë tre ditëve.

KLSH merr pjesë në takimin e personave të kontaktit(liaison officers) të komitetit të Kontaktit të Institucioneve Supreme të Auditimit të BE-së

Në datat 6-8 prill 2015 u zhvillua në Riga, Letoni, takimi i personave të kontaktit të Komitetit të Kontaktit të Institucioneve Supreme të Auditimit të vendeve të BE-së. Në këtë takim morën pjesë përfaqësues të Gjykatës Evropiane të Audituesve,

përfaqësues të 28 SAI-ve të vendeve anëtare të BE-së dhe përfaqësues të SIGMA-s, si dhe delegacione të SAI-ve të vendeve kandidate dhe para kandidate për në BE si Turqia, Shqipëria, Maqedonia, Mali i Zi, Serbia dhe Bosnje Hercegovina.

Në ditën e parë u zhvillua takimi i personave të kontaktit të vendeve kandidate dhe parakandidate të BE. Në këtë takim u diskutua rreth aktiviteteve që ky rrjet do të organizojë gjatë gjysmës së dytë të vitit 2016 dhe përgjatë vitit 2017. Kështu, u rikonfirmua që në datat 13-14 prill 2016 nga SAI i Serbisë do të organizohet tavolina e rrumbullakët me temë "Opinioni i Auditimit", në të cilën SAI-et pjesëmarrëse do të shkëmbejnë eksperiencat për hartimin e një opinioni bazuar ne ISSAI-t për auditimet financiare dhe ato të përputhshmërisë. Institucioni ynë në këtë event do të përfaqësohet nga një grup audituesish me përvojë të cilët do të prezantojnë eksperiencën e KLSH-së në Auditimet Financiare. Në kuadër të aktiviteteve të përbashkëta të rrjetit të vendeve kandidate të BE, nga SAI i Bosnje dhe Hercegovinës do të organizohet në Shtator të vitit 2016 tavolina e rrumbullakët mbi pavarësinë e SAI-eve. Synimi i aktivitetit është krijimi i një platforme për diskutimin e sfidave me të cilat ndeshen SAI për të ruajtur pavarësinë e tyre institucionale dhe financiare. Target grupi i cili do të marrë pjesë në këtë aktivitet do të jenë Presidentët e SAI-ve. Një temë mjaft e rëndësishme është marrëdhënia e SAI me parlamentin. Në këtë kuadër nga SAI Turk do të organizohet në nëntor Konferenca me temë "Kuadri i marrëdhënieve midis SAI-eve dhe Parlamenteve". Konferenca synon zhvillimin dhe prezantimin e një udhëzuesi, i cili do të përdoret nga SAI-et për të forcuar marrëdhënien me Parlamentet. Kjo konferencë do të jetë e një niveli të lartë përfaqësimi në të cilët do të marrin pjesë Presidentët e SAI-ve dhe përfaqësues të parlamenteve të vendeve pjesëmarrëse. Marrëdhënia midis SAI-t dhe Parlamentit konsiderohet si një nga shtyllat kryesore të mbikëqyrjes parlamentare në kuadrin e rritjes së llogaridhënies publike dhe transparencës.

Auditimi i performancës është një fushë e re auditimi për shumë nga vendet kandidate të BE dhe ekspertiza dhe praktikat e vendeve të BE dhe e Gjykatës Evropiane të Auditimit është e mirëpritur nga këto vende. Me iniciativën Zyrës Kombëtare të Auditimit të Suedisë dhe me mbështetjen e Gjykatës Evropiane të Auditimit, disa nga vendet e Ballkanit si Shqipëria, Serbia, Mali i Zi dhe Maqedonia do të kryejnë auditime paralele të performancës me temë "Prokurimi Publik". Në kuadër të këtij auditimi, u vendos që përgjatë vitit 2016 të kryhen disa workshop-e në të cilat ekspertë të SNAO dhe ECA do të prezantojnë praktikat më të mira për të gjitha fazat e kryerje së auditimit, duke filluar që nga faza e

planifikimit e deri në hartimin e raportit përfundimtar.

Korrupsioni dhe mashtrimi janë dy fenomene të cilat audituesit i ndeshin shpesh në punën e tyre audituese. Në këtë kuadër Kontrolli i Lartë i Shtetit mori përsipër për të qene vendi pritës dhe organizator i workshop-it "Për luftën kundër korrupsionit dhe mashtrimit". Ky event u parashikua të kryhet gjatë gjysmës së parë të vitit 2017.

Në takim u theksua organizimi i suksesshëm nga ana e KLSH i workshop-it "Për materialitetin dhe auditimin bazuar në kampione", i organizuar në Vlorë në nentor 2015.

SAI-et e rrjetit të vendeve kandidate të BE vendosën të organizojnë gjatë gjysmës së dytë të vitit 2016 një seri workshop-esh, në të cilat do të trajtohen aspektet teknike të fazave e auditimit financiar dhe atij të përputhshmërisë.

Në ditën e dytë të aktivitetit personat e kontaktit të vendeve anëtare të BE diskutuan rreth aktiviteteve që do të zhvillohen gjatë vitit 2016 dhe raportuan për ecurinë e grupeve të punës të cilat kryejnë auditime në fusha të ndryshme.

Kështu nga SAI Sllovak u raportua rreth përgatitjeve për takimin e Drejtuesve të SAI-eve, anëtarë të Konitetit të Kontaktit i cili do të organizohet në datat 21-22 tetor 2016 në Bratislavë.

Nga SAI i Holandës, Gjykata Evropiane e Audituesve dhe SAI i Letonisë u raportua ecuria e punës së Task Forcës për Bashkimin Bankar Evropian dhe përkatësisht takimet e grupeve audituese të SAI-eve pjesëmarrëse, përditësimi i ecurisë së auditimit të ECA mbi mekanizmin e vetëm mbikëqyrës dhe përgjigjet e palëve të interesuara mbi këtë bashkim.

Gjatë takimit u diskutua gjerësisht propozimi i SAI të Polonisë për hartimin e një deklarate të përbashkët për të ftuar në aktivitete të dakortësuara më parë të SAI-eve të Ukrainës, Moldavisë dhe Gjeorgjisë.

Përfaqësues të SAI-t Gjerman, raportuan rreth zhvillimeve në procesin për hartimin dhe miratimin e standardeve EPSAS dhe rreth deklaratës së SAI të landit të Baden Wuerttenberg për sistemet e kontrollit dhe kostot administrative në fondet e EU per agrikulturën.

SAI i Italisë raportoi mbi aktivitetin e Grupit të Punës për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar, si kryesues i grupit të vendeve që po kryejnë auditimin mbi TVSH-ne në vendet e BE raportoi mbi ecurinë e auditimit dhe disa nga rezultatet e pritshme te këtij auditimi.

Në axhendën e këtij aktiviteti u prezantuan dhe aktivitetet e ardhshme të planifikuara të rrjetit të vendeve kandidate dhe para kandidate ku nëpërmjet të tjerave iu bë prezent të pranishmëve propozimi i përfaqësuesve të KLSH-së për marrjen përsipër dhe organizimin e Workshopit "Mbi luftën kundër korrupsionit dhe mashtrimit".

Në këtë aktivitet Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga Kryetari KLSH-së, z. Bujar Leskaj, Sekretari i Përgjithshëm, znj.

Luljeta Nano, dhe Audituesja e parë, znj. Alma Shehu.

Takimi i ardhshëm i Komitetit të Kontaktit do të zhvillohet në Stokholm, Suedi gjatë vitit 2017.

Takim i Grupit të Punës së EUROSAI-t lidhur me Auditimin e Fondeve të Alokuara për Fatkeqësitë dhe Katastrofat

Në datat 5-7 prill 2016, në Baku, Azerbajxhan u zhvillua takimi i Dytë i Grupit të Punës së EUROSAI-t për Auditimin e Fondeve të Alokuara për Fatkeqësitë dhe Katastrofat, i cili u fokusua në sfidat e inplementimit të suksesshëm dhe zbatimi praktik i ISSAI-ve 5500-5599 "Udhëzime mbi Auditimin e ndihmës për Katastrofat: risqet për mashtrim financiar dhe korrupsion, duke përdorur metodat e reja të marrjes së të dhënave". Organizues i këtij takimi ishte Dhoma e Llogarive (SAI) e Ukrainës që kryeson këtë grup pune të EUROSAI-t, ndërkohë që Dhoma e Llogarive e Azerbajxhanit ishte mikpritëse dhe mundësoi realizimin e aktivitetit. Në takimin dhe diskutimet e vendeve pjesëmarrëse u sollën përvoja të shumta të përdorimit të metodave të reja në sigurimin e të dhënave, sikurse është sistemi GIS në auditimin e menaxhimit të katastrofave. U diskutua mbi eksperiencën e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë në parandalimin dhe menaxhimin e risqeve të përmbytjeve, apo në eksperiencat e Gjykatës së Llogarive të Italisë në auditimet për pakësimin e riskut hidrologjik të katastrofave. Me interes ishte qasja e auditimeve të realizuara nga SAI i Ukraines për menaxhimin e përmbytjeve, si dhe eksperienca e përfaqësuesve të Indonezisë lidhur me vështirësitë praktike në zbatimin e standardeve ISSAI 5510 "Mbi Auditimin e Reduktimit të Riskut të Katastrofave, ISSAI 5520 "Mbi Auditimin e Aktiviteteve Pas Katastrofës", ISSAI 5540 "Mbi Informacionin Gjeo-hapësinor për Auditimin e Menaxhimit të Fatkeqësive", etj.

Në takimin e Dytë të Grupit të Punës së EUROSAI-t për Auditimin e Fondeve të Alokuara për Fatkeqësitë dhe Katastrofat, morën pjesë edhe përfaqësues të Gjykatës Evropiane të Audituesve (ECA), SAI-ve të Italisë (Presidenti i Gjykatës së Llogarive të Italisë z. Raffaele Squitieri), të Turqisë, Polonisë, Shqipërisë, Letonisë, Moldavisë, Bullgarisë, Rumanisë, Rusisë, Serbisë dhe Indonezisë. Nëpërmjet shkëmbimit të eksperiencave u arrit që të përcillej një qasje e koordinuar në ndihmë të qeverive respektive në zhvillimin e instrumenteve efektive për parandalimin dhe eliminimin e pasojave që shkaktojnë fatkeqësitë dhe katastrofat natyrore, pa harruar ato katastrofa që janë pasojë e aktivitetit njerëzor, duke u bazuar në përvojat e fituara dhe në standardet ISSAI 5500-5599

"Udhëzimet për auditimin e fondeve të alokuara për fatkeqësitë dhe katastrofat". Gjithashtu u diskutua mbi parimet dhe procedurat mbi të cilat do të realizohen auditime të kësaj natyre. U ndalua në domosdoshmërinë e fondeve në parandalimin dhe vlerësimin e risqeve që mund të vijnë nga katastrofat, duke sjellë përvoja nga SAI-t të cilat kanë realizuar auditime të kësaj natyre, sidomos përvoja nga kolegët ukrainas, bullgarë, azerbajxhanas, turq dhe italianë. Në këtë aktivitet KLSH u përfaqësua nga znj. Manjola Naço, Drejtore Departamenti në KLSH dhe znj. Amantja Patozi, specialiste në Drejtorinë e Komunikimit, Publikimeve dhe Marrëdhënieve me Jashtë.

Kontrollit i Lartë i Shtetit nënshkruan marrëveshje bashkëpunimi me organizatën "Albanian Platform for Policy Advocacy"

Në datën 22 prill 2016, në mjediset e Kontrollit të Lartë të Shtetit, u nënshkrua Marrëveshja e Bashkëpunimit mes KLSH-së dhe organizatës jo-fitim prurëse "Albanian Platform for Policy Advocacy" (Platforma Shqiptare për Advokimin e Politikave)", përfaqësuar nga Drejtori Ekzekutiv i saj, z. Brenton Kotorri. KLSH gjatë viteve të fundit ka rritur bashkëpunimin me organizata të shoqërisë civile dhe organizata të profesionistëve të fushës së Ekonomisë, duke arritur në 22 marrëveshje bashkëpunimi, si rezultat i të cilave ka pasur produkte dhe rezultate konkrete.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj vlerësoi seriozitetin dhe ambicien e kësaj organizate, që përbëhet nga të rinj të moshës 18-30 vjeç, të cilët me vendosmëri dhe guxim kanë hyrë në tregun shqiptar të ideve, duke u ndjekur me interes nga publiku dhe duke ndikuar në rritjen e llogaridhënies dhe të transparencës së veprimtarisë së institucioneve publike. Marrëveshja do të ketë përfitime të dyanshme, nga njëra anë, veprimtarët e "Platformës Shqiptare për Advokimin e Politikave" do të njihen me auditimet, gjetjet dhe rekomandimet e një institucioni të pavarur kushtetues si KLSH dhe nga ana tjetër, audituesit e KLSH-së do të përfitojnë nga kurajo e këtyre të rinjve për të denoncuar si edhe nga ndjeshmëria që ka opinioni qytetar ndaj veprimtarëve të kësaj organizate, të cilët kanë treguar vlera gjatë kësaj kohe të aktivizimit të tyre në jetën shoqërore të vendit.

Nga ana e tij, z. Brenton Kotorri, Drejtori Ekzekutiv i kësaj organizate vlerësoi transparencën e KLSH-së dhe hapjen e saj ndaj shoqërisë civile. Ai theksoi se organizata që ai drejton po rritet shpejt, në sajë të besimit që kanë fituar tek qytetarët sepse ata janë përpjekur që me analizat dhe publikimet e tyre profesionale të mbushin boshllëkun që kishte në tregun shqiptar, për t'i thënë dhe evidentuar problemet, qartë, pa ekuivoke dhe në mënyrë të drejtpërdrejtë, duke peshuar faktet drejt dhe me paanësi. Gjithashtu zoti Kotorri e vlerësoi KLSH si një nga partnerët më prestigjioz, në luftën e përbashkët kundër korrupsionit.

Në këtë takim merrnin pjesë përfaqësues të "Albanian Platform for Policy Advocacy" dhe drejtues e audites të KLSH-së.

Trajnime të stafit

Në funksion të linearizimit të nevojave personale të audituesve me objektivat për zhvillim të institucionit të shprehura në strategjinë për zhvillimit insitucional 2015 – 2017, të shprehura në programin vjetor të trajnimeve, për periudhën Janar – Prill 2016, janë zhvilluar 1,185 ditë trajnimi. Trajnimi zhvillohet në bashkëpunim me partnerët tanë ndërkombëtarë dhe vendas. Ditët e trajnimit jashtë vendit janë 280 ditë trajnimi dhe në vend janë 905 ditë trajnimi.

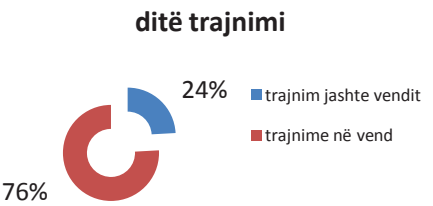

Në programet e trajnimit jashtë vendit përmendim trajnim pranë Gjykates Turke të Llogarive, Hyrje ne Auditimin e IT, Luxemburg, projektet ITSA dhe ITASA, Bern, Seminar per antikorrupsionin, Hungari etj.

Në trajnimet ne vend, jashtë institucionit të KLSH-së përmendim trajnimin e zhvilluar nga ASPA, nga Auditi i Brendshëm, Ministria e Financave, trajnime nga përfaqësues të Komunitet Evropian, AFCOS-Training të stafit të lartë menaxherial për projektin e binjakëzimit IPA, etj. Në institucion janë zhvilluar trajnime si nga burime të brendshme trajnimi ashtu dhe nga burime të jashtme me partnerët tanë ndërkombetarë, parnerët tanë në vend, etj. Format e trajnimit kanë qenë face-to-face, e-learing, worshope dhe seminare të përbashkëta, etj. Trajnimi në KLSH realizohet i diferencuar në funksion të eksperiencës së audituesit, formimit të tij profesional dhe nevojave e karakteristikave të tjera personale. Në grafikun në vijim po evidentojnë dite trajnimet sipas audituesve (me

eksperience, të rinj dhe trajnime të përbashkëta të rinj dhe me experience):

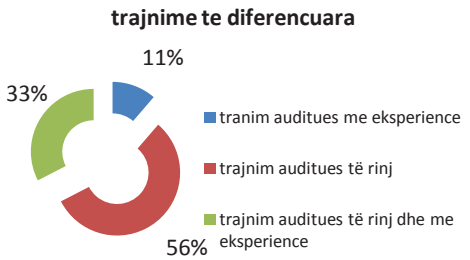

Prioritet i është dhënë trajnimit të stafit të ri auditues duke ofruar module trajnimi të specifikuara në dimensione të njohurive të standardeve ndërkombetare të auditimit, njohurive mbi kuadrin rregullator të subjekteve të audituara. Në këtë aspekt trajnime të metodologjisë, trajnime të standarteve dhe trajnime të tjera paraqiten:

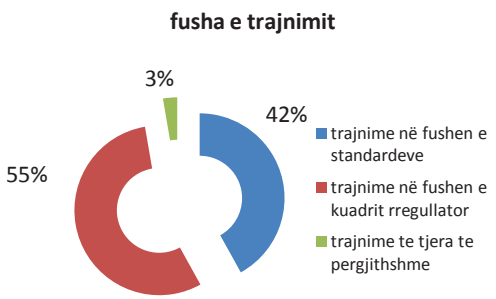

Gjatë periudhës janar-prill, stafi i KLSH-së ka marrë pjesë në shumë aktivitete ndërkombëtare si trajnime, workshop-e, etj.

Trajnimi i 22 audituesve të KLSH-së, pranë Gjykatës Turke të Llogarive, zhvilluar në datat 18 – 22 Janar 2016. KLSH mori pjesë me një grup prej 22 audituesish, (grupi i X-të i audituesve që trajnohen pranë TCA dhe në total janë 176 auditues që janë trajnuar në periudhën 2012-2015).Grupi i KLSH-së, i përbërë nga Drejtor Departamenti Bajram Lamaj, Kryeauditues Vullnet Karafilaj, Muhamet Kavaja, Selfo Zeneli, Përgjegjës Sektori Gëzim Zilja, si dhe audituesit Albert Thoma, Elira Elezi, Xhuljeta Çelaj, Gerti Bode, Elida Koçani, Helena Solis, Krisi Anastas, Mareglen Sinani, Xhein Xhindolli, Alfonc Gabili, Enkelejda Tole, Erieta Këlliçi, Hektor Kosova, Benet Koka, Haki Hoxhaj, Orgest Levani dhe Gentjan Leva, në ditën e parë të trajnimit u prit nga Presidenti i Gjykatës së Llogarive Prof.Ass. Dr. Recai Akyel, i cili përshëndeti audituesit dhe i uroi për suksese gjatë trajnimit.

Workshop-i i Zyrës Shtetërore të Auditimit të Hungarisë (SAO) në Budapest dhe Szarvas me temë "Nga anketa e integritetit tek auditimi i integritetit", zhvilluar në datat 22 deri më 26 Shkurt 2016 me iniciativën dhe mbikëqyrjen e SAO-s. Konferenca u përshëndet nga Presidenti i SAO Hungareze, z. László Domokos. Në këtë aktivitet merrnin pjesë gjithashtu z. Péter Szijjártó, Ministër i Punëve të Jashtme dhe Tregtisë së Hungarisë dhe z. Einar Gørrissen, Drejtor i Përgjithshëm i IDI (Norvegji).Në këtë aktivitet morë pjesë përfaqësues të SAI-ve të ndryshme si Hungaria, Portugalia, Greqia, Shqipëria, Bosnja and Herzegnovina, Maqedonia, Indonesia, Kirgizstan, Malajsia, Mauritania, Moldavia, Mali i Zi, Pakistani, Filipinet, Sudani, Zvicra, Tajlanda, Ukraina,

Bangladesh dhe Tanzania. KLSH në këtë aktivitet u përfaqësua nga z. Muhamed Kavaja, z. Vullnet Karafilaj me detyrë Kryeauditues si dhe z. Skënder Muça me detyrë Auditues i Lartë.

Workshop-i PPA I, zhvilluar më 25-26 Shkurt 2016 në Gjykatën Europiane të Auditimit, Luksemburg, ku u bë prezantimi i koncept-ideve mbi Projektin e Dytë të Auditimit të Performancës në nivel rajonal. Punimet e workshop-it u shtrinë në dy ditë dhe u drejtuan nga Zv/Auditori i Përgjithshëm i SAI-t suedez, z. Magnus Lindell. Seicili përfaqësues i SAI-eve pjesëmarrëve bëri një prezantim të shkurtër të punës në PPA I dhe dobinë e këtij projekti në perspektivën specifike të SAI-t përkatës. Më pas u kalua në propozimet për tematikat potenciale që mund të auditohen në PPA II. Propozimet u fokusuan në katër drejtime kryesore:

1. Prokurimi Publik,

2. Investimet e Huaja Direkte,

3. Borxhi Publik dhe

4. Cilësia e produkteve dhe certifikimi i tyre.

SAI shqiptar, i përfaqësuar nga z. Rinald Muça, drejtor i departamentit të auditimit të performancës, z. Alfred Zylfi dhe znj. Elfrida Agolli, auditues të lartë, u shpreh në favor të dy temave të para, duke argumentuar se Prokurimi Publik është një fushë me risk të lartë, përsa i përket ekonomicitetit në përdorimin e fondeve publike.

Workshop-i rajonal "Mbi Opinionin e Auditimit", zhvilluar në datat 13 dhe 14 prill 2016 në Beograd në kuadër të aktiviteteve të dakortësuara në Konferencën mbi Marrëdhëniet e Institucioneve Supreme të Auditimit dhe Parlamenteve Kombëtare të vendeve të rajonit, e cila u zhvillua në Budva, Mal të Zi në datat 18-19 nëntor 2013. Ky aktivitet është pasuesi i workshopit të organizuar nga KLSH në Vlorë në datat 3 dhe 4 nëntor 2015 "Mbi materialitetin dhe auditimin bazuar në kampione". Workshopi u mbështet nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Suedisë (SNAO) bazuar në Planin e Aktiviteteve të propozuara nga Grupi i Përbashkët i Punë për Aktivitetet e Auditimit (JWGAA). KLSH në këtë aktivitet u përfaqësua nga zj. Yllka Pulashi, Drejtore e Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, z. Artur Hasanbelliu, Drejtor i Auditit të Brendshëm, zj. Selime Bregu audituese e lartë dhe zj. Ina Sokoli, audituese.

Trajnimi me temë "Hyrje në Auditimin IT", zhvilluar në datat 18 - 20 prill 2016 në Luksemburg, pranë Gjykatës Europiane të Audituesve. Në këtë trajnim morën pjesë auditues të brendshëm të ECA, përfaqësues të SAI-t turk dhe spanjoll, si dhe të interesuar të sektorit privat. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga zj. Irma Idrizaj, audituese. Lektor i trajnimit ishte z. Patrick Soenen, ekspert i jashtëm i ECA. Qëllimi i trajnimit ishte njohja e procesit të auditimit në një mjedis teknologjik, mësimi i praktikave të mira nga COBIT 4.1, përdorimi i auditimit IT brenda auditimit financiar, përdorimi i

auditimit IT brenda auditimit të performancës.

Trajnimi mbi prokurimet e BE-së, zhvilluar më datat 21-22 prill 2016 nga "Instituti Europian i Administratës Publike – The European Institute of Public Administration", në Dubrovnik-Kroaci, i cili kishte si objekt dhënien e një pasqyre të detajuar të Direktivës të Komisionit Europian për prokurimet "Directive 2014/24/EU" dhe nocioneve bazë të kontratave të Partneritetit Publik Privat (PPP). Moderator të trajnimit ishin zj. Rita Beuter dhe z.Michael Brunett, ekspertë në Institutin Evropian të Administratës Publike. Në trajnim merrnin pjesë kryesisht përfaqësues nga Ministria e Financave, Punëve Sociale dhe Transporteve të Bullgarisë, nga Ministria e Financave të Çekisë, Polonisë, Lituanisë dhe Auditues nga Agjencia e Programeve të Bashkimit Evropian të Kroacisë. KLSH u përfaqësua z. Fatmir Zilja dhe z.Idlir Dervishi, auditues në Departamentin e Auditimit të Buxheti Qëndror, Administratës së Lartë Publike dhe Auditimit të Brendshëm.

ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT TË FINLANDËS

NATIONAL AUDIT OFFICE OF FINLAND

Zyra Kombëtare e Auditimit është institucioni më i lartë i auditimit të Finlandës dhe i raporton drejtpërdrejtë Kuvendit. Ajo auditon financat e shtetit dhe menaxhon asetet në mënyrë që të sigurojë që fondet publike janë shpenzuar në mënyrë sa më ekonomike dhe në përputhje me legjislacionin.

Zyra Kombëtare e Auditimit ka qenë historikisht organi më i rëndësishëm monitorues në Finlandë. Ai është institucioni më i vjetër shtetëror finlandez, përgjegjës për auditimin dhe menaxhimin financiar të ekonomisë shtetërore.

Zyra Kombëtare e Auditimit është institucioni më i lartë i auditimit të Finlandës dhe i raporton drejtpërdrejtë Kuvendit. Ajo auditon financat e shtetit dhe menaxhon asetet në mënyrë që të sigurojë që fondet publike janë shpenzuar në mënyrë sa më ekonomike dhe në përputhje me legjislacionin. Së bashku me administratën, Zyra Kombëtare e Auditimit punon për të zhvilluar një menaxhim të shëndoshë financiar dhe për të siguruar përdorimin e drejtë dhe efektiv të fondeve publike. Si një ekspert i pavarur, ai mbështet Kuvendin, Qeverinë dhe administratën shtetërore në vendimmarje.

Zyra Kombëtare e Auditimit (NAO)

Zyra Kombëtare e Auditimit të Finlandës është organ ekspert i pavarur dhe neutral. Detyra e saj është të kontrollojë ligjshmërinë dhe drejtësinë e menaxhimit financiar dhe në përputhje me buxhetin e shtetit. Zyra Kombëtare e Auditimit informon Parlamentin, Qeverinë dhe nivelet e tjera të administratës mbi menaxhimin financiar të shtetit dhe të aktiviteteve administrative.

Zyra Kombëtare e Auditimit mbron interesat e qytetarëve dhe taksapaguesve, me anë të auditimit të të ardhurave shtetërore, përdorimit të fondeve publike, si dhe menaxhimit të pronës shtetërore.

Me anë të auditimit, ajo nxit ekonomicitetin, e dhe efektivitetin në administratën shtetërore, që lidhen me kontrollin e menaxhimit financiar. NAO ka të drejtë të marrë të gjithë informacionin që i nevojitet nga subjekti i audituar, për kryerjen e detyrave të tij. Autoritetet shtetërore dhe ndërmarrjet e biznesit, duhet të raportojnë menjëherë, çdo rast shpërdorimi të fondeve në Zyrën Kombëtare të Auditimit. NAO i raporton organeve përkatëse parregullsitë dhe mbikëqyr nëse mangësitë e vërejtura janë korrigjuar.

Organizimi

Zyra Kombëtare e Auditimit drejtohet nga Audituesi i Përgjithshëm, i cili zgjidhet nga parlamenti për një mandat 6-vjeçar.

Zyra Kombëtare e Auditimit përfshin auditimin financiar, auditimin e performancës dhe menaxhimin e njësive ekzekutive, të cilat janë përgjegjëse për mbikëqyrjen e auditimit dhe raportimin në Parlament. Ajo përfshin gjithashtu edhe njësitë e Administrimit dhe Informacionit.

NAO ka një staf prej rreth 150 punonjësish me seli qëndrore në Helsinki dhe me degë në Turku dhe Oulu. Statusi, detyrat dhe aktivitetet e NAO-s, përcaktohen në nenin 90 të Kushtetutës së Finlandës dhe në akte të tjera të caktuara.

Kuadri Ligjor

Ligji mbi Zyrën Kombëtare të Auditimit.

Pozita dhe detyrat

Ka një organ të pavarur të Kontrollit të Shtetit, i cili lidhet me Parlamentin. Detyra e Zyrës së Auditimit është të sigurojë ligjshmërinë dhe efektivitetin e menaxhimit financiar të shtetit si dhe pajtueshmërinë me buxhetin. Detyrat e NAO-s nuk përfshijnë auditimin e menaxhimit financiar të Parlamentit, të fondeve për të cilat kuvendi është përgjegjës, të bankës së Finlandës apo institucioneve të sigurimeve shoqërore. E drejta e NAO-s për të mbikqyrur transferimin e fondeve nga Finlanda drejt BE-së, përcaktohet me ligje të veçanta.

Të drejtat e auditimit

Zyra e Auditimit të shtetit ka të drejtë të auditojë:

1. Autoritetet shtetërore, agjencitë, ndërmarrjet e biznesit, grupet e biznesit dhe fondet shtetërore.
2. Kompanitë në të cilat shteti ka interesa dhe kompanitë e tjera të përmendura në nenin 19, veçanërisht kur përcaktohet se janë përdorur pronësia dhe aksionet e shtetit.
3. Komunat, federatat komunale, fondacionet dhe organizatat e tjera, personat juridikë dhe personat privatë, të cilët kanë marrë fonde ose mbështetje apo përfitime ekonomike nga shteti. Audituesit përcaktojnë nëse këto fonde janë përdorur për qëllimet e duhura.
4. Organizatat dhe subjektet e tjera ligjore, të cilat kanë marrë leje nga shteti për të prokuruar fonde, për ti përdorur ose shpërndarë për një qëllim të veçantë.
5. Institucionet e kreditimit ose organizata të tjera që kujdesen për

transaksionet financiare të shtetit, ose përdorin dhe menaxhojnë fonde dhe prona shtetërore.

6. Fonde të tjera për të cilat shteti është përgjegjës.

Parashikimet e paragrafit 1 pika 3, të lidhur me përfituesit e mbështetjes shtetërore, janë gjithashtu të zbatueshme edhe për ndërmjetësit dhe palët të cilët kanë transferuar fondet e marra nga persona privatë, për qëllime personale.

Raportimi në Parlament

NAO duhet të paraqesë në Parlament një raport mbi veprimtarinë e tij, çdo vit deri në fund të shtatorit, si dhe raporte të tjera të veçanta sipas nevojës. Me anë të raporteve, ka të drejtë të marrë informacione edhe Komisioni parlamentar.

Audituesi i Përgjithshëm

Aktivitetet e Zyrës së Auditimit drejtohen nga Audituesi i Përgjithshëm, i cili është përgjegjës për të gjitha çështjet, përveç atyre që janë përgjegjësi e Bordit, ose për çështje për të cilat në ligj përcaktohet ndryshe.

Audituesi i Përgjithshëm zgjidhet nga Parlamenti. Dispozita të mëtejshme në lidhje me zgjedhjet, përfshihen në procedurën e Parlamentit (40/2000). Mandati i Audituesit të Përgjithshëm zgjat 6 vjet dhe vazhdon deri në momentin që fillon mandati i Audituesit të ardhshëm. Audituesi i zgjedhur do të lirohet nga çdo detyrë e mëparshme, gjatë ushtrimit të detyrës si Auditues i Përgjithshëm.

Audituesi i Përgjithshëm vendos se si të paraqesë çështjet për të cilat ai është përgjegjës.

Bordi Këshillues

Në strukturën e saj, NAO ka edhe një Bord Këshillues. Detyrat e këtij Bordi janë që të ruajë dhe të zhvillojë lidhjet e NAO-s me partnerët, të ndërmarrë iniciativa për zhvillimin e auditimeve dhe të monitorojë efektivitetin në marrëdhëniet me partnerët. Bordi e zgjedh kryetarin nga radhët e anëtarëve të tij.

NAO mund të emërojë si anëtarë të Bordit, përfaqësues nga partnerët kyç të bashkëpunimit ose ekspertë të administrimit financiar publik, për një peridhë jo më shumë se 3 vjet.

Raportimi i abuzimeve

Pavarësisht nga rregullat e konfidencialitetit, çdo autoritet shtetëror, agjenci apo ndërmarrje biznesi, duhet të raportojë menjëherë në Zyrën e Kontrollit të Shtetit, për çdo shpërdorim të fondeve ose pronave që ajo menaxhon ose për të cilat është përgjegjës.

Ligji mbi të drejtën e Zyrës së Auditimit për të audituar transferta të caktuara mes Finlandës dhe Komunitetit Evropian (17 mars 1995/353).

Qëllimi i aplikimit

Ky ligj zbatohet për transfertat e kredive mes Finlandës dhe Komunitetit Evropian dhe auditon përdorimin e tyre. Sipas këtij ligji, transfertat e kreditit do të thotë pagesa ose llogaritë e detyrimeve të shtetit, komunave, shoqërive finlandeze,

shoqërive që operojnë në Finlandë, fondacioneve, ndërmarrjeve dhe individëve ndaj Komunitetit Evropian, si dhe të subvencioneve, kredive, financimeve të tjera, letrave me vlerë, ose forma të tjera të subvencionimit, të drejtuara në Finlandë nga Komuniteti Evropian.

Parashikimet e paragrafit 1, në lidhje me transferimin e kredive nga Komuniteti Evropian, janë gjithashtu të zbatueshme edhe për ndërmjetësit dhe palët të cilët kanë transferuar fondet.

Kompetencat

Zyra e Auditimit të Shtetit ka të drejtë të auditojë transferimin e kredive sipas referencave në paragrafin 1, si dhe kontrollin në masën e duhur të financave dhe operacioneve të ndërmjetësuesit, dhuruesit, marrësit dhe ndërmjetësit që paguan transferimin, apo të personit të cilit marrësi i ka transferuar burimet që ka marrë.

NAO ka të drejtë të auditojë transferimet e kredive të përmendura në paragrafin 1 dhe përgjegjësit për pagesën. Personat e audituar duhet të ndihmojnë audituesit gjatë kryerjes së detyrës. NAO mund të zgjedhë të përfshijë në auditim edhe këshilltarë ekspertë.

Qasja në informacione

Subjektet e audituara duhet ti sigurojnë NAO-s të gjithë informacionin dhe dokumentet e kërkuara, pa cënuar dispozitat e veçanta mbi fshehtësinë e çështjeve. NAO duhet të ketë akses në të gjitha informacionet dhe dokumentet e subjekteve të audituara, si dhe në shkresat që kanë lidhje me operacionet e saj.

Dorëzimi i informacioneve sekrete (21 Maj 1999/653)

Pavarëshit detyrimit për ruajtjen e fshehtësisë, siç përshkruhet në Ligjin mbi Publikimin e Aktiviteteve Zyrtare (621/1999), informacioni i siguruar gjatë kryerjes së auditimit, që ka lidhje me gjendjen ekonomike, biznesin, apo sekretin shtetëror, mund të trajtohet nga policia dhe autoritete të tjera si prokuroria dhe gjykatat në mënyrë që të hetohet një krim dhe madje edhe nga organet e KE-së, nëse e kërkon legjislacioni.

Rregullorja e Punës

Rregullorja e punës udhëheq organizimin, departamentet, njësitë dhe detyrat e tyre, si dhe menaxhimin dhe përgatitjen e çështjeve për vendimmarrje. Rregullorja e punës gjithashtu rregullon lëshimin dhe përgatitjen e udhëzimeve dhe urdhrave që kanë të bëjnë me auditimin, me bordin e gjobave dhe sanksioneve dhe vendosjen e tyre, me bordin e cilësisë dhe këshillin shkencor, me bashkëpunimin mes zyrtarëve dhe personelit, si dhe me postet dhe kualifikimet.

IZRAEL – KONTROLLI I SHTETIT

DHE

AVOKATI I POPULLIT

The office of the State Comptroller and Ombudsman of Israel

Kontrolli i Shtetit në Izrael fokusohet në shqyrtimin e aktiviteteve të autoritetit ekzekutiv, nëse ato janë kryer në përputhje me parimet e ekonomicitetit, eficiencës, efektivitetit dhe integritetit moral. Funksioni i Kontrollit të Shtetit është përcaktuar në ligjin bazë mbi Kontrollorin Shtetëror.

Kontrolli i Shtetit në Izrael fokusohet në shqyrtimin e aktiviteteve të autoritetit ekzekutiv, nëse ato janë kryer në përputhje me parimet e ekonomicitetit, eficiencës, efektivitetit dhe integritetit moral. Funksioni i Kontrollit të Shtetit është përcaktuar në ligjin bazë mbi Kontrollorin Shtetëror. Rezultatet e auditimit sillen në vëmendjen e organeve të audituara për reagimin e tyre dhe në mënyrë që të mundësojë përmirësim në menaxhim. Raportet më pas dorëzohen në Knesset (parlamenti i Izraelit) dhe publikohen. Kontrollori i Shtetit është i pavarur dhe ai i përgjigjet vetëm Knesset-it.

Parimet e Kontrollorit të Shtetit

Kontrolli i Shtetit është një nga faktorët themelorë të demokracisë. Audituesi shtetëror është pjesë e sistemit të kontrolleve dhe balancave në një shtet demokratik. Statusi i tij në kuadër të sistemit të qeverisjes është një nga masat për forcimin e demokracisë. Kontrolli i autoritetit ekzekutiv ka shprehejn e tij në parimin, që zyrtarët publikë në një shtet demokratik janë administratorët e besuar dhe shërbyesit e publikut dhe jo të drejtuesve të tyre. Ky është një faktor i rëndësishëm në rritjen e përgjegjshmërisë dhe transparencës së administratës publike. Shumica e vendeve të botës kanë një institucion të pavarur të auditimit,

funksioni i të cilit është të auditojë administratën e qeverisë, atë të organeve të tjera publike dhe të vlerësojë aktivitetet e tyre. Institucioni shtetëror i auditimit në Izrael është Zyra e Kontrollit të Shtetit. Që në fillim, shteti i Izraelit njohu rëndësinë e kontrollit të shtetit. Në vitin 1949 ishte miratuar Ligji për Kontrollorin e Shtetit, duke krijuar kështu Zyrën e Kontrollit të Shtetit, një nga institucionet e para që duhet themeluar në një shtet.

Ligji për Kontrollorin e Shtetit të Izraelit ofron një bazë të fortë për një kontroll sa më të detajuar të shtetit. Ky ligj i jep një gamë të gjerë funksionesh kontrollorëve në drejtim të dy kategorive të organeve që i nënshtrohen kontrollit të shtetit dhe gjithë përfshirjes së auditimit. Ky ligj themelor, përcakton statusin kushtetues të Kontrollit të Shtetit dhe në veçanti pohon pavarësinë e tij. Knesset-i e zgjedh Kontrollorin e Shtetit me një votim të fshehtë për një mandat shtatë-vjeçar. Në kryerjen e funksioneve të tij, ai raporton vetëm për Knesset-in dhe nuk varet nga qeveria. Kontrollori Shtetëror vendos për subjektet që do të auditohen, përveç rasteve kur kërkohet nga Knesset-i, nga Komisioni i Knesset-it për Punët e Auditimit të Shtetit ose të Qeverisë. Buxheti i Zyrës së Kontrollit Shtetëror përcaktohet nga Komiteti i financave i Knesset-it me propozimin e Kontrollit të Shtetit dhe me miratimin në mënyrë të veçantë nga Buxheti i Shtetit. Kontrollori e dorëzon raportin mbi zbatimin e buxhetit të Zyrës së Kontrollit Shtetëror në Komisionin e Knesset-it për Punët e Auditimit të Shtetit. Kontrollori është i pavarur në shkarkimin dhe emërimin e punonjësve të zyrës së tij.

Funksionet e Kontrollit të Shtetit

A. Ligjshmëria dhe rregullshmëria – Kontrolli mbi ligjshmërinë e një veprimi të ndërmarrë nga një zyrtar publik - një person që ushtron autoritetin apo shpenzon fondet publike – është projektuar për të shqyrtuar nëse ky veprim është brenda autoritetit të tij ligjor për të ndërmarrë veprimin në fjalë, shqyrtimin e rregullshmërisë së veprimit të ndërmarrë ose shpenzimeve. Kjo është projektuar për të shqyrtuar përputhshmërinë me ligjet, rregulloret, procedurat dhe normat e duhura të sjelljes.

B. Ekonomiciteti, Eficienca dhe Efektiviteti – Auditimi i ekonomicitetit ka të bëjë kryesisht me burimet e investuara në një aktivitet të veçantë; auditimi i eficiencës ekzaminon marrëdhëniet mes burimeve dhe rezultateve ndërsa auditimi i efektivitetit ka të bëjë me rrezultatet e arritura dhe nëse qëllimet e aktivitetit janë përmbushur vërtet.

C. Integriteti Moral – Kontrolli i Shtetit në Izrael ka të bëjë edhe me shqyrtimin e zbatimit të normave dhe rregullave të sjelljes të nëpunësve publikë, si në rastet ku veprimet janë ndërmarrë

edhe pse ka pasur konflikte të interesit, ka pasur anshmëri ose abuzime me pozitën ose autoritetin. Në zonat ku normat e sjelljes nuk janë të përcaktuara në ligje, me procedura të shkruara ose nga precedentët gjyqësorë, Kontrollori Shtetëror duhet të përcaktojë normën e duhur në mënyrë që të parandalojë vendimet dhe veprimet e pahijshme. Normat kanë më shumë forcë detyruese se ligjet ose rregulloret. Ndonjëherë, pas rezultateve të auditimit, kontrollori mund të bëj një rekomandim duke marrë parasysh një ndryshim në legjislacion.

Qëllimi i Auditimit

Qëllimi i kontrollit shtetëror në Izrael është ndër më të gjerët në botë. Ai shtrihet në veprimet e të gjitha ministrive të qeverisë dhe institucioneve shtetërore, duke përfshirë të gjitha degët e selisë së mbrojtjes (Ministria e Mbrojtjes, Forcat e Mbrojtjes së Izraelit, industria ushtarake, madje edhe njësitë më të fshehta), dhe të gjitha autoritetet lokale. Mes organeve që i nënshtrohen auditimit janë edhe rezultatet e korporatave të qeverisë, shumë prej të cilave luajnë një rol të rëndësishëm në ekonominë e shtetit, si në shfrytëzimin e burimeve natyrore dhe infrastrukturore edhe në ofrimin e shërbimeve thelbësore publike. Ndërmarrjet publike apo kompanitë qeveritare janë subjekt i auditimit të shtetit nëse qeveria ka një pjesë në menaxhimin e tyre, por jo domosdoshmërisht në kapitalin e tyre.

Gjithashtu subjekt i auditimit janë të gjitha organet e deklaruara me ligj, me zgjidhjen e Knesset-it ose me marrëveshje ndërmjet tyre dhe qeverisë. Organet qeveritare të financuara nga shteti janë gjithashtu subjekt i auditimit. Në këtë kategori janë institucionet e mëdha publike siç janë universitetet, sistemi urban, fondet e sigurimit shëndetësor, si dhe subjektet e tjera të vogla. Kontrolli Shtetëror mund të kontrollojë çdo organizatë të punonjësve, me kusht që auditimi mos të kryhet në aktivitetet e saj si një sindikatë. Përveç funksioneve të auditimit të përshkruara më sipër, Kontrollori Shtetëror është autorizuar me ligj për detyrat e mëposhtme:

(a) Sipas Ligjit për Financimin e Partive politike, 5733-1973, çështjet e menaxhimit financiar të partive politike u bënë objekt i auditimit të shtetit. Qëllimi kryesor i ligjit është që të moderohen shpenzimet e tyre dhe të parandalohet varësia e tyre nga kontribuesit me interesa vetjake. Kontrollori Shtetëror inspekton të ardhurat e tyre dhe llogaritë e shpenzimet, duke përfshirë llogaritë rrjedhëse dhe llogaritë e tyre gjatë periudhave të zgjedhjeve. Tre Aspekte që shqyrtohen janë: nëse shpenzimet e kryera janë brenda kufijve të shpenzimeve të përcaktuara me ligj; nëse shpenzimet janë në kuadër të kufizimeve të ligjit për kontributet dhe

nëse llogaritë janë menaxhuar në përputhje me udhëzimet e Kontrollit të Shtetit. Gjithashtu përdorimi i fondeve publike për partitë duhet bërë sipas rregullave të përcaktuara në ligj. Në rastet kur vihen në dukje parregullsi, kontrollori mund të vendosë sanksione monetare mbi palët.

(b) Në përputhje me rregullat për parandalimin e konflikteve të interest në lidhje me aktivitetet e ministrave dhe zëvendësministrave, të përcaktuara nga qeveria në vitin 1977, ata duhet t'i paraqesin Kontrollorit Shtetëror, sapo marrin detyrën ose çdo vit, një deklaratë mbi të ardhurat e tyre dhe pasurinë. Rregullat përcaktojnë detyrat dhe kufizimet në lidhje me sa më sipër dhe Kontrollori është i ngarkuar me shqyrtimin e përputhshmërisë me ligjin.

Struktura organizative

Kontrollori Shtetëror e kryen detyrën e tij të auditimit me ndihmën e stafit. Zyra është e ndarë në divizione, ku ka një përgjegjës për një fushë të veçantë të administratës publike:

(a) ministritë dhe institucionet shtetërore;

(b) "shoqatat" (kryesisht korporata të qeverisë);

(c) autoritetet lokale.

Zyra e Avokatit të Popullit është një njësi e veçantë dhe e ndarë nga Zyra e Kontrollit të Shtetit, me një Drejtor i cili është emëruar nga Komisioni i Knesset-it për Punët e Auditimit të Shtetit me propozimin e Kontrollorit.

Stafi i Zyrës së Kontrollorit Shtetëror është nën autoritetin e vetëm të Kontrollorit. Kontrollori Shtetëror është i pavarur në lidhje me rekrutimin dhe shkarkimin e personelit të zyrës dhe është ai që ka autoritetin për të përcaktuar pagat e stafit. Numri i stafit ne Zyrën e Kontrollit të Shtetit është rreth 500 persona. Numri i të punësuarve në poste profesionale të auditimit është rreth 300, të gjithë të arsimuar në universitete të ndryshme, në zyrën e Avokatit të Popullit ka rreth 60 punonjës, me profesion jurist. Ka edhe rreth 150 persona, pjesë të personelit administrativ dhe teknik të punësuar nga zyra.

Ligji për Kontrollin e Shtetit

Zgjedhja e Kryekontrollorit

Kryekontrollori i Shtetit duhet të zgjidhet nga Knesset-i me votim të fshehtë, në një seancë që mblidhet posaçërisht për këtë arsye.

Gjatë mandatit të tij, Kryekontrollori nuk duhet të angazhohet në mënyrë aktive në politikë.

Një person, i cili ka qenë Krye-kontrollor, nuk duhet që për tre vjet nga dita e mbarimit të mandatit të tij, të jetë anëtar i menaxhimit të një organi që kryen biznes për qëllime përfitimi dhe ky organ

kontrollohet nga Zyra e Kontrollit të Shtetit.

Aktivitete të Përbashkëta

Në datat 9-12 tetor 2015 u zhvillua në Jeruzalem, Izrael konferenca e II e Young EUROSAI me temë qendrore "SAI&Unë". Në këtë konferencë morën pjesë përfaqësues nga 40 shtete me 77 pjesëmarrës. Ky event u organizua nga EUROSAI dhe SAI Izraelit.

Kontrolli i Lartë i Shtetit mori pjesë në këtë aktivitet të rëndësishëm dhe u përfaqësua nga zj.Ina Sokoli, audituese në Drejtorinë e Auditimit të Brendshëm dhe z.Jonild Hoxhaj auditues në Departamentin e Auditimit të Buxhetit të Pushtetit Vendor, Kontrollit të Territorit, Administrimit të Aseteve të Qëndrueshme.

Rekomandimet kryesore të konferencës u fokusuan në këto drejtime: efekti publik i SAI-t, efekti profesional dhe efekti personal.

Në këtë konferencë KLSH prezantoi arritjet e saj në bashkëpunimin me mediat nëpërmjet prezantimit "Bashkëpunimi SAI-Media, si instrument në rritjen e përgjegjësisë dhe besimit të publikut". Në këtë prezantim u theksua mënyra sesi përçohet informacioni mbi auditimet dhe veprimtarinë e KLSH-së drejt publikut, ku një prej mënyrave është edhe prezenca e audituesve të KLSH-së në median e shkruar, duke ndikuar në rritjen e transparencës së institucionit.

Gjithashtu një theks i veçantë u vendos mbi dobinë e publikimit të informacioneve të punës së KLSH-së dhe atyre të audituesve në të gjitha llojet e mediave, si një ndër elementët më të rëndësishëm, i cili së bashku me profesionalizmin, transparencën, integritetin, objektivitetin, kredibilitetin, pavarësisë, paanshmërisë dhe kompetencat e duhura e afron KLSH-në gjithnjë e më tepër me publikun.

Në fund të prezantimit u përcoll mesazhi:*Një sfidë për të gjithë ne do të ishte rritja e komunikimit me mediat nëpërmjet publikimit të rezultateve të raporteve të auditimit, publikimit të zhvillimit profesional të audituesve si mjeti më i fortë në luftën kundër korrupsionit dhe shkeljeve të ligjshmërisë.*

Gjithashtu konferenca u shoqërua me biseda TED (seksione plenare nga përfaqësues të shtete të ndryshme) workshop-e interaktive, leksione nga profesorë të spikatur të Izraelit, seksion brainstorming dhe ushtrime duke përdorur metoda praktike.

II
THE SECOND
YOUNG EUROSAI
CONFERENCE
ISRAEL 2015

Gjykata e Llogarive të Moldavisë

Në kuadër të angazhimeve për të zbatuar standardet dhe praktikat më të mira ndërkombëtare, Gjykata filloi në 2007 procesin e transformimit në një Institucion Suprem Auditimi që plotëson standardet më të larta të pavarësisë, objektivitetit dhe profesionalizimit në auditimin e financave publike.

Gjykata e Llogarive të Moldavisë

Gjykata e Llogarive, si një institucion publik suprem i auditimit të jashtëm, në përputhje me dispozitat e Ligjit të Gjykatës së Llogarive nr. 261-XVI, datë 5 dhjetor 2008, është autoriteti i vetëm publik shtetëror që kontrollon krijimin, menaxhimin dhe përdorimin e burimeve financiare publike dhe menaxhimin e pronës publike. Me anë të këtij ligji, Republika e Moldavisë konfirmon përputhshmërinë e saj me standardet ndërkombëtare dhe praktikat më të mira të auditimit të jashtëm publik.

Kuadri Ligjor:

Kushtetuta e Moldavisë

Neni 133

Gjykata e Llogarive

(1) Gjykata e Llogarive kontrollon mënyrën e krijimit, administrimit dhe përdorimit të burimeve financiare publike.

(2) Gjykata e Llogarive përbëhet nga 7 anëtarë.

(3) Kryetari i Gjykatës së Llogarive emërohet për një mandat 5-vjeçar nga Kuvendi, me propozim të parashtruar nga kryetari i Parlamentit.

(4) Gjykata e Llogarive paraqet çdo vit në parlament një raport mbi

administrimin dhe shfrytëzimin e burimeve financiare publike.

(5) Kompetenca, struktura dhe funksionimi i Gjykatës së Llogarive vendosen nga ligji organik i Gjykatës.

Roli dhe Misioni

Në cilësinë e anëtarit të INTOSAI-t (prej 1994) dhe EUROSAI-t (prej 1994), Gjykata e Llogarive të Moldavisë angazhohet të përmbushë kriteret e nevojshme për integrimin europian, që burojnë nga Implementimi i Udhëzimeve Europiane dhe Standardeve të Auditimit të EUROSAI-t, të hartuara në përputhje me Deklaratën e Limës, miratuar në Kongresin IX të INCOSAI, në Lima në 1977, Rekomandimet e Pragës së EUROSAI-t, Deklarata e Meksikos mbi Pavarësinë e SAI-ve, miratuar në Kongresin XIX të INCOSAI në 2007.

Në kuadër të angazhimeve për të zbatuar standardet dhe praktikat më të mira ndërkombëtare, Gjykata filloi në 2007 procesin e transformimit në një Institucion Suprem Auditimi që plotëson standardet më të larta të pavarësisë, objektivitetit dhe profesionalizimit në auditimin e financave publike.

Hapi i parë dhe më i rëndësishëm në procesin e transformimit është hartimi dhe zbatimi i ligjit të ri të Gjykatës së Llogarive, që hyri në fuqi më 1 janar 2009. Ndryshimet kryesore të paraqitura në ligjin e ri synojnë një shndërrim nga kontroll i jashtëm financiar në një sistem të ri të auditimit të jashtëm publik, dukë përbërë kështu një ndryshim rrënjësor në Gjykatën e Llogarive.

Objektivat dhe Parimet e Aktivitetit të Gjykatës së Llogarive:

- Vlerësimi i rregullshmërisë, ligjshmërisë, përputhshmërisë, ekonomicitetit, efiçiencës dhe efektivitetit në menaxhimin e burimeve financiare publike dhe aseteve;
- Promovimi i standardeve të njohura ndërkombëtare mbi transparencën dhe llogaridhënien në menaxhimin financiar publik;
- Garantimi i transparencës nëpërmjet informimit të publikut dhe autoriteteve publike rreth planeve strategjike dhe vjetore, gjetjeve dhe rekomandimeve;
- Certifikimi i stafit të auditimit publik.

Gjykata e Llogarive e ushtron aktivitetin e saj në përputhje me parimet e mëposhtme:

- ligjshmërisë;
- objektivitetit;
- pavarësisë; dhe
- transparencës.

CONTENT

TITLE	AUTHOR	PAGE
We, the people!	Arno Visser, President, EUROSAI Published in INTOSAI Magazine, Spring 2016	161
Formality Vs 3E principles in public procurement	Dr. Igor Šoltes, Member of European Parliament	165
Novelties, challenges and few thoughts on new financial statements' auditing	Prof.Dr.Sherif Bundo Faculty of Economy, Tirana University Erëza ARIFI Faculty of Economy, Tirana University	173
The necessary measures to reduce - eliminate the antropogenic damages in Prespa Lake System	Prof.Dr.Niko Pano Academic Prof.Dr.Gudar Beqiraj Academic Prof.Dr.Salvator Bushati	181
Moratorium on concessions and PPP – necessary in our time...	Dr.Zef Preçi Albanian Center for Economic Research	195
What an auditor should know about urban waste management	Prof.Dr.Sazan Guri "G&G"Group	205
The European Court of Auditors' and Polish Supreme Audit office's audit on results of the EU budget expenditure for the years 2014 to 2020	Beata Blasiak-Nowak Marzena Rajczewska Advisors in the Polish Supreme Audit Office's Public Administration Department (Published in EUROSAI Magazine nr.4 April 2016)	217

Corruption as a phenomenon and the measures to be undertaken to combat it	Mirela Kapo, Candidat PhD Avjerina Bazaj, Msc. Faculty of Law University of Tirana	229
Opportunities for the implementation of good practices of governance and accountability for Tracking and auditing Sustainable Development Goals in Latin America	Luis Fernando Velasquez Leal Executiv Director (Published in OLACEFS Magazine)	245
The role of ECA in relation to the EU response to the financial crisis	Dr. Louis Galea, ECA Member (Published in EUROSAI Magazine nr.4 April 2016)	253
Report on EUROSAI activity 2015-2016	From the Secretary General of EUROSAI in 44th meeting of the EUROSAI governing board	257
Events and activities of ALSAI during January- April 2016	INFO	269
National Audit Office of Finland	Profile	289
The Office of the State Comptroller and Ombudsman of Israel	Profile	293
Court of Accounts of Moldova	Profile	299

WE, THE PEOPLE!

In the twenty-first century, we witness a global movement that is, once again, demanding more participation, more transparency and more accountability. One example of this movement is the Open Government Partnership.

By: Arno Visser, President, Netherlands Court of Audit and President of EUROSAID

Revolutions

On March 12, 1848, King William II of the Netherlands woke up in the middle of the night, sweating, his heart pounding, and with an upset stomach, despite having eaten that evening. His troubled mind was on the revolutions sweeping across Europe and parts of Latin America. Uprisings in Paris against the King of France and his government, in several German states and in Denmark, had led to the sudden ousting and reform of ancient European regimes. People all over Europe joined ad hoc movements of the middles classes, workers, and reformers to express their discontent with the leadership in their countries. They demanded more participation in government and more democracy.

Similar calls had been growing louder in his Kingdom of the Netherlands over the last four years. So far, William had bluntly refused any reforms. In recent days, however, the demand for reforms in the kingdom was being made not only by members of parliament, but also by large mobs roaming the streets of Amsterdam and The Hague. Revolution was sitting at the King's bedside and was ready to strike. Fearful of losing his position altogether, William eventually decided to give in to the demands. He later explained that he had "changed from a conservative to a liberal overnight." That very morning, he appointed a commission to review the Dutch constitution. This new constitution paved the way for a parliamentary democracy. It enshrined freedom of education, freedom of association and a free press. It ensured direct elections at all levels of government, an annual budget set by parliament, and governmental accountability.

It also resulted in the loss of personal executive power for William. The pragmatic approach taken by the King thus led to a peaceful transition in the system of government in the Netherlands.

The revolutions of 1848 and 1849 were fuelled by demands for better representation in the parliamentary system coming from a rapidly growing base of educated citizens. Their demands of access to, and influence, in the decision-making process were founded on the classic values of participation, fair representation, transparency, and accountability.

The modern era

Our supreme audit institutions find their raison d'être in those nineteenth-century democratic principles. We ensure accountability, increase transparency and contribute continuously to the improvement of public administration in our countries. From time to time, however, we are confronted with our own limitations. Until about the last decade of the twentieth century, governments and SAIs used to have a near monopoly of information concerning the public domain. A paradigm shift took place with the introduction of digital mass storage and its large-scale use at the end of the twentieth century. Information analysis and information sharing is no longer a singular process. Through digitization and datafication there is now much more information available than ever before. Furthermore, information or data is accessible 24/7, as it is no longer confined to a physical archive. Moreover, information is continuously reusable for different interpretations and purposes.

In the twenty-first century, we witness a global movement that is, once again, demanding more participation, more transparency and more accountability. One example of this movement is the Open Government Partnership. This multi-stakeholder network organization strives for governments to become sustainably more transparent, more accountable, and more responsive to their own citizens, the ultimate goal is to improve the quality of governance, and the quality of services that citizens receive. This is not dissimilar to the arguments put forward by the revolutionary movements of the nineteenth century.

Techniques and mind set

As SAIs, we are facing twenty-first-century challenges, using twentieth-century techniques, in nineteenth- century institutions. We, therefore, have an important task to remain relevant to the general public. In my opinion, this can be achieved by embracing newly developed techniques and adopting an inclusive mind set. Recently, I have seen two examples of what we can do to tackle these challenges. The first was presented by Ms. Tytti Yli-Viikari, the newly elected Auditor General of Finland, during a joint visit to the SAI of Turkey. She argued that SAIs need to invest in new technology and in how we use that technology. Data-mining tools, intelligent data analysis systems, and text analytics are available

already. Now that these have been developed for broad use, we need to invest in acquiring new hardware, software, and human resources. This will give us the opportunity to use both structured and unstructured data from both internal and external sources. Data can now help identify otherwise unseen issues and improve the general performance of public administration.

SAIs are in a position to use these techniques and we can combine the necessary open and closed data from different sources to provide new insights into potential efficiency improvements and more effective public policies. Combined with hindsight, these new insights might even lead to foresight. Instead of simply asking what happened, SAIs that employ data analytics can look ahead and gain insight and foresight into what might happen in the future. SAIs can move towards different forms of foresight auditing by using their audit data, coupled with analytic tools, to build models and perform scenarios, aimed at further improving accountability. Many of those tools are available already, for example in direct marketing. In the near future, self-learning computer systems might even be able to assist us in our auditing work as they are becoming ever smarter and are able to independently combine information from various sources.

The second example concerns our position in society and comes from the SAI of Brazil. The use of mass stored data and technological tools such as data analytics shows that we no longer have to work alone; indeed, we *should* not work alone anymore. Citizens, civil society organizations and others should also have the opportunity to use data from public administration, so they can provide us with insights of their own, thereby contributing to the story that we tell as SAIs. Thus, together with society, we are able to present a much clearer picture of what is happening. This does mean that governments and as many other parties as possible should be willing to share their data in a format that is open, i.e. complete, from a primary source, accessible, machine-readable, non-discriminatory and with an open standard and licence. The SAI of Brazil encourages its public administration to provide the general public with access to such data. They do so by convincing them that society requires more transparency in public administration and that, in return, society can contribute directly with innovative services to improve public administration. Not least, opening up data by public administration gives people the opportunity to create new businesses and progress economic development. In this way, the SAI of Brazil has adopted the mind set of open government.

Call to arms!

In November 2015, The Netherlands Court of Audit organized a EUROSAI Open Data conference. Twenty- eight SAIs participated and were resolute in their ambitions: 92 percent want to open up SAIs own data; 43 percent want to audit the state of open data in their country this year; and 81 percent of them expect to

use open data in audits in the future. The movement has started, now we need momentum. As SAIs, we are information brokers and the nature of the information we are dealing with is changing. We need to be on top of that change, both by embracing new techniques and adapting our mindset. Unlike the nineteenth century, the twenty-first century public now demands, thanks to technological developments, direct participation and involvement. But these demands are still founded on the same classic values of participation, fair representation, transparency and accountability. We are in the middle of the data revolution and we need to wake up quickly and address the demands for access to information and cooperation with society. Because, ultimately, it is not only the people that want to achieve more transparency and accountability. SAIs and the people want the same. Let us work towards that!

International Journal of Government Auditing – Spring 2016

By: Arno Visser, President, Netherlands Court of Audit and President of EUROSAID

FORMALITY VS. 3 E PRINCIPLES IN PUBLIC PROCUREMENT

Public procurement system setup, development and implementation must be based on the principle of free movement of goods, the principle of freedom of establishment, and the principle of freedom to provide services, all deriving from the Treaty establishing the European Community and on the principles of economy, efficiency and effectiveness, of ensuring competition among tenderers, of public procurement transparency, of equal treatment of tenderers, and of proportionality.

By: Dr.Igor Šoltes, Member of Europian Parliament

Abstract

Aside from aspects of efficiency, effectiveness and economy, public procurement is also defined by other principles, such as equal treatment and non-discrimination. Due to the fact that public procurement is a set of several principles, it is often accompanied by conflicts, which can significantly limit the achievement of individual objectives. I would like to highlight the importance of individual principles for particular objectives and illustrate how to act in cases of conflicts between these principles and how to find a solution when it is required to weight them. It is the cases of corruption in public procurement procedures that require consideration which principle should be given priority and whether great formality of procedures can improve fight against corruption or does it merely intensify it. With many years of extensive case studies I can confirm that in practice institutions choose especially the principle of formality as the most important principle.

Basic principles of public procurements

Due to diversity of living situations, legislation cannot establish norms for each legal situation; hence knowledge of public procurement basic principles is very important. It is necessary to understand legal regulations through certain

principles guiding the contracting authority in its decision-making, and the tenderer in the assessment of its rights in public procurement procedures. In the area of public procurement as well, it is considered that, in addition to public procurement specific principles, principles having become common value criteria of our civilization and covering the whole legal system are to be taken into consideration. Public procurement system setup, development and implementation must be based on the principle of free movement of goods, the principle of freedom of establishment, and the principle of freedom to provide services, all deriving from the Treaty establishing the European Community and on the principles of economy, efficiency and effectiveness, of ensuring competition among tenderers, of public procurement transparency, of equal treatment of tenderers, and of proportionality.

The basic principles are specified in Article 2 of Directive 2004/18/EC, as follows:

- principle of equal treatment,

- non-discrimination and

- transparency.

Treaty establishing the European Economic Community (hereinafter referred to as: EEC Treaty) provides the basic framework for public procurement legal regulation. This act was primarily aimed at establishing a relevant common internal market of Member States at prohibiting any national discrimination and any restriction in the selection of products and services including the free movement of goods exclusive of all customs duties, as well as at prohibiting quantitative limits (quotas) and measures having equivalent effect over customs duties and quotas among Member States. The objective of the EEC Treaty would be best attained also by prohibiting restriction placed to the free movement of labour force and services, capital, salaries and self-employment, as well as by the freedom of choice of establishment of enterprises in Member States. The attainment of the Treaty objective is to include the development of European Community significant policies, notably in the areas of competition law, state aid and agriculture.

The EEC Treaty does not specifically mention public procurements, except in the context of funding Community contracts in overseas countries and when in relation to industrial policy, though provisions might be found in the EEC Treaty constituting a basis for public procurement system establishing.

These are principally provisions referring to the free movement of goods (Article 28), the freedom of establishment (Article 43), and the freedom to provide services (Article 49) (Arrowsmith, 2005: 182). Other provisions are equally important relating to the prohibition of discrimination (Article 12) and to the issue of acquired undertaking (Articles 81, 86, and

87).1 {XE "Treaty establishing the European Community"} The regime of free movement of goods and services is the most important for the area of public procurement. EC Treaty contains the basic objective of the public procurement acquis, meaning the openingk of the public procurement market among Member States and allowing tenderers to participate in public contact awarding procedures beyond the frontiers of individual Member States.

Since it would not be possible for Member States, on the basis of the EC Treaty, to establish more specific public procurement rules, public procurement directives have been adopted as a secondary legal source2. Understanding basic principles and establishing hereof to a legislation system is even more significant in view of the fact that, though the implementation of the directives was not effective everywhere, the principles as such create a single core for interpreting and attaining objectives accompanying the public procurement system through founding contracts and relevant directives.

The principles have an important role to play, both in directing the legislator when adopting the content of legal norms and in the understanding of legal provisions, particularly in cases of imprecise determination thereof. Primarily proper understanding and interpretation of certain principles facilitates the interpretation of legal norms in terms of content, context, and purpose. Legal principles connect legal norms to a single whole providing such norms with the required content, particularly in cases where the flamboyance and diversity of accrual circumstances cannot always be covered by a legal norm. A legal rule needs to be understood by means of a specific principle constituting both the direction and the purpose of drafting a particular legal norm.

Conflict of principles in practice through values, norms, and relations

Proper understanding of public procurements is important for contracting authorities also in terms of awareness on the limitation of rights while using public assets for public procurement purposes, which must not be directed towards the attaining of personal benefit or of the benefit of specific groups, rather to the meeting of the public interest »in largo sensu«. The importance of principles also reflects itself in their restrictive state function within its regulatory attributes. An interesting question occurring with the presentation of fundamental principles is whether these principles are mutually equal in rank, whether they are placed in a subordinate-superior order, whether they are mutually exclusive or complementary, and whether they support public procurement objectives to a same direction. So far, the relation between the principle of formality and the principle of economy (often opposed to

each other) has shown itself to be a problematic one. Contracting authorities

especially understand this conflict in cases when, due to formal reasons, an offer must be rejected which is not regular due to a missing document that is actually non-essential for good performance of the work but has been demanded by the contracting authority in the docume-ntation — and that particular offer is most appropriate according to tender documentation criteria. Such an offer must be rejected in order to abide by the formality principle in terms of the practice of control institutions, though a decision in favour of this offer would be in accordance with the principle of economy. Then where is the boundary in the weighing between significance and relation when these two principles are racing? Is it even possible to place them within a system of values which would, in a relatively objective manner, establish in advance boundaries and circumstances under which one of the principles becomes more appropriate than the other - or should the formality principle be simply placed above the principle of economy not taking into account any economic implications? It would be ideal if we could offer an answer; yet, unfortunately, it cannot be given till the time wider consensus is reached among various institutions on the importance of a specific principle in relation to other principles. While solving this problem, we could consider as an initial point the case law of the Constitutional Court of the Republic of Slovenia in the process of its evaluation of proportionality, when significance is weighed against the intervention with a specific right in the case of a right tending to protect itself against such intervention, and when it judges there has been more severe intervention proportionate to the higher level of such right being affected. If the Constitutional Court finds that the importance of the right which is to be protected by intervention prevails over the importance of the intervention to the right in question, the intervention will undergo this aspect of the proportionality test. A certain form of a proportionality test could be established also in the case of public procurements, when an attempt is made to protect a principle by violating another principle this may occur in cases where, for example, for the purpose of protection of the principles of economy, efficiency and effectiveness, the formality principle is violated under assumptions determined in advance, on the basis of which the proportionality test could be examined.

A certain right (in our theoretical, case the principle of formality) may be limited only in cases where it is necessary for the purpose of protection of other rights (in our theoretical case, protection of the principle of economy),3 where it is necessary to respect the constitutional principle of proportionality4, this meaning that it is obligatory to fulfil three conditions for admissibility of those limitations or interventions: urgency,

adequacy and proportionality in the narrow sense. The intervention to the constitutional right is allowed only in cases where such intervention is necessary (inevitable) for the protection of other human rights, which means that a legislative objective cannot be achieved with one more lenient intervention in the constitutional right or without it. The intervention must be appropriate for achievement of a desired, constitutionally allowed objective (for example, protection of the rights of others or of public interest, where the protection of the public interest represents a constitutionally allowed objective.). The intervention should not be excessive, this meaning that only the mildest of all possible interventions is allowed whereby a constitutionally allowed and wanted objective can be achieved, as well as protection of equally important rights of others. Within the frames of proportionality, the importance of the intervention should be also assessed compared with the importance of the right which is to be protected by the intervention5.

Of course, we do not make direct equation between public procurements and constitutional rights; some of them may even be derived from the use of public procurements or are violated for the purpose of misuse or limitation through legal or executive acts, or by decisions of certain institutions or authorities. In spite of this, mentioned conditions allowing interventions to constitutional rights could, in a reasonable adjustment, create assumptions and basis for assessment of the admissibility of the limitation and exclusion of one fundamental principle of public procurements for the purpose of implementation of another principle. Not only necessity, but also adequacy and proportionality, may be considered input elements in the test of proportionality in the area of public procurements, in which case we would also have to assess the nuisance of the implications of violation of one of the principles in view of the benefit and objectives which are to be achieved through the implementation of another principle and which must be based on the Law. In this way, determined formal insufficiency or violation would not necessarily mean the exclusion of a tenderer from a procedure, in case such insufficiency or violation would not have any negative or adverse implications on other principles of public procurement (the principles of equal treatment of tenderers, non-discrimination etc.), this disregard would then enable the selection of an offer that would mean implementation of the principle of economy for the purpose of economically most advantageous conditions, appropriate relationship between investments, and obtained value. The disregard of the principle of formality on behalf of the principle of economy in this case would also be necessary, appropriate, and proportional.

Conclusions

The above discussed could represent a consideration regarding the formulation of the proportionality test in the area of public procurements, which would represent an important and necessary step ahead in view of recent practice, both for contracting authorities and institutions monitoring regularity and deciding on violations in public procurement procedures, as well as on violations of fundamental principles. One of the more difficult tasks of legal regulation and practice is to find an appropriate ratio between fundamental principles of the public procurement.

We can say that no principle can be excluded, but no principle can also be definitely implemented.

Notes

1 The order of Articles and decisions (EC Treaty) was renumbered as a result of the amendments to the 1957 Treaty of Rome as well as 1992 Maastricht Treaty and 1997 Amsterdam Treaty and 2001 Treaty of Nice.

2 Directive 92/50/EEC – relating to the coordination of procedures for the award of public service contracts, Directive 93/36/EEC – coordinating procedures for the award of public supply contracts,

Directive 93/37/EEC – concerning the coordination of procedures for the award of public works contracts, Directive 93/38/EEC – coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and telecommunications sectors,

Directive 97/52/EC – amending Directives 92/50/EEC, 93/36/EEC and 93/37/EEC, 98/4/EC – amending Directive 93/38/EEC,

Directive 2001/79/EC – amending Directives 92/50EEC, 93/36EEC, 93/37EEC, 93/38/EEC, 97/52/EC and 98/4/EC.

According to Article 189(3) of the EEC Treaty, directives oblige the Member State in terms of the objective to be achieved; national authorities are free to choose the form and means. As regards the freedom to choose the form, it should be mentioned that this freedom is rather restricted, on the basis of experiences

with pre-access and access to full membership.

3 Such position derives from the Constitutional Court of the Republic of Slovenia decisions No U-I-47/94.1 and U-I-276/96.

4 Article 15 of the Constitution of the Republic of Slovenia inter alia states that restrictions of constitutional rights are permitted only if in accordance with the so-called principle of proportionality.

5 Such position derives from the Constitutional Court of the Republic of Slovenia decisions No U-I-158/95 and VII, 56.

References

Arrowsmith, S. (2005). "The Law of Public and Utilities Procurement."

London: Thomson, Sweet&Maxwell. Constitution of the Republic of Slovenia.

Directive 2004/18/ec of the European parliament and of the Council (Official Journal of the European Communities 2004, L 134).

Directive 92/50/EEC (Official Journal of the European Communities 1992, L 076).

Directive 93/36/EEC (Official Journal of the European Communities 1993, L 199).

Directive 93/37/EEC (Official Journal of the European Communities 1993, L 1999).

Directive 93/38/EEC (Official Journal of the European Communities 1993, L 199).

Directive 97/52/EC (Official Journal of the European Communities 1997, L 328).

Directive 2001/79/EC (Official Journal of the European Communities 2001, L 267).

Decisions of the Constitutional Court of the Republic of Slovenia No U-I-47/94.1, U-I-276/96, U-I-158/95 and VII, 56.

European Economic Community Treaty (EEC Treaty) (1957/58).

By: Dr.Igor Šoltes, Member of Europian Parliament

NOVELTIES, CHALLENGES AND FEW THOUGHTS ON NEW FINANCIAL STATEMENTS' AUDITING

Review, improvement and modernisations of accounting standards and financial reporting statements have served to approximate the accounting and its services with the professional culture and European experience in this area.

By: Prof.Dr. Sherif Bundo

Economic Faculty, University of Tirana

Erëza ARIFI, Economic Faculty, University of Tirana

For an accounting professionist and for every researcher and even a good connoisseur of this area, that is driven in its work and daily activity by the sacred moral and professional principles, the developments in the accounting area have been vigorous during these last two decades.

They used to be and still are so, due to the change and the vigourous changes in the society's and economy's core, in relation to property.

Review, improvement and modernisations of accounting standards and financial reporting statements have served to approximate the accounting and its services with the professional culture and European experience in this area. They have enriched the profesional vocabulary and have served to the attachment of the accounting professionals and auditors with the developments and novelties that the economic model of the market and the accounting assessment brought.

Some achievements and novelties

In a very sintetic way, we can underline that the new standards have enriched the experience and our accounting practice in several areas and dimensions too.

Firstly, they brought up the novelties that the accounting approach, the financial statements, financial reporting of every kind and categories of businesses should be similar. This means that there are no huge official differences in the entities' accounting approach. Due to the fact that the biggest part of the businesses in our country is categorized as SME (Small and Medium Enterprices) these standards seem to fit perfectly. The selection of

National Council of Accounting, in order to adopt as national standards the category of the international standards of SME, is a strategic attitude which should be encouraged and supported. Their accounting service is based ont he general accounting and sintetic accounts.

Secondly, the standards have brought novelties that are attached to the assessment. Personally, we call it, from one side, the great dinamism and the progress in the accounting assessment by using the right value or the market value and from the other side, they have brought also the increase of the professional freedom of the professionals that should search within assessment ways the one that is valuled as fairer and nearer to the truth.

A product, an active, wealth, a tool, an enterprize, is worth as much as it is sold. This is the Price Law, which is the same case for Finance too. On the other hand, two products which are the same can not be sold the same amount. This means that there are differences, some times there are huge diferences between the value and the price. Therefore, the standards, give the opportunity to the professionals to search the right assessment and to be always in search of that assessment method that is based on the assessment principles and in the professional codes and principles too.

Thirdly, the new standards, even though are a new spirit and new formulations, they keep the National Accounting Standards axis. The new standards are an improvement and a progress. They are stabished and implemented above the National Standards roots. This served for better to the quality improvement of the accounting servces and the increase of their professional abilities. Keeping the new standards in the same line is a contribution in eluding the anarchy and diattraction that happens in these cases, when in an area the laws or regularity acts are changed continuously, and new rules are created without consolidating the knowledge for the old ones.

Forth, we want to underline that the SME standards have improved the level of the teaching and have enriched the lections and the other didactic materials. The translation of the standards and the institutions' contribution in this field are an added calue in the accounting and financial reporting area in our country. The work towards the knowledge and the new standards training has been and still is a sector of the professional organizations's intensive activity in the accounting area. The National Organization of the Albanian Finance has 4898 participants dated on 1st of September 2016. It has trained during 2015 over 740 professionals who are active Certified Accountants, inactive Certified Accountants, Certified Accountant candidates and young members. This big and professional organization, except the training professional courses also courses in understanding, interpreting and applying the new standards.

* * *

With the good intention, towards improvement and towards an affirmative feedback to the received invitation from the accounting and auditing professionals and following the ALSAI's Conference conclusions, we would like to address some suggestions that the base of the accountants articulates them in a high prefessional councousness.

We think that it is the duty of everyone to think and to contribute in the improvement of the clarification and simplification of the accounting information and in using it for the decision makers and management. Nevertheless it should be underlined that nothing is perfect. Perfect is only the fact that nothing is so. Our suggestions will be focused in three main lines:

1. Financial Statements, Standard 2. Due to the fact that the financial statements are formulated by us, everyone may express opinions for their quality, the formulation, contects and the content of the words. The common fact is connected with the fact that the content of the formulations should mean, include, express and represent always the same thing. In this approach, our mission is connected with the fact that the financial statements should be simple and clear.

In our financial statements, Standard no. 2, in the balance sheet but also in other statements, there are expressed for the first time some terms to express active's items and wealth or liabilities's items which we are sure that do not sound well and are not part of the culture and of the prefessional terminology of the professionals. In the new European Union Directive (June 2013) it is clearly stated that: "Balance Sheet represents tha legal form of the accounts". More or less the same definition that the other two directives, EU directive 4 and EU directive 7, express, which have been composed many years ago. In the legal field, in the professional fields, in the fiscal vocabulary, in the finance field and in other areas, terms should express the content. In this approach, i think that some words do not express the essence and the fact that it doesn't sound well, it means that it is going away from its content. For example, in the Active part of the Balance Sheet, there are used terms like: receivable rights (from the operational activty, from th economic unitswithin the group, from the economic units where participating interests are participating, or other receivable rights) whereas, in the liabilities and capital part, there are used terms like: Payables (from the operational activty, from th economic unitswithin the group, from the economic units where participating interests are participating, payables towards the employees, payables towards the social and health securities, payables for the fiscal liabilities, etc). These expressions are not correct for several reasons, some of them i am mentioning below:

Firstly, this way of expressions has nothing to do with the "Legal form of the accounts" that the directive emphasyzes. These formulations are different with the actual formulations that we are using, that express the legal reports and the trade and fiscal legislation of our country. In order to be correct in my opinion, i have responsibly studied 14 laws and decisions of the Ministers' Council on the Trading Societies in the Republic of Albania form which i can mention: The law for the traders and the trading societies, for the National Registration Center, for the licences and authorizations and permits, for Bankruptcy, for competition, for the electronic trading, for the penal responsibilities fo the legal persons. For the fiscal procedures in the Republic of Albania, for the taxation of the incomes and for several decisions of the Ministers' Council. In our legislation, there are used terms and phrases that re coming from the trading reports. The market economy is based to the trading activity which is based on the contracts, rights and liabilities between the parties which are coming form a trading activity. The legislation used the words "Customer, Debtor, Supplier, Creditor or rights on/ towards these parties". From the careful research of several relations which have been attached to the different goverment proposals for approving these laws, it is said that...these are terms that are used in accounting and that express the rights and obligations towards third parties. The formulations in the legislation are based on the principle that the accounting and the basic accoutnign documents are a legal proof. Based on this, the whole legal practice and the property rights are built. As an example: in the Law for "Traders and trading Societies" the term Creditor is used 233 times or on average once per each article of the law. On the other hand, the term Debtor and creditors in the law for the bankruptcy is used more than 415 time in 280 articles of this law. The financial statements and the financial performance statements should be in service and in harmony with the whole trading legislation. In this case, they should use the terms that we mentioned and should reflect this fact.

Secondly, in the legislative culture and regulation acts, if a law, act or practice is not being accepted by the public opinion, then it has to be changed. The same concept is applied to the financial statements, which are mandatory by Order 64, July 2014 of the Minister of Finances. Discussing the issue with professionals, it was clear to me that the majority of them have made adaptations. The professionals' right to change and use formulations, is the expression of their professional freedom. But on the other side, this shows that not all formulations and terms have been accepted as part of their work culture. This practice and this culture in the fiscal world is well known. Examples of such changes in the fiscal legislation, are too many in the fiscal culture for our country. I'm taking as an example the term: short term liabilities for operational activity. It addresses liabilities

towards suppliers! Why not periphrase simplier and shorter: liabilities towards suppliers? It would be much bolder and clearer if we say: liabilities towards suppliers for main acitivities. The word operational in Albanian doesn't have the same connotation with same word used by the french, which have removed it 35 years ago, or by other languages.

Thirdly, such formulations aren't based in the accounting culture or in the accounting experience of the continental Europe. Italy's accounting practices, which is close to ours and have always had an influence in our country, uses the terms: credits provided to a client, credits for the other parties in active side of the balance sheet and liabilities towards the suppliers and liabilities towards other parties in the liabilities side of the balance sheet. The french areas of Switzerland use the phrases: Debtor and Customers in the active part of the balance sheet and the phrases Suppliers, Creditors and other liabilities in the liabilities part of the balance sheet. In France the terms used are Customer and Debtor, whereas in the liabilities sector the terms Supplier, Creditor, liabilities towards the state, liabilities towards the social insurance, liabilities toward bound parties, liabilities and rights towards partners, other debtors/other creditors are beind used. In Germany the terms used are rights towards the Customer, liabilities towards suppliers and the other terms are almost the same. Even the British version, which the National Council of Accounting proposes to these terms have adopted, expresses the necessity that the liabilities to be paid as well as the right to cash, should be addressed to parties tied in a commercial activity. The word customer and the word supplier, the word debtor and the word creditor can't be suppressed. They are part of the everyday vocabulary. A vendor cannot say: today I had too many receivables, but he says: I had too many clients. He doesn't say I have too many payables, but says I have too many liabillities.

Fourthly, accounting has originated from the concept of debit and credit, which are essentially the linguistic root for the words debtors and creditors. These original terms shouldn't be abandoned. Before using new formulations and new expression, why we should not use, or adapt the existing ones?

Fifthly, the formulation does not respect the tradition, our professional culture, education, and the intellectual resources acquired in this field. I believe nothing is rush us, forcing us to not consider that little experience we have in the accounting field? In our country, in many areas, the abandoning of the human experience without reason and without analysis, due to amateurism, has had many consequences. I know that using the phrase "little experience" I'm not accurate and perhaps I'm offending the founders and major contributors in the accounting field in our country. But, as the highest representative of the Albanian Association of Accountants and Financiers, and

Professor of Finance and Accounting at the University of Tirana, I have to emphasize the respect for the achievements. Who doesn't know where it comes from, doesn't know how to use the "compass", he cannot find the right path.

Finally, but I'm not claiming that I dealt exhaustively with all the factors, there's the language factor. In the Statement of Cash Flows (the Direct Method), there's a voice that tires you as you read it, I quote: "Paid for payable liabilities and liabilities to employees". I am not commenting it. I have struggled to understand this expression. In the balance sheet, in the liabilities section this term is used: Receivable notes to be paid? It is true that the typology of the word Receipt signifies a document issued to someone to prove that he got something, or that he has paid for or has been given something. But the word Receipt is used in schools when you get an acknowledgement or certifcate.

But what about electronic transactions, using invisible money or electronic records, that there's no receipt? What about transactions with magnetic cards? Why our professional terms should be expressed in such an unclear manner in such a rich language? The word Other Liabilities is simpler, clearer, more complete and unequivocally straightforward. (I quote from the Albanian language dictionary: Liability is the commitment we make to someone or something, usually under an agreement, money, products, merchandise, etc. State liabilities, commercial liabilities, settles liabilities, pays liabilities. Can it be clearer?) A talented English interpreter, translator of dozens of literary masterpieces, a university professor, notes: translation is a science, words cannot and should not be translated disconnected from each other. A translation is the right one, when the word that expresses the content of the term is found, not just the first meaning of the word found in the dictionary.

The word Creditor, is a word in the Albanian language dictionary. Its first and only meaning is related to credit obligations of an enterprise towards another enterprise, a debtor, tied in commercial agreements on goods and services. Likewise, the words supplier and supply through a transactional commercial activity.

A last linguistic explanation. The words receivable and payable are adjectives. In the financial statements, in the balance sheet or in the annex of the financial accounts, the elements in the balance sheet should be nouns not adjectives. At first the subject should be explained and presented, the noun then the function, the quality, the conditions or other characteristics of the subject. We have the opportunity compared with the other society segments, that with the accounting phrases should be introduced with dignity.

2. Biological assets, Standard number 13. At first we believe that biological assets and concessional agreements could be

two separate standards. The presence of the standard of the biological assets is a necessity for our accounting services, a necessity which has been evidenced by the the Albanian Association of Accountants and Financiers. The number of businesses organized in the form of a commercial society, that exercise their economic activity in the field of biological assets has increased and tends to increase. Just on the outskirts of Tirana, there are about 76 businesses that operate a cattle breeing activity, small ruminants, the poultry and egg production, the collection and transformation of agricultural and livestock products. This standard, I believe that I share the same opinion with everyone, fills the gap that the lack of accounting in this field in the higher education system in Albania has created. On the other hand, the treatment of biological assets is quite incomplete.

The accounting practices need to receive answers to these questions: How will be treated the growing flock of livestock crossings in the basic herd? How will be treated and estimated the product cost from a category that provide more than one product (some categories deliver three and four products)? Do the basic herd categories or the fruit tree masives depreciate? How do they depreciate? How will be accounted the biological assets that are considered decorative assets, like samplings, aquariums, etc.?

3. Concessionary Agreements, standard number 13. We assess as beneficial the inclusion of concessionary agreements in the new standards. So far, in our country have been arranged 1865 concessionary agreements in the past 15 years. In this category has not been added the 525 agreements related to the individuals that are part of the Stimulated Tourism Status. Even these agreements have a concessionary profile, which are based on a stimulated activity stimulated, elicited by Decision of the Ministers' Council, in accordance with the respective law, which was abolished in 2009. Meanwhile, these entities have as target of their activity, the land or a entitled lease extended for 99 years by the state, they are utilizing coastline properties or in other areas of tourism for development scopes, or a concessionary of a water source, a mine, a hill, a hydropower plant, a lagoon, or another public property.

The standard should clarify the accounting status of longterm tangible and intangible assets, should clarify and explain depreciation or non-depreciation must specify the current accounting period and treatment as well as the accounting period from a given time and onwards. Accounting practices create complex fiscal reports. I believe that this attracts the professionals' attention that operate in these sectors, but also of the proprietors of these investments.

- EU Directive for accounting (2013/34/EU) that substitutes the Concil Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (ex Companies' Legal Directive no. 4 and No. 7)

- International conference for improvement of the financial reporting, REPARIS, May 16th 2013.
- Regulation (CE) n°1606/2002 = SNRF + member states options (source: European Commision 3)
- Continuous financial crisis and the reform for the economic growth of EU: Europa 2020.
- Law 9901, modified "For Traders and the Trading Companies"
- Law 8901 modified "For Brankruptcy"
- Laws: For Competition, for electronic trading, for penal responsibility of the legal person, etc, and 7 Decisions of the Ministers' Council.
- Law "For Fiscal Procedures in the Republic of Albania"
- Academy of Sciences, Dictionary of Financial and Banking terms, ZAHO, DHUCI, PASHA
- Academy of Sciences, Albanian Language Dictionary
- ALSAI, Scientific Conference, June 2016
- National Council of Accounting, Web Page, National Accounting Standards and appendices: Financial Statements, and Appendices.

Translated by Eva Leka, Auditor

Performance Audit Departament

By: Prof.Dr. Sherif Bundo

Economic Faculty, University of Tirana

Erëza ARIFI, Economic Faculty, University of Tirana

THE NECESSARY MEASURES TO REDUCE – ELIMINATE THE ANTROPOGENIC DAMAGES IN PRESPA LAKE SYSTEM

Environmental problems of Prespa Lake system are presented in the paper. This system is composed of Minor and Macro Prespa Lakes, and is the largest and important limnological object. Prespa Lakes have great and special ecological values. Its environment is characterized by a picturesque nature, particular climate, rich biodiversity, extremely complicated karstic hydrogpahy, high transparency of dark blue waters and uncommonly diversified, beautiful coastline. In particular, the biodiversity of Micro Prespa Lake is very rich.

From: Prof.Dr.Niko Pano,

Prof.Dr.Gudar Beqiraj, Academic

Prof.Dr.Salvator Bushati, Academic

Abstract

The Prespa lake system is located on the Balkan Penisula (- 41^{0}C latitude, - 23^0 E longitude) in the southeastern Europe. It includes two inter-linked lakes, namely Micro Prespa and Macro Prespa, surrounded by mountainous ecosystems. Micro Prespa Lake is shared between Greece and Albania, while Macro Prespa Lake is shared between Albania, FYROM and Greece.

Increased human activity over the last 50 years has severely deteriorated both ecosystem richness and local livelihood. Some deleterious human activities during these years include deforestation, overgrazing, hunting and so on. However the most notorious human impact in the area resulted from the deviation of a branch of the Devolli River to discharge water into Micro Prespa lake during the winter rains so that the water could later be used for irrigation during dry summer months (Pano et al.2015). These activities have adversely affected local environment and ecological factors and have weakened local human economy.

Keywords: Macro – Micro Prespa, hydrography, hydrology, limnology, biodiversity, antropogen impact.

Introduction

Environmental problems of Prespa Lake system are presented in the paper. This system is composed of Minor and Macro Prespa Lakes, and is the largest and

important limnological object. Prespa Lakes have great and special ecological values. Its environment is characterized by a picturesque nature, particular climate, rich biodiversity, extremely complicated karstic hydrogpahy, high transparency of dark blue waters and uncommonly diversified, beautiful coastline. In particular, the biodiversity of Micro Prespa Lake is very rich. Micro Prespa has high ecological values. Prespa Lakes have a very important influence in the general water balance of the Ohrid Lake. Prespa Lake montaneus system is the spring of Drini River which is considered as one of the most important and picturesque rivers of Balkan Peninsula. Prespa's hydrographic network is located in the three-state border area, i.e. between Albania, FYROM and Greece, which have the common interest for maintaining and recuperating the special natural hydro-ecological values of European dimensions in this area.

The uncontrolled human activity, that has greatly damaged the ecological values of this system and the impact results of it are analyzed. At the same time this study is focused on the necessary measures to reduce-eliminate the anthropogenic damages in Prepa Lake system.

General setting of the area:

The study area is located in the eastern Balkans, and it is part of three Lakes System: Micro Prespa, Macro Prespa, and Ohrid. These lakes are located at the foot of the rocky Dry Mountain (Mali Thate), which has a maximal altitude of 2287 m.

Prespa Lake system is composed by Micro Prespa (surface 43 km^2) and Macro Prespa (surface 276 km^2) (Bornovas, J. and Rondoyanis, Th. 1985, Gligorevich, L.J. 1988; Hydrogeological Map of Albania, 1984; Pano, N. et al 1989). This system has a catchment area of 1 363 km^2. It is located on 850 meters above the sea level. Macro Prespa is a three-national lake, lying in the territories of FYROM (68%), Greece (14%) and Albania (18%). Its maximal depth is 55 m. Micro Prespa is a two-national lake, lying in the territories of Albania (12.1%) and Greece (87.9%) and its maximal depth is 8 m.

In Albanian Prespa territory some villages are located on the lakeshores. Among these villages is Treni, well known of its prehistoric age origin, in the southern lakeshore of Micro Prespa. The population was 6755 inhabitants, in 1997.

Prespa present hilly-mountainous area. Start from the 850 m hypsometric level at Devolli plant, toward the Prespa Lakes, hilly area has a maximal hypsometric level up to 962 meters. At easterdirection are located the mountains. The mountains around Micro Prespa have an altitude up to 1456.7 m. and those of Macro Prespa have a hypsometric level up to 2035.4 m. Macro and Micro Prespa Lake catchments, lie on a mountains territory. Great changes of the mountain highs in a short horizontal distance are area feature. Dominant values of vertical cutting is on average level 100-300 m/km, while in the mountain areas this parameter has the values up to 800 m/km (Meçaj, N. 1997).

Limestone landscape is typically karstic, rugged microrelief, karstic channels, fosses, and caves.

Prespa Lake system represents a fascinating originality of its nature in Europe. The surrounding environment is characterized by a picturesque nature, particulat climate high biodiversity and, not accidentally, the lake is called the Balkan Pearl.

Prespa Lake System represents the largest and the most important limnological entity both for its big water capacity and ecological values.

During the last decades anthropogenic activities have caused damages of the natural regime of this system.

We are presenting limnological regime of the Prespa Lake and measures to be taken.

The main topics to discuss in this papare are as following:

- Hydrography
- Limnology
- Hydrology
- Biodiversity
- Anthropogenic activities and its impact

Hydrography

Korça and Pogradeci regions are characterized by minimal annual precipitation 722 mm and 765 mm respectively and maximal 1200 and 1000 mm. The annual average precipitation in the Dry Mountain (Mali Thate) is 900 mm (Chavkalovski, J 1996; Pano, N. et al 1997; Pano, N. and Frasheri, A. 1999). Efficacious infiltration in this mountain is 455 mm, while evotranspiration is 426 mm. Water karstic volume of Dry Mountain is 5.2 m^3/sec or 165.2x10^6 m^3/year.

In this region, the Micro Prespa-Macro Prespa system represents the largest and the most important limnological object, not only for its great hydric capacity, but also for its great and special ecological values.

Prespa lakes are among the most important ones in the Albanian hydrography. They lie in a NW-SE direction and have distinct characteristic; they are mountainous and relatively deep lakes. Micro Prespa length in Albanian territory is 5.75 km. Its minimal width is 125 m in Gryka Ujkut, in SW edge, its maximal width is up to 1500 m, between Shuec and Buzë Liqeni villages.

There was only one lake in Prespa at the very beginning. It was divided in two parts by thousand years sediment of Saint German (St. German) river, that flows from Vabies mountain in Greece. Actually these two lakes are divided by a narrow piece of land of 3 km long by 1.2 km wide. The Micro Prespa and Macro Prespa lakes had the same water level in the past and were connected by a channel and subterranean karstic aquifers. Micro Prespa water flows in to Macro Prespa Lake through this channel. A dramatic lowering of the water level occurred in Macro Prespa recently (Pano, N. et al

1989; Pano, N. and Frasheri, A. 2000; Chavkalovski, J. 1996). The lake was loosing about 150x10^3 m^3 each year. Today the two lakes have marked different water level. Micro Prespa Lake has a level at +850 m, while the Macro Prespa Lake actually has a level at +846 m. There was a lowering of the water level of 7 meters in Macro Prespa Lake between 1987-1990. This means a water reduction of 900 million cubic meters of the water level.

Macro Prespa water is very clear up to 20 m depth and it is light blue. During the summer the water temperature is up to 24°C and during the winter it goes up to 0.4^{o}C. Some torrent flows in the eastern part of Macro Prespa and there have not any surface emissary. Intensive water discharges through subterranean ways mainly in Ohrid Lake, that is 145 m lower and in some karstic springs is Devolli plain. Macro Prespa water discharge into karstic limestone of

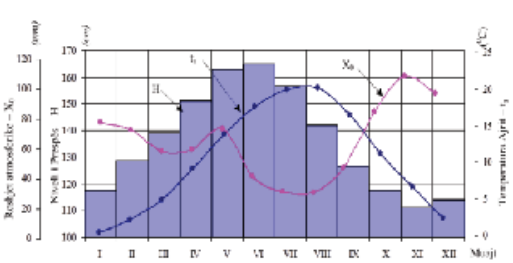

Dry Mountain is very obvious near Gollomboç village.

Fig. 2. Annual distribution of principal elements of the limnological regime

X0 – Precipitation (in mm) ta – Air temperature (in 0c) H – Water level (in cm)

Micro Prespa water was very clear too. Stones in its lake floor looked like beautiful mosaic. Now it is completely turbid.

Ohrid is a two national lake lying in the territories of FYROM (70 %) and Albania (30%). It is a tectonic lake, formed during the Upper Miocene. It belongs to the oldest lakes group in the world, having the epithet " Natural Monument of Europe". UNESCO has registered the Ohrid Lake as "Natural and Cultural Inheritance of the World" since 1979. It water level is 695 m and the average depth 145 m. The maximal depth is 295 m, making it one of the deepest lakes in the Europe.

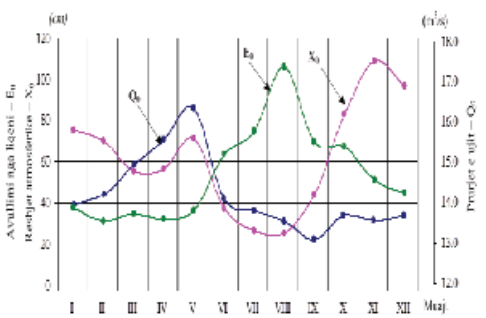

Fig. 3. – Annual distribution of principal hydrologic elements

Qo – water discharge (in m3/s) H= evaporation (in mm) X0- precipitation

The Dry Mountain (Mali Thate) in Albanian territory and Galicica Mountain in Macedonian territory separate the Prespa Lake System and the Ohrid Lake. According to the isotopic hydrogeological studies it results that it is the same content of the ^{18}O isotope of the oxygen and deuterium in the Ohrid and Prespa Lakes, and Tushemishti and Saint Naum springs (Eftimi, R. and Zoto, J 1997). It is assumed that all Ohrid Lake springs have a initiate from the Macro Prespa Lake, through the subterranean connected ways, which has a higher water level about 151 m. The springs which emerge in the Saint Naum lakeshore, in the Ohrid City in Macedonia, and in Drilon, Tushemisht etc. in Albanian territory, or those at the bottom of the Ohrid Lake, have a general yield of 12-15 m^3/sek (Pano, N. et al 1989). This underground hydraulic connection makes it possible that Micro Prespa-Macro Prespa-Ohrid Lake system stands out in Europe for the fascinating originality of its nature.

Underground waters resources

Prespa district is rich in subterranean water resources which are linked with the existence of the two Prespa lakes, masive karstified limestone of Dry Mountain and the precipitation water infiltration in to masive karstified limestone (Hydrogeological Map of Albania 1984; Pano, N. et al. 1989). According to isotopic $\delta^{18}O$ (in ‰) hydrogeological studies it is concludet that the average height of the precipitation infiltrating into Dry Mountain, is 1130 m (Efthimi, R. and Zoto, J. 1997).

In the western slope of Dry Mountain, from Progri village area to Tushemishti, there is a series of carstic springs. Their yield are determined by very developed underground karstic conections of the water circulation. Three springs, Gollobordë-Mançurishtë-Progër have bigger yield, about 500-600 l/sec. Springs or springs groups of a yield of about 1 to 100 l/sec lie at a distance of 2 km from each other. Strong springs of Tushemishti with a yield about 2 500 l/sec are northward, it Ohrid lakeshore.

But, alluvium which have sedimented in Micro Prespa lase floor has closed the underground water flow conections of some springs that are situated under the lake level (Pano, N. and Frasheri, A. 1999). Recent studies have shown that the yield of some springs is reduced very much.

There are artesian water basins in Devolli and Korça plains. The Quaternary gravel depozits of old river terraces, covered by clay's layers, represented their water horizon.

Outlook on area geology

Prespa Lakes are located in the piedmont carbonatic struture of Dry Mountain (Geological Map of Albania, 1984; Tectonic Map of Albania 1986; Pano, N. and Frasheri, A. 1999). This carbonatic structure presents a horst of Upper Triassic and Lower Jurassic age limestone. Tectonic development during the geological periods was intensive on

Triassic-Jurassic limestone. Upper Cretaceous limestone and middle Eocene flysch are lied in some sectors of the region. In the northwest of Macro Prespa Lake Pliocenic clay and sandstone deposits are settled. Placers deposits, clay, argillite, clayed sand, sand, gravel, cobbles, broken stone of recent Quaternary are located over the Pliocene clay-sandstone and Eocene flysh lakeshores. Proluvial deposits are observed in some sectors. Ultrabasic rock individualization interrupts the Albanian side of Micro Prespa Lake. Ultrabasic rocks have a tectonic contact with limestone.

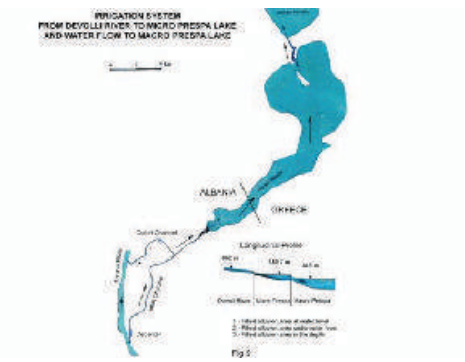

A Pliocene terrigeneous continental deposit shown that was deposited in the inter-mountain lakes and in the deltas of the rivers, which was flowed in these lakes. This fact demonstrated that under the neotectonic development, following contrast relations of the uplifts and plunges has been created the depression where are sediments the deposits (Aliaj, Sh. et al 1995; Pano, N and Frasheri, A. 2000; Hyseni, A. et al 1999). These lakes started to form during the Pliocene about 5.5 million years ago and were completely formed in Quaternary period. Karstic activity was developed at the same time. So both, tectonic and karst development have been created the conditions in formation of the Macro and Micro Prespa lakes.

There was intensive erosion in all Prespa area rocks so a great quantity of alluvial sediments is carried and deposited to the bottom of these lakes.

Geological area is the main factor that conditioned lakeshore stability of the Prespa lakes. High and accidental lakeshores are located at limestone's sectors, Abrupt lakeshores are located generally in the southwestern edge of Micro Prespa Lake. These shores are from 10 to 50 m high. Spile rocks stands in the north side of the Wolf's throat (Gryka e Ujkut). They begin at the lakeshores and go up to 1150 meters. There some precipices are finded, with a height from 10 up to 50 meters. Relatively un-stable are lakeshores in the Quaternary, Pliocene clay-sand's deposits or Eocenic flysch sectors, in the particularly in the slope breccia sectors. In other shores sectors, the slopes are some meters away from the lakeshores. There is a gravel belt between them.

In the lakeshores of both Prespa lakes have flow's cones of the mountain's streams, which are dry during the summer.

The geology of the region has created the condition to find some minerals in Prespa

area, in particularly industrial materials (construction's materials). There are quartzose sand and clay. Limestone and ultrabasic rocks represented very high quality constructive materials.

Biodiversity and present legal protection status

The biodiversity of Micro Prespa Lake is very rich (Bega F. 2000; Bimo T. 2000; Pano, N. et al 199; Pepo E. 2000; Qoshja, Zh. 1979; Rakaj N. 2000; Shumka S. 2000).

The flora:

The Prespa area envrironment is aride. Vegetation and forests with 71 sorts of trees , shrubbu trees, and the aquatic bed plants extend in some sectors like:

- **The aquatic bed plants**: Caratophyllum sp., Myriophyllum sp., Lemna Minor, Trapa Natans, Nymphaea Alban, etc.
- **The trees**: Salix sp, Querqus Cerris, Querqus Pubescens, Querqus Petrea, Fagus Silvatica, Oatria Caprinifolia, Fraxinus Ornus, Carpinus Betulus, Acer Pseudoplantanus, Pinus Nigra, Abies, Ingland Regia, Castanea Sativa, Corulys, Juniperus, etc. Oak forests in Maja Zonjës, Maja Kallogjerit and Faqes së Osojës in Makro Prespa area and Koria e Trenit in Micro Prespa area make this region very beautiful.
- **The Emergents**:Carex sp., Trifolium sp., Phragmites australis, Tupha sp., Scirpus sp., etc.

The fauna of the Prespa Lakes distinguished by:

- **Rare fish** Rutilus prespensis, Chordrostoma prespensis, Barbus prespensis, Albumus belvica, Albumoides binpunctatus orhiadanus, Cobitis meridionalis, Cyprinus carpio, Salmotrutta peristericus, etc.
- **Birds**: Pelecanus criptus Bruch, Pelecanus onoctotalus, Pholacrocorax pygmeus, Ardea purpurea, Plegadis falcinellus, Egretta alba, Platalea leucorodian Anser anser are representatives of the birds.
- **Mammals** are habitants of the Prespa area, as Rhinolophus ferrumequinum, Pipistrellus nathussi, Glis glis, Canis lupus, C. aureus, Lutra lutra, Felix silvestris, Meles meles, Ursus arctos, etc

The Polygonetum amphibii are very sparseness associacion in the Prespa lakes. In particularly the Potameto-Najadetum H. findet in the Macro Prespa Lake.

The pelagic zooplankton community of Microprespa Lake consists of 43 species. The main representatives of the zooplankton are composed by: Protozoa-1 specie, Ritatoria-16 species, Cladocera-16 species, Copepoda-9 species and Mollusca-1 specie.

Prespa's Lake catchment has unique natural structure, particularly ecological value. It has great international values. Not accidentally the lake is called the Balkan Pearl.

- Since 1957 it has become National Park,
- Wetland of International Importance in accordance with Ramsar Convention, and,
- Special Protection Area (79/409/EEC), Important Bird Area (ICBP-IWRB).

Historical wealth of Prespa

Baing very beautiful and having favorable natural conditions, Devolli and Pogradeci areas were the living place of Enkeley ilirian tribes in 1500-1400 BC (History of Albania 1959; Samsuri V. 2000). In Micro Prespa lakeshore, in its south-west edge, there is a prehistorical living place, Treni cave. The first living traces in this cave belong to Neolithic Age (Ancien Neolit). The others cultural layers belong to Bronze Age (ancien and late) and the Iron Age as well. Prehistoric drawings found on Spilies rocks, in the northern lakeshore of Micro Prespa Lake are of a great value. At the same time the eremeticus cherchs built in Prespa area rocks is of a great historical value.

In 851-1018 new towns appeared in this area. The center of it was Devolli town. During the last years of the 10th century Prespa and later Ohrid become important centers of the Bulgarian empire of that time. It is characteristic that all the orthodox churches of the XIII-XIV centuries were built according to the bisant style. One of the fourth cherches that could servire is that of St Mary in Grad Island mountain in Macro Prespa lake. It was build during the 14th century and its famous for its wall pictures of great artistic values.

Human impact

Unfortunately, uncontrolled anthropogenous activity has greatly damaged the ecological values of Prespa Lakes system for a long time, in particular in the Albanian part of Micro Prespa Lake (Pano, N. and Frasheri, A. 2000):

- Habitat loss and deterioration of over the last five years are the major factors causing serious threat to plants and animal species.
- Uncontrolled timber harvesting and overgrazing have resulted in degradation deforestration of the forest resources and serious erosion.

- Uncontrolled fishing and hunting have caused great damage to a large number of fish species and games.
- The construction of the hydrotechnical works:

- Network channel (1976), for the irrigation of Devolli and Korça plants,
- Supply of Micro Prespa lake with Devolli River water,
- Opening of new agricultural land against agrotechnical criteria, and
- Discharge of polluted urban and industrial water into this system etc.

have caused the lake biological quilibrium and biodiversity destruction.

- About 20% of the Albanian part of Micro Prespa Lake, which is part of the lake are destroyed. The other part of the lake is atrophied and the habitat and biodiversity are damaged. Important and unique species of fish, birds and plants of national and international values are risked. The underground karstic connection ways for water circulation are blocked. The Albanian part of the Micro Prespa Lake has been damaged and continues to be damaged by the uncontrolled human activities.
- A huge amount of 1,2 million cubic meters alluvium has been deposited on the lake bottom and lakeshore, which was transported by the Devolli River waters, since 1974. This river waters, rich in alluvium, organic coal material, absorbed and free chemical toxic remains by the drainage of Devolli farm ground and geological section outcrop, have changed the chemical features of the lake water and degrading it. Blockage of underground karstic connection ways has diminished not only the components of the lake water balance, but also the decreasing yield of the underground springs, that supply the lake and the population with drinkable water. The Albanian part of the Micro Prespa Lake plays the role of a gigantic decanter. This is an unprecedented case, not only in Albanian but also in Balkan and World hydrography.
- Devolli river alluvium deposited in Micro Prespa Lake caused the otherwise of territory of Republic of Albania in this area. Albania will not have any part in this lake after some years. The social and public opinion in Albania, must be conscious for the otherwise of Albanian territory, which in the case of Micro Prespa Lake has a national and international negative effect on destructions of a transborder lake, defendey by Europian Convents. The responsible state administrate must take measures to interrupt these damages and to regenerate Micro Prespa lake and its biodiversity.
- Devolli River- Micro Prespa Lake irrigation system not scientifically supported by envrironmental engineering, hydroeconomy and International Rights principles. It does

work according to the project parameters and doesn't supply the agricultural needs. Micro Prespa Lake communicates with Macro Prespa Lake. Only 10 % of the water volume, discharges by Devolli River in Micro Prespa Lake during the winter, is taken from this lake for the irrigation in summer, while 90% of this water volume flows to Macro Prespa Lake. The waters free of river alluvium, flows into Macro Prespa Lake. There are ruining the historic values of the area, such the encient Treni cave from the Bronze Age.

- The influence of the hydrotechnical constructions on destruction and ecological stress of the Micro Prespa Lake.

A channel of a water capacity Q=10 m^3/sec to supply Micro Prespa Lake with Devolli River water during the winter (Fig. 6, 7) was constructed in 1976. 30-70 million cubic meters water a year was discharged into Micro Prespa Lake through this channel. According to the project, the maximal water hyplometric level in the lake was 852.2 m at end of the supply period. During the summer, the lake water has been used for the irigation of Korça and Devilli plains, with a surface of 22 500 ha. The maximal quote of exploitation, by the project has been 850.2 m.and can be used 90 milion cubic meters water.

These project's data don't correspond to the reality.

Flowing in Micro Prespa Lake the water of Devolli River, which is one of the most turbid rivers of the Balkan, decant in it.

Granules with a diameter less than 0.02 mm have predominated in this sediment. Granules with a diameter less than 0.002 mm are up to 14% of this sediment mass. According to the American Classification ASTM, this sediment is classified as Lean Clay CL. According to their plasticity index I_p=13.5, and to the upper and lower limit of the plasticity, respectively W_l= 42.2% and W_p=28.7 %, illite and montmorillonite represents this clay material.

Under existing conditions, Micro Prespa Lake plays the role of an authentic gigantic decanter.

To avoid alluvium a decanter was constructed which in reality doesn't work. Studiea have shown tha Devolli River water flows undecanted into Micro Prespa Lake, depositing about 1.2 million cubic metters of alluvium, which has resulted in lowering of the water volume, lake surface and drastically damaging the lake ecological values (Photo 3). Being free of alluvium, the water flows into Macro Prespa lake, converting into international waters.

In these condition Devolli River-Micro Prespa Lake irrigation system ist'n scientifically based not only on environmental engineering but also but also on hydroeconomial and international rights laws. It also does not work according to the projected parameters and does not correspond to the

agricultural needs. Water quantities taken from Micro Prespa in summer, especially during the last years, have been les that 10% of the volume of the water inserted into the lake. So in 1997, only 2.3 million cubic meters was taken away instead of 90 million cubic meters projected to be taken. In 1998 only 5 million cubic meters and in 1999 also anly 5 million cubic meters or 0.4 m^3/sec from 10 m^3/sec according to the project. This happened because Micro Prespa Lake communicate with Macro Prespa Lake.

In these conditions turbid water of Devolli River upon flowing in Micro Prespa Lake decant in it, ruining it and, being free of alluvium, flow in Macro Prespa Lake.

Damages of the biodiversity

Micro Prespa Lake has great problems of eutrophism. Eutrophication processes are promoted by enrichment in nutrients. The direct consequence of such addition is represented by a change in biodiversity (Bega F. 2000; Bimo T. 2000; Pano, N. et al 1997; Pano, N. and Frasheri, A 2000; Pepo E. 2000; Qoshja, Zh. 1979; Rakaj N. 2000; Shumka S. 2000). Another negative aspect is the penetrating of a considerable quantity of toxic remains and absorbed coal organic material by the drainage of Devolli farm grounds and by geological section outcrop. The lake water content nitrite, nitrate, ammoniac, phosphate, carbonate, and organic material. Chemical change of the water has been observed up to a distance of some hundred meters, from the southwester edge of lakeshore to inside of the lake (Kanani K. 2000). This changes the lake water features and degrades their habitats. Habitat loss and deterioration of over the last five years are the major factors causing serious threat to plants and animal species. In particular, this phenomenon obviously influences a part of the aquatic flora and fauna in the lake.

Conclusion

The necessary measures to reduce - eliminate the antropogenic damages in Prespa Lake System. It is urgent to undertake a project for the identification of the environmental damages and to establish the ways of the recuperation.

The main targets of the project will be:

- Study of environmental-limniological-hydrological-hydrogeological-geological-geophysical-hydrotechnical situation of basin areas.
- Study of the antropogenic activity's impact on the Eco-system of the Prespa lakes.
- Evaluation of hydrological-hydrogeo-logical behavior of Prespa Lakes System. Investigation of their interaction and connections. Evalu-ation of the total hydrological resources of the basin of the two Prespa's, Ohrid Lake and the Drini River.
- Recommendation of the measures to reduce-eliminate the anthropogenic damages in the Prespa Lake System.

References

Pano N, Frasheri A, Frasheri N, Beqiraj G, Bushati S, 2015. A review of human activity and the damages to the Micro Prespa Lake. JNTS, Academy of Sciences of Albania.

Aliaj Sh, Melo V, Hyseni A, Skrame J, Mehillka Ll, Muço B, Sulstarova E, Prifti K, Xhomo A, Shkupi D, Sejdini B, Jano K. 1995. Neotectonic Map of Albania at scale 1:200000.

Bega F. 2000. Mammological importance of Micro Prespa area and proposals for Mammolono - fauna

managing. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project, Tirana Workshop.

Bino T. 2000. Orythological values and anthropogenic impact in Prespa. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

Bornovas J, Rondoyannis TH. 1985. Geological map of Greece, scale 1:500000, I.G.M.E.

Chavkalovski J. 1996. Oscillations of Prespa Lake level and their reflection on the coast grounds Planing Struga. Conference on Water Development in the Republic of Macedonia. Skopje.

Cvijić J. 1906. Fundamentals of Geography and Geology of Macedonia and Serbia (in Serbian), special edn. VIII, Belgrade. 680.

Eftimi R, Zoto J. 1997. Isotope study of the connection of Ohrid and Prespa Lakes. International Symposium: Toward Integrated Conservation and Sustainable Development of Transboundary Macro and Micro Prespa Lakes. Proceedings. 24-26 October 1997. Korça, Albania.

Frashëri A, Čermak V, Doracaj M, Liço R, Šafanda J, Bakalli F, Krešl M, Kapedani N, Štulc P, Malasi E, Çanga B, Vokopola E, Halimi H, Kučerova L, Jareci E. 2004. Atlas of Geothermal Resources in Albania.Published by Faculty of Geology and Mining, Polytechnic University of Tirana and Academy of Sciences of Albania.

Frashëri N, Cico B, Fundo A.2010. Analysis of Environmental Changes in Shkodra Lake Area Using Remote Sensing. Academy of Sciences of Albania & Academy of Sciences and Arts of Montenegro, International Conference on Shkodra Lake – Status and Perspectives, Podgorica – Shkodra 19 – 21.

Gligorijevic LJ. 1988. Interpreter for the Basic Engineer-geological map of SFRJ, List of Ohrid and Podgradec. Scale 1:100000.

Gogo K. 2006. Album of photos from Micro Prespa Lake.

History of Albania.**1959**. Tirana.

Hydrogeological Map of Albania, at scale 1:200000. Hydrogeological Entreprise of Tirana. 1984.

Hyseni A, Melo V, Sulstarova E, Dafa B, Sorel D. 1999. Geodynamic and recent movement in Albania, their influences in the resources and environment.

Institute of Geology.**1986.** Tectonic Maps of Albania at the scale 1: 200.000.Tirana.

Institute of Geology.**2002.**Geologic Map of Albania at scale 1: 200000. Tirana.

Institute of Hydrometeorology, 1984. Hydrology of Albania. Monograph, Albanian Academy of Sciences, Tirana.

Kanari K. 2000. Chemical changes of the Micro Prespa Lake waters from mixing with Devolli River

wayers. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project, Korça Workshop.

Kostoski G, Albrecht C, Trajanovski S, Wilke T.2010. A freshwater biodiversity hotspot under pressure - assessing threats and identifying conservation needs for ancient Lake Ohrid,

*Biogeosciences.***7**, 3999–4015, doi:10.-5194/bg-7-3999-2010.

MatzingerA, Jordanoski M, Veljanoska-Sarafiloska E, Sturm M, Müller B, Wüest A.2006. Is

Lake Prespa jeopardizing the ecosystem of ancient Lake Ohrid?, *Hydrobiology*. 553, 89–109.

Mankolli H, Gjomdedaj F, Hoxhaolli M, Proko V. 2006. Soil resources in ecoclimatic area of Prespa, Albania. *Albanian Journal of Natural and Technical Sciences* (*AJNTS*). **19-20** (**1-2**), XI.

Meçaj N. 1997. Physical environment and geomorphology of Prespa Lake Basin. International Symposium: Toward Integrated Conservation and Sustainable Development of Transboundary Macro and Micro Prespa Lakes. Proceedings. 24-26 October 1997. Korça, Albania.

Pano N, Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri N. 2004. Impact of social-economic activity in the system of Prespa Lakes (in Albanian).Scientific Conference Ohrid – Prespa Ecosystem, Studies, Results, Problems. Tiranë and Pogradec.

Pano N,Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri N. 2003 a. Limnology of Prespa Lakes System and uncontrolled anthropogenic impact on Micro Prespa Lake, Inter-Balkanik Conference, Thessaloniki, October 2003.

Pano N. Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri N. 2003b. Outlook on the impact of the uncontrolled anthropogenic activity and damages to the Micro Prespa Lake. International Seminar: Strategic options for sustainable development and scientific, technological and cultural collaboration: Sustainable managing of the inland and marine waters of Albania. Embassy of Italy in Albania, Ministry of Education and Sciences of the Republic of Albania., Shkodër, December.

Pano N, Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri, Salvator Bushati 2015 A rewiew of the human activity and the damages to the Micro Prespa Lake. JNTS Academy of Sciences.Tirane

Pano N, Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri N. 2001. Outlook on Uncontrolled Anthropogenic Impact for Damages to the Micro Prespa Lake. European Geophysical Society (EGS) General Assembly. Nice,

France.25-30 March 2001.

Pano N, Frashëri A, Beqiraj G, Frashëri N. 2000a. Hydrologic regime of lakes in Albania and the necessity of evaluation of the impact from human activities. The 8-th Albanian Congress of Geosciences. Tirana 6-8 November 2000.

Pano N, Frashëri A, Maltezi J.2000 Valuation of the complex and integral use of Prespa Lake System for hydroeconomic purpose measures to make evident, regenerate and conserve its Ecological values. PRESPA Meeting. FYROM. 26 June.

Pano N, Frashëri A. 2000b. Protecting Micro Prespa Lake, pearl of Balkan and Albania, from destruction. Report. Society for Protection of Albanian Fresh and Shore Waters, UNDP GEF-Global Environmental Facility-Small Grants Programme GEF/SGP in Albania.

Pano N, Frashëri A. 2000c. Report: Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

Pano N, Frashëri A. 1999. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

Pano N, Rakaj N, Kedhi M.1997. Principal limnological characteristics and hydro-ecological equilibrum of Prespa Lake System. International Symposium: Toward Integrated Conservation and Sustainable Development of Transboundary Macro and Micro Prespa Lakes. *Proceedings*. 24-26 October. Korça, Albania.

Pepo E. 2000. Damages of the Prespa area flora and actual hazard for the biodiversity destroying. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

Qosja Zh. 1979. Southeastern Albanian Vegetation and Flora. Tirana.

Rrakaj N.2000. Influence of changes of the ecological conditions in the sorts status and in the biological productivity of Micro Prespa Lake. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project, Tirana Workshop.

Samsuri V. 2000. Reflection on Micro Prespa. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

Shumka S. 2000. Zooplancton community in the Micro Prespa Lake, as a factor of the natural individuality of this lake. Rising Public Awareness for halting anthropogenic damages to the Micro Prespa Lake. UNDP-GEF/SGP 99-003 Project.

By: Prof.Dr.Niko Pano,

Prof.Dr.Gudar Beqiraj, Academic

Prof.Dr.Salvator Bushati, Academic

MORATORIUM ON CONCESSIONS AND PPP – NECESSARY IN OUR TIME...

"Under a concession system, the state gives an exclusive right to finance, to build, to own an asset, to operate, and to maintain a public infrastructure for a certain period of time, and to charge users for this service"

By: Dr. Zef Preçi

Albanian Center for Economic Research

About concessions and their various forms including the recent public-private partnership is spoken and written a lot particularly after 2000. As it is known, the concept of concession agreements is included in many definitions, but everyone seems to talk about the same issues. "Under a concession system, the state gives an exclusive right to finance, to build, to own an asset, to operate, and to maintain a public infrastructure for a certain period of time, and to charge users for this service"[1].

It is a known fact that the Albanian government after 1991 has repeatedly met restrictions on funding sources for the implementation of its governance programs. This happened at a time when the infrastructure inherited from the period of centralized economy was old and unable to respond to the demands of economic and social development of the country. Thus, in the "soft" infrastructure, such as the regulatory and institutional framework for the functioning of a market, a broad support of the EU and the US has been present. In the "hard" (physical) infrastructure as well as in the introduction of the country's strategic natural resources, it has been necessary to seek and find other financial sources. But it is a known fact that in Albania, as in other developing countries, there is not only lack of financial resources, but also of operational experience to undertake development programs with private sector involvement. This situation has given western private investors a determining role both in the selection of the form of the concession, and also in disregarding a number of conditions related to fulfilling obligations to workers, who lose their jobs for the purpose of restructuring, etc. Meanwhile, in recent years the government has largely tended to rely on "public-private partnership",

[1] http://schwarzlaw.ca/the-need-for-concession-laws-in-developing-countries/

which is also enshrined in the political program of the government.[2]

The purpose of this paper is to analyse the problems that have risen in the process of attracting foreign investments in the form of concessions or / and the involvement of private economic operators in providing various public services.

On the basis of this analysis, as well as confronting the current state of concessions in Albania with the experience and problems that have emerged in the process of implementation of concession contracts in different countries of the world, especially in the European Union, some arguments will be brought in favour or against a moratorium on enabling new concession contracts and public-private partnerships.

From an analysis of the progress that concessions[3] had in the Albanian economy after 1991 and especially after 2000, a number of problems can be identified, of course without being exhaustive. Among them we can mention:

1. **The terms of the concession contract approval and their implementation schedule.** Collected data shows that in early 2000, on the basis of a lacking legal framework and in the absence of relevant experience or "successful cases", negotiations for concession contracts regarding important natural resources like chrome, etc., have lasted for years while the concession period was limited to a maximum of 20-25 years. This situation has changed over time and given the pressure from the concessionaires, a number of concession contracts get approved almost without debate in the Parliament. They were adopted with urgency and the periods of time introduced in concession contracts, reach even 99 years. Thus, not only the principle of the business cycle was not respected but contracts are constructed in a way that puts the investor in a privileged position in terms of business and extracting profit from the activity. Also, contracts "are legally reinforced" in order to prevent procedural or legal review of the contents in the coming periods.

2. **Investments and lack of possibility to control the implementation**. In the multitude of problems that have arisen from the implementation of concession contracts in our country, especially over the last decade, certainly the size of the investment or their officially declared value remains the "key" that has guaranteed not only the privileged position of the investor in relation to the Albanian party, but also the "mechanism" through which the Albanian national economic interests were ignored and even violated in some cases. In my

[2] *http://www.akti.gov.al/dokumenta/programi_qeverise_2013_2017.pdf, page 31*

[3] *For methodological reasons, the analysis will be based on open sources, and only the names of companies that come from sources invoked will be cited, i.e. the known reports of third parties.*

opinion, this has occurred in a number of concessional investments in energy extraction and use of oil, etc. In the latest case, the tax authorities in Albania claim that the biggest oil extraction company in the country has inflated the reported costs. There is reasonable suspicion that if a deep administrative investigation is undertaken, the mentioned company cannot prove that it has invested the millions declared, as allegedly throughout its operations in the country, it has been associated with certain political networks, through the influence of the which the investors have been chosen. Thus, corruption is suspected even at the political level, but the law enforcement bodies do not provide any evidence in support of this conclusion. The only evidence, in my opinion, is that the fiscal and law enforcement bodies have tolerated such concessionaires, leading to tax debts of millions of Euros or more, and the fact that even after the discovery of these debts, there was no appropriate punishment in the management level of monitoring and supervisory units - responsible for generating tax obligations for any investor or concessionaire in the Republic of Albania.

3. **Lack of transparency about the content of concession contracts.** It is a known fact that many research reports or reports on reserves of natural resources, their location, their initial technical and economic projects, etc., are mismanaged during the past quarter century. This is both because of the weak law enforcement and the frequent changes in the political institutions and subordinated ministries responsible for these links, as well as due to the reduced interest of governments to better-manage the natural resources of the country, to treat them as a means to increase employment and reduce poverty, to increase domestic production and exports of Albania on this basis. In this process, I think it is crucial to increase the interest of lobbies, domestic and overseas businesses by providing favourable conditions for these resources, but also to use natural resources as a tool for providing necessary financial resources for the next political leadership. This explains the fact that despite the change of the majority in the government - a rotation that is normally performed, except the noise during the election campaign - we have no evidence of legal or institutional amendments related to concession contracts that would lead to the improvement of the management of natural resources, thus adding revenue into the state budget from these sources. Rather, we are dealing with a "on-going process concern", even in blatant cases such as the case of the contract for scanning the containers at the customs, which was ratified by both

consecutive governing majorities and was the object of criticism and calls for abolition as an international agreement against public interest and the European integration process of the country, even by the UN Department of International Trade[4].

4. **The weaknesses of supervisory institutions monitoring the activity of concessionary companies**. The weaknesses of supervisory institutions monitoring the activity of concessionary companies constitute a separate problem. These institutions are characterized by functional instability, frequent staff movements, frequent hierarchical changes by each Prime Minister, but always under his or his' staff strict control and generally far from the authority of the Minister responsible for the economy. Furthermore, despite the efforts of international financial institutions to support the sustainability and consolidation of these institutions, they are still left without an institutional structure model, off any important decision-making in the field of concessions and in the absence of transparent activity and relevant reporting, etc. It should be mentioned as a positive fact that last year the government decided to finally build a register of concessions, but the register in question is not yet active and no one can say when this important instrument for a "good governance" of public assets will be up and running.

5. **Uncontrolled environmental impact**. Despite the fact that private investments, among them multi-year concessions in the energy production sector based on water, provide around 1/4 of the electricity consuming in the Albanian economy, sharp environmental problems are occurring because of this. They range from damage to the image / natural beauty to violations of legislation for construction in protected areas and national parks, to the destruction of eco-systems, compromising the safety of drinking water and the one needed for agricultural lands. But the biggest problem in this sector seems to be fixing the purchase price of electricity produced by public entities in concession contracts, contrary to the market model, and by ignoring market laws, not to mention the alleged speculation on the amount of investments made by large investors.

6. **The growing presence of offshore companies.** The so called "offshore companies" are legitimate companies, which can be registered in a limited number of islands, but also in

[4] *"The fee is payable when the load is not scanned, even at customs where there are no scanners installed. This is an unacceptable practice. It creates an effective tax, which is not based on law, and therefore needs to be removed":* http://fronti.al/portali/okb-i-kerkon-qeverise-shqiptare-te-heqe-skanimin-doganor/

several countries including Switzerland and the United States, known for the low business entry cost, the fast registration time of companies / transactions in just a few hours and in every day of the week (i.e. days off and official holidays, etc.), confidentiality as regards the real owners of companies / shareholders, the supervisory boards, complicated banking transactions that cannot be found, etc.. Actually, after the last year publication of an international scandal known as the "Panama Papers", this matter is the subject of new legal acts at the international level to stabilize the situation. In its reactive approach, after the fact happened, the important exponents of the Albanian government were involved in the investigation of similar activities in our country (i.e. investigating the possible involvement of senior politicians in corrupt practices by offshore companies, as well as the amendment of the relevant legal framework in order to establish transparent conditions for the presence of foreign investments in the form of concessions from known companies, not "offshore" types). Unfortunately, we can conclude that despite official declarations, mainly to please the negative senses of the public opinion, all new concession contracts that are currently under review by the Albanian government come from offshore companies, so nothing has changed and the situation is beginning to deteriorate further. When I say "the situation is deteriorating", I mean the large negative impact of this type of concession contracts, reduction of fiscal contributions in the state budget by using the natural resources of Albania. This is because serious local and foreign studies have proven that these companies, using legal gaps in the countries of origin or institutional weaknesses and corrupt political system in countries where they were investing, performing complicated financial operations between the companies involved in the same "offshore" network, influencing various members of the board (known to the general public or to the place of investment) - often former officials or senior politic officials of the countries of origin of the concessionaire, as well as lobbyists close to the governments of countries of investment, manage to liquidate the income accounts of offshore companies by increasing fictitious expenditure and investment in general, super high salaries for non-existing staff or for real persons, who do not have any relation with the company or without management competences. Thus, in a formally legitimate way, indirectly compensate lobbyists or the real beneficiaries of predatory exploitation of the riches of the country. The same is true as regards certain individuals, former

officers and former senior politicians in countries where investment takes place, contributing to the drafting of such agreements, some of them even in our country. There are indications and indirect data that they have benefited and continue to benefit even after more than a decade after drafting and signing the concession agreements. Therefore, restriction by law of the presence of offshore companies in our country, although in a hurry the country's leadership has already distributed almost most of the natural resources of the country in that way, remains a necessity to protect the fundamental interests of the Albanian citizens and enable the creation of resources to accelerate economic and social development of the country.

Currently in Albania more than half of the concession companies are offshore, i.e. extraction and use of oil (and other sectors), and their contributions to the budget are declining. This decline will soon be visible in the oil sector, where the increase of the use beyond a certain limit, increases the cost to extract from greater depths and falling pressures. This consequently leads to maintaining high levels of spending for extracting oil, namely reducing to a minimum the possibilities and earnings for the direct budget of the Government as determined in respective concession agreements.

7. **Lack of internationally known companies; "brand name".** Unlike the beginning of the transition, where the Albanian economy got approached by huge internationally recognized companies experienced in their respective markets for many decades or even multi-national companies, interested in being involved in the process of privatization or concession agreements; over the time the situation has changed in favour of new companies, created specifically for a given concession, using only the abbreviation or the "parent company" business name, first administered by well-known partners, and then by unknown locals, etc. This is because, in my opinion, "brand name" companies are more interested in larger areas than a sluggish economy such as the Albanian one, both because of institutional development and the climate of doing business in our country has evolved very slowly and the presence of corruption and barriers is very broad.

"Brand name" Companies leaving Albania and their replacement with Chinese companies through the sale of shares to the latter, is the newest phenomenon in the Albanian economy concessions, widely visible during the past three years. I think that this phenomenon reflects the unfavourable business climate, as well as the fact that the fiscal policy

pursued by the government during this period appears to have damaged or weakened competitive and comparative advantages of the country.

8. **Deviation from the objectives of integration in the European Union.** Studies show that any government policy that does not comply with the objectives of European integration leads to increased undeserved profits of companies benefiting from concessions and public-private partnerships, as well as a violation of the country's political commitment to the process. Regarding the legal framework in force for strategic investments, it can be said without hesitation that it contains "elements of state capture", except it does not comply with the process of European integration of Albania. The same can be said for the contract for scanning the containers at the customs, in which the law-maker, knowing that through this concession contract the country's obligations to the Stabilisation and Association are violated, put in the text of the relevant law the definition received by the investor to review the agreement of the membership of Albania in EU without penalties to the Albanian state[5].

Generally it must be recognized that, beyond the political rhetoric of the day, in the recent years a number of costly experiments for tax payers were undertaken, as it is the case of the concession contract / public-private partnership for the medical examination of persons aged between 40-60 years, of similar contracts for the sterilization of medical equipment, etc. These contracts went through a process, which lacked consultation with the public and stakeholders, dealing with "experiences of good governance" of public finances and particularly the health sector, transparency on data and business-relevant plans. Above all, the companies were selected without the necessary experience in the sector and in some cases even without any connection to it, but simply as a result of political lobbying, achieving that the significant amounts of Euros generated from the taxes of citizens, will be surely addressed in the accounts of companies selected in this way during the next decade. Such contracts, in my opinion, are questionable on their legal basis, and since the risk is 100% on the side of the State / government (i.e. there is no risk to the party of the investor), makes them look completely like a direct procurement - without competition and spans through long periods of time that are not related to any business cycle.

[5] *https://www.parlament.al/wp-content/uploads/sites/4/2015/11/relacion_ligji_investimet_strategjike_21782_1.pdf , page 2*

9. **Preservation or creation of monopolistic positions, namely generating undeserved profit during the concession period.** The specific provisions in the concession contracts of market limitations leading in undeserved profits from the concession companies and restrict the entry of other operators in the market constitute a separate problem. The classic example in our country is the concession contract of Rinas Airport. Even the subsequent negotiations did nothing except extending the term of benefits (which in my opinion was undeserved), without any certainty whether and by whom the investment will be carried out in other civil airports, which theoretically could bring competition in the market of civil flights[6].

10. **Frequent and non-transparent change of the concessionaire's owners and shareholders.** A separate problem is how concessionaires enter the economy of poor countries with weak institutions and extensive corruption such as ours, and how they operate after the signing of the concession contract. A number of cases, even among serious investments within the Albanian economy show that initially serious offshore companies appear, associated with well-known companies, but after the signing of the concession contract, or after a few years, they sell their shares and are left in the hands of unknown persons without any connection to the criteria on which the initial contract was won and / or their rightful owners, who sometimes are locals. In other cases, domestic enterprises use – most probably after a good payment - names of large companies, with the knowledge of the latter, and so they are used merely as a cover for taking over the assets of strategic importance to the country or multi-million contracts of public services, which in a normal competitive process would be impossible to do[7]. The problem is further complicated after the signing of concession contracts for the use of the country's strategic assets or the provision of important public services such as health. Such companies do not have the necessary financial means, thus they do not have a real investment force, they are not recognized and / or supported by investment banks and international financial institutions that support development projects (in the case of strategic assets), they worsen the service to the public (in the case of services) or / and sell - sometimes openly and sometimes hidden - their shares to third parties with strong oligarchic or organized crime ties, threatening or

[6] http://www.reporter.al/rinasi-miliona-euro-shtese-per-klauzolen-e-monopolit/

[7] http://www.reporter.al/kompania-quacke-qe-fshihet-pas-projektit-morgan-per-portin-e-karpenit/

mismanaging the country's wealth, i.e. the ARMO Company case[8].

11. **Extending the activity in public services / traditional activities of the state and /or illegal and corruptive affairs.** A threat in itself is the extension of "investment"; in fact the interests of a number of businesses, towards primary public service that in today's world are governed or provided by the state and are an essential part of the constitutional functions, as in taxation, customs, etc. In Albania, this process is present mainly in the form of so-called "unsolicited offers", but that actually hides the interests of big businesses, especially that part of the business that has grown and developed under the political protection or otherwise known as the businesses of the country's oligarchy. In today's terms, this is so real that attempts are being made to transfer under the control of businesses many important state services, certainly by using foreign company names or covering the development strategy etc. Nonetheless, they lack justification and argument why they should undertake such initiatives, they lack respective business-plans, their adoption is performed in complete lack of transparency, outside the monitoring of institutions such as State Attorney's Office, etc., (as it is the case of the parking concession areas in Vlora) or with the involvement of companies suspected of corruption and similar records in this field (i.e. the on-going concession of solid waste in Tirana), etc.

12. **The limited role of the Parliament, with an overrepresentation of entrepreneurs and oligarchs, some of them being in a flagrant conflict of interest.** In a country with a functioning democracy, so in a parliamentary republic, the Parliament plays a major role in protecting the public interest in deterring the aggression of stakeholders and especially the oligarchy and lobbyists' networks, who tend to exploit in their interest strategically important assets of the country, to prevent competition, to install anti-competitive practices, namely by generating undeserved profits from the market, punishing customers and competitors. Unfortunately, debates responsible about these topics in the Parliament are either missing, or are limited in a circle of members of the institution for a number of reasons – the primary being the way the assembly is formed - fail to convey proper business signals, and above all they fail to ensure proper protection of the institutional and legal fundamental interests of the country in this regard.

13. **"Consensual Solution" of conflicts for concession contracts, but in any case in favour of the foreign party…** It is a

[8] http://www.monitor.al/e-verteta-e-fshehur-e-armo-s-u-shit-apo-u-fal/

growing concern that on one hand, the Albanian state must defend its interests and on the other hand offer the necessary legal guarantees recognized internationally and by the Constitution of the Republic of Albania for foreign enterprises operating in the Albanian economy. History of conflicts associated with privatization or concession contracts proves that due to the way they were designed concession contracts, with a large-scale involvement of the foreign party in the drafting of relevant documents, the possible gaps in procedures for resolving conflicts and the lack of capacity of the Government, cause these conflicts to end in favour of the foreign party. This occurs when the conflict through arbitration is considered relevant (i.e. the case of investment in the electric railway Tirana-Durres with General Electric Ltd.,) as well as in cases where contractual conflict resolution is carried through consensus (i.e. the conflict between CEZ and the Albanian government on the Energy distribution company). This situation recalls the need for increased transparency and capacities of Albanian institutions involved in the drafting, supervision and monitoring of concession contracts.

For all the problems listed above, but also for others alike, I think that the Albanian government should suspend for a reasonable period of time, i.e. at least 6 months the signing of the new concession contracts and use this period to conduct the needed analysis to amend, revise and improve the regulatory framework and the basic legislation in the area of concessions and the so-called "public-private partnerships".

Translated by: Kris Anastas, Auditor Performance Audit Department

By: Dr. Zef Preçi

Albanian Center for Economic Research

WHAT AN AUDITOR SHOULD KNOW ABOUT URBAN WASTE MANAGEMENT

An audit should be valuable resource for all stakeholders, by being an example of recent evolution in ecomanagement of urban waste in the context of the European Union. Highlighting Economy, Efficiency and Effectiveness of State Bodies helps to measure their results, finding other opportunities in order to increase results at the same cost.

BY: Prof.Dr.Sazan Guri

"G&G" Group

* *Environment & hydrogeologist expert and SAI's external expert*

Case in Municipality of Lushnje

Abstract

A clean and healthy environment is a part of quality life, that we desire for ourselves and for our children's future. Stairs we climb and descend every day, home streets, schoolyard, across town etc., require love and care from us, in order that the environment where we coexist with clean air, healthy food , turning our living space in a welcoming environment of our citizen coexistence. Waste there are not only things we don't need even things that remain to us from the different production of goods. They are also the membership things which we can benefit. Elimination of urban waste is a vital issue in the beginning-end concept of urban waste management. The current emphasis on pollution prevention and development of treatment technologies has as a result the reduction of the volume of urban waste, which must be eliminated. Waste prevention will be a key element of an integrated policy. Strong measures are needed to initially boost the reuse, reducing, recycling and processing the waste, which is also called "waste hierarchy". Educating citizens to reduce and recycle waste is not the complete solution, but is a good start, with the motto: Recycle to save energy, material, surface...!

Entry

SAI exercises audits for several years in the environmental field, some of which were performance audits. Urban waste management is more complex than simply

depositing them in a field (landfill). Elimination of urban waste is a vital issue in the concept beggining-end of urban waste management. The current emphasis on pollution prevention, and the development of treatment technologies has as a result the reduction of the volume of waste that must be eliminated. The aim of the audit is to give an overview of the functioning of the National Waste Strategy and specifically describe the instruments and its implementation.

Waste management is performed and continues to be performed in a primitive way. They are unloaded at casual places, in inconvenient and prohibited places, Riverside, close to residential areas, by causing an uncontrolled distribution, which have contributed to pollution of air, soil and water.

Paradoxes of waste management

They are deposited in open places in nature; Not carried out any elaboration; They are deposited in loamy places, cropland; They are thrown near aquatic ecosystems (rivers, pumping stations); Burned at casual places and out of environmental conditions control. Through this article we would like to inform on the one hand civil society and the public on the state of waste management, in terms of waste collection, treatment, reduction, recycling, composting and landfill, in order to improve these processes in the future, which significantly affect the surrounding environment and the health of the population, and on the other hand auditors engaged to perform an audit on the management of waste.

The importance of an audit

All the team considers the audit as a real challenge, not only for the development of modules required by the National Strategy for integrated waste management, but also to the performance levels of local governments in this regard. In parallel, the audit opens new directions for further checks and counseling until to the legal confrontation, and at the same time it serves as a manual for the implementation of ecological methods of waste treatment at all levels of local and central governments. It is the time to make a different development, more focused, more coordinated and more responsive. We believe that the objectives of Government and of MSA, provide an opportunity to do that.

An audit should be valuable resource for all stakeholders, by being an example of recent evolution in ecomanagement of urban waste in the context of the European Union. Highlighting Economy, Efficiency and Effectiveness of State Bodies helps to measure their results,

finding other opportunities in order to increase results at the same cost. Specifically, KLSH represents that institution that advises and helps to improve work processes, especially where efficiency is difficult to measure and improve the quality of public services without increasing costs.

Waste, because of the total quantity, composition and negative impact on the environment and human health, nowadays is regarded as one of the main problems in Albania. Lack of management of Integrated Treatment of Urban Waste has caused uncontrolled distribution of fertilizers, which cause large pollution related to land, underground and surface waters, air and smell (fragrances). Five principles to be applied to resolve the waste crisis in a better environment, as well as the economic costs are:

1. The solution should be as simple as possible;

2. The solution must be local;

3. The headcount with the local economy;

4. The headcount with the local community;

5. Solution based on engineering methods.

Consequently, every municipality must develop its own strategy of waste depositing, where the collection and redistribution and after burial, without doubt they play the most important role. And on the other hand, we would like to raise the level of audit groups of the highest state institutions of control, as how the money of Albanian taxpayers in general and citizens in particular, as well as donors are managed and distributed. To ensure the success of a united program of waste management it should be developed in a coordinated style. Planning a system to *reduce, reuse and effectivly recycle* requires an achievement system. Decisions about collecting, marketing, and process them are connected with each other. To make a decision about a program element of urban waste management regardless the decision to effect other elements can lead to an ineffective and expensive program, with a critique of lying to the public and poor participation. Since the public (citizens, families and businesses) should be based on participation, by sharing a high percentage of waste materials or useless, the program should be planned in accordance with the public convenience and support as the main target.

Finding a questionnaire

We need to know the decision of Municipality Council that has as its subject "The cleaning service and waste collection".

All the operation for this kind of service, it costs per year and how are specified working reports with relevant finance?

Is there any program for Public Education, and how it is realized ?

Do you have evidence for the generation of waste, and from these how many cn be hazardous waste?

If the contractor does not fulfill the obligation of performing the Public Environmental Education.

As percentage how many waste are collected in the city its own and in its sorroundings?

How are collected and documented the concerns of residents, what are your practices?

There are available hundreds of meeting points of waste, and about 650 containers for a company on average, how many baskets for residents are and is it controlled all the urban area of the municipality, as in the city and villages so?

The waste areas, working since 40 years, how is it covered?

What is done with solid and industrial waste?

Does the municipality conducted studies for the screening of people around the depositing place of urban wastewaste in the city entrance?

Are there consultations for history residents in the city's hospitals?

Does the municipality taken measures to analyze samples for contamination of water, soil and air?

How has resulted in euro/ton the acceptance of waste for each proposed method for disposal of waste?

Do you have conducted partnerships with the public for selecting the optimal method for disposing of waste or to recycle them and how?

Are there any other projects in the future for waste management, and if, what are they?

Is there performed the treatment of leachate wastewater arising from landfill?

Is there performed the treatment of gas emitted from landfill?.

Which is the perspective of integrated management of urban waste and studies for the selection of sites for disposing of them?

Can you disassemble how the citizens' cost is managed regarding waste management?

What is the phone number for communication with the public and if the book of complaints by citizens is held?

Are there identified cases of hazardous waste and mechanisms and roads you followed?

Basic knowledge over which may arise an audit

Ilustration with the "dampa" case in the city of Lushnje

What harmful substances are released in the air from burning urban waste?

The burning of fertilizer release carcinogenic and toxic chemicals, including:

• heavy metals (such as zinc, copper, lead, cobalt, cadmium, arsenic, mercury, chromium, beryllium, etc.);

• gases including hydrogen fluoride;

• partially organic combustible materials such as polyvinyl chloride,

• herbicide residues and wood waste;

• other organic chemicals, including polycyclic aromatic hydrocarbons, and

• dioxins and furans.

Emissions or omissions in air from burns contain high levels of heavy metals such as; lead, cadmium, mercury, cobalt, zinc, copper.

Other dangerous ingredients are those organic ones, as heksaklor-butadina, heksaklorobenzina and heksakloroetani. Indeed, these three types are present in significant concentrations in waste. Given that many contain too much chlorine, they are generally considered more resistant to the burning waste, and as such they continue to participate in the food chain, which means it is still sent by the recipient of the food to the last receiver who is the man. Burning of waste, especially when they have not even the small amount of medical ones, is the case, as one of the main sources of production of dioxin toxic, like mercury or other toxic substances in the environment. People living within 7.5 km of the area of municipal waste incineration are more likely to be caused various cancers, according to a study in 1996 to 14 million people who live near them.

The study took place in two phases. Statistically, it was found significant increases for all cancers combined as;

- stomach cancer, colon and rectum cancer, liver cancer, larynx cancer, lung cancer, cancer of the uterus.

Among people living 3km away whether a thermal burns waste (by means of incineration technology) whether the nature of the lymph system cancers and leukemia rose significantly. The second phase of the study examined the cancer history. Among these people, statistically there was a significant growth for all cancers; stomach cancer, cancer of the colon and rectum; liver cancer, lung cancer and uterine cancer. This was the first study examining the risk of cancer by thermal combustion of waste among the general population. Levels of 22 parts per million in the milk of cows talk about high levels of dioxin contamination.

In the actual case, supported in the analyzes carried out results that in the air are absolutely released all the elements of the aforementioned, but in our country it is not possible to be measured, with the exception of dust or dust particles PM10, that we realized to measure and which resulted in 5-6 times more polluted than the norm. (See table below and the original one). We note that the measurements for the content of dust in the air are carried out, not during combustion, but when in the normal silence of damps waste, which naturally at the time of burning garbage we can say that the comparison is less polluted. However, the measurement of results that

carry case pending is 4 times higher than the rate of the country or 6 times higher than European rates.

What injuries can bring to human health further the concentration of those substances over the foregoing level?

Dioxin and chlorine organic ingredients associated with them are extremely poisonous substances that have a range of adverse impacts to humans and animals, even when they are in extremely small doses. These compounds are persistent in the environment and accumulate in large concentrations, while moving into the food chain, focusing on fat, especially on milk. They are scattered throughout the area of the country due to the burning of waste, and in these cases they are present in every resident population near burning place. It is known that Dioxin causes the development of cancerous cells. Interacting directly with DNA through a receptor-based mechanism, dioxin also operates as a disruptive endychronal with contrasting influences over the reproductive system, development and immunity. Developing bodies are vulnerable in all species studied and embryonic exposure to dioxin, usually have long-lasting effects. Dioxin is able to intervene in thyroid metabolism of babies. They interfere with hormonal systems. Dioxin emissions can easily meet in the food chain. It is estimated that a liter of milk will spread as dioxin as a man can get sucking air while standing next to a cow for eight months.

Furans, as doksinat are another toxic components produced by burning garbage. Furans are part of a family of chemicals with a strong resemblance to dioxin, which can cause health damage, like dioxin. Both of these elements can cause cancer and acts as a endychrinal conductor with counter impacts on the reproductive system, and immune development. In our country, thermal burning garbage may be responsible for over 90% of emissions of dioxin transported by air.

Heavy metals are present in many waste and can not be destroyed even when they are burned in open air, as the case in question. They end in ash or realessed as air emissions. Heavy metals pose a risk to health in small concentrations, due to the high toxicity of special metals such as mercury, lead and cadmium. Typical metals emitted by thermal combustion include:

Cobalt, which results from the process of uncovered dumps, and permeable subject, as damps case in question. He is bioaccumulation element in the human body, and is toxic to the kidneys and nervous system.

Lead, which causes nervous disorders; cadmium, which causes kidney damage, hypertension and genetic damage.

Mercury interferes with normal brain development once it becomes a form of organic environment. In our vision, the level of mercury, due to combustion and pollution of waters from below damps should be enough to push the state to warn pregnant women and women of reproductive age to not consume agricultural products stemming from this affected areas or local waters. It causes birth defects, immune system damage and nerve disorders;

Other heavy metals include Cadniumin, Zinc and Copper.

The products of incomplete combustion are chemicals that are not in the flow of the initial waste, but which are formed during combustion. They include dangerous chemicals, such as benzene, chloroform and carbon tetrachloride.

Polluter	**The impacts on health and environmental**
I. Oxid Gases	
Sulphur dioxide	It aggravates symptoms of heart and lung disease, including cough and colds, asthma, bronchitis and emphysema. It is poisonous to plants. Can erode metal and statues. Precursor to acid rain.
Nitrogen oxides	High concentrations can be fatal; in lower levels may increase susceptibility to viral infections like the flu, stimulates the lungs, cause bronchitis and pneumonia. It is poisonous to plants. Precursor to acid rain.
II. Organics	
Dioxins and furans	A proven human carcinogen by the World Health Organization of International Agency for Research on Cancer. An environmental hormone, which contradicts dioxin endychronal body system. It causes reproductive and development problems. It is associated with endometriosis. High levels of exposure to industrial accidents have resulted in chloracne, they have transformed liver function, and have caused problems in the skin. Chico-edima disease in animals, related to the neglect of nutrition in herring and gulls.
PCB	At high exposures can cause chloracne, liver disorders and jaundice. It also may cause birth defects.

III. Heavy metals	
Leaden	In chronic and acute exposures, children may suffer neurological disorders, and women can feel reproductive problems.
Inorganic Mercury	It can cause serious neurological disorders and kidney problems is possible carcinogen to human according to USA's EPA
Methyl Mercury	Reproductive poison. It is proved that it causes tumor in rats if high doses. It is also a chemical endikronal transmission, causing a deterioration of the functions of the thyroid glands.
Cadmium	According to EPA, it is a possible carcinogen for humans. It can cause lung cancer, which is also associated with kidney disorders.
Chromium	It may cause liver and kidney damage and as respiratory disorders.
Arsenic	According to EPA, it is a possible carcinogen for humans. It can cause damage to the liver and kidney.

In case of the study object what consequences have specifically come to residents of the surrounding areas? It seeks to intervene in the histories of the residents of the city of Lushnja in general, and those people around damp areas in particular, which requires a special micro study. By the meeting we had in Lushnja hospital, with the pulmonary disease doctor, who told us that we have many patients in Lushnje with this disease, but the doctor said that by the visits conducted and her doctorate study rank, connected the cause with blight of the wood used for burning. On the other hand, the doctor admitted that she was not aware for the burning dump in the city of Lushnja. In our interpretation, we think that the cause of multiple pulmonary diseases should be based precisely on:

- untreated waste
- uncovering them, and
- even worse, burning them, and not the wood soot,

that have in common as cases come from burning garbage or wood, soot, dust, carbonit monoxide, H2S, etc., which are described above.

What is the impact of the waste waters over and underground? Do these residues affect in the ecological imbalances?

We empasize that water for domestic use enjoy according to classes these quality standards

• Class 1A - It characterizes the considered waters untouched by pollution, capable of satisfying drinking and cooking uses. Usually these waters have blue colors.

• Class 1B - On a slightly lower quality, these waters can also satisfy all users. Their color is green.

State and special distribution of indicators of drinking water taken in a study (***see under Table C standards***)

1. The smell, taste, color - without foreign smell, in normal taste and colorless.

2. Ph – the recommended rate is 6 to 8.5

3. Ammonia is not recommended in quantities higher than 0.05µgr / l

4. Nitrites are not advised in quantities higher than 0.01µgr / l.

5. Calcium – the advised norma is 75mgr / l, the acceptable one is 200mgr / l,

6. Chloride - recommended rate (25µgr / l), 1 in acceptable limits (200mgr / l)

7. Sulfates - recommended rate (25mgr / l). Acceptable rate is 250 µgr / l.

8. Zinc - Norma 0.1mgr / l acceptable to 5mgr / l.

9. Plumbi- the allowed rate is 50mkgr / l.

10. Bakri- it is in small quantities 50-80mkgr / l.

Thus, there were made measurements in surface waters between the damp and its nearest home and also it was taken another sample of surface water in the channel near the damp, where are discharged the waters of right dumps and left dumps which is newly formed. For these waters we have the following results:

From this analysis we understand:

- heavy metals in the air and later into the water like Zinc - Zn and lead - Pb, i.e are respectively 2 and 3.5 times higher than normal or that limit, while the content of Copper - Cu and cobalt is according to the norm.

There were performed measurements in groundwater, for which were taken two samples, one at a depth of 3 m from surface and 10 m away from damps, therefore, in the nearest house and the other at the same depth but 20 m away from damps through concrete family who they use this water and still use.

For groundwater well 10m away by the waste damps, we have the following table.

For groundwater well 20m away by the waste damps, we have the following table.

No	Chemical Indicators	Well water (2)	Normal Standard	The amount of pollution In % higher than the rate
1	Taste and smell (number dilution)	Normal		
2	Color and appearance (mg / l rate Pt / Co)	Normal		
3	PH (unit pH)	7,03	6.5-8.5	
4	Electrical Conductivity (uS / cm)	***1600***	≤ 400	400%
5	Calcium (mg / l)	***102***	75mgr/l,	25%
6	Suspended solids (mg / l)	***4***	≤30µg/liter or 0.03 mg/litër	1330%
7	Blur (unit FTU)	2		
8	Total alkalinity (Ekv mg / l)	6,8		
9	Carbonates (mg/l)	0		
10	Bicarbonate (siHCO-3) (mg / l)	414,8		
11	Amoniac (mg/l)	***0,903***	≤0.1	900%
12	Nitrite (mg/l)	0	≤0.1	
13	Nitrate (mg/l)	Trace	≤0.1	
14	Total hardness (^{o}gjermane)	***378***	18-30 they are called cold waters	1000%
15	Phosphate (mg/l)	***1,48***	≤0.7	200%
16	Organic Matter (mg/l)	1,6		
17	Chlorides(mg/l)	***158,6***	25µgr/l),	600%
18	Sulfate(mg/l)	***250***	25mgr/l.	1000%
19	TDS (mg/l)	800		

From this analysis for groundwater it is understood that almost all water quality parameters are much higher than the standards and norms limit.

What injuries can bring to human health the pollution of surface and ground waters beyond the allowed level, and do health consequences have affected residents of the surrounding areas?

Because dumps is not built by a impermeable clay layer, which at least should be according to the regulations of the European Commission, not less than 1m thickness, it is possible that surface waters and groundwater suffer adverse effects or poisoning them up at inconvenient for use not only for humans but also for the alive world, and as for the irrigation of agricultural products. It has a simple explanation and it does not need to be certified, because practices that are globally recognized automatically lead to these conclusions. i.e all posioning liquids arising from the incineration of waste and by compressing them on gravity ways lead towards the seabed landfill or waste area, and later those groundwater freak that are placed in that area nearby 1.5-2m near the soil surface. These waters are the basis of supply streams, ravines and rivers, but more water gruntit participating in the human food chain by being part of the waters of farmland. Finally, they are part of a plant's growth, giving them salts of chemical elements over the rate that later they lead to agricultural products, but rather on livestock products and then to the man, as the latter recipient, then in his deteriorated health. This type of health damage iss summarized in the fourth chapter of the Penal Code, Article 202 of water pollution. Viewed in this light, we land pollution, that still is not supported by law in the Penal Code. However, from water pollution fertilizer called water leachate or acids, such as when burning garbage, and when they do not burn, then, when not treated with coverage from below, from the side or from above, we have pollution impact too high waters surface, groundwater and soil or otherwise

Does an environmental permit is required for carrying out cleaning services and urban waste collection?

Definitely yes, it is needed an environmental permit for performingc the cleaning and urban waste collection, because the environmental permit implies that the company is subject to an environmental analysis, environmental performance, since it carries an investment and realization of a work with public impact and with public taxes. On the other hand the environmental permit process firstly requires environmental analysis or environmental reporting, after which the next plan is action in the environment, then the regulation, till public relations. The opposite pushes to mistake.

In our case, is it carried out the processing of waste in the landfill under the conditions specified in the contract of the enterprise?

According to paragraph 9.1 "working volumes", page 25, it is provided the processing of waste for 91 days. From observations made not only for this case but also in the context of studies of pilot projects that have had to advise the Municipality of Lushnja years ago, we

haven't noticed that this dumb had to be a treatment subject. Practically, the previous Lushnje's Municipality was advised to take a few daily trucks with pug, little kilometers away, and treat the coverage daily, weekly and monthly this damp. This advice is only reflected in the contract, but we didn't notice that it has been implemented in practical terms, and so we had to burn them. Burning, is definitely connected with the man. They might be self flammable, in case of extreme high temperatures in the warm season, because they are not treated, covered, etc., Or burn them to lower the volume, in order to not require the proper treatment. These practices are already known, and deliberate ones.

By the contractors Lushnjë Municipality, does any geoenvironmental study was conducted, and is there prepared any assessment report on the environmental impact to determine the place for the disposal of voluminous and solid urban waste?

Until nowadays, there has been no geoenviornmental studies conducted and not commissioned by the contractor those kind of studies. Perhaps, because the open and disorganized dumps is inherited from the previous system, but one geoenvironmental study or a Report on Environmental Assessment Impact especially for this jumps site or open Damp would bring another performance of resettlement waste. It would bring a different obligation and responsibility, as by the municipality or contractor part, so by the contracted company. There should be a study on the integrated waste management for this Municipality performed since 2009, sometime before the recent local elections, but it is not accompanied by a local action plan on the environment, as well as regulations for the management and settlement of local waste, which constitutes a liability for the Municipality in question. But the dump it self or the waste area, does not have a square study, even a geo-environment study and not a Report of Environmental Assessment Impact - EAI.

Translated by: Xhein Xhindoli, Auditor, Audit Department of Local Budget

By: Prof.Dr.Sazan Guri

"G&G" Group

THE EUROPEAN COURT OF AUDITORS' AND THE POLISH SUPREME AUDIT OFFICE'S AUDIT ON THE RESULTS OF THE EU BUDGET EXPENDITURE FOR THE YEARS 2014 TO 2020

The NIK's audit activities strengthen the mechanism for improving the Polish public administration's management and control of EU funds.

By: Beata Blasiak-Nowak & Marzena Rajczewska

Advisors in the Polish Supreme Audit Office's Public Administration Department

Pursuant to Article 317 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)[1], the European Commission (EC) is responsible for the implementation of the budget, but is not actually involved in the day-to-day implementation of a significant part of it. On the basis of Article 59 of the Financial Regulation (FR)[2], the majority of the EU budget is implemented jointly by the EC and the administrations of the Member States under the 'shared management' procedure[3]. In the case of funds under shared management, the EC relies on the Member States to implement operational programmes (OPs) at national level. In turn, the institutions responsible for the management and implementation of these programmes allocate grants to final recipients (e.g. local authorities, entrepreneurs, farmers, etc.). The Member State is responsible for the

[1] *Consolidated version of the TFEU (OJ C 326, 26.10.2012, p.47-390).*

[2] *Pursuant to Article 59 of Regulation (EU, Euratom) No 966/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on the financial rules applicable to the general budget of the Union and repealing Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 (OJ L 298, 26.10.2012, pp. 1-96) (Financial Regulation). The Regulation contains all the principles and rules governing the implementation of the EU budget. It is horizontal in nature in that it is applicable to all areas of expenditure and all revenue. Further rules applicable to the implementation of the budget are to be found in sector-based regulations covering individual EU policies.*

[3] *More broadly, see S. Fazakas, "The implementation of the budget of the European Union - responsibilities and reality", and Kontrola Państwowa (State Audit), Special Issue No 1/2007, p. 8.*

following: setting up a management and control system that complies with the requirements laid down in EU law[4]; ensuring that this system operates effectively; and preventing, detecting and rectifying irregularities. The EC exercises a supervisory role, thereby ensuring that the system's structure and procedures meet the requirements. To this end, it verifies the effectiveness of the system's operation and, if necessary, imposes financial corrections.

Member States' responsibility in relation to shared management of the EU budget has been tightened, in particular under Article 59 of the Financial Regulation. Where an audit carried out by the EC or the European Court of Auditors (ECA) finds that the budget has been implemented incorrectly, the Member State is held accountable and corrections are made by recalling funds paid unduly from the EU budget. Decisions concerning such corrections are taken by the EC.

In Poland, in accordance with the provisions of the partnership agreement concluded with the European Commission in May 2014[5], payments from the Structural Funds and the Cohesion Fund for the 2014-2020 periods will be made under six national and 16 regional OPs[6]. Responsibility for exercising control over appropriations from the Structural Funds and the Cohesion Fund lies mainly with the Member State, and in particular with the institutions in charge of implementing OPs co-financed by EU funds. The control procedures developed by the Member State should have two key features:

- They should be able to detect irregularities effectively before any public contribution is paid;
- They should not impede projects carried out by beneficiaries.

Features of ex-ante audit

The following types of audit are distinguished in literature on the criterion of implementation time: ex-ante, ongoing and ex-post. According to S. Kałużny, an ex-ante audit concerns intended activities or decisions, and operations that are yet

[4] *Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006 (OJ L 347, 20.12.2013, p. 320, as amended), together with the implementing rules.*

[5] *https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/media/881/Umowa_ Partnerstwa_pl.pdf*

[6] *More broadly, see information on the outcome of the NIK audit of the preparation of the system for implementing structural policy for the years 2014 to 2020 at https://www.nik.gov.pl/ kontrole/wyniki-kontroli-nik/kontrole,13142.html*

to be carried out[7]. In A. Sylwestrzak's opinion, an ex-ante audit consists of examining a case before taking action, e.g. it may comprise checking all documentation relating to the intended investment prior to its implementation[8]. It may also take the form of a check on the planned results to be achieved on which disbursement of a grant from EU funds depends.

In S. Jędrzejewski and H. Nowicki's view, an ex-ante audit makes it possible to have an impact on the content of the objective of a specific action that the body being examined is to undertake. At this stage the impact of the body carrying out the check is particularly intense - it may result not only in a change in the content and form of the proposed action, but even in its abandonment. Efficient EU budget expenditure should be the priority of the institution granting the funds. It is worth noting, as emphasised by the authors cited above, that the auditing body exerts a direct influence on the proposed action, as well as over its direction, it commits itself to some extent to the activities checked, and bears responsibility for its accuracy[9]. Z. Dobrowolski believes that ex-ante audit is a means of verifying and assessing a planned activity. It is therefore a check on objectives, not on operations that have already been carried out, and as such could be described as anticipatory. An ex-ante audit prevents errors and fraud in future operations[10]. The results of ex-ante audits on OPs and projects co-financed under these programmes can be used by a Member State to manage funds from the EU budget flexibly with the aim of achieving optimum results.

J. Jagielski draws attention to a negative aspect of ex-ante audit, which is that the verification and assessment of intentions mean that the entry into operation of the entities being checked is delayed, and such checking complicates the course of implementation of the tasks assigned to them. Moreover, ex-ante audits do not provide scope for assessing the whole activity, which could otherwise eliminate and rectify incorrect

[7] *S. Kałużny, Kontrola wewnętrzna. Teoria i praktyka. (Internal audit. Theory and practice). PWE (Polish Economics Publisher), 2008, p. 28*

[8] *A. Sylwestrzak, Kontrola administracji publicznej w III Rzeczypospolitej Polskiej (Auditing of the public administration in the Third Republic of Poland). Published by the University of Gdansk, p. 9*

[9] *S. Jędrzejewski, H. Nowicki, Kontrola administracji publicznej (Audit of the public administration). Published by Comer, 1995, p. 18.*

[10] *Z. Dobrowolski, Teoretyczne podstawy kontroli (Theoretical fundamentals of auditing). Published by Organon, 2003, p. 47; Z. Dobrowolski, Czynniki sprawności kontroli państwowej (Efficiency factors in State audit). Published by PWSZ (Public Vocational College), Sulechów, 2004, p. 40; Z. Dobrowolski, Ciągłość i zmiana. Naczelne organy kontroli państwowej w krajach członkowskich Unii Europejskiej. (Continuity and change. The State audit authorities in the Member States of the European Union). University of Zielona Góra, 2008, p. 30.*

underlying assumptions. Lastly, as a result of the initial assessments and approval of the direction of an intended activity, this type of check results in part of the responsibility for the activity carried out being transferred to the body carrying out the checks.[11]

The importance of ex-ante audit has been highlighted by representatives of supreme audit institutions (SAIs) belonging to INTOSAI. The second part of the Lima Declaration provides that, inter alia, pre-audit represents a before-the-fact type of review of administrative or financial activities. Effective pre- audit is indispensable for the sound management of public funds entrusted to the state. It may be carried out by a Supreme Audit Institution or by other audit institutions. Pre-audit by a Supreme Audit Institution has the advantage of being able to prevent damage before it occurs, but has the disadvantage of creating an excessive amount of work and of blurring responsibilities under public law.[12]

Representatives of SAIs cooperating under INTOSAI have also emphasised that while 'a posteriori' audit may only find irregularities when they have already happened and when it is more difficult to correct them, 'a priori' audit brings by contrast an immediate sanction: the refusal to authorise settlement in case of juridical or accounting irregularity established by the SAI.[13]

In Poland, the Team for standardisation of audit terminology in public administration[14] defined ex- ante audit as audit carried out after the completion of the preparatory stage of the implementation of a particular activity, programme or task, but before the decision on the implementation of this activity has been taken.[15]

The ECA and the NIK - auditors of EU budget expenditure. The European Court of Auditors was established by Article 285 of the Treaty to carry out the audit of EU

[11] *J. Jagielski, Kontrola administracji publicznej (Audit of the public administration). LexisNexis 2006, p. 41.*

[12] *ISSAI 1 - The Lima Declaration at http://www.issai.org/ media/12901/issai_1_e.pdf*

[13] *ISSAI 1000 General Introduction to the INTOSAI Financial Audit Guidelines at http://www.issai.org/media/96001/issai1000e -incl-footnote-issais-100-400-1992.pdf*

[14] *This Team in 2004 carried out work on terms and definitions of key notions related to auditing. The Team was composed of representatives of the Supreme Audit Office of Poland, Chancellery of the Prime Minister, Ministry of Finance and Ministry of Interior and Administration. Moreover, on the part of the European Court of Auditors, the Head of Cabinet of the Member of the Court from the UK participated in the work on the glossary as a consultant.*

[15] *Glossary of terms related to audit in public administration. NIK 2005, p. 36.*

finances. The ECA examines the accounts of the revenue and expenditure of the EU and of all bodies set up by the EU. The ECA examines the legality and regularity of EU revenue and expenditure and sound financial management. It sets out its observations in special reports, notifies cases of irregularity or suspected fraud, and delivers formal opinions on EU legislation with regard to financial matters.

After the close of each financial year, on the basis of the results of all checks carried out in the given year, the ECA draws up an Annual report on the implementation of the budget of the European Union containing, in particular, a statement of assurance as to the reliability of the financial accounts of the EU in a given year[16]. The ECA transmits this report to other EU institutions and publishes it in the Official Journal of the EU. The ECA's annual report is presented to both the Sejm and the Senat (two chambers of the Polish Parliament). It is also presented to the NIK and to interested Ministries (most often the Ministry of Finance, Ministry of Development, and Ministry of Agriculture and Rural Development).

The results of the ECA's work are used by the EC, the EP and the Council, as well as by Member States, for the management of the EU budget. The annual discharge procedure, under which the EP, basing its decision on recommendations from the Council, decides whether the EC's implementation of the budget in the previous year was satisfactory, is founded to a significant extent on the ECA's annual report. The EC implements the budget[17] on its own responsibility and in cooperation with the Member States, while the EP exercises political control over budget implementation.

The Polish Supreme Audit Office (NIK) audits public expenditure, which includes funds from the EU budget. The NIK is the Supreme State Audit Institution in Poland. The NIK examines the use of EU budget

[16] *Pursuant to Article 287(1) of the Treaty, 'the Court of Auditors shall provide the European Parliament and the Council with a statement of assurance as to the reliability of the accounts and the legality and regularity of the underlying transactions which shall be published in the Official Journal of the European Union.'*

[17] *On the basis of Articles 290 and 291, 317 to 319 and 321 to 323 of the TFEU, Article 179 of the Euratom Treaty and the provisions of Regulation (EU, Euratom) No 966/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on the financial rules applicable to the general budget of the Union and repealing Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 (OJ L 298, 26.10.2012, pp. 1-96), Commission Decision (EU) No 1268/2012 of 29 October 2012 on the rules of application of Regulation (EU, Euratom) No 966/2012 of the European Parliament and of the Council on the financial rules applicable to the general budget of the Union (OJ L 362, 31.12.2012, pp. 1-111) and the provisions of the Interinstitutional Agreement of 2 December 2013 between the European Parliament, the Council and the Commission on budgetary discipline, on cooperation in budgetary matters and on sound financial management (OJ L 373, 20.12.2013, pp. 1–11).*

funds by Polish public administration bodies, legal entities and organisational units. The results of checks on national bodies implementing the EU funds are forwarded to the Sejm and the Senat, the Council of Ministers and other interested bodies, and published on the NIK's website.

The NIK audits management of public funds for projects co-financed by the Structural Funds, but is not directly involved in implementing the Funds. The general principles governing the management of resources from the Structural Funds under Polish law are laid down in the Public Finance Act[18]. The rules on the implementation of OPs in the area of Cohesion Policy that are being funded during the 2014-2020 financial perspective, the entities involved in implementing the OPs and policies and the modes of cooperation between them are set out in the Act on the principles governing the implementation of programmes in the area of cohesion policy funded during the 2014-2020 financial perspective[19]. The correct use of funds received from the EU budget is present in all of the NIK's audit plans for the subsequent years[20]. Audits of the spending of EU funds consist first and foremost in verifying whether beneficiaries are implementing projects in accordance with the corresponding project financing agreements, the applicable legislation and the guidelines issued by the managing authority, intermediate body or implementing body. Beneficiaries therefore comprise a group that is directly subject to such verification.

The NIK audits the disbursement of public funds for projects co-financed with EU funds, and examines the systems for the management and control of OPs at various levels. In addition to the annual audit of the implementation of the State budget, during which certain aspects of the implementation and use of EU funds are examined, the NIK carries out separate checks in which it examines items such as:

- Proper setting-up and operation of the management and control systems adopted for individual OPs;
- Results of the implementation of projects carried out under the OPs;
- Polish administration's institutional capacity to ensure the country participates effectively in the EU.

The expenditure of EU funding is audited independently by both the ECA and the NIK. This calls for cooperation between these institutions. To date, cooperation

[18] *The Public Finance Act of 27 August 2009 (2013 Journal of Laws, item 885, as amended).*

[19] *Act of 11 July 2014 on the principles governing the implementation of programmes in the area of cohesion policy funded during the 2014-2020 financial perspective (Journal of Laws, item 1146, as amended)*

[20] *The NIK's annual work plans dating from 2008 may be found at https://www.nik.gov.pl/kontrole/plan-pracy-nik/*

between the ECA and the NIK[21] has concerned mostly ex-post audits and involved, inter alia, the following:

- participation of NIK auditors as observers in ECA audits conducted in Poland;
- facilitation of the ECA's contacts with national bodies that are to be audited so that it can obtain the data and documents it needs to carry out the audits;
- examination of the preliminary findings forwarded by the ECA following each audit and, where justified, submission of comments on those findings; and
- exchange of periodic work plans[22].

In 2014 the ECA made 21 audit visits to Poland. These examinations focused mainly on the legality and regularity of underlying transactions in connection with the statement of assurance. The ECA also carried out performance audits in Poland concerning, for example:

- EU emissions trading;
- knowledge-transfer activities and advisory services under the rural development programme (RDP);
- the effectiveness of EU policy on combating eutrophication of the Baltic Sea;
- improving the security of energy supply.[23]

The NIK analyses the areas in which irregularities have been detected by the ECA on an ongoing basis. The NIK often makes use of such information when drawing up its work plan and carrying out risk analysis.

Poland is one of the biggest beneficiaries of European funding. The NIK's audits attest that the Polish authorities spend money from the EU funds both efficiently and correctly[24]. Analyses of the

[21] *H. Weber, Kontrola zewnętrzna w Unii Europejskiej oraz współpraca najwyższych organów kontroli i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w kontroli środków Unii (External audit in the European Union and cooperation between EU SAIs and the European Court of Auditors in auditing EU funds); Kontrola Państwowa (State Audit), Special Issue No 1/2007.*

[22] *. Mazur, Aktywność Najwyższej Izby Kontroli w Unii Europejskiej (The Polish State Audit Office's activity in the European Union); Kontrola Państwowa nr 3/2014 (State Audit No 3/2015).*

[23] *Sprawozdanie z działalności NIK w 2014 r. (Report on the activities of the Supreme Audit Office of Poland in 2014) at https://www.nik.gov.pl/plik/id,8902.pdf*

[24] *See below for examples of information on the NIK's audit results: Realizacja przez beneficjentów spoza sektora finansów publicznych projektów współfinansowanych ze środków funduszy europejskich - na przykładzie Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (P/11/003) (Implementation by beneficiaries not belonging to the public-finance sector of projects co-financed by European funds - in the case of the Innovative Economy OP) at https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/11/003/; Upraszczanie zasad wdrażania funduszy strukturalnych (P/12/019) (Simplification of the rules on the implementation of the Structural Funds) at https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/12/019/; Trwałość projektów współfinansowanych z*

implementation of the budget include separate chapters devoted to EU expenditure[25].

Graph 1

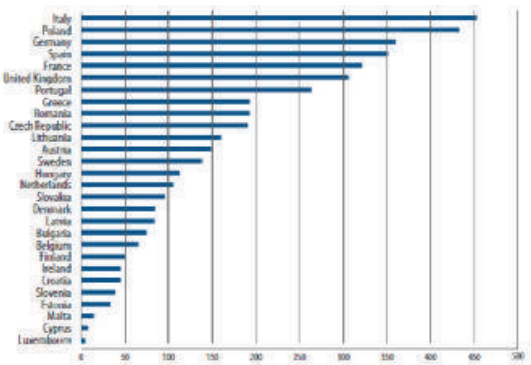

There is an overlap between the NIK's and the ECA's powers to audit the management and use of grants from the EU budget by both the Polish administration and beneficiaries. The ECA examines the implementation of the EU budget and the management of EU finances by the EC; however, since over 80% of EU expenditure is implemented by the Member States, the ECA's audits are carried out mainly on the territory of the Member States. The graph below shows the number of days spent by ECA auditors in on-the-spot visits to Member States in 2014, and that Poland received the second highest number of visits by ECA audit staff, after Italy. The large number of ECA audit visits in Poland stems from the fact that a considerable amount of the EU budget is spent here. Therefore, the Supreme Audit Office of Poland is an important partner to the ECA for cooperation.

In the Annual report on the implementation of the budget of the European Union in 2014[26] the ECA drew attention to the issue of achieving results planned by the Member States in the partnership agreements concluded with the European Commission, as well as on compliance of the planned results with the Europa 2020 strategy. The ECA invited the Supreme Audit Institutions of the Member States to this examination, including the Supreme Audit Office of Poland. This examination had features of ex-ante audit, because while it is true that it was conducted just after concluding the partnership agreements and operational programmes by the European Commission, at the same time it was still

funduszy strukturalnych na przykładzie wybranych Regionalnych Programów Operacyjnych (P/13/196) (The durability of projects co-financed by the Structural Funds in the case of selected ROPs): https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/13/196/; Zamówienia publiczne współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (P/14/009) (Public procurement co-financed by the ERDF) at https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/14/009/; Przygotowanie systemu wdrażania polityki strukturalnej na lata 2014-2020 (P/14/003) (Preparing the system for implementing structural policy for the years 2014 to 2020) at https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/14/003/

[25] *nik.gov.pl/kontrole/analiza-budzetu-panstwa*

[26] *http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/ annualreports-2014/annualreports-2014-EN.pdf*

before commencing implementation of the operational programmes, and far before the first payments in these programmes. Conclusions of this examination carried out in cooperation with the Supreme Audit Institutions of Poland and Portugal was the subject of Chapter 3 of the ECA's Annual Report entitled "Getting results from the EU budget". The Supreme Audit Office of Poland cooperated with the European Court of Auditors in establishing the actual state of facts, based on which the audit opinion was then formulated.

The ECA's 2014 annual report, which incorporated results from the NIK's analysis and evaluation, was published on 10 November 2015. In point 3.38 of the report, in Chapter 3 entitled 'Getting results from the EU budget' (page C373/99), the ECA stated the following: 'We based our examination on an analysis of the legislative framework and a sample of five partnership agreements along with, for each partnership agreement analysed, one programme. This year we carried out the examination of these documents for Poland and Portugal in cooperation with the supreme audit institutions in these Member States. The cooperation included parallel audit work, the exchange of planning documents and findings, and activities aimed at sharing knowledge and experiences gained in this area.[27]

The Member States are supposed to achieve results planned in the partnership agreements by co- financing projects in the operational programmes accepted by the European Commission[28]. These results are assessed on the basis of sound financial management (economy, efficiency and effectiveness) in accordance with Article 30 of the financial regulation which covers:

(a) Inputs – financial, human, material, organisational or regulatory means needed for the implementation of the programme;

(b) Outputs – the deliverables of the programme; (c) results – the immediate effects of the programme on direct addressees or recipients;

(d) Impacts – long-term changes in society that are, at least partly, attributable to the EU's action.[29]

The ECA has placed increasing emphasis on ex-ante audits, because the results of such checks may have greater impact on improving the operation under examination, particularly in the case of performance audits. In the ECA's annual

[27] *http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/ annualreports-2014/annualreports-2014-EN.pdf*

[28] *In Poland's case, this covers the six national and 16 regional OPs. More broadly, see B. Błasiak-Nowak, M. Rajczewska, Polityka spójności Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Przygotowanie dokumentów programowych (EU cohesion policy for the 20142020 period. Preparation of programme documents) and Kontrola Państwowa nr 3/2015 (State Audit No 3/2015).*

[29] *Annual report on the implementation of the budget of the European Union in 2014, p. 84*

report on the EU budget published on 10 November 2015, its President called for the adoption of 'a wholly new approach' to the management of EU investment and spending. Major changes in the operations of all those responsible for the way EU funds are managed are essential. As is clear from the ECA's presentation of the annual report to the EP, EU decision-makers must, inter alia, better align the budget with the EU's long-term strategic priorities. EU legislators need to ensure spending programmes are clear about the results to be achieved, while financial managers have to ensure that the money spent complies with the rules and achieves the intended results.[30]

In the context of this new form of cooperation with the ECA, NIK staff drew up an opinion on the following, in cooperation with an external expert[31]:

1) Analysis and evaluation of the cohesion between the Europe 2020 strategy, partnership agreements and the OPs for the 2014-2020 period;

2) Analysis and evaluation of whether appropriate emphasis was placed on results in the partnership agreements and OPs for 2014 to 2020.

In March 2015 the NIK sent the ECA a report setting out the opinion reached on the basis of the results of its analysis. In this report, the NIK stated that in Poland's case there was a consistent and strong link between the Europe 2020 strategy, the partnership agreement and the OPs. The NIK also stated that a great deal of emphasis had been placed on results in both the partnership agreement and the Podkarpackie Voivodeship Regional Operational Programme. This emphasis on results is much greater in the new 2014-

[30] *See the ECA's press release on its 2014 annual report at http://www.eca.europa.eu/en/Pages/AR2014.aspx*

[31] *The NIK's opinion was drawn up on the basis of the results of examination of, inter alia, the following documents: • Programowanie perspektywy finansowej - uwarunkowania strategiczne (Programming of the financial perspective - strategic conditions), which was adopted by the Minister for Regional Development in May 2012; • Sposób organizacji prac nad dokumentami programowymi związanymi z perspektywą finansową UE 2014-2020 (Methods for organising work on programme documents relating to the EU's 2014-2020 financial perspective), adopted by the Council of Ministers in May 2012; • Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Poland for the period 2014-2020, adopted by the EC in September 2012; • Założenia Umowy Partnerstwa 2014-2020 (Assumptions of the 2014-2020 Partnership Agreement), adopted by the Council of Ministers in January 2013; • Projekt Umowy Partnerstwa 2014-2020 (Draft Partnership Agreement for 2014-2020), which was drawn up by the Minister for Regional Development in July 2013; • Umowa Partnerstwa na lata 2014-2020 (Partnership Agreement for 2014-2020), adopted by the EC on 17 December 2014; • Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego (Draft ROP for the Podkarpackie Voivodeship), adopted by the EC in January 2015; • Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (ROP for the Podkarpackie Voivodeship), approved by the EC in February 2015.*

2020 financial perspective than was the case in the previous 2000-2006 and 2007-2013 financial perspectives.

The NIK has planned to carry out in 2016 an audit of the results of the implementation of the Europe 2020 strategy, entitled Utilisation of the Structural Funds to increase participation in the labour market of people aged 20 to 64[32]. This will be an audit carried out simultaneously by 10 EU Member States, with the ECA acting as observer. It will be carried out in line with the programme adopted by the Contact Committee's Working Group on Structural Funds[33] at the beginning of 2016. In 2015, as part of this audit, the Contact Committee mandated[34] the Working Group to examine the way in which Member States use the Structural Funds to achieve the objectives of the Europe 2020 strategy in the areas of education and/or employment.

'Europe 2020' is the EU's ten-year growth and jobs strategy. Its objective is not only to solve problems arising from the crisis but also to enhance sustainable and inclusive growth. Structural Funds expenditure in the Member States should contribute to achieving the objectives of the strategy. For example, in Poland 71% of the population aged 20 to 64 should be in employment in 2020. The low level of employment of both young and older people (in relation to the EU average) is of particular concern in Poland. Its administration should create conditions for modernising labour markets with a view to raising employment levels enable citizens to acquire new skills that will in turn enable them to adapt to new conditions and potential career shifts, reduce unemployment and raise labour productivity.

[32] *Materiały analityczne do Planu pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2016 rok (Analytical materials for the Polish State Audit Office's work plan for 2016), p. 16.*

[33] *The Working Group on Structural Funds, which was set up by the Contact Committee of the Heads of the EU SAIs and the ECA, proposed that in 2016 and 2017 Member States should carry out an audit of the use of structural funding to achieve the objectives of the Europe 2020 strategy. The subject of the Working Group's subsequent simultaneous audit was adopted by the Contact Committee at the Riga meeting in June 2015. The NIK takes part in the work of the Working Group on Structural Funds and has carried out parallel audits since 2004.*

[34] *Resolution of the Contact Committee of the Supreme Audit Institutions of the European Union on the Audit of the Working Group on Structural Funds CC-R-2015-03 at http://www.eca.europa.eu/sites/cc/Lists/CCDocuments/CC-R-201503/CC-R-2015-03_EN.pdf*

Conclusion

The NIK's audit activities strengthen the mechanism for improving the Polish public administration's management and control of EU funds. Its checks increase the public administration's accountability to Polish citizens, and that of the EC to the European Parliament.

The ECA has highlighted the need for increased cooperation between the parliaments, managing authorities and audit institutions of the individual EU Member States. It is of the opinion that closer cooperation creates room for greater accountability. Poland has an important role to play in this regard.

Cooperation between NIK and ECA auditors is giving rise to a new approach in the conduct of regularity, financial and performance audits, exchange of experiences and reporting of audit results to both the national and European Parliaments.

The cooperation of the NIK and the ECA auditors concerning the audit of results of the expenditure from the EU budget in the financial perspective 2014-2020 for the purpose of the ECA annual report for 2014 exceeded the previous forms of cooperation between these two institutions. The audit task carried out together had features of ex- ante audit, which examined in this case, whether the way in which the results planned in the partnership agreement and in the selected operational programme are likely to contribute to the achievement of the Europe 2020 strategy objectives.

Importance of such an ex-ante audit approach is increased in the context of delegation of power and responsibility for implementation of the EU budget resources to the Member States under the framework of the 'shared management', and the increased responsibility of the Member States for implementation of the EU budget. Drawing more attention to planned results before the start of implementation of operational programmes, as well as carrying out more ex ante audits, may contribute to better meeting these obligations by the administrations of the Member States.

By: Beata Blasiak-Nowak & Marzena Rajczewska

Advisors in the Polish Supreme Audit Office's Public Administration Department

CORRUPTION AS A PHENOMENON AND THE MEASURES TO BE UNDERTAKEN TO COMBAT IT

Corruption has been defined as "the evil disease" of modern times. This criminal offence, which has recently become a phenomenon, has a double and devastating effect on the economy, the security and the development of human society.

By: Mirela Kapo (Doc. Candidate) &

Msc. Avjerina Bazaj

University of Tirana, Law Faculty, Penal Department

Abstract

Corruption has been defined as "the evil disease" of modern times. This criminal offence, which has recently become a phenomenon, has a double and devastating effect on the economy, the security and the development of human society. Considering the bitter experiences in neighboring countries, corruption poses a challenge to Albania which does not seem to be an easy one. This paper aims at exploring the meaning of corruption, its consequences in a developing or underdeveloped country, as well as the steps to be taken with a view to establishing rule of law.

The paper will primarily be focused on the work carried out by the supreme audit institution in Albania, namely the Supreme Council of State, which has not only made it possible to prevent but also to fight corruption, particularly during the recent years.

Finally, several recommendations will be provided on how to reduce corruption in a state, with a special focus on Albania, as well as the steps to be taken by the government and citizens in order to minimize or, possibly, eradicate this phenomenon.

The fight against corruption, be it active or passive, is not an easy task and everybody must give their contribution so that we come out victorious. Hence, the practices of the states that have fought corruption successfully should serve as a basis for us and our fight must follow suit if we want to build a successful state. This calls for different ways, so that we can minimize as

much as possible the problems and discontent that this disease inflicts, which is in the best interest of the people and the establishment of rule of law and a democratic state.

***Key words**: Corruption, active, passive, democracy, legal state, criminal offence, sanction etc.*

Introduction

Understanding corruption

The word corruption is of Latin origin and has a broad spectrum of meanings but it basically means *degradation, debasement, defilement...*[1]. Corruption is as old as humanity itself. Defining this concept is not always easy because it manifests itself in a wide variety of forms. However, in all the cases, certain common elements are present, for example: violation of the law, order or ethical norms, damage to the public interest, etc. Corruption takes place when the public interest and private interests cross paths, always in favor of the latter. "Corruption" means abuse of office power for private gain, setting illegal prices for a service or the use of official position to promote unlawful intentions. *"Corruption is the abuse of entrusted power for private intentions"*[2]. In the Criminal Code of the Republic of Albania full legal definitions have been provided in Articles 244, 245, 259, 260,[3] in accordance with the International Conventions.

Corruption is known to have existed since the ancient times. It is a phenomenon which is common in all the parts of the world and it is wrong to think that corruption is a product of some systems only. The word corruption is not a well-defined term. Even in the professional literature it remains undefined, having multiple meanings. The definition is as diverse as the government and non-government international organizations are.

In general terms, all the sources define corruption as "*the misuse of public power for private gain by public officials, through bribery, secret dealings in public procurement or embezzlement of public funds*." In a few words, we can say that everyone acting out of their own self-interest in an immoral and unethical way is a corruptor.

Thus, for example, *GRECO* [4](the group of EU states (against corruption) established on May 1st , 1999), defines corruption as the acceptance of bribes directly or indirectly by the person entrusted with a public or private function, for the purpose of deriving a personal gain, for oneself or for another person.

While *OECD*[5] defines corruption as the acceptance of bribes, or making promises, by any benefiter for the purpose of deriving

[1] *Fjalori Latinisht-Shqip (Latin-Albanian Dictionary), Sabri Saliu, Tetove "Çabej" 2003, p. 86*
[2] *ITAP course "Etika dhe Korrupsioni" ("Ethics and Corruption"), dated 08- 09 December, 2003*
[3] *See Criminal Code of the Republic of Albania, Tiranë, 2010*
[4] *See GRECO for more information*
[5] *See OECD for more information*

a personal gain illegally. There are many more organizations which define corruption simply as misuse of public office both in the public sector and the private sector.

Corruption is a big issue in Albania, a country coming out of a transition period. It mostly occurs within the justice system and Public Administration, but it is also present in all the other domains of social life. According to different analysts in Albania, corruption is one of the main causes of the poverty which reigns in our country nowadays. Even though there are signs of the fight against corruption we can say that corruption in Albania is comparatively high and we face a lot of difficulty in fighting it.

Corruption is present in all countries, but the countries coming out of war, former-socialist countries, countries coming out of long-lasting dictatorships are affected at a much larger scale. Thus, it is the states with a low level of democracy or with no democracy at all that are generally affected. Based on previous experience, corruption has proved to be fatal for the developing and underdeveloped countries in which it is present in its most fragile form. Corruption occurs in almost all public enterprises, for example in the healthcare system, courts, customs, politics, etc.

What are the causes of corruption?

The factors and causes of the spread of corruption are of different kinds: institutional and social. Some of them are[6]:

Traditional bureaucracy and non-functioning of the law and of the judicial system properly, low institutional accountability and lack of transparency, low income and adverse economic and social conditions, high unemployment rate. The transition period and the privatization of state property make it possible for the corruption to flourish. These constitute a favorable climate for the spread of corruption, which replaces the law, where if you have money nothing is impossible.

The low- moral- character public officials. Corruption in itself is an abstract phenomenon, but when it is integrated within the person who commits it, it becomes real. In any society, almost everyone experiences this negative phenomenon. In this war, many people are affected by corruption and gradually this phenomenon is accepted as something normal without which nothing can be done.

There are some indicators of the increase in the level of corruption. We single out the following: the state intervention in the domain of economy through different laws and orders, the fiscal system, state decisions on public expenditures which

[6] *With reference to the analysis made by PhD Naim Mecalla "Corruption and money laundering".*

include even the provision of products at a lower price than the market price, the financing of political parties etc.

However, among the indicators which increase the level of corruption the most are:

- *traditional bureaucracy,*
- *low income,*
- *non-functioning of the judicial system,*
- *insufficient institutional control,*
- *non-transparent legal rules,*
- *as well as the examples the leaders set.*

During the recent years there have emerged some indicators that have significantly contributed to the increase in the level of corruption, such as:

- *Increase of state intervention in economy,*
- *Growth of international trade,*
- *as well as the change of government systems, especially the transition to democracy in the post-socialist systems.*

The consequences of corruption in Albanian society

Being a negative phenomenon in any society, corruption is accompanied even by negative consequences in certain segments of society. We use the term 'corruption offences' since what is included here is not only active and passive corruption, but also other criminal offences, such as abuse of power etc. We can divide the consequences of corruption into economic, social and political consequences.

a) Economic consequences

Experience has shown that corruption has two main consequences on the economic development. Firstly, since economic success mainly depends on the optimal distribution of sources, the change of the destination of the funds through corrupt activities conducted by managers and officials upsets the distribution and consequently reduces the sources available for economic growth. Secondly, corruption intimidates investors and discourages direct foreign investments by reducing the use of a vital capital source.

b) Social consequences

Social consequences of corruption are various, but the most important ones and directly related to economic consequences of corruption are: Firstly, the decline in the living standards for the majority of population, because, by changing the destination of the funds, a gap is created between two groups, the ones benefitting from corruption (a relatively low number compared to the total number of population) and the other part of population (taxpayers or the ones benefitting subventions from the government) whose income decreases as the level of corruption increases thus lowering their standard of living (in Albania a considerable part live below or at poverty line); Secondly, the growth of criminality, not only because corruption in itself constitutes a criminal offence, but also because it indirectly contributes to the increase in the number of other criminal

offences like theft. This could easily be ascertained if we take into consideration the statistical data on criminality in Albania. Thus, theft in all its forms constitutes the largest number of criminal offences, followed by other offences among which corruption offences. Subjectively speaking, the motive behind committing the criminal offence of theft is financial gain. As higher levels of corruption are associated with lower income for the majority of the population, there will be a higher tendency to commit theft as an alternative to provide a living.

c) Political consequences

The main political consequence of corruption is the lower degree of trust that citizens place in governance in general and government in particular, which they hold responsible for the corruption level. On the other hand, the lower degree of trust in governance and government is accompanied by serious consequences for the society which have to do with the strengthening of and respect for the rule of law (constitutional state) and the social state, respecting basic rights and freedoms etc. As the best example we could mention corruption in the justice system that diminishes citizens' trust in the justice system significantly, which greatly damages the democracy of a country, since it is directly related to respecting human rights and rule of law (constitutional state). These can be seen as indirect political consequences of corruption.

Since corruption is considered an obstacle to the economic stability, rule of law (constitutional state) and the economic and social development in Albania, continuous efforts have been made to fight it. Naturally, this war cannot be spontaneous and sporadic but it requires the development of a strategy and the establishment of specialized anti-corruption structures.

Experience has shown that such strategies are more likely to be successful if they contain three elements which are closely connected with each other:

- Implementation of legislation;
- Prevention
- Raising public awareness and participation of the public in anti-corruption efforts

Even though these three elements are of great importance, this paper explores only the first one, i.e. the implementation of legislation as the most effective means to fight corruption.

Following the democratic changes after the 90s and the subsequent political- economic events, it was necessary to develop a new legislative framework which would suit the new political and economic circumstances. Similarly, aspiring to join the EU requires, among other things, reforms in the legislative field, such as the approximation of the national legislation with that of the EU *(acquis communitaire*). In order for the member states (our country among them) to be successful in their efforts to join the EU they must not only adapt *acquis communitaire*, but also implement it. This

requires them to invest a lot in a professional administration and in the establishment of institutions and procedures that will support the practical application of the existing legislation and that will be capable of adapting it to the predictable future legislation.

However, in their efforts to implement the legislation, an implementation gap might be created which is the deficit between a number of legal norms and the capacity to implement them so that they meet the democratic standards. As we have mentioned before, an implementation gap would favor corruption. Hence, it is necessary not only to establish institutions and procedures which will ensure the practical application of the legislation but also to exert some kind of control over the extent of the implementation of legislation. A major role in this direction is played by the judicial bodies and the audit bodies.

Judicial bodies, especially the public prosecutor's office, have full authority to investigate and prosecute criminal offences related to corruption. The battle against corruption depends to a great extent on the effectiveness of the investigation and prosecution of corruption offences by the criminal prosecution bodies. Similarly, even courts play an important role in this aspect, since the fair and unbiased trial of criminal cases submitted to them would increase the trust that citizens put in their work, which would increase reporting of corruption offences.

The audit bodies constitute a very important link in the system of the control over the implementation of legislation. The institutions that can be included here are mainly the ones with the authority to exert the external control over administrative activities: The Supreme State Audit, the Ombudsman, High Inspectorate of the Declaration of Assets etc.

The most important role in this aspect is played by citizens themselves by voluntarily abiding by the law. The achievement of the objectives of the policies followed by the public administration depends, to a large extent, on the citizens' and enterprises' voluntary adaptation to the legislation. An example is the collection of the income taxes where individual taxpayers undertake the calculation and transfer of due amounts. In this context, the main effect sought to be achieved is the avoidance of non-application and the strengthening of the will of the majority of those who do not abide by the law to apply it as the best means to fight corruption.

In the world today, all the states are or claim to be democratic states[7], which, as a way of governing, has its own negative side. Besides the advantages and new opportunities, it also brings different problems to society. One of the problems democracy brings is corruption, which is a phenomenon that usually manifests itself in all the states of the world. As a

[7] *Democracy is the ruling of people for the people and it is manifested directly and through representatives, the latter being more applicable nowadays.*

phenomenon, corruption makes it possible for leaders , the ones that are corruptible to get rich, while directly damaging the state and indirectly the middle and low social classes.

Depending on the democracy level and the economic growth the corruption rate varies as well. There are many states in the world that have a high level of democracy, i.e. a developed economy, where the corruption rate is at the lowest degree possible, while in the states going through a period of transition[8], i.e. still underdeveloped or developing, corruption manifests itself in its most fragile form and has caused and still continues to cause many problems in the implementation of democracy.

As a phenomenon, corruption is undoubtedly very harmful to society due to the fact that different individuals or groups put their own personal interests ahead of the common good, which is contrary to law. A large number of economists have made it clear that society suffers catastrophic consequences from corruption, since it is the main obstacle to the development of a country. Many international institutions such as the World Bank institutions and EU institutions have proved that corruption diminishes the state income by increasing public expenditures, which affects the balance of payments deficit, making it impossible to strike a balance between them as well. Corruption makes it impossible and often totally paralyzes the trading activities, destroying even the private sector through impeding foreign investors. This causes the local technology and the development of production in general, which is one of the crucial factors for the progress of underdeveloped countries, to lag behind. Different economists emphasize the fact that when corruption roots go so deep as to impede investors' rights, it is then that the state has been cut off of one of the primary obligations for its legal functioning as a state. In particular, it is important to underline that economy is not the only sector which suffers from corruption. Corruption strikes at the developments of the democratic society of the state through obstructing the market economy. Let's single out only some of the consequences society suffers as a result of the increase in the level of corruption and as a result of not preventing it.

Corruption contributes to:

- *Loss of faith in the existence of legal justice,*
- *Loss of public trust in the state, thus jeopardizing the political stability,*
- *Expansion of corruptive mentality to all the sectors, and citizens, who reason that since public leaders get involved in corruption why shouldn't they?*
- *Directly to the increase in lack of trust in the democratic system,*

[8] *Like Albania, Macedonia, Serbia and Montenegro and many other states everywhere in the world which are building a state.*

- *Making the gap between the rich and the poor deeper,*
- *Significantly reducing foreign investments etc.*

The corruption rate among states is assessed through direct or indirect data. More reliable data on corruption is the data from different police statistics. This data is based on official complaints and punishments on the grounds of corruption. However, the factual data continues to be difficult to gather because of the lack of citizens' trust in the justice system. Hence, corruption constitutes a challenge to independence and professionalism of the judiciary, but also of the government, parliament as well as other institutions of public administration, including the media and civil society. For this reason, in order to come to the conclusion that corruption exists within the state, different research methods are employed such as the citizen survey through official questionnaires. Today, the most accurate indicator of the increase in the level of corruption in the world is *the international non-government organization CPI (Corruption Perceptions Index)*. [9] It contains surveys from reliable sources by using different statistical structures which are based on the data collected from the respondents, the data on employers, and then, from different analysts as well as a wider public. Before the data about corruption is made public, other additional data is gathered from independent state institutions for three consecutive years.

The drafting of policies against corruption is of special importance for the states going through a period of transition. Firstly, a leadership trusted by the people is needed as well as an increased mutual cooperation between the two parties. Utmost efforts must be exerted by the government officials to reestablish the lost faith. The regained public's trust would enable new reforms, whose value would increase through objective results only. This would lead to a decline in the unemployment rate and poverty. Even though as a phenomenon corruption has common indicators, especially in post-communist countries or countries going through a period of transition, it is different in different states, just like the language, traditions and customs.

The State Supreme Audit as the highest state auditing Institution in the country.

The mission of the State Supreme Audit is:

To inform the public and the Albanian Assembly on the economical, effective and efficient use of resources by the central and local government and by other public entities, as well as promoting accountability throughout the public sector in compliance with the best EU practices and international Standards of INTOSAI, contributing to better governance through the fight against corruption.

[9] *For more information see Organizata joqeveritare ndërkombëtare IKP (Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit)*

In its fight against corruption with a persistent constructive commitment, SSA[10] considers as essential the drafting of a law that deals comprehensively with the cases of material liabilities of the employees in the public sector, with the aim of preventing phenomena, which encourage the damaging of the public funds and assets. Under the conditions of a low financial liability of public officials, this institution has recommended to the Assembly for the last two years subsequently the drafting of the law "On Material Liability", where the financial liability of public entities employees (high officials and employees of all levels) shall be dealt in relation to economic damages caused deliberately or due to negligence during or in relation to the process of performing official duties.

Furthermore, along with special written actions[11], this recommendation has been addressed to the Chairman of the Economic and Finance Committee, Speaker of the Assembly, Prime Minister, Deputy Speaker of the Assembly, Chairman of the Democratic Party Parliamentary Group, Chairman of the Socialist Party Parliamentary Group, Chairman of the Legal Issues, Public Administration and Human Rights Committee in the Assembly and the Minister of Finance.

Based on the performed audits, SSA has observed many problems and infringements of the legal provisions in considerable public funds, which have brought about their uncontrolled and inefficient spending or even worse their partial loss due to bad financial management. The highest state auditing institution has tried to determine the material liabilities of civil servants, who have contributed into these misuses of public funds, by proposing measures as sanctions against these financial irregularities caused by them and already identified.

More concrete and detailed procedures are required to evaluate and measure the damage as well as to address the material liability. Shared liability exists also in the form of accountability for public decision-making. A wrong decision, as a result of a collegial body (steering board, oversight council, committee, etc.), can cause considerable damage in the management of public funds. In many cases the practice has taught us that collegial decisions have caused considerable damage to the state funds, however, there is not a single case of the lost amount to have been recovered, as a result of compensation by individuals who bear material liability. It should be highlighted that not only the members of the respective forum (board, council, etc.), but most importantly the Senior Managers of Institutions as well as the employees that prepare decisions, taking part in the decision-making process, play a role in the collegial decision making. They cannot be excluded from solidary material liability. Public material liability may be full and partial. The material liability might be direct or indirect regardless of the full

[10] *SSA Annual Report for 2015.*
[11] *(No. 659 Prot, dated 06.07.2015)*

responsibility of the employee (a civil servant) and the amount of compensation for the damage incurred to the fund or asset. Thus, for damages incurred by the employee who has a direct liability, even the managers at higher levels (head of the sector, of the department and up to the head of the institution) might be indirectly liable, because they have not properly exercised the monitoring and control functions to the subordinate – directly responsible for the incurred damage. Indirect liability at higher management levels occurs even when the damage is not only monetary but it is related to the diversion of public resources, violation of financial and budgetary discipline etc.

The scope of this law shall be to determine the compensation for the damage in proportion to the involvement and role of the civil servant causing the damage. Further, the law shall ensure a clear and transparent compensation process against public interests, balancing the real possibilities of the employee awarding the compensation and maintaining a minimum living. It shall sanction the material liability of the chairpersons of public institutions for their wrong decision-making to the detriment of the public interests. The law shall also determine the criteria when this material liability shall turn into criminal liability.

As above, the SSA is recommending: Setting up a working group[12] with experts and representatives of the legislative power who shall assess and work for the drafting of the Law "On Material Liability", the latter shall address the financial liability of public entity employees (senior officials and employees of all levels) for the economic damages incurred deliberately or due to negligence during or in relation to the performance of official duties.

Criminal charges brought by the SSA

A series of deliberate violations of legal and sub-legal provisions in force have been observed in the audits performed during 2015, committed by a considerable number of employees and former employees of public administration at all levels. As a result not only economic-financial damages to the state budget have incurred but also damages to the other legitimate interests of the Albanian state; thus, the SSA has brought to the Prosecution body the relevant criminal charges.

Thee have been 51 criminal denouncements for 159 persons in total for 2015, as follows:

- 1 Minister[13],
- 1 Advocate General,
- 1 General Secretary of a Ministry,
- 38 Directors of Directorates,
- 13 Mayors,
- 2 Heads of Communes.

[12] *SSA Annual Report, pg.22, point 6.*

[13] *Currently the First Instance Court of Tirana is conducting a criminal process against a former Minister, due to the successful work conducted by the SSA, which resulted in the identification of the violations occurred during the time that this citizen exercised a public function.*

The trend of criminal charges according to management levels for 2014-2015 results to be:

Meanwhile referring to the criminal denouncements made during 2014, the SSA has submitted 41 criminal denouncements for 159 persons to the Prosecution body.

Referring to the statistical data provided by SSA, there has been an increase in the number of charges both during the audits of central institutions as well as local ones. The increase is in both the number of cases and in the number of persons denounced.

As for 2015, ***the economic damage*** incurred to the state budget as a result of the violations addressed by these criminal charges reaches the amount of ***85,837,736 thousand lek*** as compared to ***5,069,494 thousand lek*** in 2014 and ***1,166,061*** lek in 2013.

What is worth mentioning for 2015 is the increased quality of the preparation of the files for criminal charges what has reduced the time of preparing the denouncements. By comparing the criminal charges pressed during 2008-2011 with those during of the period 2012-2015, it results that they have increased with 3.2 times.

The SSA contribution for strengthening the culture of punishability for those in senior positions who break the law, as well as the fight against corruption.

The fight against corruption, where the SSA and the other state institutions should be involved, as well as the general public expectations in relation to our work in this direction, require that this fight shall be ongoing, without compromise against any institution or civil servant[14].

This indispensable request for achieving an acceptable standard of well governance imposes the need of having a strong and persistent institutional willingness in order not to tolerate any case of corruption, regardless of the level where it occurs or the degree of its extent.

During the last three years the State Supreme Audit has consistently demonstrated this institutional contribution and willingness for strengthening the culture of punishability, especially against senior officials of the state administration, flagrant offenders of the law and skeptical for the existing punishable power of the state, by the significant number of our recommendations for disciplinary measures, dismissals as well as criminal denouncements, which have involved top management officials of the state administration.

Taking into consideration the extent to which the Order of the Prime Minister No. 70, dated 18.04.2006 is implemented "On measures to implement the recommendations of the State Supreme Audit, Internal Audit and Department for Internal Administration Audit and Anti-Corruption of the Council of Ministers, in institutions under the Prime Minister or

[14] *SSA Activity, website http://www.klsh.org.al/web/pub/raporti_i_performances_se_klsh_2015_2727_1.pdf*

Ministers" and the results it has been able to produce so far in practice, it is required under the current conditions of the state administration and the level of perceived and widely identified corruption that this order issued by the current government should be accepted or improved and renewed in the context of re-dimensioning and re-designing the inter-institutional fight against corruption.

With regard to the fight against corruption, the SSA has strictly complied with its obligations and institutional commitments as the highest and independent external audit institution of the Republic of Albania, authorized by its organic Law No. 154/2014 "On the Organization and Functioning of the Supreme State Audit" and the Strategic Plan. Article 15, paragraph gj of the Law No. 154/2014, stipulates: "*The Supreme State Audit, as necessary, at the beginning, during and/or at the end of the activity shall address the prosecuting authorities in cases when further treatment of the findings from the audit is their authority*".

For the period January – December 2015, SSA has submitted to the Prosecution body 51 criminal denouncements for 159 individuals, civil servants and formal civil servants of the state administration of all levels, including here the current Minister of Energetics and Industry and State Advocate.

Referring to the criminal charges brought by the SSA in these denouncements, most of them include the criminal offences of "Abuse of public office" provided by Article 248 of the Criminal Code (57% of criminal charges) and "Breaching the equality of participants in bids or public auctions" provided by Article 258 of the Criminal Code (43% of criminal charges).

Mainly the SSA records and argues about the existence of the elements of the criminal offences of "Abuse of public office", "Breaching the equality of participants in bids or public auctions", "Forgery", etc, in the violations identified during the SSA audits, which are then forwarded to the prosecution body in the form of criminal charges.

There are two main problems observed in the SSA commitment, as the supreme audit institution, which concern and in a way impede the achievement of tangible results in the fight against corruption; 1. Ungrounded failure of state institutions to implement the SSA recommendations, particularly regarding the dismissal of officials and senior state officials who have committed a number of serious violations while exercising their official duties, which have been identified and concrete criminal charges have been brought to the Prosecution body. 2) The current effort and deliberate trend of different political forces to label some of the SSA audits as of a political character.

As summarized above, it must be mentioned that the supreme audit institution in the Republic of Albania has made an effective contribution in identifying the economic damage incurred during the years. Specifically, according to

the statistical data, the economic damage that was incurred in 2008 was 4 billion ALL, for 2009 is 7.3 billion ALL, while in 2012 onwards there is a growing trend in terms of identifying the economic damage. Precisely, the figures clearly show that in 2012 the amount was 13.5 billion ALL; in 2013 it reached 15 billion and in 2015 the amount of 125.8 billion lek[15].

These figures are a clear indication that SSA, as the supreme audit institution, has its effective and valuable contribution in the fight against corruption.

The performance audits during 2012-2015 have recognized the qualitative and quantitative development, which was increased over 2.5 times in comparison to the period of 2008-2011, referring to the number of audits and referring nearly 4 times to the number of institutions covered by this type of audit. The audits have been conducted in alignment and in full compliance with the objectives pre-defined in the strategic plan 2013-2017 (updated) and with the 2015 annual plan.

Ways to fight corruption

The drafting of policies by any country to fight corruption is equally as problematic as its definition. Therefore, professional EU experts have drafted specific criteria for combating corruption, which must be fulfilled by all countries wishing to accede to this community. Firstly, an independent judiciary should be ensured in order to identify and punish corruption, which should not remain unpunished. It is important to recall that the EU suspended a significant fund provided for Bulgaria in 2008, particularly due to the lack of progress in anti-corruption and judiciary reforms. This supports the persistence of the European Commission for the necessity of reforms. International organizations also play a special role in the fight against corruption. *Primarily,* the aim of fighting corruption is made available through the provision of different programs. The main task of these programs is the cooperation with citizens, as it is this type of cooperation that will bring the intended result.

In 1999, the UN Congress adopted its comprehensive program for its member states to fight corruption. Whereas the Organization for Economic Cooperation and Development *OECD*[16], in cooperation with the American government Development Agency *USAID*[17] have established a network against corruption for countries in transition, enabling collaboration and exchange of information on corruption indicators, which help the drafting of the policies to fight it. In other words, corruption is the evil or the gangrene, which might render the state inexistent. Therefore, the primary goal of any government should be precisely the fight of corruption with all its existing mechanisms.

[15] *SSA activity, statistical data, page 14, annual report 2015.*

[16] *For further information refer to the Organization for Economic Cooperation and Development, OECD.*

[17] *Hptt/www.USAID,com*

Conclusions

As a conclusion, we could say that corruption is a phenomenon, which was born with humanity and will disappear along with it. Since it is an ulcer of all societies caused by general circumstances of the human nature and by specific factors that reflect the development and nature of a particular society, which is accompanied with negative consequences of an economic, social and political nature, its fight is still an open challenge and the implementation of the legislation in practice is the most effective means to achieve it.

In this regard, the citizens are the heroes themselves by voluntarily implementing the law because of their allegiance. However, it is always possible to fail to comply by the so-called "free riders", who try to take advantage of the institutionalized practices without making a contribution and in this case, the role of the bodies dealing directly with the implementation of the legislation and those which supervise this implementation shall emerge by putting in its right place the consequences arising from this failure.

We are building a democracy; we are therefore in a transition stage. Particularly, the practices of the countries in transition have shown us that corruption as a phenomenon is considered as one of the most serious challenges in building a democratic state. The fight against corruption should be a priority for the Albanian institutions so that the Albanian state develops economically. They should focus mainly on the fight against corruption and punish the corrupted individuals with the deserved penalty. However, the institutions are not sufficient for this combat to be won, we should become aware and we should not accept to give *bribes* for a job to be finished or a problem to be solved.

Corruption is a disease, which is slowly destroying Albania. Therefore the citizens and our leaders must join forces to annihilate this fatal disease before it is too late. Fighting corruption is not easy and we should all give our contribution in order to win the war. Thus, taking into consideration the practices of countries that have successfully combated corruption, we must draft concrete plans to fight corruption and make use of them. The governmental procedures should be simplified so that a better functioning of the business should be enabled and perceived; the space and room open to corruption should be minimized. Establishing a proper legal framework and institutional framework for preventing corruption.

There are many different steps that must be taken to fight corruption. Cases of corruption shall be determined by law and the gaps in the current legislation should be addressed, i.e. laws should be drafted which clearly stipulate what is referred today as *Corruption* and shall determine clearly the sanctions which will be faced by individuals exercising active or passive corruption. The legal framework shall clearly define what is the meaning of the term "practice of corruption by senior officials." Who would be the senior officials set out in the law?

The institutions are not the only ones that should fight corruption but there are many other factors that have a key role in the fight against corruption.

Given the fact that corruption is punished in its "active" and "passive" forms, hundreds of citizens have not denounced it because of the fear of being punished, as judicial statistics have shown that the "offenders" and the "injured" party have been equally sentenced for the criminal offence[18].

It would be more effective if the person who gave the "bribe" should be considered as the victim of the criminal offence of corruption and he should be provided with a criminal policy, which should have in its focus the rehabilitation of the victim and not their punishment.

The media is one of the "fighters" and we could say that it is the catalyst in the fight against corruption. Building the media capacity and the freedom of the press and freedom of expression of journalists and analysts about corruption and other issues pertaining to Albania.

It is a known fact that the fight against corruption is impossible if you have a high poverty and an average salary of what it is today in Albania. Therefore, we must develop and implement strategies for economic development, opening new jobs for young people and raising the salaries of the employees in public institutions. Specifically the salaries of teachers and doctors as they are the Albanian society strata, which are statistically most affected by corruption because of their modest income.

Another very important step would be the decentralization of local government and public services by placing many public services under the joint supervision with municipal governments. This action will fulfill the wishes of the majority of Albanians who believe that services will function more effectively at the local level. Decentralization would simplify and clarify the service provision area and it would bring the government closer to the citizen. This would help to reduce the scope of corruption, as citizens will not need to give bribes or gifts to be issued with a travelling document because it can be issued quickly and without any bribes. These actions would establish a climate where the life of the citizen would improve in Albania and it would minimize the phenomenon called *corruption*.

The victory of the fight against corruption would be possible only by unifying the forces as anyone could help us in the fight. This fight would be won only through unity and the relentless and merciless efforts against corruption.

[18] *Statistical data taken from the First Instance Court of Serious Crimes.*

Bibliography

- Constitution of the Republic of Albania, Tirana 2008
- Code of Criminal Procedures of the Republic of Albania, Tirana 2010.
- Criminal Code of the Republic of Albania (May 2009).
- International non-governmental organization CPI (Corruption Perception Index)
- Organization for Economic Cooperation and Development, OECD.
- Mission Report "Euralius for Albania"
- USAID
- GRECO
- OECD
- www.coe.int;
- Ismet Elezi, Commentary of additions and amendments in the Criminal Code, with the Law No. 23, dated 01.03.2012, Publishing house "Erik", Tirana 2012.
- Performance of the SSA activity for 2015.
- SSA activity, website
- http://www.klsh.org.al/web/pub/raporti_i_performances_se_klsh_2015_2727_1.pdf.
- Annual performance of the Prosecution attached to the First Instance Court of Serious Crimes of Tirana.

By: Mirela Kapo (Doc. Candidate) & Msc. Avjerina Bazaj

University of Tirana, Law Faculty, Penal Department

OPPORTUNITIES FOR THE IMPLEMENTATION OF GOOD PRACTICES OF GOVERNANCE AND ACCOUNTABILITY FOR TRACKING AND AUDITING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN LATIN AMERICA

If Governance is addressed as the *"State and Society ability to generate an interrelated system at different fields of government which guarantees coherence, pertinence, and efficiency of public policies in an integrity, participation, and ethical values commitment frame; all of the above to accomplish citizen rights, peace, coexistence, and economic, environmental, and social prosperity in order to assure improvement of a comprehensive life quality"*

By: Luis Fernando Velasquez Leal
Executiv Director
Corporación Acción Ciuda-dana Colombia – AC-Colombia1 director@ac-colombia.net

Balance of Millennium Development Goals – MDGs (2000 -2015) in Latin America, the Caribbean, and the world, evidenced some lack of conception, planning, evaluation, and monitoring process. In fact, the MDGs formulation reflected a lack of comprehensive vision of development in the proposed objectives, from a systemic perspective, which could have lead to more homogeneous results. In particular, there are four relevant aspects to be considered when formulating MDSGs in order to generate a sustainable, fair, and equitable development:

1. The cross cutting of environmental issues in sustainable Public policy for

[1] Corporación Acción Ciudadana Colombia -AC-Kolumbi është një organizatë civile, e cila punon që prej vitit 1996 për të promovuar dhe për të konsoliduar iniciativat demokratike, frymëzuese të zhvillimit të mirë qeverisjes, qytetarisë dhe auditimit në nivel ndërkombëtar, të drejtat e njeriut, kulturën e paqes dhe pajtimit në Kolumbi. Sot AC-Kolumbi bashkëpunon me OLACEFS, me qëllim përmirësimin e praktikave të mirë qeverisjes në Amerikën Latine dhe Karaibe. www.ac-colombia.net.

economic and social development;

2. Institutional strength as a base for optimal implementation, monitoring, and complying of MDGs; 3.

Complexity to formulate some indicators to comprehensively measure progress of implementation; and 4. Precariousness of available information systems. As pointed by the **Regional Report of Monitoring of Millennium Development Goals (MDGs) in Latin America** and the Caribbean, 2015, one of the main barriers to accomplish goals and indicators, predominantly in development countries, is the lack of governance.[2]

If Governance is addressed as the *"State and Society ability to generate an interrelated system at different fields of government which guarantees coherence, pertinence, and efficiency of public policies in an integrity, participation, and ethical values commitment frame; all of the above to accomplish citizen rights, peace, coexistence, and economic, environmental, and social prosperity in order to assure improvement of a comprehensive life quality"*[3], it is clear that the results of MDGs showed problems directly related to the process of governmental planning in aspects such as: 1. A systematic inclusion of MDGs in governmental plans at different regional levels; 2. Availability of adequate information systems including records of operations to prepare and present consolidated reports in order to track, monitor, evaluate, and audit; 3. Absence of mechanisms to measure degree of satisfaction of beneficiaries, and lack of adequate participation spaces for citizens to formulate, execute, and control public resources invested in programs and accountability; and 4. The precariousness of budgetary processes oriented to crystallize MDGs. In summary, low levels of governance exclude possibilities to focus efforts on the strengthening of relationships between State and civil society, as well as, participation mechanisms in public management, access to information and therefore citizen control over the execution of national programs leading to concrete them.

The building of agenda 2020 – Sustainable Development Goal – SDGs began with the learning obtained from the implementation of Millennium Development Goals 2000-2015. The first change was focused on approach: while MDGs addressed elimination of poverty, SDGs proposed a change toward people dignity, the planet, and prosperity with the intention to strengthen global peace and access to justice[4]; the second difference is based on agenda formulation: for MDGs a group of world experts was convened while SDG were the result of a huge process of work and negotiations involving all 193 UN State members; The third aspect which made a difference in the formulation of MDGs was that the only one responsible for the execution was each government in each country while for SDGs, due to magnitude and scope, the strategy is collaboration,

alliances and coordination among different interested parties, including governments, parliaments, local entities, organized civil society, private sector, SAIs (Supreme Audit Institutions) and citizens.[5]

As a result of the global dialog process, an Agenda of Sustainable Developmental Goals was built and proclaimed at the General Assembly of the United Nations on September 2015.[6] Even when the global agenda of SDGs presents a more comprehensive vision of development, to carry out the goals for 2030 implies to improve quality of governance of implementation, as well as tracking and audit systems and to raise levels of accountability and coordination among actors.

In this sense, The Public Administration Committee of the Social and Economic Council of the United Nations, recommended the countries to focus their efforts towards a transforming governance that take into consideration the vision of all actors representing different sectors and interests. [7] In addition, this governance must be focused on strengthening individual and institutional capacities as well as those of society as a whole, at local, national, and international levels to create structural transformations in an adequate way to conceive and obtain development.[8] This strengthening of abilities is guided to understand the term governance in a broader sense, with a participative approach that allows to include and redefine rules, institution roles, and their relations with society, increasing social capital and adaptation of countries to challenges of globalization, besides the improvement of ability to react in front of recurring cycles of world economic recession.[9]

Based on the review of scope and challenges in themes such as governance, and accountability to implement the new agenda of Sustainable Development Goals, Agenda 2030, and of international frames, rulings, statements, and recommendations of UN, INTOSAI[10] , and OLACEFS[11], it is possible to state that the implementation of SDG offers an outstanding opportunity to strengthen monitoring and audit of programs and projects to crystallize such purposes.

In this sense, it is important to take into account the following considerations, to move forward rapidly toward the adoption of practices of good governance, in relation to SDGs: 1. That rule 69/228 of United Nations:

Promotion and encouragement o efficiency, accountability, efficacy and transparence of public administration by means of strengthening Supreme Audit Institutions, acknowledges “the function of the SAI in the encouragement of government accountability due to the use of resources and performance achieving development Goals;[12] 2. That by agreement 1115/11/2014 OLACEFS approved the tools to implement principles of accountability stated at the

"Declaracion de Asuncion" 2009, focusing on promotion of SAIs leadership and involving the education sector, governmental institutions, legislative sector, control entities, communications media, international cooperation, civil organizations, and citizens to implement good practices of governance in Latin America;[13]

3. That the conclusions and recommendations of the 23rd United Nations / INTOSAI Symposium about Developmental Agenda Post 2015: *Role and Possibilities of SAIs in the implementation of Sustainable Development*, points out expectations of interested parties about SAIs such as the initiative that SAIs provide relevant information about their governmental services and issue recommendations, which in turn will be "high quality information and a very efficient, effective, and economic use";[14] 4. That the role of auditing and the role of SAIs in the tracking and control of programs and projects which crystallize Sustainable Development Goals –SDGs are in the international agenda as part of the technical discussions of XXVI OLACEFS Assembly that will be held on October 2016 and INTOSAI -INCOSAI XXI Congress on December 2016; and 5. That OLACEFS at the Cuzco Statement 2014: "*SAIs and Public Governance: Contribution to the Sustainable Human Development*" which defines a path to good governance for SAIs when it considers that *society welfare, democracy, and sustainable development with social justice are priority goals of good public governance*.

In the same way, it is relevant to consider the results of the research "Opportunities for the strengthening of audit systems and accountability in the implementation of Sustainable Development Goals –SDGs" [15], developed by the Corporacion Accion Ciudadana Colombia –AC Colombia, with funding by GIZ, from November 2015 to February 2016, within the frame of the cooperation agreement for the strength of the good governance CTPBG (in Spanish) which introduces a proposal based on focused queries to governmental, legislative, media, and civil organizations actors, with participation of the SAIs of Colombia, Honduras, and Guatemala. These SAIs facilitated the identification of opportunities for tracking and auditing of SDGs, at regional, national, and sub national levels, based on principles of good governance and accountability of the "Declaracion of Asuncion"[16] currently upon consultation by OLACEFS and other interested parties.

As illustration, the principles of accountability of the "Declaracion de Asuncion" offer a possibility to improve the quality of good governance and auditing when implementing SDGs using mechanisms developed by SAIs and by sub national audit entities and they are:

Principle 1. Accountability is the basis of good governance.

1. Promote the performing of specialized studies to improve understanding of

accountability and its impact on public policies related to SDGs implementation; 2. Promote the development of strategies to divulge accountability as a principle of good governance, that assures elements as information, explanation, responsibility, and punishment considered by legal frames of each country; 3. Promote the improvement of governmental planning around SDGs in such a way that the responsible entities take into account consistence and coherence among the Agenda 2030, the governmental national and strategic goals, and the governmental plans at all levels, local, regional, and national; 4. Participate in technical discussions focused on improving the tracking of management indicators in accordance with policies, developmental objectives, and goals at national level; 5. Involve the legislative and executive powers to obtain feedback of results achieved when implementing SDGs; and 6. Promote and make official a report about accountability with the SDGs implementation as a technical support for the legislative power.

Principle 2. Duty to inform and justify.

1. To guide and motivate governmental entities and other entities responsible for the execution of programs and projects crystallizing SDGs to implement information protocols for citizens, using institutional web sites according to legal frames in force. Information must be about budgets and their explanations; investment plans, income and expenditure budgets, audit reports and external judgments, and institutional improvement plans, among others suggested in the item Tools for the principles of accountability of the "Declaracion de Asuncion";[17] 2. Improve quality of Audit and Concept Reports which help to provide information for analysis and public decision making, related to SDGs implementation; 3. Promote implementation of information systems connected to records of programs and projects materializing SDGs, with basic and specific information about: scope and amounts of programs, executor data, progress, financial

information, budget modifications, and operation costs and its variation, among others; 4. Divulge, regularly, information about indicator behavior as an input to measure public management and results of officials responsible for SDGs implementation; 5. Divulge information related to institutional management and accountability, in such a way that the interested parties and other groups will be able to analyze and validate provided information related to implementation of SDGs; 6. Generate spaces to spread, only to inform, results of accountability judgments so that people know numbers of evaluated auditing exercises, with emphasis in State finances and their impact on public policy; and 7. Promote creation and strength of spaces to inform citizens about management and outputs of programs resulting in SDGs by:

accountability public hearings, press conferences, and other broadcasting mechanisms.

Principle 3. Comprehensiveness of the system of accountability.

1. Prepare an explanatory map of ways to implement SDGs at governmental level;

2. Develop information and training programs addressed to media, citizens and civil organizations, on control rules and policies applicable to auditing of programs which crystallize SDGs stressing participation spaces, adapted for social control and accountability on developed work;

3. Develop initiatives to strengthen internal control of governmental entities stressing those related to implementation of SDGs, involving spaces for citizen participation and opinion in relation with quality of received services;

4. Prepare comparative analysis that allows visualization of programs resulting in SDGs, about citizen quality of life; and 5. Promote citizen follow up of improvement plans resulting from audit recommendations and dispositions.

Principle 4. Transparence of information.

1. Develop information systems for citizens, about social investment and services provided by the State on implementation and crystallization of SDGs: 2. Strengthen governmental information strategies, in web sites, displaying audit reports, improvement plans, and results of implementation. 3. Encourage governmental institutions responsible for execution of programs to improve information opportunity, quality, and pertinence.

Principle 5. Noncompliance Sanction.

1. Strengthen analysis about efficiency of the Sanction system in force in the country, involving governmental, legislative, and academic sectors, media, civil organizations, and citizens, and inform about applicability during the SDGs implementing process;

2. Demonstrate factors that establish an unsatisfactory management of programs to crystallize SDGs and spread this information, as part of the input that guarantees institutional management improvement and encourage social sanction; and 3. Inform about economic or administrative sanctions imposed, according to the legal frame in force.

Principle 6. Active citizen participation.

1. Encourage all institutions responsible for implementation of SDGs, to add to their operative manuals spaces for citizen participation and social control, in addition to areas to coordinate between them and their internal control offices;

2. Strengthen strategies of assistance and orientation to citizens, optimizing services of information, solutions to petitions, to claims, and to demands. 3. Promote collaboration agreements with civil organizations and citizens to follow up, monitor, and develop social control of programs crystallizing SDGs; 4. Develop

programs for the strengthening of abilities of civil organizations and citizens for social control, oversight offices, and social audits involved in institutional control processes; and 5. Promote development of apps for cellular phones, which allows citizens to search institutions on programs that could crystallize SDGs.

Principle 7. Complete legal frame for accountability.

1. Identify opportunities for improvement of legal frame, related to planning, evaluation, and accountability from all levels, national, regional, departmental, and municipal level, and;

2. Promote development of public exercise of accountability with high quality, timely, and opportunely, requested to Governmental entities by SAIs and citizens, in accordance with rules in force.

Principle 8. SAIs Leadership.

1. Divulge and crystallize institutional practice of accountability principles of the "Declaracion de Asuncion" in implementation of SDGs programs;

2. Divulge results of accountability to all interested parties; and 3. Socialize good practices of governance and accountability identified during implementation of programs crystallizing SDGs.

Finally, it is important consider that dealing with tracking and audit of SDGs necessarily implies taking into account key technical aspects, such as: 1. Definition of objectives, goals, and indicators of SDGs assumed by each country; 2. Incorporation of theses commitments of national, regional, provincial, of municipal plans, in such a way that it is clear institutional intentionality of national development under Agenda 2030 guidelines. 3. Permanent, institutional interaction and coordination among public policy planners, executors, controllers, at audit scope as well as governmental supervision typical of institutional organizational of each country; 4. The pluralistic participation of development sectors and actors associated to the implementation of SDGs; 5. The request for innovation related to institutional processes and procedures to concrete policies, programs, and projects that crystallize SDGs; and 6. Opening of new spaces for dialog, interaction, and action in relation to policy formulation, program and project execution, and institutional control in auditing aspects. These spaces must be valid for the assembly process of institutional efforts as well as social efforts, among others, according to rules in force in each country of the region.

In the same way, from the point of view of auditing SDGs, the SAIs, and in the case of decentralized control, sub national SAIs, all play a very important role in the improvement of implementation of policies, programs, and projects that crystallize the Sustainable Development Goals. In addition, these entities have at

their disposal an international frame provided by INTOSAI, as well as a regional space with technical recognition, as OLACEFS (Organization of Latin American and Caribbean Supreme Audit Institutions), an organization able to provide spaces of decisive coordination at Latin American scope with the Offices of the United Nations System at the region, as well as spaces of coordination with SAIs of OLACEFS, using committees, commissions, and groups of internal work, in accordance with demands and expectations of their members, in relation to SDGs.

By: Luis Fernando Velasquez Leal
Executiv Director
Corporación Acción Ciuda-dana Colombia – AC-Colombia
director@ac-colombia.net

THE ROLE OF ECA IN RELATION TO THE EU RESPONSE TO THE FINANCIAL CRISIS

This position paper marked an inflection point in the ECA's attention to the evolving financial and economic governance roles played at EU level, registering the fact that a number of new measures, regulatory and financial instruments, and new entities were being developed or assigned new roles which required audit scrutiny and democratic accountability

By: Dr. Louis Galea, ECA Member

The process of reflection by the ECA

The financial crisis started in 2007 in the banking sector and subsequently had a negative impact on the sustainability of sovereign-debt, Euro stability, growth, and public confidence. Resolving the crisis required urgent and extraordinary measures at EU and Member State level. Reforms also were necessary for longer term restructuring of Europe's financial, economic and political governance frameworks.

The process of reflection by the ECA on these related developments started admittedly late, way after the first shock waves of 2007 and the full blown impact suffered in 2009. The first attempt to address the evolving scenario was made in 2011 with the publication of a position paper titled 'Consequences for public accountability and public audit in the EU and the role of ECA in the light of the current financial and economic crisis".

This position paper marked an inflection point in the ECA's attention to the evolving financial and economic governance roles played at EU level, registering the fact that a number of new measures, regulatory and financial instruments, and new entities were being developed or assigned new roles which required audit scrutiny and democratic accountability. The paper highlighted the important link between the unfolding EU level response to the financial crisis and the important implications for: the use of public funds in the EU. It also highlighted that the changes in the economic policy

set-up of the Union raised new challenges for accountability, transparency and public audit.

This paper had a very important influence on three parallel processes that occurred in 2011 and 2012.

Firstly, a wider debate was taking place both at a European (EUROSAI) and International (INTOSAI) level amongst Supreme Audit Institutions. A simultaneous debate was also occurring between auditors and national parliaments and their respective specialised committees for public scrutiny over different aspects of economic governance, public finance, and banking supervision. A resolution of the Contact Committee of SAIs of the EU issued in 2012 summed up the concerns at the time, regarding the tasks and roles of external public audit in the light of the developments that where occurring. That same resolution saw the launch of a task force charged to give an in depth review of the developments and to inform all SAIs within the EU of their respective roles with regards to the evolving economic governance setup within the EU and the Eurozone.

Secondly, within the ECA, a process of reviewing its own strategic outlook for the period 2013-2017 was underway, and in this context the ECA was trying to determine its future role in relation to the rapid changes and developments that were taking place. The ECA identified the response to the financial crisis as one of the most important elements of change both in the immediate and the medium term. The strategy unravelled more questions than answers, and led to the ECA developing a new approach to dealing with rapid changes in its environment – Landscape Reviews. The first reviews undertaken where meant to study the emerging audit environment, the related audit coverage, possible gaps and also overlaps with other audit processes. The strategy also acknowledged the challenging role the ECA had to play in the context of new EU and other treaties, the strategic choices and performance under the Europe 2020 as well as the role EU institutions have in supporting Member States activities outside the framework of the TFEU.

The ECA landscape review was subsequently undertaken and published in 2014, demonstrating the level of fragmented, complex, multi-party, multi-layered system of financial and economic governing structures, identifying a broad range of different legal structures, an array of entities, and a very inconsistent and at times weak level of public audit and democratic accountability.

Thirdly, a process of reflection started within Chamber IV which was traditionally assigned the audit responsibility for entities which had a direct relation to the financial crisis and its response (entities such as the ECB, different Agencies which included the EBA, ESMA and EFSA). Most of the Chamber's focus back then was the financial audit of the annual accounts with

very little emphasis on the performance aspects of their work. The first realisation in this respect was that the risk of failure of different EU level entities to perform their new and extended roles, was a risk to EU and all member States' public finances, to the extent that it warranted a much more intensive, focused and specialist audit capacity within the ECA.

A special project team

During 2013, the ECA set-up a special project team in order to build up its capacity in auditing the area of EU financial and economic governance (FEG). Members of Chamber IV, together with Mark Crisp the Director for Chamber IV and Zacharias Kolias responsible for heading the FEG project team, co-ordinated all aspects of team identification, selection and setup. The FEG project team was initially composed of eleven auditors from across the ECA with relevant profiles and expertise. This team undertook an intensive specialised training programme thanks to the equally focused effort from the professional development and training deparment that was able to source experts and develop the right training programme. An external recruitment of experts was organised to complement the internal expertise.

The FEG project team was assigned the responsibility for audits related to economic governance and coordination within the EU, developments related to the monetary and banking union (including developments in banking regulation, supervision and resolution instruments), macro-financial assistance provided to the EU Member States, together with the underlying reliability of statistics and information supporting key decision processes in all these areas.

I am proud to have contributed to this exciting development within the ECA and I have witnessed this team grow in their competences and their insight on these new and very challenging performance audit domains. The first audit reports that have emerged during 2015 have started to place the ECA in a position to address higher level risks and also identify opportunities if the risks can be avoided or at least controlled. I am sure the future work and insights the FEG project team will gain will continue to ensure the ECA's important contributions to public accountability, good governance and democratic scrutiny at an EU level.

The ECA in its own right must learn from this lesson and continue its reforms to ensure it is always ahead of the curve, preparing itself to meet the requirements of future developments in the EU, and having the necessary flexibility within to respond in good time. It should continue stressing the importance of it being not only part of an effective post-mortem evaluation process, but of an even more important early-warning system for policy makers and citizens alike.

By: Dr. Louis Galea, ECA Member

REPORT FROM THE SECRETARY GENERAL ON EUROSAI ACTIVITY 2015-2016

44th MEETING OF THE EUROSAI GOVERNING BOARD (Luxemburg, 13-14 June 2016) Item 3 of the agenda

EUROSAI activity has been basically devoted to fulfilling the recommendations received from the IX Congress (in particular, the independent evaluation of the Organisation), to implementing the EUROSAI Strategic Plan (ESP) and preparing the next one; and to strengthening cooperation with other INTOSAI Regional Working Groups

Introduction

This Activity Report to the Governing Board (GB) relates to the performance of the Organization during the period 2015-2016, since its 43rd Meeting (Helsinki, Finland, 10 March 2015).

EUROSAI activity has been basically devoted to fulfilling the recommendations received from the IX Congress (in particular, the independent evaluation of the Organisation), to implementing the EUROSAI Strategic Plan (ESP) and preparing the next one; and to strengthening cooperation with other INTOSAI Regional Working Groups (RWG).

Implementation of the EUROSAI strategic plan

Goal Teams 1, 2, 3 and 4, chaired respectively by the Supreme Audit Institution (SAI) of Hungary, Germany, Czech Republic and the Netherlands, have continued their work in the implementation of the EUROSAI Strategic Plan 2011-2017. They have decisive duties when implementing their respective updated Operational Plans, in particular Goal Team 4, since it is in charge of monitoring the execution of the Strategic Plan. At the same time, Goal Team 4 has implemented phase I of the independent evaluation, whose results will be presented under item 12 of the agenda, together with the proposal on phase II. Goal Team 4 has also led the development

of the EUROSAI Strategic Plan 2017-2023, whose proposals will be also discussed tomorrow under item 15 of the agenda. In this regard, Goal Teams did stocktaking exercises to contribute to shape the new ESP. According to the Planning, Monitoring and Reporting Requirements (PMRR), Goal Teams, Working Groups and Task Forces must annually report to the Governing Board on the progress made since the last Governing Board meeting. The Goal Teams Progress Reports and GT4 Overall Progress Report will be presented under item 7 of the agenda, following which their main results will be discussed (item 8).

The contribution to the development of the Strategic Plan made by the EUROSAI Working Groups and Task Force1, operating within the framework of Goal Team 3, must also be highlighted. The Chairs of the groups will present their activity reports under item 9 of the agenda, followed by a general discussion on the outcomes (item 10).

Following the path started with the first Young EUROSAI Conference held in

Rotterdam in November 2013, the Second Young EUROSAI Conference (YES

2.0) was held in Jerusalem, Israel, from 9 to 12 November 2015. YES 2.0 had SAIs and the Individuals (SAI&I) as its central theme. YES 2.0 granted 74 young auditors (34 women and 40 men, with an average age of 30, from 40 SAIs and organisations) the opportunity to discuss and exchange, problems, ideas, experiences, challenges and solutions on that theme. A great diversity of means and tools (such as workshops, “YES Talks” sessions, and keynote speakers) was employed in order to achieve the best inquiry into the Conference's central theme. As announced during the 43rd Governing Board meeting, a parallel programme (Accompanying Events) was also organized. Senior representatives of the SAI the Netherlands (Presidency of EUROSAI), the SAI of Spain (Secretariat of EUROSAI) and the SAIs of the Czech Republic, Estonia and Finland attended the Accompanying Events. That was an exceptional opportunity for them to absorb the special atmosphere of YES 2.0.

At the end of the YES.2.0 the SAI of Estonia volunteered for hosting the third edition of YES conference in 2017. The organisation of this new edition and its hosting by the SAI of Estonia will be proposed to the Governing Board during this 44th meeting, in line with the EUROSAI Standards procedures (articles 5.1 and 14.1 state that the decision to organise seminars, meetings of experts and other similar temporary activities shall be adopted by the Governing Board).

Finally, a proposal to set up a Task Force on Municipality Audit by the SAI of Lithuania will also be submitted to the Governing Board, under item 11 of the agenda.

Actions aimed at strengthening external public control through independent SAI-s.

Since the Lima Declaration, Independence is a permanent front line subject for SAIs and other organisations. During 2015-2016, EUROSAI has participated in the "Peer-Review Project on the subject of independence".

The Peer-Review Project was launched by the Austrian Court of Audit (ACA), in close cooperation with the Austrian Development Agency. This project is aimed to identifying problems related to the 8 principles of independence as defined in Mexico Declaration and to help the INTOSAI community identify further necessary measures for improving independence. To develop the project, one SAI in each of the seven INTOSAI Regional Working Groups has been reviewed (the SAI of Albania, for EUROSAI). In addition, peer review teams have included a member from a SAI belonging to the corresponding Region (the SAI of Moldova, for EUROSAI). Currently, all peer reviews have been carried out in the seven Regions and individual reports are being written up. The peer review findings will be presented at XXII INCOSAI in Abu Dhabi. A review/evaluation of this project will be carried out by the SAI of Slovakia, as Chair of the CBC Subcommittee for Peer Reviews, the beginning of 2017 being its expected starting date.

Cooperation with INTOSAI, other INTOSAI regional working groups and external partners

EUROSAI is strongly committed to undertaking cooperation with INTOSAI and its Regional Working Groups. In the period 2015-2016, the Presidency and the Secretariat of EUROSAI have maintained a permanent and fluent relation with the current and upcoming Presidency, the Governing Board, the Secretariat General and other bodies of INTOSAI (the INTOSAI Development Initiative - IDI, the INTOSAI-Donors Committee, and the INTOSAI Capacity Building Committee, among others,) mostly regarding the preparation of the next XXII INCOSAI in 2016.

The EUROSAI Secretary General took part in the 67th Meeting of the INTOSAI Governing Board, held in Abu Dhabi in 10 - 11 November 2015, where he presented the progress made by EUROSAI within the framework of the INTOSAI Communication Directive. Some of the core issues discussed during that meeting were; the future strategic orientation and governance of INTOSAI, the necessary amendment of the Statutes in line with the adoption of the new Strategic Plan 2017-2022, the future role of the INTOSAI Governing Board, the future of the INTOSAI standard setting and certification process and the preparations for the next INCOSAI.

During this past year, the EUROSAI Secretariat has been strongly involved in the INTOSAI processes of developing the

new INTOSAI Strategy Plan 2017-2022, revising the Statutes and gathering feedback from EUROSAI for the two themes of the XXII INCOSAI.

The Secretariat joined the INTOSAI Task Force for the Strategic Plan, set up in early 2014, actively contributing with feedback to the different phases of developing the new plan (by teleconference and by writing). The Draft INTOSAI Strategic Plan was recently published on the INTOSAI website and sent to all INTOSAI members for comments by 31 July, before final approval at the XXII INCOSAI.

The Secretariat also joined the INTOSAI Task Force on the Statutes established at the 67th meeting of the INTOSAI Governing Board. The main purpose of the Task Force is to revise the INTOSAI Statutes, responding to the new Strategic Plan as well as to the needs for the positioning of INTOSAI in the current global context. A representative of the Secretariat attended the first meeting of the INTOSAI Task Force on Statutes on 21–22 March, 2016, in Nanjing, China. The Statues were analysed and discussed, EUROSAI's feedback focussing on the regulations concerning the regions, and a draft containing various amendments to the Statutes was developed and circulated to all task force members for comments and suggestions. An exposure draft for the new statutes will be distributed to all INTOSAI members in the coming months.

Regarding the preparation of the XXII INCOSAI themes, "Sustainable Development Goals" and "Professionalization", the Secretariat participated in the meeting held on the 9th of November 2015 regarding the preparations for the 2016 INCOSAI. As a result from that meeting, the Secretariat and the Presidency have been coordinating the process of gathering the regional input from EUROSAI, since for this occasion the host of the INCOSAI has organised that process in a different way; instead of the traditional "country papers" there will be "regional papers". EUROSAI's regional papers were coordinated by the SAI of Finland and Portugal, who drafted them with the cooperation of the European Court of Audit and the SAIs of Estonia, Finland, Sweden, Turkey, Germany, the Netherlands and Spain. The Governing Board members will discuss these two papers under item number 19 of the agenda.

Closely linked with the EUROSAI Regional papers, the Workshop on Regional Professionalism was organized by the EUROSAI Secretariat and the Presidency during last GT1 meeting in Budapest (Hungary), on 11 April 2016. The purpose of the Workshop was to gather feedback for two requests on Regional Professionalism received from INTOSAI; the CBC questions on the Framework for Regional Professionalism and Theme II questions on Regional Professionalism (for XXII INCOSAI).

As for the INTOSAI-Donor Cooperation, the Secretariat is a member of the INTOSAI-Donor Cooperation Steering Committee, representing EUROSAI

members' interests to that Committee. A representative of the Secretariat attended the 8th INTOSAI-Donor Steering Committee meeting in Brasilia, on 6-7 October 2015. Over 50 representatives from INTOSAI and the international donor community confirmed the Cooperation's strategic direction to enhance support for capacity building of SAIs. They discussed the main findings of the external evaluation report and concluded that it provided valuable input to the further development of the Cooperation, including how to improve key activities (the SAI PMF, the Global Call of Proposals, and the SAI Capacity Development Database) and become more results-oriented. They also agreed on the road map and steps to take to be able to implement these improvements.

The Secretariat, the Task Force on Audit and Ethics (TFA&E) and the EUROSAI Goal Teams have also collaborated with the INTOSAI Development Initiative (IDI).

EUROSAI participated in the IDI Workshop on Strategic Planning, Performance Measurement and Monitoring, organised for INTOSAI Regions in Oslo (Norway) on 14-16 September 2015, being represented in the same by the EUROSAI Presidency and the Secretariat. The main objective of the workshop was to present the Strategic Development Framework for regions, a document based on the SAI Strategic Planning Framework.

IDI has supported the TFA&E in the testing and use of the IDI on-line platform for e-learning and video conferencing, which was instrumental for the TFA&E e-seminar on Methods and Tools to Audit Ethics, having the TFA&E and IDI signed a Memorandum of Understanding in this respect. IDI has also supported Goal Team 1 in tasks related to capacity building and the above mentioned on-line platform, and Goal Team 4 in those tasks related to the development of phase I of the self-assessment.

Representatives of the Secretariat and the Chair of Goal Team 1, attended the INTOSAI CBC Steering Committee annual meeting 2015, on 8-10 September, in Stockholm (Sweden). 93 participants from all the INTOSAI Regions and key partner organizations (IDI, World Bank) joined the meeting. The main topics of the Annual meeting were:

- Parallel work session on INTOSAI audit certification /IntoSAINT and Cooperative Audits / Peer review,
- Regional Forum for Capacity Development
- INTOSAI strategic planning process Regional professionalism SAI capacity/relevance in a Post 2015 Development
- The evolution of the CBC value proposition

During the Regional Forum for Capacity Development, the representative of the SAI of Hungary presented the Database of relevant information on Capacity Building.

Representatives of the Secretariat and the Chair of Goal Team 1 attended the

Workshop on INTOSAI Competency Framework for Auditors, that was organised on 17-19 June 2015, in Oslo (Norway), by the Task Group on INTOSAI Certification of Auditors. The aim of the workshop was to conceptualise a framework that will inform the design of core competencies which are unique to the professional development of public sector auditors across the globe. The INTOSAI GB mandated the Task Group on INTOSAI Certification of Auditors to develop a core competency framework for public sector auditing that will be piloted within INTOSAI in order to test INTOSAI certification feasibilities.

Regarding cooperation with other INTOSAI Regional Working Groups, since the 43rd Governing Board meeting the following activities have taken place:

- The Eighth OLACEFS-EUROSAI Joint Conference held in Quito (Ecuador) on 24-26 June 2015. The topics under discussion were "Coordinated audits" and "SAI's contribution to Good Governance", gathering more than 100 representatives from delegations of Europe, Latin America, the Caribbean and its external partners. The two central themes of the Joint Conference were developed through various parallel working sessions which gave a more dynamic and innovative format to the event. They were preceded each day by the interventions of specialists in areas such as education and e-learning, capacity building or Open Government and control, which enabled participants to be better prepared for the subsequent discussion of each topic. The results and lessons to be learned were presented by each group in a Plenary Session, after the working sessions.

The Fifth ARABOSAI EUROSAI Joint Conference was held in Doha (Qatar) on 7-9 December 2015. The main theme of the Conference was "The role of SAIs in the oversight of government bailout plans", being developed through two sub-themes: "The role of SAIs in monitoring the implementation of bailout plans" and "Future perceptions of the role of SAIs in warning against the risk of financial crises", gathering 35 delegations from SAIs of both INTOSAI Regional Working Groups. The Doha Statement was approved at the end of the Conference. EUROSAI Secretariat conducted a survey to evaluate the satisfaction of the EUROSAI participants in this Joint Conference. The general perception was positive, although there is room for improvement to make these Conferences more productive.

The Secretariat believes that after more than 15 years of cooperation with other INTOSAI Regions, it is now time to evaluate such cooperation and to reshape it in the most efficient way, giving its format a renewed impetus, in order to make it more dynamic and fruitful. For that purpose, the Secretariat has drafted a proposal based on the results of the surveys conducted in this regard2.

The only Joint Conference planned for the time being is the III EUROSAI- ASOSAI

Joint Conference, to be hosted by the SAI of Ukraine and held in Kiev (Ukraine) in 2017, as agreed by the EUROSAI GB by written procedure (7th September 2015). The ASOSAI Governing Board has agreed to open these joint events to all the members, as EUROSAI Governing Board had already approved in the 43rd GB meeting. The Accounting Chamber of Ukraine has proposed as tentative theme for this Joint EUROSAI ASOSAI Conference "Contribution of Supreme Audit Institutions in overcoming challenges of our time" and the following subthemes: “1. Humanitarian, Natural and Man-caused Disasters. Capacity to Due Prevention and Response; 2. Prevention of Corruption as Opening of Opportunities for Investment”.

The Governing Board will discuss the way forward for this cooperation under item 16 of the agenda, as well as the theme and dates for the III EUROSAI - ASOSAI Joint Conference.

Cooperation with external partners has been mainly carried out with the European Confederation of Institutes of Internal Auditing (ECIIA), putting into practice the Cooperation Agreement renewed at the IX Congress. As part of this agreement a number of planned initiatives have been accomplished during 2015 and 2016. One of them, led by ECIIA members, was to explore the existence and functioning of public sector Audit Committees across the European jurisdictions. Another one, led by EUROSAI members, was to collect and share information on national cooperation agreements between SAIs and Internal Auditors in the public sector. Draft papers relating to such initiatives were shared and discussed in the EUROSAI-ECIIA Cooperation Committee meeting held in Madrid, in April 2016. In that meeting it was also discussed the draft terms of reference for the co-organization of a EUROSAI-ECIIA Joint Conference, to be held in Brussels in 2017. Discussion on this cooperation will take place under item 20 of the agenda.

New members and membership cancellations in EUROSAI

Since the last meeting of the Governing Board, no new members have joined or cancelled EUROSAI membership. The membership therefore continues to stand at 50.

25th ANNIVERSARY OF EUROSAI

In 2015 we commemorated the 25th anniversary of EUROSAI’s foundation (2 November 1990) in different ways, as approved during the previous Governing Board meeting. The initiatives were the following; the 25th EUROSAI anniversary logo designed by the EUROSAI Secretariat, displayed in the webpage and used along the year in all the official communications from the Secretariat; the commemorative event held on the side-lines of the VIII OLACEFS-EUROSAI Joint Conference, in Quito (Ecuador) on 24-26 June 2015 which included a commemorative presentation and a photograph exhibition portraying the most significant moments in

EUROSAI's history; and the especial section in the last issue of the EUROSAI Magazine (no. 21) devoted to the 25th anniversary of EUROSAI. Such section consisted of the views from the top (from former and the current Presidencies of EUROSAI and other main EUROSAI stakeholders), the EUROSAI timeline (1990-2015), a snapshot of EUROSAI (where the main outcomes, products, results and other relevant data were highlighted), an interview and articles by relevant colleagues with a strong and long relationship with EUROSAI.

Activity of the EUROSAI Secretariat

In compliance with the Secretariat's functions entrusted by article 14 of the Statutes and article 9 of the Standard Procedures of EUROSAI, the Secretariat has carried out its duties to implement the decisions made by both the IX Congress and the Governing Board.

In addition to that, EUROSAI Secretariat has supported the Goal Teams in executing their Operational Plans and has acted as a permanent vehicle of information and communication with and among the EUROSAI members, with INTOSAI, and towards the outside. It has provided EUROSAI members with advice and support for the organisation of different EUROSAI events and issues.

Moreover, the Secretariat has implemented the EUROSAI Budget and provided the Organisation with the necessary administrative support. Further detail is given in the section of this Report devoted to Financial Issues.

As to the EUROSAI Magazine, the Secretariat has issued and published on the website the 21th issue of this publication, with the central theme of "EUROSAI contribution to Good Governance and reliable auditing of the public sector by modern SAIs". The Secretariat designed this issue in a more visual and attractive way (including, among other improvements, infographics), included for the first time an interview, and made other changes following some suggestions collected in the answers to the survey of the Magazine launched by GT4. When informing members on the launching of the magazine, members also received a short guide with some tips on how to make the most of the Pdf and the Viewer, the two available formats to enjoy the Magazine on the website. The improvements made in the last issue of the Magazine and its central section on the 25th anniversary of EUROSAI received positive feedback from members. The Secretariat wishes to thank those SAIs that collaborated in this last issue for their contributions, making this publication possible.

One of the main projects of GT4 is the improvement and promotion of the Magazine. To that end, a survey on the Magazine was conducted to learn about the level of satisfaction of EUROSAI members with the Magazine and to collect suggestions to enhance it. Final results and proposals for improvement

will be presented by the Chair GT4 to the Governing Board members for approval, when presenting under item 7 of the agenda.

The EUROSAI Secretariat has the overall responsibility for editing the Magazine. However, the active participation of other member SAIs is considered as a good practice and such model of cooperation is used by other regional INTOSAI groups (e.g. ASOSAI, OLACEFS) and by the INTOSAI itself. The participation of other members could be achieved through a creation of an Editorial Board, whose role could be the following:

a) Selection of topic for the monographic articles or editions of the

Magazine

b) Defining criteria for articles to be submitted to the Magazine

c) Evaluation and selection of submitted articles (substance, quality, relevance)

d) Overall assessment of the Magazine before its publication

e) Revision of the different language versions of the Magazine

f) Supporting activities regarding the format of the Magazine, its visual attractiveness or its promotion

During 2015 the Secretariat made an analysis of similar Magazines' editorial boards and consulted on this issue with other INTOSAI RWG. Based on this analysis, an Editorial Board could be set up for the EUROSAI Magazine chaired by the Secretariat3. In the opinion of the Secretariat, the Board would further strengthen the role of the Magazine as one of the main communication tools within organization. Members of the Editorial Board should be selected taking into account those SAIs with specific strong points in the area of communication, graphic design departments and other skills of relevance for the EUROSAI Magazine. Should the Governing Board agree the creation of such a Board, a more detailed study would need to be carried out, in order to prepare a concrete proposal in which the functions, roles and composition of the Editorial Board are clearly outlined. In any case and since the new Strategic Plan 2017-2023 will probably imply some changes in the Organisation's structure; it might be advisable to link the discussion on the setting up of such an Editorial Board with the wider discussions on EUROSAI's structure.

Regarding EUROSAI website, another main internal and external tool of communication of EUROSAI, we are delighted to announce that it is getting more and more popular among our members and outside. It has been increasingly visited since its official launch in October 2013. The number of sessions (visits) in daily average has grown from 734, in January 2014 to 1,916 in January 2015, to 2,367 in January this year. April 2016 was also a quite visited month with 2,828 sessions.

Visits to GT3's databases of products and audit reports, officially launched during the last Governing Board meeting on 10 March 2015, have been monthly increased. The current data of the Database of audit reports is the following: 26 EUROSAI members registered as users-contributors (19 already contributed) and information on 695 audit reports available. As for the visits and visitors to that Database you may see below how they have been evolved (Spain – Secretariat- and the Czech Republic -Chair of GT3- have been excluded from the analysis, since they visit it very often).

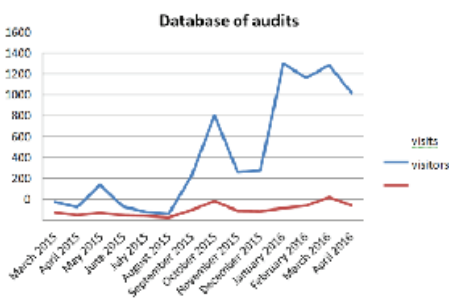

The Database of products consists currently of 200 available products (or relevant information on how to obtain them). Below you can see the monthly data of number of visits and visitors (Spain and Czech Republic excluded) since the last GB meeting.

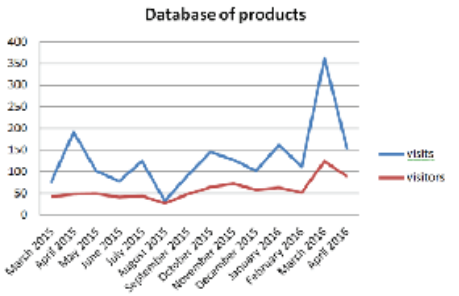

The Secretariat has been working closely with the Chair of Goal Team 3 to improve the databases, building on the experience derived from its use, consultation and feedback by members. Also, the implementation of certain changes in the electronic template, which could not be made by the IT staff of the Spanish Court of Audit, was recently contracted, after the Governing Board's approval by written procedure.

EUROSAI financial issues

The new budgetary period of the Organisation started in 2015, having the

Secretariat implemented the first year of the 2015-2017 EUROSAI Budget.

The Secretariat has drawn up the Financial Report of 2015 in accordance to the EUROSAI Financial Regulations, which will be presented under item 5 of the agenda, together with the report of the auditors (since 2014, the SAIs of Croatia and Israel), whose audit fieldwork took place on 11-12 April 2016.

The 2015 financialstatements show a positive result figure of 58,388.83 euros. This amount is higher than the previous year's, due to the savings in the publishing

of the Magazine and also to the non-regular translations expenses incurred in 2014, related to the organization of the IX Congress. As every year, the Secretariat has provided the Organisation with the necessary administrative support. The Spanish Court of Audit's contribution for the financial year 2015 is valued at around 233,000 euros, as stated in the corresponding EUROSAI Financial Report.

According to Rule 40 of the EUROSAI Financial Rules, the EUROSAI budget can subsidise necessary expenses incurred in the organisation of events (such as technical equipment, conference rooms or interpretation), while hospitality expenses (such as meals and social programmes) shall not be covered by the EUROSAI budget. This Governing Board agreed to grant financial support for three events organized in 2015. The approval was agreed by written procedure owing to the fact that the 43th meeting of the Governing Board of EUROSAI took place at the beginning of March, that is, before the deadline to present financial requests (31 March). The SAI of Turkey, Malta and ECA were granted with 6,000, 5,500, and 2,640 euros, each one in that order. The justifications of the use of these funds have been submitted to the EUROSAI Secretariat by each SAI involved. The beneficiaries SAIs justified the funds received and the SAI of Malta and Turkey reimbursed 2.856,29 and 4,333.45 euros, respectively, following the Secretariat's review of the justifying documentation (expenses such as salaries incurred by the host SAI -derived from overtime of the staff- and commissions charged by the bank of the SAI receiving the grant, were not considered eligible by the Secretariat).

The SAI of Lithuania (3,500 euros), Ukraine (6,000 euros), the Czech Republic (6,121 euros), Portugal (450 euros) and ECA (15,000 euros) have requested financial subsidies from 2016 Budget, chapter 2 (allocations from GT1, GT3 and GT4). The financial requests will be presented in more detail, under item

6 of the agenda, for the discussion and eventual approval of the Governing

Board, taking into account the reports issued by the GTs and the Secretariat.

Future challenges

During the coming year, EUROSAI will be facing different challenges such as drafting the next Strategic Plan 2017-2023 and finalizing the independent evaluation. We also need to address our members' expectations, according to the results of the self-assessment, which are many and quite focused on enhancing knowledge sharing and capacity building, above all, on the audit practical level and improving communication; to set the EUROSAI and its members' role regarding the Sustainable Development Goals; to deal with the impacts for EUROSAI of the INTOSAI new Strategic Plan and renewed Statutes; and to reshape the cooperation between EUROSAI and the other INTOSAI RWG.

Although future-oriented we should not lessen the pursue of some final outcomes not achieved so far in the current Strategic Plan, such as the collaborative platform for videoconference, e-learning and other practical functionalities. The implementation of such a platform should be a key priority if we want EUROSAI to operate efficiently, as our members are demanding.

After 25 years of working together and sharing solutions for our common challenges, we have made significant progress strengthening the role of European SAIs and this has been achieved mainly through the in-kind contributions from our members. As revealed in the external scan, when we look at other similar Organizations we can see that we are not behind in our current practices and governance -on the contrary, we are doing quite well. What we have achieved and learnt over these years is a very valuable asset to have in mind, now that we are in this crucial moment for EUROSAI in which we are designing what is going to guide our Organization in the future. We must treasure the experience and know-how accumulated along these 25 years of existence, since they are the strong foundations upon which we can continue building our community of SAIs of the European region

NEWS IN BRIEF FROM ALSAI

ALSAI'S ACTIVITIES JANUARY – APRIL 2016

Chairman of ALSAI Mr. Bujar Leskaj meets Mr. Dennis Wesner the General Development Officer at USAID

Mr. Bujar Leskaj held a meeting with Mr. Dennis Wesner the General Development Officer at USAID in the offices of ALSAI.

Mr. Wesner stressed the importance of ALSAI as a constitutional institution. He said that the US government is interested to fight corruption in Albania. "Our support for ALSAI will not fail," said Wesner, underlining the importance of ALSAI cooperation with other institutions such as the Ombudsman, HIDA, etc.

The Chairman of ALSAI appraised the projects implemented by USAID in Albania and expressed the willingness to cooperate with USAID on the projects that this agency will propose. By giving an overview of the institution's work in the past four years, he singled out the recommendations given by ALSAI to improve governance, such as the proposal to impose a ceiling on public debt, recommendations for the energy sector and hydrocarbons, the proposal for adoption of a law to material responsibilities of public servants in order to effectively counter the anti-culture of impunity in Albania, etc. Mr. Leskaj also emphasised that all the recommendations given were in line with the IMF recommendations.

ALSAI is facing a transformation and modernization process referring as a model to the most developed European SAIs. In this regard the institution has aimed at full transparency setting a new relation with the civil society (signed more than 20 cooperation agreements), being open and pro-active towards the media and the public by publishing 51 books, conducting the annual activity analysis in the spirit of iNTO-Saint (self integrity), etc.

In the framework of the cooperation with the NGOs it was completed the project "Strengthening of the law through the implementation of of ALSAI recommendations". This project was conducted by the Center for Transparency and Free Information funded by USAID through the "Assist-Impact" program. In the final report of the project there have been addressed important issues related to the implementation of recommendations given by ALSAI. In this regard Mr. Leskaj stated that ALSAI appreciates the CTFI recommendations we and are developing a detailed action plan to implement the recommendations from the NGOs.

Further the Chairman was focused in the growing cooperation activities with the counterpart SAIs and the EU institutions. One example of this cooperation is the IPA2013 project (2.1 milion euro), which ALSAI won in 2014 and which aims the strengthnen of capacities for the external public audit.

Mr. Wesner expressed his willingness to support ALSAI in the Performance Audits after he took an overview on the performance audits conducted so far by ALSAI. The Chairman of ALSAI stated that the institution is open to this contribution and welcomes any USAID proposal.

Both parts agreed that the cooperation should be concrete and in areas of mutual interest. They also agreed that the State Supreme Audit shall propose to USAID concrete and clear projects lasting 1-2 years.

The cooperation between ALSAI and USAID will be direct or through the NGOs that have won any USAID projects in fields related to the ALSAI activity and would need the ALSAI support.

Also Mr. Leskaj invited z.Wesner to audit ALSAI through funding projects, pointing out that the institution is open and can be audited in areas that are of interest to USAID and the general public.

The meeting was also attended by Mrs. Elina Koçi (USAID), Mr. Ermal Yzeiraj, and Mrs. Irena Islami (ALSAI).

ALSAI conducts the annual activitie analysis for 2015

This event was honored with the participation of the President of the Republic of Albania Mr. Bujar Nishani, the USA Ambassador in Albania Mr. Donald Lu, the Chairman of the Commission of Economy and Finance in the Parliament Mr. Erion Brace, the Attorney General Mr.Adriatik Llalla, the Ombudsman Mr. Igli Totozani, the Minister of Justice Mr. Ylli Manjani, the ILDKPKI Inspector General Mr. Shkëlqim Ganaj, the Governor of the Central Bank of Albania Mr.Gent Sejko, the Chairman of the Competition Authority Mrs. Lindita Lati, members of the Parliament, etc.

This event was also conducted with the participation of many representatives from the civil society and professional organizations in the field such as Prof. Dr. Jorgji Bolano, Prof. Dr. Skender Osmani, Prof. Dr. Sherif Bundo, Prof. Dr. Hysen Cela, Prof. Dr. Sazan Guri, Prof. Dr. Lavdosh Zahaj, Prof. Dr. Vjollca Karapici, Prof. Dr. Ago Nezha, representatives of the academic field such as the Rector of the Polytechnic University Mr. Jorgaq Kaçani, professors of the Faculty of Economics, journalists, etc. This activity was also attended by a delegation of 10 of OAG auditors headed by the Deputy / Auditor General Mr. Artan Venhari.

The welcome speech was helded by the Chairman of the Supreme State AuditALSAI Mr. Bujar Leskaj who made a brief overview of the work of the institution during 2015. Mr. Leskaj emphasized the fact that ALSAI as a supreme audit institution has an obligation towards its citizens and not the political parties and that its mission is to restore public confidence in the government.

In his greeting speech that the President Of the Republic of Albania Mr. Bujar Nishani prepared for the participants he appraised the work and contribution of the auditors and their managers for all their professional investment reaffirming the importance of ALSAI and noting "the deep conviction to very high expectations that a whole society and stakeholders have on your work."

The President also stated: "... you have achieved a standard progress and probably you are among the first institutions which have raised in a higher rate the issue of the greatest challenge of our society which is the faith”.

The event continued with the “report on the organizational performance for 2015”, the "Leading Indicators referred to the areas of performance of ALSAI based on the self-assesment instrument", and “Measuring the Performance of Supreme Audit Institutions" which was held for about 1 hour and 30 minutes by the Chairman of ALSAI Mr. Leskaj. After that auditors of ALSAI referred on the most important audits which are considered with significiant impact in the management of public finances and economic development such as audits on the Energy Sector, the Health Information Systems, etc.

The firs day of this ctivity was closed with the promotion of some books:

•"Elemente të Fazistikës - part IV" and "Hyrje në Inxhinierinë Financiare dhe Stokastike" witten by Prof.Dr. Skënder Osmani and Dr. Bujar Leskaj.

• "Ylli i shkrimtarit" a monography by Ndricim Kulla dedicated to the great writer Ismail Kadare.

• "Plaku i Kënetës", "Dashuri e fundosur" and "Arrestova shokun Tim" by Bedri Çoku.

The second day of this activity conducted in one of the halls of the Polytechnic University of Tirana and was dedicated to the junior auditors. They had prepared different discussions under the motto of the Young EUROSAI conferences with the central theme "SAI & I.

The conference was moderated by Mr. Ermal Yzeiraj Director of the Legal Department, Control Enforcement of Standards and Ethics. In his opening speech he stressed that there is no important difference in the division between junior auditors and professional auditors but there a significant division between very good auditors, good ones and those who can not manage to achieve results in their job. Being young is not a disfavor to make career in ALSAI but it rather constitutes an advantage. The speed with which new generation manages to absorb and put into practice the experience of previous generations is impressive. The energy that young people carry is also a necessary impulse to the institution.

During the conference there referred 23 junior auditors who had selected topics of focus towards the future. The topics addressed were related to measuring the performance of the SAI, the interaction ALSAI - Media, a tool to increase government accountability and credibility of the institution to the public, the SAI in a multicultural society, the impact of technology in the profile of a professional auditor , the link between ISSAI and IPSAS, etc..

In this Conference Mr. Bujar Leskaj appraised the pappers and encouraged the young auditors to do more in terms of their professional growth.

At the end of this two days activity ALSAI was focused on the challenges of the institution for 2016 during which the SAI will perform financial audits (certification of financial statements), will consolidate audit compliance, applying the standard requirements in accordance with the new compliance audit manual, will increase the number and quality of performance audits, etc.

The enforcement of the fight against corruption will be the focus of its institutional activity by denouncing corrupt acts in public, media, and further in the prosecution.

ALSAI starts the peer review process regarding the SAI indipendence

ALSAI was selected by the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) as a representative

of Supreme Audit Institutions (SAI) to carry out a European Peer Review process regarding the independence of SAIs.

Following the example of the most developed European SAIs and under the implementation of the International Standards on Auditing of INTOSAI - the principles of complete transparency and integrity, and based on the standard ISSAI 5600 "Guidelines for Peer review" ALSAI accepted the INTOSAI request to all Supreme Audit Institutions to be part of the Peer Review procces. ALSAI was also offered to be part of this process since the independence issue is one of the priorities of this institution in fulfilling its mission.

In this context on February 8 – 19, 2016 the auditors of the Austrian Audit Court started the Peer Review process with the participation of four auditors: Mr. Bernhard Beybel - Deputy Director of Department, Ms. Eva Prenner and Ms. Irmtraud Weinke from the Audit Court of Austria as well as one representatives of the SAI of Moldova, Ms.Verica Verdes - Department Director.

On February 8 the team held a meeting with the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj who gave a general overview of the activities of the institution and was focused especially on the eight principles of the independence of Supreme Audit Institutions which are set out in the Declaration of Mexico.

The Chairman appreciated this process and stressed the fact that ALSAI will set up a team from the staff to support the procces and will lead access to all the documents necessary for the successful realization of this process.

The team that will conduct the "Peer Review" proccess will contact also with the representatives of the civil society organizations that cooperate with ALSAI as well as with representatives of professional associations in the field of audit and economy.

Having recognized the vital importance that the cooperation between the Parliament and ALSAI has, the team will also carry out meetings with representatives of the Parliament, particularly with representatives of the Commission of Economy and Finance. The final report of this project will be available to the media and all stakeholders.

The meeting was also attended by Ms. Irena Islam - Director and Mr. Fatos Çoçoli - external expert.

The Chairman of ALSAI meets Mr. Gjon Junçaj Resident Legal Advisor of the Embassy of the United States

On February 9, 2016 Mr. Bujar Leskaj held a meeting with Mr. Gjon Juncaj - Resident

Legal Advisor of the US Embassy in Tirana and expert of OPDAT mission in Albania.

In this meeting Mr. Juncaj appreciated the role and contribution of the Supreme State Audit in the fight against corruption and expressed the desire to further strengthen the role and contribution of ALSAI not only in cooperation with the Prosecutor's Office and other institutions of the law enforcement but also with subsequent specialized structures such as the Bureau of Investigation that is expected to be created.

In his speech Mr. Leskaj made a summary of the work and audit activity of ALSAI over the past few years highlighting a number of indicators and achievements of this institution, the increasement of the organizational performance of ALSAI, the improvement of the quality of audits, the increased rate of detection of economic damage, the progressive increase in the number of criminal charges filed to the prosecution, the increased staff training events, the increased cooperation with the academic institutions and the civil society, and the increased presence of this institution in the media in the context of a greater institutional significant transparency toward the governance of the country.

Mr. Juncaj demostrated a particular interest in regarding the ongoing cooperation of the Supreme State Audit with the Prosecutor's Office and other state institutions, thus requesting submission of any problem that ALSAI has encountered over the years in performing the audit activity and providing ideas on how to strengthen its role in the future.

The Chairman of ALSAI stressed in particular the important support and contribution of the Attorney General Mr. Adriatic Llalla in this cooperation, expressing the conviction that regardless of the results that this cooperation could touch over the years, there is still much work to be done not only by our institutions but also by many other state institutions involved directly or indirectly in the fight against corruption.

ALSAI has consistently emphasized the fact that a significant number of senior officials remain undisturbed in their positions in the state administration, despite the fact that ALSAI has submitted to the prosecution particular criminal charges. This fact highly hinders the body position of the Prosecutor to investigate and uncover the full consequence of these issues. This phenomenon is calcified by years as the “installation of an anti-impunity culture”.

An important element in our institutional activity remains the implementation of the ALSAI recommendations by the relevant state institutions. This problem is also stated in every Progress Report of the European Commission in the recent years. In this regard a special role is played also by the Parliament and based on this fact ALSAI has intensified the cooperation with the Commission of Economy and Finances.

In the end of this meeting Mr. Leskaj asked Mr. Juncaj to convey to the US Ambassador Mr. Donald Lu his special thanks on his presence to encourage the annual analysis for 2015 and his gratitude for the invaluable contribution that the United States and Mr. Lu are giving on the judicial reform.

On his part Mr. Juncaj stated that he was optimistic about the future cooperation between OPDAT and ALSAI seeking the commitment of tha latest especially in the area of training and providing professional audit expertise.

The Chairman of ALSAI meets the Italian Ambassador in Tirana, Mr. Alberto Cutillo

On February 10, 2016 the Ambassador of Italy in Albania Mr. Alberto Cutillo held a meeting with the Chairman of ALSAI Mr. Leskaj in the premises of this institution.

Mr. Leskaj thanked the Italian Ambassador and the people of Italy for the assistance provided during these two and a half decades especially in the difficult moments of its existence. Further he presented a summary on the activity performance of ALSAI in the recent years highliting the adoption of the new Law in November 2014, the achievements in enhancing sensitive indicators of the usefulness of the institution, and informed him on the indicators of the economic damage for the 2015 State Budget which have reached to 919 million euro or 3.5 times more than this indicator was registered during 2012-2015.

On his part, Ambassador Cutillo praised the important role of ALSAI in the fight against corruption in the country and to increase the accountability of public administration and stated that ALSAI has three roles and challenges for the future for which he was convinced in their successful achievement. “The first one is holding accountable the public administration. The second is improving the performance of public administration through the recommendations and the third is the contribution to the law reform proposals that you make”.

In the future ALSAI and the Italian Embassy in Albania will increase contacts and exchange of information in order to improve cooperation and public governance in the country.

ALSAI and the "MONITOR" magazine sign a Cooperation Agreement

Pursuant to this Agreement ALSAI will engage in the data exchange of mutual interest and designin a new window of communication with the public in order to increase transparency and modernize the

institution. This collaboration will create the possibility of increasing the presence of auditors in the magazine through different papers such as newsletters for governance, training, consultative meetings, roundtables, workshops, seminars etc. according a detailed programe adopted by both parts.

Mr. Leskaj emphasized the institution's readiness for cooperation with the civil society organizations and the willingness and seriousness of these organizations to cooperate with ALSAI. To date ALSAI has signed 19 cooperation agreements with these organisations.

This agreement was signed by the Chairman of ALSAI Mr. Bujar Leskaj and the Chief Editor of the "Monitor" magazine Ms.Ornela Liperi.

Ms. Liperi praised the cooperation and the new approach that ALSAI has toward the civil society and especially in increasing the transparency of the institution through the media and the public in general and she also stressed the fact that this cooperation will generate new ideas and will help to inform the Albanian taxpayers on the ALSAI findings which will lead to the improvement of the fight against corruption.

As a conclusion ALSAI and the "Monitor" magazine expressed the determination to implement this agreement by working together to organize joint activities, and to provide each other's expertise and training services for their respective areas of cooperation in order to enhance the audit quality.

ALSAI and the Confederation of Industry of Albania signed a Cooperation Agreement

Following the collaborations with the civil society organizations and the professionals in the field of audit ALSAI signed the Cooperation Agreement with the Confederation of Albanian Industries (Confindustria) on February 25, 2016.

The agreement with the Confederation of Industry of Albania is the 20th signed by ALSAI in the last four years. This agreement has a particular importance for both organizations since their operational field is very different so they can both help and complete each other.

The ALSAI Chairman praised the reliability and integrity of the Confindustria in facing the challenges and stressed the fact that public expectations towards the state

institutions are high especially in the fight against corruption.

ALSAI will use all the legal channels to enable the contribution of Confindustria's experts in its audit groups in auditing those entities where the lack of transparency and distortion of competition is at its highes levels.

Mr. Buxhuku appraised the cooperation and particularly the increasement of the transparency level of ALSAI noting that the two institutions are united in a common purpose that of the well-administration of public finances and respect for free competition in public tenders and setting standards of a free economy and equity markets. Confindustria and ALSAI agreed to jointly engage in the fight against corruption and lack of transparency in public administration in order to improve governance.

The agreement was signed by the Chairman of ALSAI Mr. Bujar Leskaj and Mr. Gjergj Buxhuku General Administrator of Confindustria.

The visit of the Chairman of ALSAI in Poland

In the framework of the meeting of the Working Group of INTOSAI on the Review of ISSAI 30- the Code of Ethics the Chairman of ALSAI Mr. Bujar Leskaj payed a visit to Krakow, Poland on March 2 – 4, 2016.

During his visit in Krakow, Mr. Leskaj met with the President of the Supreme Audit Office of Poland Mr. Krzysztof Kwiatowski where they discussed the starting of the twinning project for institutional capacity building of the SAI which will be implemented in ALSAI in the next two years under the IPA programme.

During this meeting Mr. Leskaj and Mr. Kwiatowski signed a Joint Declaration in which the two institutions should engage in:

- achieving the objectives of the twinning project with the aim of the efficient, transparent and accountable use of the public funds;

- implementing the twinning project objectives which are consistent with the best practices and the standards applied by the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI);

- working closely together to achieve the expected results of the project activities listed in the Twinning Contract;

- staff commitment for the implementation of the twinning project;

- the necessary support required for the implementation of the project activities described in the Twinning Contract.

Mr. Leskaj appreciated the importance of this project to the State Supreme Audit Institution since the auditors will have the opportunity to familiarize themselves with the best practices in the field of auditing and he stressed that the training events that will take place during the implementation of the twinning project will 'serve to increase their professional and external audit capacities in Albania.

Mr Kwiatowski noted that the Supreme Audit Office of Poland has given special importance to the successful implementation of the Twinning Project in and is committed to the incorporation of the most successful experts in the field of auditing. Mr. Leskaj and Mr. Kwiatowski then hailed the activity of the Working Group on ratings ISSAI 30 and addressed to the contribution and commitment of the representatives of Supreme Audit Institutions in the capacity of members of the working group of INTOSAI for the revision of the Code of Ethics ISSAI 30.

On March 2-4, 2016 the working group held its last meeting in which they discussed the comments forwarded by the 31 SAIs of the draft published by INTOSAI. The document will be submitted for approval to the INTOSAI Steering Committee and will be approved at the XXII Congress of INTOSAI to be held in Abu Dhabi on the December 5-11, 2016.

In this visit Mr. Leskaj was accompanied by the General Secretary Ms. Luljeta Nano and two Department specialists Ms. Alma Shehu and Ms. Elira Elezi.

ALSAI signes a Cooperation Agreement with the Czech Republic SAI

On March 9-10, 2016 the ALSAI Chairman Mr. Leskaj held a meeting in the Supreme Audit Office of the Czech Republic and signed a Cooperation Agreement with his counterpart Mr. Miloslav Kala. The agreement was prepared on the basis of Article 15 of the Declaration of Lima on the common principles of respect, mutual trust and cooperation of the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) and the European Organization of Supreme Audit Institutions (EUROSAI).

The signed document is very valuable to ALSAI and comes after the signing of several cooperation agreements with European SAIs such as the Polish NIK, the Austrian Court of Audit, the Turkish Court of Auditors, the SAIs of Croatia, Slovenia,

Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Macedonia, etc. The implementation of these agreements has contributed directly to the growth of the professional capacity of ALSAI auditors. The long experience of over 255 years of the Czech SAI and its auditing work quality is a very good model to be followed by ALSAI. Through the support provided in the agreement both SAIs will share their experience in the audit activity through study visits, training and workshop events, etc.

During the first day of the visit Mr. Bujar Leskaj and Mr. Miloslav Kala made a presentation of their respective SAIs regarding their audit mandate, the independence of the SAI, the organizational structure, the law on the functioning of each SAI as well as the articles of the Constitution relating to the functioning of the SAIs.

The Chairman of ALSAI made a brief presentation of the 91 years history of ALSAI giving an overview mostly on the achievements, difficulties and challenges of the institution in the recent years. Mr. Leskaj focused on the adoption of the new Law by the Parliament in November 2014 after the support of the Committee for Economy and Finance in the Parliament and especially with the support of experts from SIGMA and DG Budget.

Further Mr. Leskaj aknoledged the participants with the number of audits conducted during 2015 (158) and the increased economic damage detected which is counted 8 times higher compared with the period 2008-2011, as well as on the effectiveness of ALSAI which has increased significantly about 4.2 times higher compared with 2008-2011.

Mr. Leskaj focused also on the important recommendations of ALSAI for legal changes on public debt, on the publications of ALSAI, the presence of auditors in the written media, the co-operation with the civil society and universities, the cooperation with partner SAIs, etc.

Mr. Miloslav Kala made a presentation of the Supreme Audit Office of the Czech Republic and its organizational structure. The Czech SAI currently has 470 employees from which 340 work at the headquarters in Prague and conducts an average of 39 audits per year. Since 1991 until now the Czech SAI has implemented a total number of 901 audits in 11,000 entities. Mr. Kala informed about the protocol audits and details of their implementation, the audits on the implementation of the state budget, the relations with the parliament and citizens, the independence of the Czech SAI, the data-base of audits and writing of audit reports, etc,.

Both presentations were associated with numerous questions and discussions.

On the second day the discussions were focused on the risk analysis including the audit planning and the audit quality management. The discussions were held by Ms. Jana Schenkova from the Czech SAI and Mr. Ermal Yzeiraj from ALSAI. This panel also discussed on the IVth Scientific Conference of ALSAI to be held on June 20 – 21, 2016 in Tirana.

Other topics that were discussed were also the performance audits and audits Data Base of EUROSAI run by the Czech SAI. The Chairman of ALSAI agreed regarding the concrete contribution from ALSAI for completing the audits Data Base of EUROSAI.

During the two days visit the President of the Czech SAI Mr. Miloslav Kala was accompanied by high level menagers such as the Deputy/President Ms. Zdeňka Horníková and the memebers of the Board of Directors Ms.Hana Hyksova and Mr. Pavel Hrncir, as well as the Department Directors Mr. Stanislav Koucky, Mr. Sylva Mullerova, Ms. Jana Schenkova, Mr.Stefan Kabatek and Mr.Jaroslav Broza.

In this visit Mr. Leskaj was accompanied by Mr. Ermal Yzeiraj Director of the Department of Law, Control of Standards and Ethics, Ms. Albana Agolli Director of the Audit Department of Projects with Foreign Funding and Public Societies, as well as Ms. Irena Islami Director of the Directory of Comununications, Publishing and Foreign Affairs. The visit was organized by the Albanian Ambasador in the Czech Republic Mr. Riza Poda whom also assisted the signing of the agreement.

ALSAI participates in the meeting of the Working Group of EUROSAI on the IT Audit for the self assessment project ITSA and ITASA

From March 15 – 17, there was held in Bern, Switzerland the meeting of the working group of EUROSAI on IT Audit on behalf of the self-assessment project (ITSA and ITAS).

The meeting was attended by representatives from the European Court of Audit, the Court of Accounts of France, the SAIs of Hungary, Lithuania, Malta, the Court of Accounts of Moldova, the Polish NIK, the National Audit Office of Bulgaria, the Court of Auditors of the Russian Federation, the Turkish Court of Accounts and the Swiss Federal Audit Office.

In this meeting ALSAI was represented by a group of auditors from the IT Audit Department comprised by Mr. Kozma Kondakciu, Ms. Aulona Jani and Mr. Marenglen Sinani.

In his opening speech Mr. Bernhard Hamberger from the SAI of Switzerland welcomed the participants and did a brave analysis of the decisions from the last meeting of this working group held in Warsaw on July 2015. From this meeting he pointed out the decision on the revision of ISSAI 5300 "IT Audit guidelines" and stressed the importance of filling the gap between the existing standards and guidelines in the field of Information Technology. He also held a repetition on the ITSA and ITASA methodology and on the latest developments.

Further the moderators Mr. Musa Kayrak from TCA, Mr. Milian Istatkov from the SAI of Bulgaria, Mr. Ivo Koppelma from ECA and Mr. Dainius Jakimavičius from the SAI of Lithuania held their presentations on the self-assesment procces and it was concluded that there is the need for changes on the methodology such as the exlusion of the SWOT analysis and changes in the questionaries of the self – assessment (developed on Excel from the SAI of Hungary and on web from the SAI of Bulgaria).

During the second day the President of the Swiss SAI, Mr. Huissoud Michel presented the results of the parallel audit conducted on the biometric passports from the SAIs of Belgium, Latvia, Lithuania, Norway, Portugal and Switzerland.

On the last day the participants where divided into groups and they discussed new ideas on projects or on updating the existing ones especially the parallel audits. On this behalf it was approved a list of 17 projects and ideas to be proposed at the next meeting of the working group to be held in June in Prague.

The ALSAI Group actively participated in the discussions and proposed two ideas for the new projects:

- Designing a risk assessment tool.
- Drafting of a methodology to use the visualization in an audit procces

The proposals were appreciated and are forseen to be discussed at the meeting in Prague.

ALSAI participates in the meeting of the liaison officers of the Contact Committee of the EU SAIs

On June 6 – 8, 2015 there was held in Riga, Latvia, the meeting of the liaison officers of the Contact Committee of the EU SAIs. The meeting was attended by representatives of the European Court of Auditors, representatives from the 28 SAIs of the EU member states and SIGMA, as well as delegations from SAIs of the candidate countries such as Turkey,

Albania, Macedonia, Montenegro, Serbia and Bosnia and Herzegovina.

On the first day it was organized the meeting of the liason officers of the candidate and pre-candidate countries. At this meeting they discussed the activities that this network will organize during the second half of 2016 and during 2017. It was reconfirmed that on April 13-14, 2016 the SAI of Serbia will organize the round table on the "Audit Opinion" in which the participants will exchange experiences on drafting an opinion based on the ISSAIs of the financial and compliance audits. In this event our institution will be represented by a group of experienced auditors who will present the SAI's experience in the financial audits. In the framework of the joint activities of the network of the EU candidate countries the SAI of Bosnia and Herzegovina will organize a round table on the independence of SAI in September 2016. The aim of the activity is to create a platform for discussion of the challenges faced by SAIs to maintain their institutional and financial independence. The target groups that will participate in this activity will be the SAI's Presidents. A very important topic is the relationship of the SAI with the Parliament. In this context the German SAI will organize the conference on "The framework of relations between SAIs and Parliaments". The conference aims at developing and introducing a guide which will be used by SAIs to strengthen the relationship with the parliaments. The relationship between the SAI and the Parliament is considered one of the main pillars of the parliamentary oversight in the context of increasing public accountability and transparency.

The performance audit is a new area for many of the EU candidate countries and the expertise and best practices from the EU countries and the European Court of Audit are welcomed by these countries. At the initiative of the National Audit Office of Sweden and with the support of the European Court of Auditors some of the Balkan countries such as Albania, Serbia, Montenegro and Macedonia will perform a parallel performance audit on the "Public Procurement". In this context it was decided that during 2016 there will be organized several workshops in which experts from SNAO and ECA will present their best practices for all phases of performing the audit.

Fraud and corruption are two phenomena that auditors are often facing in their audit work. In this contex ALSAI was offered to be the host country and organizer of the workshop "On the fight against corruption and fraud". This event was intended to be completed during the first half of 2017.

During the meeting it was highlighted the successful organization of the workshop "Based on the materiality and audit sampling" which was held in November 2015 in Vlora.

On the second day the EU member states discussed the activities that will take place during 2016 and reported on the progress of the working groups which carry out audits in various fields. On this behalf the SAI os Slovakia reported on the preparations for the meeting of members of the Contact Comittee which will be held on October 21-22, 2016 in Bratislava.

The SAIs of Netherlands, Latvia and ECA reported on the progress of the work of the Task Force on the European Banking Union and namely on the updates of the unik supervising mechanism and the feedback of the stackeholders on this Union.

During the meeting it was discussed the proposal of the SAI of Poland to draft a joint statement inviting the first signatory activities of the SAIs of Ukraine, Moldova and Georgia.

Representatives of the German SAI reported on developments in the process of development and adoption of EPSAS and on the statement of the federal state of Baden Wuerttenberg regarding the control systems and the administrative costs of EU funds for agriculture.

The SAI of Italy reported on the activity of the Working Group on the VAT as the leading representative of the group that is conducting the audit on the VAT in the EU countries. They also reported on the expected results from this audit.

Part of this agenda there were also presentations on the future activities planned from this network among others the workshop proposed by ALSAI on the "fight against corruption and fraud ".

In this activity ALSAI was represented by the Chairman Mr. Bujar Leskaj, the Secretary General Ms. Luljeta Nano, and the senior auditor Ms. Alma Shehu.

The next meeting of the Contact Committee will be held in Stockholm, Sweden in 2017.

Meeting of the Working Group of EUROSAI regarding the audit of funds allocated to disasters and catastrophes

On April 5-7, 2016, it was held in Baku, Azerbaijan the second meeting of the Working Group of EUROSAI on the “Audit of funds allocated to disasters and catastrophes”, which was focused on the challenges of the successful and practical implementation of ISSAI 5500-5599 "Audit Guidelines on Disaster aid”. This meeting was organized by the Chamber of Accounts (SAI) of Ukraine which heads the working group of EUROSAI, while the Chamber of Accounts of Azerbaijan hosted and facilitated the realization of the activity. The discussions of the participants brought numerous experiences of using new methods of data security in disaster management audit such as the GIS method. The discussions were also focused on the experience of the National Audit Office of Bulgaria in the prevention and management of flood risks, or the experiences of the Italian Court of Auditors on audits to reduce hydrological disaster risk. It was also of

great interest the approach of the audits conducted by the SAI of Ukraine on the flood management, as well as the experience of the representatives of Indonesia regarding the practical difficulties in implementing the ISSAI 5510 "Audit on Reducing the Risk of Disasters" and the ISSAI 5540 on “Audit on the activities after the disaster".

The second meeting of the Working Group of EUROSAI on the Audit of Funds Allocated to Disasters and Catastrophes was attended by representatives of the European Court of Auditors (ECA) and the SAIs of Italy, Turkey, Poland, Albania, Latvia, Moldova, Bulgaria, Romania, Russia, Serbia and Indonesia. Through the exchange of experiences it was managed to present a coordinated approach in support of the respective governments in developing effective tools for the prevention and elimination of consequences of disasters and natural disasters, and without forgetting those disasters that are a result of human activity. There were also discussed the principles and procedures to use in conducting audits of this nature. The focus was also on the need of funds to prevent and assess the risks that can come from disasters. Theses cases were discussed by the SAIs which have conducted audits of this nature, especially the experience of Ukrainian, Bulgarian, Turkish and Italian colleagues. In this activity ALSAI was represented by Ms. Manjola Naco Director and Ms. Amantia Patozi, specialist.

ALSAI signes a Cooperation Agreement with the “Albanian Platform for Policy Advocacy”

On April 22, 2016, it was signed a Cooperation Agreement between ALSAI and the non-profit organization "Albanian Platform for Policy Advocacy" represented by its Executive Director Mr. Brenton Kotorri. In the recent years ALSAI has increased the cooperation with the civil society organizations and eith professionals in the field of economy. Up to date ALSAI has signed 22 cooperation agreements.

The Chairman of ALSAI appreciated the seriousness and ambition of this organization which consists of young people aged 18-30 and also their ideas which are very valuable in the increasement of accountability and transparency of the activity of public institutions. The agreement will produce mutual benefits. From one side this organization will be aknoledged on the

ALSAI findings and recommendations and on the other side the auditors of ALSAI will cooperate with these young and couragous people in denouncing the corruptive activities.

On his part Mr. Brenton Kotorri appreciated the transparency of ALSAI and its collaboration with the civil society. He stressed the fact that his organization is growing fast thanks to the trust that the citizens have toward this organization and its professional publications which somehow have filled the gap that existed in the Albanian market. Mr. Kotorri also considered ALSAI as one of the most prestigious partners in the joint fight against corruption.

Training events

In order to fulfill the development objectives of the institution presented in the institutional development strategie 2015 – 2017 during the period January – April 2016 there were organized 1,185 training days. These events were conducted in cooperation with the ALSAI's national and international counterparts. These days are devided in 280 training days abroad and 905 training days in our country.

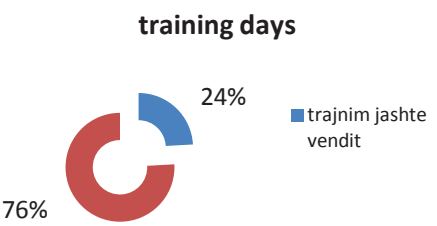

Among the training events abroad we can mention the training at the TCA, "Presentation on the IT Audit" in Luxemburg, "ITSA and ITASA project" in Bern, the workshop on anticorruption in Hungary, ect.

Among the training events with the national counterparts we can mention the trainings organized by ASPA, The Internal Audit unit at the MoF, trainings organized by rapresentatives from the EU Community, AFCOS-Training on the IPA twining project, ect. The training methods used were the face-to-face method, e-learing, worshops and seminars. The training topics are different according the needs, profesions and experience of each

auditor. The chart below shows these data:

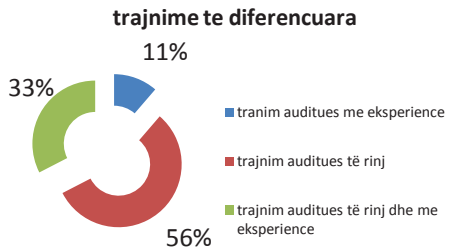

In this regard the focus was on the training events for the newly recruited by offering specified training modules to be informed firstly on the international auditing standards and the regulatory framework of the auditee. The chart below shows these data:

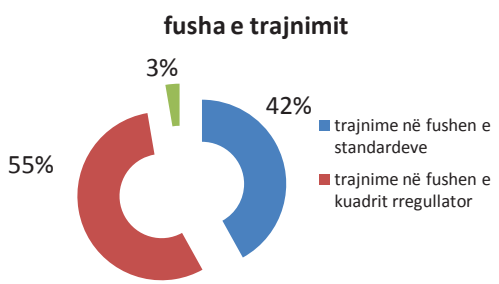

Training of 22 auditors from ALSAI in the Turkish Court of Accounts, organized during 18-22 of January 2016.

It was the 10th group of auditors being trained in TCA and in total there are 176 auditors trained during the period of 2012-2015. The group consisted of Director Department Bajram Lamaj, Head auditors Vullnet Karafilaj, Muhamet Kavaja, Selfo Zeneli, Head of sector Gwzim Zilja and auditors Albert Thoma, Elira Elezi, Xhulieta Çelaj, Gerti Bode, Elida Kocani, Helena Solis, Krisi Anastas, Mareglen Sinani, Xhein Xhindolli, Alfonc Gabili, Enkelejda Tole, Erieta Këlliçi, Hektor Kosova, Benet Koka, Haki Hoxhaj, Orgest Levani and Gentjan Leva, on the first day of training the group was welcomed by the President of Turkish Court of Accounts Prof.Ass. Dr. Recai Akyel.

Workshop of the State Audit Office of Hungary (SAO) in Budapest and Szarvas on the topic "From survey to audit the integrity of integrity", organized during 22 to 26 February 2016, initiated and supervised by SAO. Welcomed speech of the conference was held by the President of the Hungarian SAO, Mr. László Domokos. This event was attended by Mr. Péter Szijjártó, Minister of Foreign Affairs and Trade of Hungary and z. Einar Gørrissen, General Director of IDI (Norway), and also by representatives of various SAIs as Hungary, Portugal, Greece, Albania, Bosnia and Herzegnovina, Macedonia, Indonesia, Kyrgyzstan, Malaysia, Mauritania, Moldova, Montenegro, Pakistan, Philippines, Sudan, Switzerland, Thailand, Ukraine, Bangladesh and Tanzania. ALSAI was represented by head auditors Mr. Muhamed Kavaja, Mr. Vullnet Karafilaj and senior auditor Mr. Skender Muca.

The PPA workshop, organized on 25-26 February 2016 in European Court of

Audit, Luxembourg, presenting the concept ideas on Project Performance Audit II at the regional level. Proceedings of the workshop was extended to two days and moderated by Deputy / General Auditor of the Swedish SAI, Mr. Magnus Lindell. Each representative of SAI-s participant in workshop made a brief presentation of the work on PPA and usefulness of the project to the specific perspective of SAI. Then it moved on proposals for potential topics that can be audited in PPA II. The proposals focused on four main areas:

1. Public Procurement,

2. Direct Foreign Investment,

3. Public Debt

4. The quality of products and their certification.

Albanian SAI was represented by Mr. Rinald Muca, director of performance audit and Mr. Alfred Zylfi, Mrs. Elfrida Agolli, senior auditors, appreciated the first two topics, arguing that public procurement is a high-risk area, in terms of economy in public funds use.

Regional workshop on "audit opinion" held on 13 and 14 April 2016 in Belgrade in the framework of the activities based on a signatory Conference on the relations of Supreme Audit Institutions and national parliaments of regional countries, which took place in Budva, Montenegro, on 18-19 November 2013. This event was the successor of the workshop organized by the ALSAI in Vlora on 3 and 4 November 2015, on "materiality and audit based on samples". The workshop was supported by the National Audit Office of Sweden (SNAO) based on the proposed Plan of Joint Work Group on Audit Activities (JWGAA). In this workshop ALSAI was represented by Mrs. Yllka Pulashi, Director of Standards Control, Mr. Artur Hasanbelliu, Internal Audit Director, Mrs. Selime Bregu senior auditor and Ina Sokoli, auditor.

Training on "Introduction to IT Audit", held during 18 to 20 April 2016 Luxembourg, the European Court of Auditors. The training was part of the internal audit of ECA, and participating representatives from Turkish and Spanish SAI, as well as interested actors from private sector. ALSAI was represented by Mrs. Irma Idrizaj, auditor. Lecturer of training was Patrick Soenen, ECA's external expert. The purpose of the training was to familiarize the audit process in a technological environment, learning best practices from COBIT 4.1, the use of IT within financial audit, and use of IT within the performance audit.

Training on EU procurement, organized on 21-22 April 2016 by "The European Institute of Public Administration", in Dubrovnik Croatia, had as its object providing a detailed overview of Directive EC procurement "Directive 2014/24 / EU" and the basic concepts of public private partnership contracts (PPP). Training moderators were Ms. Beuter Rita and Mr.

Michael Burnett, experts at the European Institute of Public Administration. The training was attended mainly by representatives from the Ministry of Finance, Social Affairs and Transport of Bulgaria, the Ministry of Finance of the Czech Republic, Poland, Lithuania and Software Audit Agency of the European Union to Croatia. While ALSAI was represented by Mr. Fatmir Zilja and Mr. Idlir Dervishi, auditors in Audit Department of the Central Budget, High Public Administration and Internal Audit.

Translated by: Redina Karapici Auditor, Audit Departmen of Invesments and Foreign Financed Projects and Environmental Protection

NATIONAL AUDIT OFFICE OF FINLAND

NATIONAL AUDIT OFFICE OF FINLAND

Zyra Kombëtare e Auditimit është institucioni më i lartë i auditimit të Finlandës dhe i raporton drejtpërdrejtë Kuvendit. Ajo auditon financat e shtetit dhe menaxhon asetet në mënyrë që të sigurojë që fondet publike janë shpenzuar në mënyrë sa më ekonomike dhe në përputhje me legjislacionin.

National Audit Office of Finland

National Audit Office of Finland has been historically the main monitoring body in Finland. NAOF is the oldest institution in Finland, responsible for the auditing and management of the state economy. NAOF is the higher auditing institution in Finland and report directly in Parliament. National Audit Office of Finland audit state financing system and manage the assets in order to ensure that the public funds are spent economically and in accordance with the legislation. NAOF works in accordance with the public administration to develop a good financial management and to ensure an effective use of public funds. As an independent expert, NAOF supports the Parliament, the Government and the public administration in decision making.

National Audit Office of Finland is an expert, independent and neutral state authority. The main task of NAOF is to control the legality and financial management in accordance with the state budget. National Audit Office inform the government, parliament and other main bodies about the financial management and other administrative activity.

NAOF protect the interest of the taxpayers and citizens auditing the public funds, the revenues and the use of state property. NAOF has the right to gain all the information needed from the auditee. State authorities and corporates has to repot immediately any case the abuse of the state funds in NAOF.

Organization

National Audit Office of Finland is directed by the General Auditor, whom is elected

from the parliament for a 6 years mandate. NAOF can exercises financial, compliance and performance audit. The management executive unit oversees the audit work and also the report to the Parliament. NAOF has 150 employers and the headquarters are in Helsinki. Also NAOF has two branches, one in Turku and one in Oulu.

The activity, status and the tasks of NAOF are sanctioned to Article 90 of Constitution of Finland and other acts.

Legal framework

Law of National Audit Office

Mission

The mission of the NAOF is to ensure the legality and effectiveness of the state financial management and the accordance with the state budget. NAOF cannot audit the financial management of the Parliament, parliament funds, National Bank funds or social insurance institution. The right of NAOF to supervise the transfer of funds from Finland to European Union is determined by special laws.

National Audit Office of Finland has the right to audit:

1. State authorities, agencies, corporates, state funds
2. Corporates where the state is a share holder, solicited in Article 19, especially when state shares and property are used.
3. Municipalities, organization, private companies and individuals that has used state funds or financial aids from the state.
4. Organizations and other legal entities, which have received permission from the State to procure funds, be used them or distributed for a particular purpose.
5. Credit institutions or other organizations that care about the financial transactions of the state, or use and manage funds and state property.
6. Other funds for which the state is responsible.
7. Provisions of paragraph 1, item 3, related to beneficiaries of state support, are also applicable to the mediator and the parties who have transferred funds received from private individuals, for personal purposes.

Reporting to Parliament

NAO must submit to Parliament a report on its activities, annually until the end of September, as well as other special reports as needed. Through reports, it has the right to receive information also the Parliamentary Commission.

Auditor General

Audit activities are directed by the Office of the Auditor General, who is responsible for all matters except those that are the responsibility of the Board, or issues for which the law stipulates otherwise.

Auditor General is elected by Parliament. Further provisions related to the

elections, including the proceedings of Parliament (40/2000). The Auditor General's mandate lasts 6 years and continues until the beginning of next term of General Auditor. Elected auditor will be released by any previous incumbent, while on duty as General Auditor.

General Auditor decides how to present the issues for which he is responsible.

Advisory Board

In its structure, the NAO has also an Advisory Board. Duties of the Board are to maintain and develop relations with NAO partners, to take initiatives to develop auditing and to monitor the effectiveness in relations with partners. The Board elects the president from its ranks member.

NAO may appoint as members of the Board, representatives of key cooperation partners or public financial management experts, a challenge period not exceeding 3 years.

Reporting abuse

Despite confidentiality rules, every state authority, agency or business enterprise, must report immediately to the State Audit Office, for any misuse of funds or properties that it manages or for which it is responsible.

The law “On the right of the Audit Office to audit certain transfers between Finland and the European Community” (March 17 1995/353).

Purpose of application

This law applies to credit transfers between Finland and the European Community and audits their use. Under this law, credit transfers mean the payment or account liabilities of the state, municipalities, companies Finnish companies operating in Finland, foundations, companies and individuals to the European Community, as well as subsidies, loans, financing, other papers securities, or other forms of subsidy, directed in Finland by the European Community.

Provisions of paragraph 1, in connection with the transfer of loans from the European Community are also applicable to the mediator and the parties who have transferred funds.

Competencies

State Audit Office has the right to audit the transfer of credits by reference in paragraph 1, and control to the extent necessary to finance and operations mediators, donors, recipients and intermediaries who pays the transfer, or the person to whom the recipient has transfer resources received.

NAO has the right to audit the credit transfers (referred to in paragraph 1) and responsible for payment. People should help auditors audited during the assignment. NAO may choose to include in the audit advisors experts.

Access to information

Auditees must provide to NAO all required information and documents, without

prejudice to the specific provisions on confidentiality issues. NAO should have access to all information and documents of the audited entities, as well as documents relating to its operations.

Submission of confidential information (May 21 1999/653)

Despite the obligation of confidentiality, as described in the Law "On Publication of Official Activities" (621/1999), the information provided during the audit, relating to the economic, business, or state secrets, it can be treated by the police and other authorities like prosecutors and courts in order to investigate a crime, and even by the EC, if it is required by legislation.

Rules of Procedure

Rules of Procedure guide the organization, departments, units and their duties, as well as the management and preparation of cases for adjudication. The Rules of Procedure also regulates the issuance and instructions preparation and orders related to the audit, the board of penalities, sanctions and their establishment, quality board and science council, cooperation between officials and staff, as well as posts and qualifications.

ISRAEL – THE OFFICE OF THE STATE COMPTROLLER AND OMBUDSMAN

The Office of the State Comptroller in Israel focuses on examining the activities of the executive authority, if they are conducted in accordance with the principles of economy, efficiency, effectiveness and moral integrity. State Comptroller function is defined in the basic law on the State Comptroller.

The Office of the State Comptroller in Israel focuses on examining the activities of the executive authority, if they are conducted in accordance with the principles of economy, efficiency, effectiveness and moral integrity. State Comptroller function is defined in the basic law on the State Comptroller. Audit results are brought to the attention of authorities audited for their response and in order to enable improvement in management. Later reports submitted to the Knesset (Israel's parliament) and published. The Office of the State Comptroller is independent and accountable only to Knesset.

The State Comptroller's principles

State control is one of the fundamental factors of democracy. State auditor is part of the system of checks and balances in a democratic state. Statusi i tij në kuadër të sistemit të qeverisjes është një nga masat për forcimin e demokracisë. His status within the system of government is one of the measures to strengthen democracy. Control of the executive authority has expressed his principle that public officials in a democracy are trusted administrators and public servants and not their leaders. This is an important factor in increasing the accountability and transparency of public administration. Most countries of the world have an independent audit institution, whose function is to audit government administration, that of other public bodies and evaluate their

activities.State audit institution in Israel is the State Audit Office. Since the beginning, the State of Israel recognized the importance of state control. In 1949 it was adopted the Law on the State Comptroller, thus establishing the Office of the State Comptroller, one of the first institutions to be established in a state.

Law on the State Comptroller of Israel provides a strong basis for a more detailed examination of the state. The law gives a wide range of functions controllers at two categories of bodies subject to state control and audit comprehensiveness. This basic law defines the constitutional status of the State Control and specifically asserts his independence. Knesset elects the State Comptroller in a secret ballot for a seven-year term. In carrying out his functions, he reports only to the Knesset-in and does not depend on the government. State Comptroller decides entities to be audited, unless required by the Knesset, the Knesset's Committee for State Audit Affairs or the Government. The budget of the State Comptroller is determined by the Knesset Finance Committee's proposal of the Audit Office and in particular the approval of the state budget. The auditor submits a report on the implementation of the budget of the State Audit Office on the Knesset's Committee for State Audit Affairs. The auditor is independent in the discharge and appointment of the employees of his office.

The State Comptroller's Functions

A. The legality and regularity - Control over the legality of an action taken by a public official - a person who has authority or spends public funds - is designed to examine whether this action is within his legal authority to take the action in question, review of the regularity of action taken or expenses. It is designed to review compliance with laws, regulations, procedures and proper standards of conduct.

B. Economy, Efficiency and Effectiveness - An audit of the economy has to do mainly with the resources invested in a particular activity; The efficiency audit examines the relationship between resources and results and effective-ness audit is concerned with the results achieved and whether activity goals, are met genuinely .

C. Moral Integrity - The State Comptroller of Israel has to do with the review of the implementation of norms and rules of conduct of public servants, as in cases where actions are taken even though there were conflicts of interest, there was bias or abuse of position or authority. In areas where behavioral norms are not defined in the legislation, written procedures or judicial precedents, the State Controller shall determine the appropriate rate in order to prevent inappropriate decisions and actions. Rates have more binding force than

laws or regulations. Sometimes, after the results of the audit, the auditor may make a recommendation taking into account a change in legislation.

Purpose of Audit

The purpose of state control in Israel is among the widest in the world. It lies in the actions of all government ministries and state institutions, including all branches of the headquarters of Defense (MOD Defense Forces of Israel, military industry, even units of intelligence), and all local authorities . Among the entities that are subject to audit results of government corporations, many of which play an important role in the economy of the state, as in the use of natural resources and infrastructure in the provision of essential public services. Public enterprises or companies are subject to audit government to state whether the government has a stake in its management, but not necessarily in their capital. Also they are subject to audit all entities declared by law, the Knesset's resolution or agreement between them and the government. Governmental bodies financed by the state are also subject to audit. In this category are large public institutions such as universities, urban system, health insurance funds, and other small entities. State control can control any employee organization, provided that the audit has not performed its activities as a union. Besides audit functions described above, the State Comptroller is authorized by law for the following tasks:

(a) According to the Law on Financing of Political Parties, 5733-1973, issues of financial management of political parties were subjected to audit state. The main purpose of the law is to moderate their spending addiction and prevent them from self-interested contributors. State auditor inspects their income and expenditure accounts, including accounts and their accounts during elections. Three Aspects to be considered include: whether the expenses incurred are within the limits prescribed by law expenses; if the costs are within the limits of the law on contributions and whether the accounts are managed in accordance with the instructions of the State Control. Also the use of public funds to political parties must be made according to the rules defined in law. When highlighted irregularities, the auditor may decide monetary sanctions on parties.

(b) In accordance with rules to prevent conflicts of interest in connection with the activities of ministers and deputy ministers, as defined by the government in 1977, they must submit to the State Comptroller, when taking office or every year, a statement on the their income and wealth. The rules define the duties and restrictions in connection with the foregoing and the Controller is charged with reviewing compliance with the law.

Organizational structure

The State Comptroller performs his duties with the help of the staff audit. The office is divided into divisions, where there is a responsible for a particular area of public administration:

a) ministries and state institutions;
b) "organizations" (mainly government corporation);
c) local authorities.

Office of the Ombudsman is a separate unit and separate from the State Comptroller, with a director who is appointed by the Knesset's Committee for State Audit Affairs on the proposal of the Comptroller.

Staff of the Office of the State Comptroller is under the authority of the controller only. State auditor is independent in relation to the recruitment and dismissal of staff of the office and he has the authority to set the salaries of the staff. The number of staff in the Office of the State Comptroller is about 500 people.The number of employees in professional audit office is about 300, all educated in different universities and the Ombudsman's office has about 60 employees with a lawyer degree. There are about 150 people, part of the administrative and technical staff employed by the office.

Law on Comptroller

Choosing the Chief Comptroller

State Chief Comptroller should be elected by the Knesset by secret ballot at a session convened specifically for this reason.

During his term, Chief Controller shall not engage actively in politics.

A person, who has been Chief - comptroller should not be for three years from the date of expiry of his term, a member of the management entity which carries on business for profit and this entity is controlled by the Office of State Comptroller .

Joint Activities

From 9 to 12 October 2015 it was held in Jerusalem, Israel the Conference of the Young EUROSAI II with the central theme "SAI & I". The conference was attended by representatives from 40 countries with 77 participants. This event was organized by EUROSAI and SAI of Israel.

Albanian State Supreme Audit Institute participated in this important event and was represented by ms. Ina Sokoli, auditor in the Audit Directorate of Internal Audit and mr.Jonild Hoxhaj auditor in the Audit Department of Local Government Budget, Audit of Territorial Administration Durable assets.

The main recommendations of the conference focused on the following areas: public effect of the SAI, professional effects and personal effects.

In this conference ALSAI presented its achievements in the cooperation of the media by presenting "SAI-Media Cooperation as an instrument to increase accountability and public confidence". In this presentation it highlighted the way information is transmitted on audits and operation of SSA to the public, where one of the ways is the presence of ALSAI auditors in the press, which increases the transparency of the institution.

Also, a special emphasis was placed on the usefulness of information publication of the work of ALSAI and those auditors in all types of media, as one of the most important elements, which together with professionalism, transparency, integrity, objectivity, credibility, independence, impartiality and appropriate competence brings ALSAI more and more near public needs.

At the end of the presentation was forwarded the following message: *A challenge for all of us would increase communication with the media through the publication of the results of the audit reports, publication of professional development of auditors as the most strong tool in the fight against corruption and violations of law.*

Also the conference was followed by talks TED (sections plenary by representatives of different states) workshops and interactive lectures by Israeli prominent professors, brainstorming sessions and exercises using practical methods.

Translated by: Jonida Zhegu Auditor, Audit Departmen of Invesments and Foreign Financed Projects and Environmental Protection.

II
THE SECOND
YOUNG EUROSAI
CONFERENCE
ISRAEL 2015

MOLDOVA COURT OF ACCOUNTS

In the framework of implementation of the best international standards and practices, the Court start in 2007 the process of transformation in a Supreme Audit Institution, which fit the highest standards of independence, professionalism and objectivity in auditing public finances.

Court of Account is the public institution of external auditing in accordance with the law of Court of Accounts Nr. 261-XVI, date 5 December 2008, and it's the only public authority which control the management and the use of public funds and state property. By this law, the Republic of Moldova confirms the compliance with international standards and best practice of external auditing.

Legal Frame work

Constitution of Moldova

Article 133

Court of Accounts

1. Court of Accounts controls the administration and use of public financial resources.
2. Court of Accounts has 7 members.
3. The President of Account of Accounts is elected by the Parliament for a 5 years mandate, with the proposal of the Parliament speaker.
4. Court of Accounts presents every year in the parliament the report for the administration and use of public financial resources.
5. Authority, structure and the functioning of the Court of Accounts is established by organic law of the Court

Mission and role

As a member of INTOSAI (since 1994) and EUROSAI (1994), Court of Accounts of Moldova undertake to fulfill all the

needed criteria for the European integration, which derived from the implementation of EUROSAI and INTOSAI standards, Riga recommendations and Mexico Declaration, approved by XIX Congress of INCOSAI held in 2007.

In the framework of implementation of the best international standards and practices, the Court start in 2007 the process of transformation in a Supreme Audit Institution, which fit the highest standards of independence, professionalism and objectivity in auditing public finances.

First and the main step in transformation process is the implementation of the Court law, which enter into force on 1 January of 2009. The main changes in the new law aim to transform the external financial audit, in a new system of public auditing, constituting a radical changes.

Objective and principles of Court of Accounts activity:

- Assessment of regularity, legality, compliance, economical, efficiency and effectively in managing public financial recourses and assets.
- Promotion of international standards on transparency and accountability in public finance management.
- Ensuring the transparence by informing the public and public authorities about the strategic and annual plans, findings and recommendations.
- Certification of public audit staff
- The Court of Accounts exercises its activity in accordance with the following principles:
  - Legality
  - Objectivity
  - Independence
  - Transparences

Translated by: Idlir Dervishi Auditor, Audit Departmen of Central Budget, High Public Administration, Financial Management and Internal Audit.

Seria : botime KLSH - 08/2016/59

Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: klsh@klsh.org.al

Shtëpia Botuese
Shtypshkronja
ILAR®

Kontrolli i Lartë i Shtetit
Bulevardi "Deshmorët e Kombit", nr. 3,
Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267